

Limba și literatura
română pentru
instituțiile de învățământ
cu predare în limbile
minorităților naționale,
manual pentru
clasa a X-a

Caseta tehnică

Cuprins*

Recapitularea materiei studiate în clasa a IX-a	6
Evaluare inițială	10

Unitatea de conținut 1.

Mediul personal	11
------------------------------	----

Tema 1. Autoportret	12
----------------------------------	----

Lucian Blaga	13
--------------------	----

<i>Autoportret</i> de Lucian Blaga	14
--	----

Adjectivul. Formele adjectivului	15
--	----

Tema 2. Oamenii de lângă noi	16
---	----

<i>Hronicul și cântecul vârstelor</i> de Lucian Blaga	16
---	----

Adjectivul. Formarea adjectivelor. Declinarea adjectivelor.	
---	--

Utilizarea adjectivelor în propoziție	20
---	----

Atelier de discuție. <i>Generații între contraste și armonii</i>	24
---	----

Evaluare formativă	26
---------------------------------	----

Tema 3. Generații și interese	28
--	----

<i>Generația Alpha. O mare provocare pentru părinți și cadre didactice</i> de Elena Bonchiș	29
---	----

<i>Hronicul și cântecul vârstelor</i> (continuare) de Lucian Blaga	31
--	----

Pronumele personale. Pronumele personal de politețe. Utilizarea formelor accentuate și neaccentuate în Dativ și Acuzativ. Pronumele și adjectivul pronominal de întărire	35
--	----

Tema 4. Dragostea, sentiment complex	39
---	----

Vasile Romanciuc	41
------------------------	----

<i>Tu ești stăpâna lumii</i> de Vasile Romanciuc	41
--	----

Mihai Eminescu	43
----------------------	----

<i>De ce nu-mi vii</i> de Mihai Eminescu	44
--	----

Pronumele personale. Ortografia pronumelor personale	47
--	----

Atelier de lectură. <i>Romanul „Lia” de Nicolae Rusu, „romanul unei singure iubiri”</i>	51
--	----

Recapitulare	56
---------------------------	----

Evaluare sumativă	59
--------------------------------	----

Unitatea de conținut 2.

Mediul educațional	61
---------------------------------	----

Tema 1. Lectura între necesitate și plăcere	62
--	----

<i>Biblioteca</i> de Nicolae Dabija	62
---	----

George Călinescu	66
------------------------	----

<i>Tot mai înveți, maică?</i> de George Călinescu	67
---	----

Conjugarea verbelor la modul indicativ, timpul prezent	72
--	----

Modul indicativ. Timpul prezent. Verbe cu terminații specifice	72
--	----

Modul indicativ. Timpul trecut. Perfectul compus și imperfectul	73
---	----

* Sarcinile de lucru (exerciții, activități, completarea tabelor etc.) se vor realiza în caiet.

Tema 2. Biblioteci valoroase din lume	77
<i>Biblioteca poate fi una dintre cele mai bune lumi posibile</i> de Valer Simion Cosma	78
<i>Cărțile au tot timpul din lume</i> de Ana Maria Sandu	79
<i>Biblioteca personală</i> de Ion Stoica	80
Verbe reflexive	82
Atelier intercultural <i>Mari biblioteci ale lumii</i>	84
Evaluare formativă	86
Tema 3. Motivația și succesul școlar	88
<i>Principala temă: lecția de Mircea Sântimbreanu</i>	90
<i>La lecție</i> de Marin Sorescu	92
Marin Sorescu	93
<i>Bacalaureat</i> de Ion Luca Caragiale	96
Modurile nepersonale. Participiul și supinul	101
Atelier de lectură. <i>Romanul „Singur în fața dragostei” de Aureliu Busuioc</i>	104
Tema 4. Cultura sănătății	110
<i>Cultura ca sănătate</i> de Ștefan Teșanu	113
Interjecția. Tipuri de interjecții. Locuțiuni interjecționale	119
Recapitulare	122
Evaluare sumativă	125
Unitatea de conținut 3.	
Mediul social	127
Tema 1. Comunicarea reală și virtuală	128
<i>Virtual și virtualitate</i> de Elena Ungureanu	130
<i>„Like-ologie” dilematică</i> de Laura Grünberg	131
Organizarea structurală a enunțului. Propoziția dezvoltată. Fraza	134
Conjunția. Conjunțiile coordonatoare și subordonatoare	135
Tema 2. Mesaje scrise. Textul publicitar	138
Coeziunea sintactică și semantică. Scopul comunicativ	144
Punctuația. Semnele de punctuație	147
Atelier intercultural. <i>Etichete verbale și nonverbale în comunicarea interculturală</i>	149
Evaluare formativă	152
Tema 3. Voluntariatul schimbă vieți	155
Legea cu privire la activitatea de voluntariat	158
Reguli bazate pe pronunție. Articularea cuvintelor, respectând normele limbii române literare	161
Modelarea intonației conform contextului	163
Tema 4. Comunicarea în situații de conflict	164
<i>Cum ajungem la conflicte, cum ieșim din ele?</i> de Roxana Melnicu	165
Ioan Slavici	169
<i>Moara cu noroc</i> de Ioan Slavici	170
Sensurile cuvintelor. Cuvintele monosemantice și polisemantice	178
Atelier de lectură. <i>„Copii în cătușele Siberiei” de Spiridon Vangheli, o lecție de istorie și morală</i>	183
Recapitulare	188
Evaluare sumativă	190

Unitatea de conținut 4.

Mediul cultural

Mediul cultural	191
Tema 1. Patrie și patriotism	192
Vasile Alecsandri	194
<i>Dan, căpitan de plai</i> de Vasile Alecsandri	195
George Coșbuc	203
<i>Trei, Doamne, și toți trei!</i> de George Coșbuc	204
Substantivul. Substantivele simple și compuse. Formarea substantivelor	208
Articularea substantivelor	209
Articolul posesiv-genitiv. Utilizarea articolului posesiv-genitiv. Articolul demonstrativ	210
Tema 2. Locuri memorabile	212
<i>Suta de Movile</i> de Anatolie David	214
Prepoziția. Tipuri de prepoziții. Prepoziția <i>de</i> : contexte de realizare. Locuțiuni prepoziționale	215
Atelier intercultural. Creație eternă și sacrificiu legendar în „Monastirea Argeșului”	218
Evaluare formativă	222
Tema 3. Parcuri și monumente	223
<i>Porțile Sfinte</i> de Iurie Colesnic	227
Adverbul. Tipuri de adverbe. Locuțiunea adverbială. Gradele de comparație ale adverbului	230
Tema 4. Nume care au creat valori	234
<i>Alt fel de CV</i>	234
Interviu cu Eugen Doga de Luminița Dumbrăveanu	240
<i>Maria Cebotari, de la vedetă la legendă</i> de Viorel Cozma	243
<i>Mihai Volontir prin el însuși</i> (interviuri de Valentina Tăzlăuanu și Valerie Volontir)	248
Numeralul. Numeralul multiplicativ: valori. Formarea numeralului multiplicativ	251
Atelier de scriere. Afișul	253
Recapitulare	254
Evaluare sumativă	256

Semne convenționale



Evocare



Vocabular



Informează-te!



Portofoliu



Inspiră-te!



Observă!



Activitate în perechi



Activitate în grup



Produs școlar



Momentul succesului

Recapitularea materiei studiate în clasa a IX-a

A.

1. Completează în caiet *acrostihurile* cu câte trei caracteristici specifice adolescenților de astăzi, pe de o parte, și ale celor din anul 2050, pe de altă parte. Compară aceste caracteristici cu cele ale colegilor, pentru a întregi, eventual, tabloul.

Adolescentul de astăzi	Adolescentul anului 2050
A	A
D	D
O	O
L	L
E	E
S	S
C	C
E	E
N	N
T	T

2. Amintește-ți ce ai studiat în anul precedent, aplicând metoda *Cutia cu provocări*.

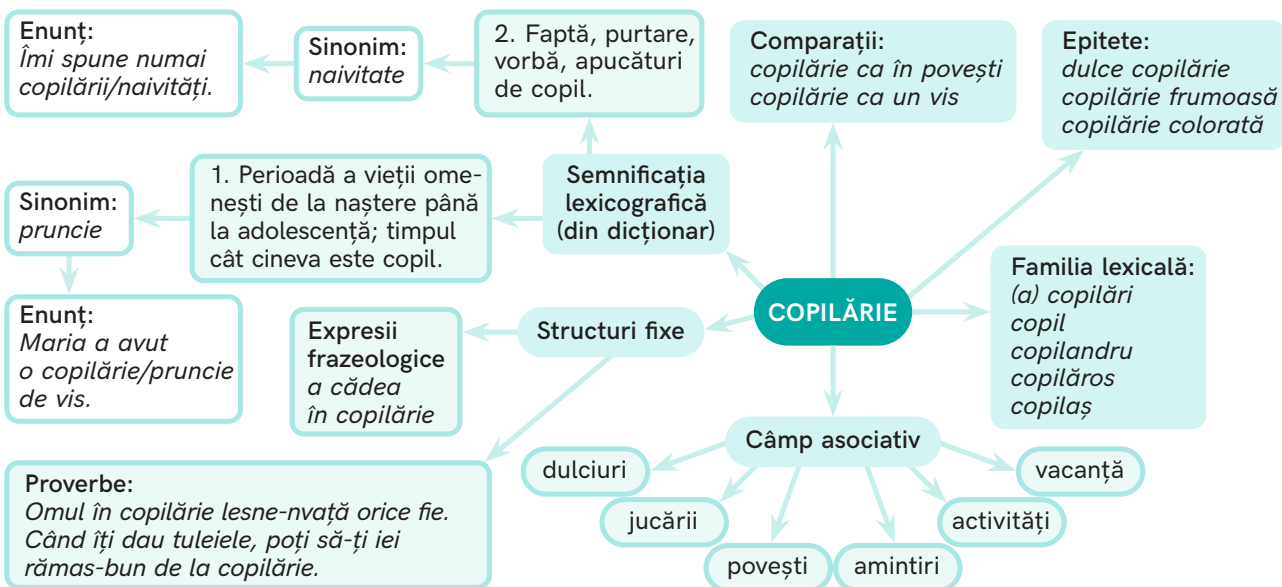
Te provoc:

- să numești trei opere literare studiate în clasa a IX-a;
- să numești trei personaje literare studiate;
- să caracterizezi, în trei enunțuri, un personaj îndrăgit, din operele studiate;
- să rezumi, în cinci-șase enunțuri, opera literară care te-a impresionat cel mai mult;
- să argumentezi actualitatea unei opere studiate.

3. Propune lexeme.

sinonime	antonime	familie lexicală
limbă =	identic ≠	rod - a rodi - roditor - rodnic
neam =	a permite ≠	decor -
ființă =	valoare ≠	merit -
a ghida =	autohton ≠	a comunica -
celebru =	abilitate ≠	a admira -

- 3.1. Alcătuiește câte un enunț cu câte un cuvânt din fiecare coloană.

**Observă!****HARTA LEXICALĂ A CUVÂNTULUI COPILĂRIE**

4. Realizează o hartă lexicală pentru cuvintele **a da**, **poartă**.

5. Alcătuiește îmbinări de cuvinte, apoi câte două enunțuri, conform modelului.

Model: istorie, țară – istoria țării

Istoria țării trebuie cunoscută de fiecare cetățean.

M-a impresionat enorm istoria bogată a țării.

manual, elev;

note, discipoli;

vals, Eugen Doga;

dragoste, părinți;

sfaturi, bunici;

interpretare, Maria Bieșu;

competență, profesoară;

urmași, neam;

străzi, Chișinău.

6. Recomandă câte două exemple de acte comunicative prin intermediul cărora:

exprimi opinia;

compari informații;

solicite informații;

confirmi înțelegerea mesajului.

7. Continuă șirul, răspunzând la întrebări (minimum 3 exemple).

Țara mea este (cum?) bogată,

În limba română și în alte limbi au fost scrise (ce?) poezii,

Un popor are (ce?) istorie,

La școală învățăm (ce?) lecții de viață,

Manualul de limba și literatura română este (cum?) nou,

Profesorul din zilele noastre trebuie să fie (cum?) exigent

Profesiile viitorului sunt (cum?) interdisciplinare,

Știu că pot să învăț (unde?) la bibliotecă,

Știu că trebuie să învăț (de ce?), pentru că vreau să devin profesor,

8. Scrie verbele dintre paranteze la timpul cerut.

E foarte curios că, de fapt, eu (**a-și face** – perfectul compus) cultura la bibliotecă. Eu nu prea (**a avea** – imperfect) cărți în casă, dar programul meu zilnic după orele de la facultate, o a doua casă a mea, locul unde (**a se hrăni** – perfectul compus) cu literatura importantă care m-**(a face)** – perfectul compus) (**a ajunge** – conjunctiv, prezent) și scriitorul care (**a fi** – prezent), omul care sunt și caracterul care sunt, (**a fi** – perfectul compus) Biblioteca pentru Relațiile cu Străinătatea,

de pe Dacia. Când (*a lua* – imperfect) un scriitor și (*a citi* – imperfect) o carte de-a lui care îmi plăcea foarte mult și (*a simți* – imperfect) eu că și consonez în totul cu concepția lui de viață, cu viziunea lui, cu stilul lui, atunci (*a-și nota* – imperfect) la fișier toate cărțile, toate titlurile care (*a exista* – imperfect) în bibliotecă, și le (*a citi* – imperfect), pe rând, pe toate. Asta (*a fi* – perfectul compus) atracția mea principală. Dar a doua iubire la fel de mare, a doua atracție la fel de mare, fără (*a exagera* – conjunctiv, prezent), pentru mine a fost literatura, pentru că dacă (*a se gândi* – prezent) bine, se poate face și o comparație perfectă între atracția fizică, materială dacă (*a vrea* – prezent), atracția frumosului, a trăsăturilor omului din fața ta care-ți (*a plăcea* – prezent), care te fac să visezi, care te fac să-ți dorești o atingere, și exact aceeași bucurie și atracție pe care o poți simți față de un personaj dintr-o carte. Eu (*a se îndrăgosti* – perfectul compus) de foarte multe personaje din cărți și de autori. Oricum, n-*(a înțelege* – perfectul compus) niciodată foarte bine pentru ce se face delimitarea asta strictă între autor, narator și personaj, pentru că eu când scriu, eu sunt întotdeauna toate în unul, eu sunt și autor, și narator, și personaj. Pentru că scriitorul este cartea, el este în tot ceea ce este acolo. (*Nora Iuga*)

9. Scrie colegilor/colegelor patru sfaturi pentru a învăța eficient.

10.  **Activitate în grup** Creați un calendar cultural ilustrat în format lettric sau digital. Continuați, după modelul dat, acest calendar pentru tot anul.

luna	denumirea populară a lunii	sărbătoare	tradiție	festival/ eveniment	personalitate
Ianuarie	gerar, ghenar	Anul Nou, Ziua Culturii Naționale	Plugușorul, Sorcova	Festivalul Colindelor	S-a născut Mihai Eminescu, <i>Luceafărul poeziei românești</i> .
Februarie	faur, făurar	Dragobetele - Ziua Dragostei			S-a născut Grigore Vieru, poetul arhetipurilor.
Martie	mărțișor		Mărțișor	Festivalul Internațional de Muzică „Mărțișor”	S-a născut Ion Creangă, <i>sfătosul bunic din Humulești</i> .

11. Scrie, în cinci-șase enunțuri, un mesaj unui personaj îndrăgit de tine din operele studiate în clasa a IX-a.

Poți începe astfel:

Dragă Prințesă Fluture,

M-ai impresionat prin curajul și gingășia ta într-o lume plină de pericole și întuneric.

Ai demonstrat că blândețea și înțelepciunea pot învinge...

12.  **Microfonul părerilor**

Expuneți-vă opinia, într-un enunț, cu referire la procesul de învățare în clasa a X-a.



Inspiră-te!

Adolescenți pe mare

Această mare e acoperită de adolescenți care învață mersul pe valuri, în picioare, mai rezemându-se cu brațul, de curenți, mai sprijinindu-se de-o rază țeapănă, de soare.

Eu stau pe plaja-ntinsă tăiată-n unghi perfect și îi contemp lu ca la o debarcare.

O flotă infinită de yole. Și aștept un pas greșit să văd, sau o alunecare măcar pân' la genunchi în valul diafan sunând sub lenta lor înaintare.

Dar ei sunt zvelți și calmi, și simultan au și deprins să meargă pe valuri, în picioare.

Nichita Stănescu

B.

1. Citește textul „Adolescenți pe mare” de Nichita Stănescu de la pagina 8, identificând profilul adolescentului.
2. Analizează imaginea adolescenților, în baza fragmentului, aplicând metoda *Cadranul argumentării*: *Dar ei sunt zvelți și calmi, și simultan/ au și deprins să meargă pe valuri, în picioare.*

Argumente <i>Pro</i> De ce este această afirmație adevărată?	Argumente <i>Contra</i> De ce ar putea fi această afirmație greșită sau discutabilă?
...	...
Exemple Ce fapte, situații sau surse susțin argumentele?	Poziția personală argumentată Care este punctul tău de vedere?
...	...

3. Realizează fiecare cerință din casetele de mai jos.

Propune câte un sinonim pentru cuvintele:	Scrie câte un antonim pentru cuvintele:	Scrie două îmbinări de cuvinte ce conțin cuvântul <i>mare</i> (s.)	Formează câte un enunț cu fiecare sens al cuvântului <i>curent</i> .
a învăța = perfect = zvelt =	infiniț ≠ greșit ≠ calm ≠		

4. Selectează din textul propus:

- trei substantive la numărul plural; două substantive articulate nehotărât; un substantiv articulat hotărât;
- trei verbe la modul indicativ, timpul prezent; două verbe la modul conjunctiv, timpul prezent; un verb la modul nepersonal, gerunziu;
- trei adjective; două prepoziții, o conjuncție.

5. Completează ciorchinele cu formele flexionare ale cuvintelor, propunând și câte un enunț.

a învăța, carte, adolescent, ingenios, ager.

6.  Redactează un text funcțional la alegere (invitație, felicitare sau anunț), adaptându-l situației propuse:

- a) **Redactează o invitație** unui prieten sau unei prietene la ziua ta de naștere. Indică evenimentul, data și locul, bucuria prezenței invitatului/invitatei.
- b) **Scrie o felicitare adresată profesorului/profesoarei** cu ocazia zilei profesionale. Menționează calitățile profesorului, exprimă respectul și urările tale.
- c) **Compune un anunț despre organizarea unei lansări de carte.** Include detalii esențiale: titlul cărții, autorul, locul, data, ora evenimentului.

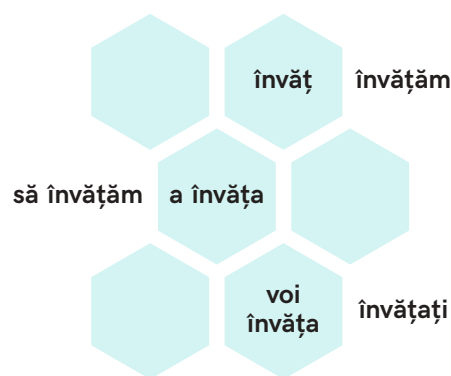
7. Prezintă un discurs, de două minute, despre preferințele adolescenților/adolescentelor.

8. Răspunde la întrebarea: *Cum văd procesul de învățare în clasa a X-a?*, aplicând tehnica *6 Cum?*.

9. Scrie o pagină de jurnal despre o zi a unui adolescent/a unei adolescente.

10. Descrie, în opt-zece enunțuri, un personaj-adolescent, referindu-te la:

- titlul și autorul operei; • tipul de personaj; • trei-patru caracteristici fizice și morale ale personajului;
- două-trei fapte ale personajului etc.



Evaluare inițială

Citește textul și rezolvă cerințele.

...Așa a început călătoria mea prin marea literatură universală, unde până și Cehov, Dostoievski sau Tolstoi îmi vorbeau în limba română.

Urcam treptele acelei scări, fiind convins că urc, de fapt, în altă lume – o lume populată de prieten-personaje. Erau treptele unui urcuș spre sine, spre vocația ce se înfiripă din cărțile salvate de la nimicire.

Mai târziu, când a aflat că scriu și chiar încerc să public câte ceva prin ziare și reviste, unchiul Nicanor mi-a dăruit un creion mare și frumos, spunându-mi:

– Ia-l. E un simbol. Fiecare latură a lui ascunde povestea unui adevăr.

Am devenit atent.

– Ce adevăr?

– Îndemnuri simple, dar folositoare. Am citit despre ele într-o carte... Iată. Creionul face minuni, dacă nimerește pe mâini bune (așa că vezi pe mâna cui te dai în viitor). Lucrând, mai obosești. La fel și mina – se tocește. Și atunci, pui mâna pe cuțit și o ascuți (deci, fără durere succesul e imposibil).

Pe urmă, a greși e omenește. Greșește și creionul, dar tot el își poate corecta erorile pe care le-a comis (deci, nu te rușina să-ți recunoști și să-ți îndrepti păcatele). Un alt îndemn se referă la esența omului și, după cum miezul creionului se află în interiorul său, tot așa și omul trebuie să-și păstreze adevăratele comori în suflet, nu în afara sa...

– Și următorul adevăr? l-am întrebat nerăbdător.

A făcut o pauză și m-a privit solemn.

– E cel mai important. Ține de rostul omului în viață. Ai observat? Creionul lasă urme după sine. Deci, indiferent dacă ești plugar, învățător sau scriitor, ai datoria să lași ceva în urma ta: un pom, o casă, o carte sau o faptă bună. Omul, în fond, e urma ce rămâne după sine...

Ulterior, am citit această parabolă prin diferite cărți și manuale, dar niciodată nu mi s-a părut mai relevantă ca atunci.

Adevărații norocoși sunt nu elevii care nu-și uită învățătorii, ci elevii care nu dau uitării sfaturile primite de la ei... (Aurelian Silvestru)

1.	Transcrie, din text, enunțurile care indică: a. numele unchiului; b. locul unde omul trebuie să-și păstreze comorile; c. denumiri de profesii/meserii.	3 p.
2.	Rescrie enunțul, înlocuind cuvintele subliniate cu sinonime potrivite contextului. Ulterior, am citit această parabolă prin <u>diferite</u> cărți și manuale, <u>dar</u> <u>niciodată</u> nu mi s-a părut mai relevantă ca atunci.	5 p.
3.	Alcătuiește două enunțuri, ilustrând sensuri diferite ale cuvântului <i>miez</i>.	2 p.
4.	Intitulează textul.	1 p.
	4.1. Argumentează, într-un enunț, titlul propus.	1 p.
5.	Formulează patru întrebări în baza textului.	4 p.
6.	Caracterizează-l, în patru enunțuri, pe unchiul Nicanor, în numele nepotului.	4 p.
7.	Continuă gândul: <i>A lăsa urme înseamnă...</i>	2 p.
8.	Scrie două concluzii în baza textului.	2 p.
9.	Describe, în opt enunțuri, un prieten-personaj din cartea preferată. Respectă condițiile: a. numește opera și autorul; b. indică numele personajului; c. propune trei trăsături morale ale personajului; d. explică de ce acest personaj îți este prieten; e. scrie ce ai învățat de la acest personaj.	16 p.

Corectitudine 5 p.

Total: 45 p.



Unitatea de conținut 1

Tema 1. Autoportret

Tema 2. Oamenii de lângă noi

Tema 3. Generații și interese

Tema 4. Dragostea, sentiment complex

MEDIUL PERSONAL

Acte comunicative

- ♦ A se autocaracteriza
- ♦ A se identifica
- ♦ A identifica pe cineva
- ♦ A descrie persoane
- ♦ A exprima atitudini/sentimente
- ♦ A susține o părere/opinie/idee
- ♦ A descrie experiențe
- ♦ A prezenta fapte/întâmplări/evenimente
- ♦ A exprima interesul
- ♦ A defini sensul unor mesaje
- ♦ A solicita repetarea unui cuvânt/enunț

Elemente de construcție a comunicării

- ♦ Adjectivul. Adjectivele variabile. Formele adjectivului
- ♦ Declinarea adjectivelor
- ♦ Utilizarea adjectivelor în propoziție
- ♦ Pronumele personale. Pronumele personal de politețe
- ♦ Utilizarea formelor accentuate și neaccentuate în Dativ și Acuzativ
- ♦ Pronumele și adjectivul pronominal de întărire
- ♦ Pronumele personale. Ortografia pronumelor personale

Ateliere

- ♦ Atelier de discuție
Generații între contraste și armonii
- ♦ Atelier de lectură
Romanul „Lia” de Nicolae Rusu, „romanul unei singure iubiri”

Autoportret

Motto: Câți oameni sunt într-un singur om? Tot atâtea stele
cât sunt cuprinse între o picătură de rouă sub cerul
cel limpede al nopții. Mihai Eminescu

Mihai Eminescu



Evocare

- ### 1. Completează casetele cu informații despre tine.

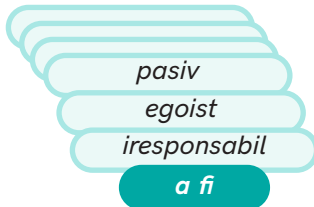
Mă numesc	Prietenii mei sunt	Îmi amintesc cu drag de	Cărțile care m-au format
Disciplina mea preferată este	Oamenii care m-au îndrumat sunt	Învăț la ..., în	Îmi place să
Locul în care îmi place să ... este	Locuiesc în	Sunt pasionat de	Visul meu cel mare este
Am ... ani.	Vreau să	Cel mai memorabil moment din viață este	...

- 2. Ajută-i pe colegi să te cunoască! Prezintă-te, într-un mod original, realizându-ți – pe o foaie de hârtie – propriul „portret chinezesc”, după formula „Dacă as fi”.**

Dacă aş fi un cuvânt, aş fi
 Dacă aş fi o carte, aş fi
 Dacă aş fi un proverb, aş fi
 Dacă aş fi un obiect, aş fi
 Dacă aş fi o culoare, aş fi
 Dacă aş fi o planetă, aş fi

Dacă aş fi o emisiune TV, aş fi ...
 Dacă aş fi o melodie, aş fi ...
 Dacă aş fi o disciplină, aş fi ...
 Dacă aş fi o floare, aş fi ...
 Dacă aş fi un animal, aş fi ...
 Dacă aş fi o pasăre, aş fi ...

- ### 3. Continuă lista trăsăturilor pozitive și negative.



Observă!

- nedisciplinat
- obraznic
- ordonat
- politicos
- sincer
- agresiv
- disciplinat
- arogant
- harnic
- lenes

- 4.** Selectează trei-cinci trăsături ce te caracterizează. Argumentează, în două enunțuri, opțiunea.

- ## 5. Alcătuieste alfabetul calităților tale.



6. Citește actele comunicative. Utilizează-le pe parcursul temei, după necesitate.

a se autocaracteriza	a se identifica	a identifica pe cineva
Îmi spune ... Mă numesc ... Numele meu este ... Prenumele meu este ... Sunt o persoană ... Îmi place (să) ... Detest ... Sunt capabil, -ă să ... Pot să ... Prefer să ... Optez pentru ...	Sunt o persoană care ... Mă consider un/o ... Îmi place să cred că sunt ... Ce mă definește este ... Aș putea spune că sunt genul de persoană care ... După părerea celor din jur, sunt ...	Este genul de persoană care ... Se remarcă prin ... Are o personalitate ... Îl/o pot identifica prin modul în care ... Mi-l/o imaginez ca fiind ... Ceea ce îl/o definește este ...

7. Intră în discuție cu un chatbot și descrie-te/descrie-ți prietenul, folosind actele comunicative de mai sus. Solicită-i în final să genereze un profil al tău/al prietenului.



Lucian BLAGA

(n. 9 mai 1895, Lancrăm, jud. Alba – d. 6 mai 1961, Cluj)

Poet, dramaturg, filozof și publicist român, „cel mai original creator de imagini”. (*Eugen Lovinescu*)

Domeniul literaturii

Poezie: „Poemele luminii” (1919), „Pașii profetului” (1921), „În marea trecere” (1924), „Laudă somnului” (1929), „La curțile dorului” (1938), „Nebănuitele trepte” (1943).

Teatru: „Zamolxe” (1921), „Tulburarea apelor” (1923), „Meșterul Manole” (1927), „Cruciada copiilor” (1930).

Filozofie: „Trilogia cunoașterii” (1943), „Trilogia culturii” (1944), „Trilogia valorilor” (1946), „Trilogia cosmogonică” (neterminată).

Proză: „Hronicul și cântecul vârstelor” (1965), „Luntrea lui Caron” (1990).

Domeniul formativ

1902–1906 – învață la Școala Primară Germană din Sebeș.

1906–1914 – face cursuri la Liceul „Andrei Șaguna” din Brașov.

1917–1920 – urmează Facultatea de Filozofie a Universității din Viena.

3/16 ianuarie 1919 debutează cu „Poemele luminii” în „Glasul Bucovinei”.

Domeniul cultural

1936 – membru al Academiei.

1938 – profesor la Universitatea din Cluj, unde i se încredințează Catedra de filozofie a culturii. A desfășurat o bogată activitate publicistică la periodicele „Gândirea”, „Adevărul literar” și „Cuvântul”.

1949 – activează în cadrul Filialei Clujene a Academiei și la Biblioteca Universitară.

Domeniul politic

În 1926 a început cariera diplomatică. Este atașat de presă pe lângă legațiile României din Varșovia, Praga, Berna, subsecretar de stat, fiind, apoi, consilier la Legația română din Viena, ambasador și ministru plenipotențiar al României la Lisabona.

PreText

Autoportret

Lucian Blaga e mut ca o lebădă.
 În patria sa
 zăpada făpturii ține loc de cuvânt.
 Sufletul lui e în căutare,
 în mută, seculară căutare,
 de totdeauna,
 și până la cele din urmă hotare.
 El caută apa din care bea curcubeul.
 El caută apa
 din care curcubeul
 își bea frumusețea și neființa.

Lucian Blaga



8. Citește poezia și răspunde la întrebări.

- Numește calitățile prin care se autodefinește poetul.
- Care este cuvântul definitoriu al creației lui Lucian Blaga?
- De ce poezia se intitulează „Autoportret”?

9. Propune sinonime contextuale pentru cuvântul *făptură*.

10. Identifică, în text, două lexeme formate de la aceeași rădăcină.

10.1. Alcătuieste enunțuri cu acestea.

11. Completează în caiet *Jurnalul cu dublă intrare* pentru a explora textul.

citate din poezie	comentarii
Lucian Blaga e mut ca o lebădă.	
În patria sa zăpada făpturii ține loc de cuvânt.	
Sufletul lui e în căutare, în mută, seculară căutare, de totdeauna, și până la cele din urmă hotare.	
El caută apa din care bea curcubeul.	
El caută apa din care curcubeul își bea frumusețea și neființa.	

12. Identifică adjectivele din poezie, numind substantivul pe care îl determină.

13. Argumentează rolul repetițiilor în conturarea stării de spirit a eului liric.

Elemente de construcție a comunicării

Adjectivul. Formele adjectivului

FORMELE ADJECTIVELOR

cu patru forme			cu trei forme			cu două forme			cu o formă		
	masc.	fem.		masc.	fem.		masc.	fem.		masc.	fem.
sg.	greu deștept	greă deșteaptă	sg.	mic drag	mică dragă	sg.	mare cuminte		sg.	cumsecade asemenea roz bej	
pl.	grei deștepți	grele deștepte	pl.	mici dragi		pl.	mari cuminți		pl.		

14. Identifică adjectivele în enunțurile propuse.

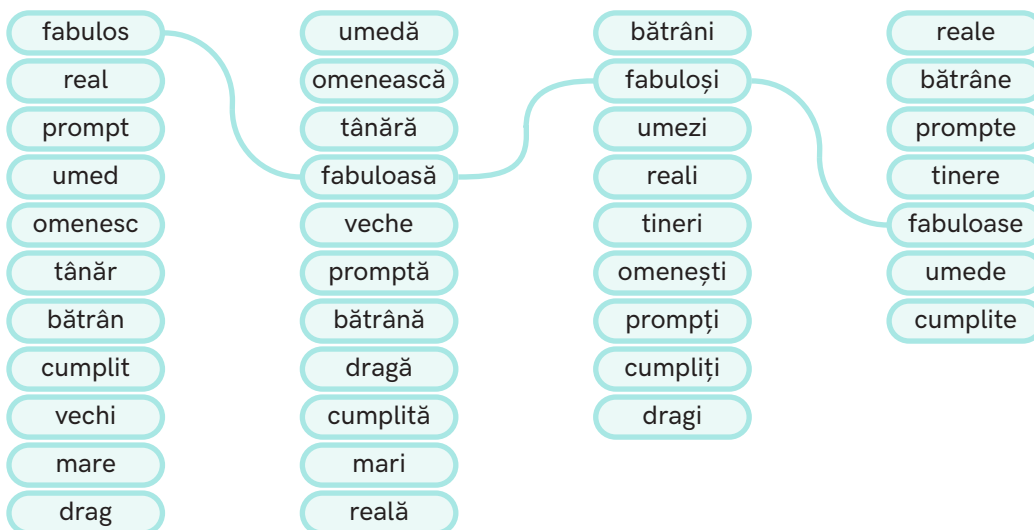
Medicul, un vechi prieten al familiei, mi-a pus mâna pe creștet, mi-a pipăit maxilarele și pe urmă m-a cercetat ca pe o pasăre, căreia, printr-o ușoară tăiere sub limbă, i-ai putea dărui grai omenesc. M-am uitat la mama cu aceeași ochi, mereu limpezi, vii, înțelegători. De acest eveniment vrednic de a fi însemnat în calendar s-a luat act în chip solemn în toată familia ca de nașterea unui nou copil. Cea mai veche frază de care îmi aduc precis aminte s-a încheiat în gura mea într-o împrejurare banală. Într-una din zile, mica viață a fost curmată printr-un accident. Într-o înaintea de amiază, servitorul, cu gândul la treburile sale, luă de pe sobă, în bucătăria de vară, un vas mare cu apă fierbinte, și-l puse jos.

14.1. Grupează adjectivele din textul de mai sus conform tabelului.

Adjective cu patru forme	Adjective cu trei forme	Adjective cu două forme
...	...	...

14.2. Completează tabelul cu cinci-șapte adjective ce exprimă calități și defecte.

15. Stabilește corespondențe.



16. Alcătuieste câte două enunțuri cu următoarele cuvinte:

tânăr (subst.)
tânăr (adj.)

bătrân (subst.)
bătrân (adj.)

cumplit (adj.)
cumplit (adv.)

Tema 2

Oamenii de lângă noi

Motto: Fiecare om pe care îl întâlnesc în drumul meu îmi e superior prin ceva. De aceea încerc să învăț câte ceva de la fiecare.

Sigmund Freud



Evocare

1. Propune, pentru fiecare cuvânt, câte două-trei asocieri.

hronic	cântec	vârstă
...	...	...

2. Găsește pe cineva care... să explice cuvintele/îmbinările de cuvinte: *a cutreiera*, *anevoios*, *în ultimă instanță*, *subterane*.

Înainte de text

3. Audiază textul „Hronicul și cântecul vârstelor” de Lucian Blaga și numește membrii familiei naratorului.
4. Citește textul și constată dacă sunt adevărate (A) sau false (F) enunțurile din casetele marginale.

Hronicul și cântecul vârstelor

9 mai 1895

*Sat al meu, ce porți în nume
sunetele lacrimiei
la chemări adânci de mume
în cea noapte te-am ales
ca prag de lume
și poteca patimei.
Spre tine cine m-a-ndrumat
din străfund de veac,
în tine cine m-a chemat
fie binecuvântat,
sat de lacrimi fără leac.*

Începuturile mele stau sub semnul unei fabuloase absențe a cuvântului. Urmele acelei tăceri inițiale le caut însă în zadar în amintire. Despre neobișnuita înființare a graiului meu aveam să primesc o înșirare de știri numai târziu, de la Mama și de la frații mei mai răsăriți. Aflai atunci că în cei dintâi ani ai copilăriei mele cuvântul meu nu era cuvânt. Cuvântul meu nu semăna cu nimic. Nici măcar cu o stângace dibuire pe la marginile sunetului, cu atât mai puțin cu o prefigurare a unei rostiri articulate. Adevărat e, pe de altă parte, că muțenia mea plutea oarecum în echivoc și nu îndeplinea chiar în toate privințele condițiile

A/F

Textul este despre un copil.

A/F

Copilul vorbea de la o vârstă fragedă.

A/F

Părinții își făceau griji din cauza muțeniei copilului.

A/F

Copilul rostea perfect toate cuvintele.

A/F

Consoana „ș” îi dădea bătăi de cap copilului.

unei reale muțenii, căci lumina cu care ochii mei răspundeau la întrebări și îndemnuri era poate mai vie și mai înțelegătoare decât la alți copii, iar urechea mea, ispitită de cei din preajmă, se dovedea totdeauna fără scăderi. Când eram pus la încercare, cedam pe planul mișcării și al faptei. Gestul meu contura întocmai semnificația poruncii. [...] Totuși, împlineam aproape patru ani – și încă nu pronunțasem niciun cuvânt. Nici barem cuvintele de temelie ale vieții: „Mamă” și „Tată”. Cazul, prezentând fețe atât de ciudate, nu putea să aibă decât două explicații, între care nici astăzi nu m-aș simți chemat să decid. [...] Într-o zi, Mama, cuprinsă de neliniște și îngrijorare, dar purtată și de nădejdea unei dezlegări, găsi de cuviință să mă ducă la oraș, să mă arate unui doctor. Nu mai era nimic de ascuns. Medicul, un vechi prieten al familiei, mi-a pus mâna pe creștet, mi-a pipăit maxilarele și pe urmă m-a cercetat ca pe o pasăre, căreia, printr-o ușoară tăiere sub limbă, i-ai putea dăruî grai omenesc. „Copilul e întreg”, fu încheierea liniștitoare a doctorului. Sosiți acasă, Mama mai făcu o ultimă încercare să mă ademenească în sfera sunetului. Hotărâse să mă ia cu binișorul, ca pe-un copil mare, și-mi vorbi. Se căznea să mă înduplece, să-mi stârnească mândria. „Dragul mamei, tu ești copil mare de-acum! Va trebui să vorbești... Asta nu se poate... Așa nu mai merge... Ne faci de rușine... Azi-măine, copiii din sat au să spună că ești mut...” M-am uitat la mama cu aceiași ochi, mereu limpezi, vii, înțelegători. O ascultam, dar nici după această caznă cuvântul meu nu voi să se aleagă numaidecât. A doua zi însă, după cine știe ce noapte de zbucium pe care am uitat-o acolo în viața fără de grai, m-am dus lângă ea. Și prinsei a vorbi vorbe legate. Țineam mâna, rușinat, peste ochi, și vorbeam. De sub streășina degetelor și a palmei cu care mă apăram încă de lumea cuvântului, graiul ieșea din gura mea întreg, lămurit picurat ca argintul strecurat. Cuvintele le rosteam așa cum le culesesem din sat, dialectale, netezite sau roase de-un uz obștesc, dar fără de trunchierile sau stâlcirile pe care oricine le-ar fi așteptat de la un copil încă nemuncit de niciun exercițiu al uneltelor comunicative. Numai teribila, buclucașa consoană „r” avea să-mi dea de lucru, să mă înfrunte încă un an întreg, să mă trădeze ca pe un copil „întârziat”. Îmi amintesc cu satisfacție de clipa când, stând cu toții împrejurul mesei, eu m-am silit să spun ceva, iar Tata m-a întrerupt cu o exclamație de bucurie: „Bravo!”

Izbutisem să emit întâia oară un „r” purificat de orice aproximații. De acest eveniment vrednic de a fi însemnat în calendar s-a luat act în chip solemn în toată familia ca de nașterea unui nou copil. Aceasta este povestea plină de penumbra a cuvântului meu. [...]

S-a întâmplat să fiu în casa părintească al nouălea copil și cel din urmă. Sora mea Letiția, cea mai mare între frați [...], avea o slăbiciune aproape maternă față de mine, dintotdeauna s-a nimerit să fiu cel mai mic și să vin între cei de același sânge. Acesta era sentimentul familiei înainte de a mă naște: o nădejde fierbinte că voi putea să umplu un gol. Într-adevăr, mă ivisem în lumea luminii după o tristă întâmplare, asupra căreia Mama și cu Letiția, sfâșiindu-și ființa, vărsau lacrimi de câte ori inima lor se întorcea fără izbăvire spre acele timpuri. Câteva luni mai înainte de a-mi lua locul hărăzit printre văzute și nevăzute, o surioară, ultimul copil înainte de mine,



Octav Băncilă. *Încurcat în socoteli*, 1909

Sinonime

- barem = măcar
- nădejde = speranță
- creștet = cap
- trunchiere = prescurtare
- teribil = îngrozitor, cumplit
- vrednic = demn
- primejdie = pericol
- sfios = timid, rușinat

Familie lexicală

- a începe – începere, început, neînceput
- a urca – urcare, urcat, urcuș
- ființă – a înființa, înființare, înființat, neînființat, desființat
- a vorbi – vorbire, vorbit, vorbă, vorbăreț, convorbire

Expresii/locuțiuni

- a avea în vedere
- a lua cu binișorul
- a umple un gol
- a lua locul (cuiva)
- a vărsa lacrimi
- a lua act

pe nume Lelia, mai trăia încă. Fetița nu avea decât doi ani. Într-una din zile, mica viață a fost curmată printr-un accident. Mi se povestea de multe ori că Lelia a fost o făptură dulce, vioaie, nespus și frumușică (Mama în miniatură), o jucărie însofletită, a cărei cea mai mare bucurie era să facă „servicii” tuturor din casă: să aducă un pahar, un prosop, să scoată o gheață de sub pat, și pe urmă încă una, să te întrebe ce poțeste și să surâdă. Într-o înaintea de amiază, servitorul, cu gândul la treburile sale, luă de pe sobă, în bucătăria de vară, un vas mare cu apă clocotită, și-l puse jos. Într-o clipă, ce-a durat atât cât servitorul se mai întoarce o dată spre sobă, fetița, care-și încerca zburdălnicia prin bucătărie ca-ntr-un ostrov fără primejdii, se răsturnă, împiedicându-se în propriii pași, peste buza de metal, în vasul cu apă fierbinte. Fetița fu dezbrăcată de rochița ce aburea, arsurile au fost gătuite cu un ulcior de apă rece. În zadar. [...] În bunătatea ei, Lelia credea că nu e voie să scoată un scâncet, și răspundea suferinței cu un surâs pe care l-a dus cu ea și în moarte. Câteva luni mai târziu mă înființam ca să țin locul unei amintiri. Înființarea mea a fost însă o dezamăgire, căci cu masca mea bătrâncioasă nu puteam în niciun fel să suplinesc surâsul unei făpturi de vis.

Lucian Blaga



Lucian Blaga în ultimii ani de viață

Vocabular

mai rășăriți (aici) – mai mari

dibuire, -i – mișcare nesigură prin întuneric sau în necunoscut

muțenie, -ii – stare a celui mut; lipsă a capacității de a vorbi

echivoc, -ă, -i, -e – care se poate interpreta în mai multe feluri, cu două înțelesuri

a ceda – a renunța la posesia unui bun; (aici) a înceta să mai reziste

maxilar, -e – fiecare dintre cele două oase ale feței, în care sunt înfiți dinții

a ademini – a atrage, a tenta pe cineva

stâlcire, -i – (fig.) pronunțare sau scriere incorectă a cuvintelor

bucluș, -i, -e – (persoană) care creează probleme

hărăzit, -ă, -ți, -te (aici) – destinat

zburdălnicie, -i – neastâmpăr

scâncet, -e – plâns înăbușit, slab și întretăiat (specific copiilor mici)

Lucrul cu vocabularul

5. Potrivește cuvintele cu sens asemănător.

surâs

temelie

grai

absență

totdeauna

rostire

a decide

ciudat

lipsă

limbă

zâmbet

bază

straniu

a hotărî

permanent

pronunțare

6. Transcrie, din text, cuvintele care aparțin câmpului lexico-semantic *părțile corpului uman*.

6.1. Completează lista obținută cu alte cuvinte din câmpul lexico-semantic *părțile corpului uman*.

7. Alcătuieste enunțuri cu următoarele expresii: *a lua în primire*, *a lua act*, *a lua în folosință*.

7.1. Propune și alte expresii cu verbul *a lua*.

8. Observă diferența de sens dintre cuvintele evidențiate.

- a. Cuvântul meu nu *semăna* cu nimic.
În fiecare primăvară, mama *semăna* flori în grădinița din fața casei.
- b. Copilul Blaga nu pronunțase până la vârsta de 4 ani nici *barem* cuvintele esențiale ale vieții: „Mama” și „Tata”.
La evaluări, întotdeauna se propune un *barem*.
- c. Am răspuns la întrebările testului online în *termen*.
La lecția de istorie am învățat un *termen* nou.

8.1. Explică sensul cuvintelor evidențiate, consultând DEXI.

8.2. Tradu enunțurile.

9. Integrează următoarele ortograme în enunțuri, referindu-te la întâmplările relatate în fragmentul de text citit:

mai

ia

la

iau

m-ai

i-a

l-a

i-au



Observă!

- *a se lua de gât cu cineva*
- *a-și lua inima în dinți*
- *a lua vorba din gură*
- *a lua la ochi*
- *a-și lua nădejdea*
- *a-și lua gândul*
- *a nu-și lua ochii de la...*
- *a-i lua mințile*

- *a-i lua și cămașa de pe el*
- *a-i lua și cenușa din vatră*
- *a lua masa*
- *a lua aer*
- *a lua atitudine*
- *a lua în considerare*
- *a lua apărarea cuiva*
- *a se lua la întrecere*

- *a lua foc*
- *a lua seama*
- *a lua aminte*
- *a lua cunoștință*
- *a lua notă*
- *a lua pildă*
- *a lua parte*

Studiul textului

10. Recitește cu atenție textul și răspunde la următoarele întrebări:

- Care este semnificația numelui Lancrăm?
- De la cine a aflat copilul Blaga despre înființarea graiului său?
- Până la ce vârstă naratorul nu a pronunțat niciun cuvânt?
- Din ce cauză mama naratorului era cuprinsă de neliniște și îngrijorare?
- La ce concluzie a ajuns medicul?
- Cum a început a vorbi copilul Blaga?
- Cum le chema pe surorile naratorului?
- Ce-i plăcea Leliei să facă?
- Cum se autocaracterizează naratorul?

11. Rescrie, din text, enunțurile care indică:

- vârsta copilului;
- decizia mamei;
- decizia doctorului;
- lauda tatei;
- al câtelea copil în familie este naratorul.

12.  Alcătuieste planul de idei al textului.

13. Explică, în câte un enunț, cum înțelegi sensul expresiilor: „făptură dulce”, „a umple un gol”.



Informează-te!

Memorialistică

Gen de scriere care presupune consemnarea retrospectivă a unor împrejurări și evenimente trăite de autor sau la care acesta a fost martor.



Familia Blaga: mama, Lucian, Lionel, tata. Tit-Liviu, Longin, Liciniu. Lancrăm, 1901

14. Citește actele comunicative. Utilizează-le pe parcursul temei, după necesitate.

a descrie persoane	a exprima atitudini/sentimente	a susține o părere/opinie/idee
Este o persoană Mi se pare o persoană Îmi dă/lasă/face impresia că este o persoană/pare o persoană Are un caracter Îmi place atitudinea pe care o are/demonstrează. Admir modul în care gândește/procedează.	Îmi place (să) Admir Sunt încântat, -ă (de) Sunt dezamăgit, -ă (de faptul că) Am fost fericit, -ă când M-am simțit copleșit, -ă (de) Sunt supărat, -ă (de) Am o atitudine de Trăiesc sentimente de Îmi exprim sentimentul de A avea sentimentul că A lua atitudine (față de) Mi-e milă/jale (de)	Sunt de părerea că Părerea mea este că În opinia/viziunea mea, Ilustrativ pentru această situație este Din punctul meu de vedere, Rămân la părerea mea! Da, ai/aveți dreptate. Consider că greșești/greșiți. Accept această părere/opinie/idee. Sunt dispus, -ă să accept Părerea mea este că .../ După părerea mea, Consider că (este posibil să) Pot afirma că

15.  **Activitate în perechi** Alcătuiți un dialog, din șase-opt replici, dintre mama și tatăl naratorului după vizita la medic, utilizând actele comunicative de mai sus.

16.  **Prezintă un discurs, în opt enunțuri, respectând fiecare aspect al situației.**

Ești absolvent/ă al/a gimnaziului. Diriginta te roagă să pregătești un discurs de mulțumire adresat profesorilor, părinților și colegilor, cu ocazia absolvirii gimnaziului. În acest context, *ți vei exprima încântarea, sentimentul de recunoștință și atitudinea față de toți cei care ți-au fost alături în această minunată călătorie. În discurs vei menționa faptul că ești copleșit/ă, că trăiești sentimente de profund respect, că ești nespus de fericit/ă că ai o asemenea ocazie.*

Elemente de construcție a comunicării

Adjectivul. Formarea adjectivelor. Declinarea adjectivelor. Utilizarea adjectivelor în propoziție

FORMAREA ADJECTIVELOR			
cu prefixe	cu sufixe	cu prefixe și sufixe	componere
anistoric, apoetic, conațional, arhicunoscut, incalificabil, neatent, necunoscut, neobosit, răscunoscut, străbun, străvechi etc.	codaș, frunțaș, arghezian, codrean, bărbătesc, frățesc, omenos, răutăcios, ascultător, atrăgător, rătăcitor, jucăuș, bunicel, singurel, frumușică, ușurică, bolnăvior, greoi etc.	în- + cătușe + -at = încătușat în- + friguri + -at = înfrigurat în- + nobil + -at = înnobilat îm- + podoabă + -it = împodobit	alb-negru, literar-artistic, româno-american, dacoromân, răufăcător, sus-menționat, nemaiauzit, subacvatic etc.

UTILIZAREA ADJECTIVELOR

în postpoziție

în prepoziție

	masculin	feminin	neutru
singular			
N.	un fiu bun/ fiul bun	o fiică bună/ fica bună	un cuvânt frumos/ cuvântul frumos
G.	(al) unui fiu bun/ (al) fiului bun	(al) unei fiice bune/ (al) fiicei bune	(al) unui cuvânt frumos/ (al) cuvântului frumos
D.	unui fiu bun/ fiului bun	unei fiice bune/ fiicei bune	unui cuvânt frumos/ cuvântului frumos
A.	(pe) un fiu bun/ (pe) fiul bun	(pe) o fiică bună/ (pe) fica bună	un cuvânt frumos/ cuvântul frumos
plural			
N.	niște fii buni/ fiii buni	niște fiice bune/ fiicele bune	niște cuvinte frumoase/ cuvintele frumoase
G.	(al) unor fii buni/ (al) fiilor buni	(al) unor fiice bune/ (al) fiicelor bune	(al) unor cuvinte frumoase/ (al) cuvintelor frumoase
D.	unor fii buni/ fiilor buni	unor fiice bune/ fiicelor bune	unor cuvinte frumoase/ cuvintelor frumoase
A.	(pe) niște fii buni/ (pe) fiii buni	(pe) niște fiice bune/ (pe) fiicele bune	niște cuvinte frumoase/ cuvintele frumoase

	masculin	feminin	neutru
singular			
N.	un bun fecior/ bunul fecior	o bună soră/ buna soră	un frumos grai/ dulcele grai
G.	(al) unui bun fecior/ (al) bunului fecior	(al) unei bune surori/ (al) bunei surori	(al) unui frumos grai/ (al) dulcelui grai
D.	unui bun fecior/ bunului fecior	unei bune surori/ bunei surori	unui grai frumos/ dulcelui grai
A.	(pe) un bun fecior/ (pe) feciorul bun	(pe) o bună soră/ (pe) sora bună	un frumos grai/ dulcele grai
plural			
N.	niște buni feciori/ bunii feciori	niște bune surori/ bunele surori	niște frumoase graiuri/ dulcile graiuri
G.	(al) unor buni feciori/ (al) feciorilor buni	(al) unor bune surori/ (al) bunelor surori	(al) unor frumoase graiuri/ (al) dulcilor graiuri
D.	unor buni feciori/ feciorilor buni	unor bune surori/ bunelor surori	unor frumoase graiuri/ frumoasele graiuri
A.	(pe) niște buni feciori/ (pe) feciorii buni	(pe) niște bune surori/ (pe) bunele surori	niște frumoase graiuri/ dulcile graiuri

prefixe superlative

*ultramodern, supraplin,
extrafin, hipercorect,
arhiplin, preabun*

prefixe negative

*infidel, impropriu,
ireal, anormal,
nepoliticos, anistoric*

GRADELE DE COMPARAȚIE

gradul	comparativ	superlativ relativ	superlativ absolut
de superioritate	<i>mai bun</i>	<i>cel mai bun</i>	<i>foarte bun, prea bun</i>
de egalitate	<i>tot așa de bun</i>	-	
	<i>tot atât de bun</i>		
	<i>la fel de bun</i>		
de inferioritate	<i>mai puțin bun</i>	<i>cel mai puțin bun</i>	

sufixe diminutive

*bălăior/bălăioară,
bunicel/bunicică,
tinerel/tinerică,
micuț/micuță*

sufixe augmentative

*lungan, grăsan,
bogătan, măroi*

17. Realizează acordul adjectivului cu substantivul.

- a. chemări (adânc), tăceri (inițial), termeni (normal), graiuri (omenesc), copii (mare), ochi (limpede), (buclucas) consoană, chip (solemn), casă (părintesc), (trist) întâmplare, făpturi (dulce, vioi), apă (fierbinte).
- b. Începuturile mele stau sub semnul unei (fabulos) absențe a cuvântului.
Urmele acelei tăceri (inițial) le caut însă în zadar în amintire.
Rugămintea (înduioșător) mame s-a făcut auzită și graiul ieșea lămurit.
Orice exercițiu al uneltelor (comunicativ) nu-l ajutau pe Lucian să intre în lumea cuvântului.
Sora cea mică a lui Lucian era copia fidelă a mamei (înțelegător).
Letiția îi oferea dragoste maternă (tăcut) copil.
- c. (Adevărată, iubitoare) mame niciodată nu îi este greu să-și ajute copilul.
(Dragă, scumpă) surori întotdeauna trebuie să-i spui adevărul.
Toată viața să-i fii recunoscător (neobosit, grijuliu) tată.
Bunicii trec cu vederea toate peripețiile (iubiți, poznași) nepoți.
Sfaturile (protector, rezonabil) frate mă făceau constant să am o stare de bine.
Povestirile (înțelepți, respectabili) străbunici răscoleau amintirile părinților noștri.
Îndeplinirea mai multor visuri se datora (generos, prietenos) unchi.
A recunoscut că a avut o copilărie fericită, datorită (admirabilă, tandră) bunici.
Vacanța de vară era cea mai frumoasă perioadă petrecută în preajma (curioși, curajoși) verișori.

18. Selectează, din fragmentele propuse, câte patru-cinci trăsături morale ale mamei lui Ion Creangă și ale mamei lui Lucian Blaga.

Mama (Smaranda) lui Ion Creangă

„Așa era mama în vremea copilăriei mele, plină de minunății, pe cât mi-aduc aminte; și-mi aduc bine aminte, căci brațele ei m-au legănat... și sânge din sângele ei și carne din carnea ei am împrumutat, și a vorbi de la dânsa am învățat.”

Mama (Ana) lui Lucian Blaga

„Mama era substanța activă în jurul căreia luau înfățișare palpabilă toate rânduilele vieții noastre. În tinerețe fusese o femeie frumoasă. Cât mă privește, nu-mi aduc aminte de ea decât ca de-o femeie mai în vârstă cu mișcări apăsate, ca de-o arătare adusă puțin din spate, cu părul cărunt, apoi ireal de alb și cu ochii mari de basm.”

19. Atribue cinci-șase trăsături fizice/morale copilului Lucian Blaga, în baza fragmentului lecturat.

20. Propune adjective pentru următoarele substantive:

o zi ...	o soră ...	un chip ...
un moment ...	niște evenimente ...	un surâs ...
o situație ...	un cuvânt ...	o suferință ...
o floare ...	o prietenie ...	o poveste ...
o carte ...	niște conflicte ...	o ploaie ...
un adolescent ...	o mamă ...	o dragoste ...
o carieră ...	niște frați ...	niște case ...

21. Formează adjective de la următoarele substantive:

lumină –	zburdălnicie –
copil –	bucurie –
rușine –	frate –
liniște –	sat –
taină –	prieten –

21.1. Alcătuieste enunțuri cu trei adjective derivate.**Observă!****Sufixe adjectivele**

-al (anual)	-icesc (actoricesc)
-ar (inelar)	-eș (leneș)
-at (sprâncenat)	-iu (cenușiu)
-atic (tomnatic)	-os (fricos)
-aș (codaș)	-cios (răutăcios)
-ian (arghezian)	-nic (casnic)
-ean (codrean)	-elnic (vremelnic)
-esc (bărbătesc)	-alnic (zburdălnic)

22. Completează conform modelului.**Creația**

blagiană (Blaga)

... (Creangă)

... (Sadoveanu)

... (Eminescu)

... (Sorescu)

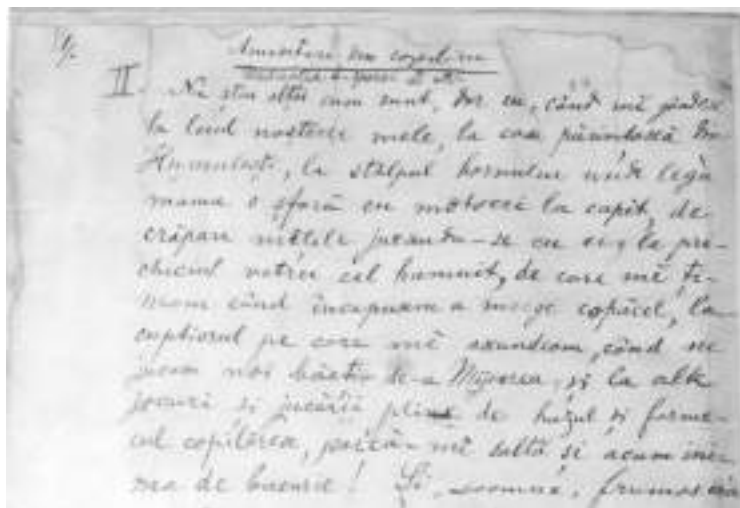
... (Alecsandri)

... (Caragiale)

... (Călinescu)

Dincolo de text**23. Redactează o pagină de jurnal despre o amintire din copilărie.****24. Discută cu cei apropiați despre cum ai început a articula primele cuvinte. Relatează, în două minute, experiența în fața colegilor.****25. Evidențiază diferența dintre copilul de acum un deceniu și copilul de azi, utilizând structurile:**

... este mai ... decât
 ... este mai puțin ... decât
 ... este la fel de ... ca
 ... este tot așa de ... ca
 ... este cel mai
 ... este cel mai puțin



Fragment din manuscrisul lui Ion Creangă „Amintiri din copilărie”

26. Completează spațiile libere cu adverbe din caseta marginală.

- a) Victor este un copil ... fricos. El a compus un cântec ... de frumos. Victor are doi frați ... de politicoși. Surorile lui sunt ... de frumoase. Părinții lui sunt oameni ... de amabili.
- b) Eu sunt un adolescent/o adolescentă ... rebel/ă. Îmi plac oamenii ... îndrăzneți. Prefer să discut cu părinții ... înțelegători. Nu aștept de la părinți cadouri ... de scumpe. Viața ... de liniștită este succesul sănătății.

**Observă!**

grozav
foarte
tare
nemaipomenit
nespus
deosebit
extrem

27. Caracterizează-te, în șapte-opt enunțuri, utilizând adjective la diferite grade de comparație.

Atelier de discuție *Generații între contraste și armonii*

Activitatea de învățare 1. Asociază cardurile pentru a obține proverbe/zicători cunoscute. Identifică tema/mesajul pe care îl transmit.

Prietenul	de cei vechi	este	dar	se cunoaște
noi	cine ești	fără de prieteni	Spune-mi	te împrietenești
ca să-ți spun	să-ți faci,	cu cine	fără dreapta	Prieteni
ca stânga	Omul	să nu te lași	la nevoie	

Activitatea de învățare 2. Metoda *Fotolimbajul*

Alege una dintre imaginile de mai jos. Identifică starea de spirit a oamenilor din imagini. Argumentează.



Activitatea de învățare 3. Descrie relația tată-fiu/ mamă-fiu în baza capitolelor lecturate din „Hronicul și cântecul vârstelor” de Lucian Blaga.

Activitatea de învățare 4. Amintește-ți anii de copilărie. Prezintă, în cinci-șase enunțuri, o situație amuzantă.



Inspiră-te!

„Timpul ni-l iroseam în joacă aproape neîntreruptă. Cugetul nostru își învăța imperativele de la păsări și flori, astfel că datoria noastră era numai aceea de a crește.”

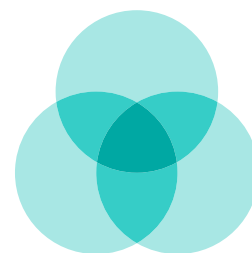
Lucian Blaga

Activitatea de învățare 5. Caracterizează-i pe oamenii de lângă tine și completează casetele.

Eu acum	Tata acum	Mama acum	... acum
			
Eu atunci	Tata atunci	Mama atunci	... atunci

Activitatea de învățare 6.  **Activitate în perechi** Discutați și completați Diagrama Venn:

- Care au fost fricile trăite în copilărie? De ce?
- Care au fost întâlnirile ce v-au marcat? De ce?
- Care a fost cea mai grea decizie luată? (Precizați: unde?, când?, de ce? etc.)
- Care este persoana pe care o admirați în copilărie? De ce?



Activitatea de învățare 7. Preia un rol.

Povestește în ce fel te-a influențat o personalitate/un personaj, fără a da numele acesteia/acestuia. Lasă colegii să ghicească.

Model: Când eram copil, idolul meu era ...

Activitatea de învățare 8. Exprimă-ți opinia *pro* sau *contra* despre prietenia online.

Pro	Contra

Activitatea de învățare 9. Imaginează-ți următoarea situație: ai un prieten/o prietenă care întârzie în mod constant 20-25 de minute la întâlnire cu tine. Cum reacționezi? Optează pentru una dintre variante:

- te enervezi, îi reproșezi lipsa de punctualitate și decizi să nu mai comunici cu el/ea;
 - accepti situația fără să-i reproșezi prietenului tău/prietenei tale ceva, pentru a nu declanșa vreun conflict;
 - îi spui că apreciezi prietenia voastră și că ai dori să respecte ora de întâlnire, fiindcă întârzierile sale te deranjează;
 - fixezi ora de întâlnire cu 20-25 de minute mai devreme, astfel încât să ajungă la timp, fără să-și dea seama.
- Argumentează alegerea.

Activitatea de învățare 10. Exprimă-ți opinia, pe baza unei experiențe personale, despre afirmația: „Prietenia precede dragostea, apoi o îmbogățește”. (Marin Preda)

Evaluare formativă

Citește textul și realizează sarcinile propuse.

Cei dintâi prieteni ai mei n-au fost prieteni, ci prietene. Așa a fost cel puțin până în clipa când Lionel, fratele meu cu zece ani mai mare, făcu față de Mama, prin apropiere fiind și eu, o remarcă zâmbitoare că eu n-aș avea interes decât pentru fete. Locuia în vecinătatea noastră, în a treia sau a patra casă pe uliță în sus, o fetiță cu un an mai în vârstă decât mine: Rafira. Mă duceam în fiecare zi la ea. Lionel, ca să mă pună în cumpănă*, îmi aruncă într-o dimineață cuvânt că Rafira a murit. Sau mai bine zis, el nu mi-o spunea mie, ci Mamei, dar de față fiind și eu: „Mamă – știi c-a murit Rafira!” Acestor cuvinte le-am dat urmare numai cu un val de paloare în față, cu câteva clipe de amuțire și cu un tremur în brațe și-n picioare. Am ieșit din casă și-am luat-o grabnic spre casa cu acoperișul de paie. Vorba auzită adineaori îmi tăiașe pe la genunchi îndrăzneala de-a intra. M-am uitat pe un ochi de fereastră înăuntru, să iscodesc dacă Rafira ne-a părăsit cu adevărat. Nu deslușeam nimic în scunda încăpere, dar un glas mă chema răzând, dinăuntru. Am înțeles atunci, c-o tresărire în ciudată, că am fost pus la încercare. Încercarea avu funestul* dar de a mă dezlega de vraja Rafirei și prietenia se stinse fulgerată. Veniră apoi adevărații prieteni, rudele mai presus de sânge. Erau trei: Vasile Bănățeanu, Roman al lui Tudorel și Adam al Vicii. Eram născuți tunsaptru în același an. Vârsta mea de la cinci la șapte ani stă sub zodia de auroră a acestor prietenii. Dimineața, de abia trezit, numai ce auzeam strigăte din curte, din toate puterile: „Lúlu Pópii, Lúlu! Lúlu Pópii!” O mică pauză. Apoi: „Lúlu”. Pe urmă iarăși: „Lúlu Pópii! Lúlu Pópii!” Chemările se urmau cu modulații și variațiuni de accent ce veneau de-a dreptul din dorul inimii. Fusese așa de lungă noaptea! O noapte întreagă nu ne-am văzut! De multe ori îi lăsam într-adins să cheme, cât mai mult și cât mai felurit, căci Mamei îi făcea un deosebit haz acest cor ce varia între răcnete și cântec. Mă îmbrăcam și ieșeam. Jocurile noastre iscodiseră toate virtuțile nisipului. Exploataam o grămadă mare de nisip mărunț, pus de cineva



Gang în Cetatea Sighișoara

sub castanul uriaș din fața casei. Din elementul ușor umezit clădeam bolți, labirinturi, biserici. Mai ales biserici. Îmi pusesem în cap să devin odată „zidar de biserici”, adică arhitect. Acesta a fost întâiul meu „ideal” de viață. Și mă vedeam cu toată gravitatea acolo, pe grămada de țărână, în exercițiul măreț al viitoare mele meserii. Efemerul alcătuirilor ce durau până când o adiere usca nisipul nu ne dezamăgea. Nu ne revoltam împotriva vântului de sud, ca să fi încercat vreodată să-i rupem aripile! Ne statorniceam, pentru ziua întreagă, cu o pasiune ce nu cunoștea nici foame, nici sete, nici frig, nici canicule, în împărăția nisipului. Cu mânuțele noastre, ce-și însușiseră mișcări de soboli și precizii de mistrie*, născoceam ganguri* subtile, arcade, catacombe și noi și noi forme arhitectonice. (Lucian Blaga)



Mistrie

* a pune în cumpănă – a pune în încercătură
(dar) funest – aducător de nenorocire, trist, funebru, fatal
mistrie – unealtă de zidărie
gang, -uri – loc de trecere aflat sub o construcție

1.	Exprimă-ți, în două enunțuri, impresia asupra fragmentului citit, selectând una dintre variantele propuse. Evenimentul descris este: dramatic/emoționant/spectaculos/impresionant.	2 p.
2.	Transcrie, din text, câte un enunț care indică: a. unde locuia Rafira; b. emoția trăită la auzul spuselor lui Lionel; c. numele celor trei prieteni; d. întâiul „ideal” de viață.	4 p.
3.	Rescrie enunțul, înlocuind cuvintele subliniate cu sinonimele lor. <i>M-am uitat pe un ochi de fereastră înăuntru, să iscodesc dacă Rafira ne-a părăsit cu adevărat.</i>	5 p.
4.	Scrive câte un enunț dezvoltat cu adjectivele: zâmbitor (m., sg.) scund (f., sg.) nou (m./f., pl.)	3 p.
5.	Adresează-i lui Lucian patru întrebări directe, având drept reper conținutul textului. Ce...? Când...? Câți...? Cum...?	4 p.
6.	Bifează unul dintre titlurile care ilustrează mesajul textului. Argumentează alegerea într-un enunț. • Prietenii din copilărie • Frumoasa vârstă a copilăriei • Jocurile copilăriei	2 p.
7.	Caracterizează-l argumentat pe Lucian, în patru enunțuri.	4 p.
8.	Dezvoltă, în patru enunțuri, semnificația proverbului: <i>Prietenia este un lucru atât de sfânt, încât, chiar dacă va dura o singură zi, ea nu trebuie uitată niciodată, referindu-te la text.</i>	4 p.
9.	Scrive două sfaturi argumentate, adresate colegilor pentru a-i convinge să fie adevărați prieteni.	4 p.
10.	Scrive un dialog din opt replici complete, respectând fiecare aspect al situației: Personajul principal vorbește cu Mama. El îi solicită mamei părerea despre o bună prietenie. Mama îi oferă sugestii cu referire la faptul cum să-și facă prieteni. Personajul principal își exprimă recunoștința și îi mulțumește pentru susținere.	8 p.
11.	Scrive, în douăsprezece enunțuri, un eseu, în baza afirmației lui Horațiu Mălăiele: <i>Copilăria e cadoul pe care ni-l dă viața.</i> Respectă reperele: • explică ideea afirmației; • prezintă două argumente; • exprimă-ți opinia; • folosește un exemplu; • formulează o concluzie; • intitulează textul.	24 p.

Corectitudine 6 p.

Total: 70 p.

Temă 3

Generații și interese



Evocare

Motto: Fiecare generație vrea să impună generației următoare experiențele ei, principiile ei, formulele ei de viață. Iar fiecare generație proaspătă le respinge, fiindcă vrea să le descopere ea pe cont propriu.

Cezar Petrescu

2025–2039
generația Beta

2010–2025
generația Alpha

1995–2010
generația Z sau generația
Facebook/wireless

1965–1980
generația X sau latchkey
(cu cheia la gât)

1980–1995
generația Y
sau „milenialii”

- suspicioasă cu privire la autorități, judecă după merite, nu după statut, independentă, competitivă;
- colaborativă, mai altruistă, dispusă să învețe noua tehnologie, comunică direct;
- deschisă spre diversitate, învață repede și acceptă diferențele culturale, etnice, religioase;
- muncește pentru a trăi, stabilă, plină de resurse, flexibilă, sceptică, caută echilibrul dintre viața personală și muncă.

- determinată, plină de speranță, activă public și social, nu-i place lucrul făcut încet;
- acceptă ușor schimbarea, nu face planuri pe lungă durată, acceptă diferențele culturale, stau mult timp la locul de muncă;
- comunică virtual, crede în succes, egoistă, flexibilă, nu acceptă tradiția;
- prima generație nativ digitală, folosește puțin textul scris, explorează intuitiv lumea.

1946–1964
Baby Boomers
(boomul generațional)

1900–1946
veteranii/ tradiționaliștii/
constructorii/ generația
tăcută (silențioasă)

- optimistă, responsabilă, etică, cu atitudini serioase, muncitoare, dezaprobă lenea, nu îi place să se întoarcă în trecut;
- animată de valori solide: familie, biserică, patrie;
- trăiește pentru a munci, conservatoare, temătoare de izolare, are țeluri bine determinate, muncește asiduu, preferabil în echipă, având relații interpersonale;
- luptătoare pentru drepturile civile, pentru un nivel de trai mai bun, influențată de valorile părinților.

- practică, dedicată, respectuoasă, dispusă să se sacrifice, respectă autoritățile;
- preferă medierea în locul confruntării directe, rezistentă la schimbare, își folosește experiența;
- dedicată progresului și inovației, optimistă, muncitoare, mai puțin spirituală, mai concentrată pe viață, preferă siguranța locului de muncă, este lipsită de spirit de aventură și imaginație, nu are calități de lider.

1. Precizează generația în care te înscrii tu/se înscriu părinții, bunicii tăi.
2. Realizează *Diagrama Venn* între două generații (la alegere).
3. Completează casetele generației Z și Alpha din infografic.
4.  Prezintă, în patru-cinci enunțuri, generația anilor 2025–2039, stabilind interesele acesteia. Cum crezi, ce rol va avea IA în profilul acesteia?



Informează-te!

O generație cuprinde indivizii care trăiesc în același timp și au aproximativ aceeași vârstă. Fenomenul cel mai semnificativ în succesiunea generațiilor este cel al schimbării mentalității și a modului de a trăi.

O generație este solidară, constituind un tot întreg, ghidat de aceleași obiective, prin nevoia de protecție, de aspirația spre statusuri și roluri sociale de maximă responsabilitate.

PreText

5. Citește textul de mai jos, aplicând metoda *SINELG*.

Pentru generațiile anterioare, stimularea externă și lumea reală erau surse de dezvoltare, în timp ce copiii generației Alpha învață de pe „digital divercer”, petrecând în medie 6-7 ore pe zi în fața calculatoarelor. Având un acces mai mare la mijloacele de comunicare digitale, dispunând de resurse sporite, comparativ cu generațiile anterioare, copiii Alpha sunt și, cu siguranță, vor fi mai competitivi, mai inventivi, în permanentă căutare, motivați de nevoia de a-i ajuta pe alții, dar și de dorința de succes și recunoaștere. Născuți într-o eră digitală care se dezvoltă cu o viteză uluitoare, copiii Alpha prezintă, practic, o combinație de trăsături: autonomie, narcisism, ambiguitate la toleranță, impulsivitate deseori, manifestă comportament de risc, de aventură, creativitate și nonconvenționalism. Fiind, în fapt, cea mai tehnologizată generație, are și nevoi distincte, fiind axată pe formare de deprinderi și nu atât pe conținuturi, adică nu *ce este*, ci *cum și de ce învățăm*, preferând, firesc, metode nontradiționale de învățare. Ei doresc, de fapt, să demonstreze ceea ce știu și, mai ales, ceea ce sunt capabili să facă. Mai mult decât generațiile Y și Z, copiii Alpha simt nevoia de învățare, de experiențe și acțiuni care conduc la învățare, ei doresc să gândească, să rezolve probleme, să se documenteze. Curiozitatea sporită îi determină să pună frecvent întrebări, dacă nu vor primi răspunsuri de la părinți sau educatori, vor căuta alternative.

Prezentă în școli alături de generația Z, generația Alpha este din start cea mai tehnologizată, cea mai globalizată și va fi, se pare, cea mai educată. McCrindle și Fell spun că va fi cea mai numeroasă, cea mai diversificată din punct de vedere cultural, cea mai conectată. Spre deosebire de generația Z, copiii Alpha sunt, se pare, mai adaptabili, pun un accent mai mare pe formarea de deprinderi, le place să colaboreze, să fie *influenceri*, să fie mai perseverenți, să stăpânească mai bine deprinderile de comunicare. Toate acestea îi vor ajuta să aibă cariere de succes în securitatea cibernetică, dezvoltarea de aplicații și *cryptocurrency* (tranzacții cu cryptomonede). Toată viața vor fi niște învățăcei.

D. Berkowitz, specialist în marketing și resurse umane, spune că această generație trăiește după următoarele devize: „Am doar o singură viață, o trăiesc cum vreau”; „Doresc acum, nu mâine”; „Îmi dai acum, merit”.

(Elena Bonchiș, *Generația Alpha. O mare provocare pentru părinți și cadre didactice*)

6. Identifică profesiile generației Alpha. Completează lista.
7. Calculează, pentru o zi, timpul petrecut, utilizând gadgeturile, repartizându-l astfel: activități de învățare/dezvoltare personală, activități de relaxare.

✓

cunoștințe
confirmate
de text

+

cunoștințe noi,
neîntâlnite
până acum

-

cunoștințe
infirmate
de text

?

cunoștințe
incerte, confuze
care merită
să fie cercetate

8. Exprimă-ți opinia, *pro* sau *contra*, afirmației: „...generația *Alpha* este din start cea mai tehnologizată, cea mai globalizată și va fi, se pare, cea mai educată”.
9. Selectează din text câte două-trei adjective la diferite grade de comparație pentru a descrie generația *Alpha*.

Înainte de text

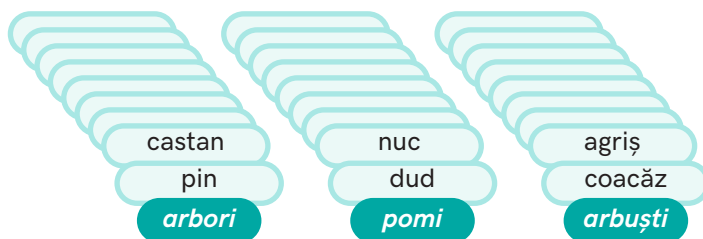
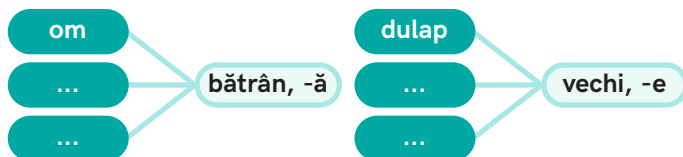
10. Improvizează un dialog, din opt replici, între tine și tata/bunicul/unchiul, solicitându-i informații despre interesele generației sale.
11.  Descrie, în șapte-opt enunțuri, una dintre ocupațiile generației tale.
12. Continuă gândul:
Familia este
Mama este
Tata este
A avea un hobby înseamnă
Generația mea este pasionată de
Generația părinților mei era pasionată de
13. Citește actele comunicative. Utilizează-le pe parcursul temei, după necesitate.

a descrie experiențe	a prezenta fapte/întâmplări/ evenimente	a exprima interesul
Am trăit intens Am simțit dragostea părinților A fost o experiență de neuitat Am fost extrem de bucuros, -oasă când Îmi amintesc cu drag (de) M-am simțit incredibil de Sunt profund recunoscător/ recunoscătoare pentru Am căpătat experiență (în)	Vă anunț ce/unde/când (Vreau să) vă aduc la cunoștință că Aș vrea să vă informez că Un fapt interesant este că Evenimentul s-a produs/a avut loc A asista la evenimentul (dedicat) A fost un eveniment Am fost martor la Mi-a atras atenția Magnific! Superb! Încântător!	Mă interesează (mult) Am nevoie să cunosc/ știu Sunt interesat, -ă de Sunt pasionat, -ă de Interesant, cine/ce/când/ unde/cum/cât ...?

14.  Scrie un dialog, din opt replici complete, respectând fiecare aspect al situației:
 La evenimentul „Nunta de aur” al străbunicilor s-a adunat toată familia. Felicitându-i, nepoții, stră-nepoții, verișorii și verișoarele, reprezentând generații diferite, evocă evenimente din trecut, *descriu experiențe de neuitat, își amintesc cu drag* despre vacanțele de vis petrecute în acest colț de rai, unde *s-au simțit incredibil de bine, când au căpătat experiență și au trăit intens* fiecare moment.
15.  Descrie, în șase-opt enunțuri, cea mai frumoasă experiență trăită în familie.
16. Pronunță cuvintele, plasând corect accentul: *miros, melodie, epocă, episcop, bolnav, de altfel, comodă, gospodar, ácele (pinului), acele (case)*. Consultă DOOM³.



17. Continuă șirurile:

18. A se da și formele feminine ale celor două adjective din casete: *bătrân/bătrână*; *vechi/veche*.

17.1. Găsește în caseta de mai jos câte cinci arbori, pomi și arbuști.

n	t	ă	s	a	l	c	â	m	â	r	s
m	ț	a	t	e	i	u	m	t	i	ș	r
t	j	c	m	e	c	o	u	p	r	u	n
s	t	e	j	a	r	u	r	a	l	u	n
ă	a	c	ă	t	i	n	ă	a	s	t	a
p	r	e	n	ț	j	n	m	ă	c	e	ș
ț	ț	p	ș	g	u	t	u	i	e	ț	ș
g	a	ă	e	c	ă	ă	p	e	c	z	e
n	r	r	n	s	ă	z	a	r	z	ă	r
c	c	i	r	e	ș	p	â	â	o	r	c
c	r	z	m	e	u	r	r	z	ă	i	j
s	ș	o	e	g	ă	p	l	o	p	t	c

18.1. Alcătuieste enunțuri cu două îmbinări de cuvinte.

19. Observă diferența de sens dintre cuvintele evidențiate.

Casa bunicului are un *pod* mare. Satele vecine sunt despărțite de un *pod*.

Mama *frământă* aluatul. *Mă frământă* tot mai des același gând.

Ácele ariciului sunt lungi și ascuțite. Ácele clădiri sunt construite recent.

Din cauza secetei, din *corn* au căzut multe coarne. În Muzeul Satului este un *corn* de zimbru.

19.1. Tradu enunțurile propuse.

20. Citește textul și deduce pasiuni avea tatăl lui Lucian.

Hronicul și cântecul vârstelor

(continuare)

Casa părintească din Lancrăm, sat situat între orașelul Sebeș-Alba și Cetatea Bălgradului (Alba Iulia), era o clădire veche, destul de masivă în asemănare cu celelalte case dimprejur. Ne rămăsese de la moșul, Simion Blaga, care fusese pe vremuri, până pe la 1870, preot în sat. Către uliță, de o parte și de alta a ogrăzii, erau două grădinițe împrejmuite cu stâlpi de zid și de gard, una de flori, cealaltă – mai mică și chiar în fața casei – cu straturi sterpe: aici se ofilea în permanență un pin, de sub care culegeam adesea ácele căzute, gălbui, înmă-nuncheate la un capăt, ca niște fânțari cu cinci picioare lungi. În aceeași grădiniță se înălța uriașul castan, ce copleșea cu coroana lui toată casa. Bănuiam sub scoarța castanului lăcașul unui duh legat în chip misterios de destinul casei și al familiei (castanul avea să se stingă, de altfel, mai târziu, tocmai în anul când murea și Tata). Trepte de piatră cizelate de pași și netezite de ploi suiau din curte în casă. Alături era gârliciul, pe unde coboram în pivniță pe lespezi... Spre curte casa era în întregime acoperită de viță-sălbatică, cu rod



Lancrămul vechi

mărunt. Între casă și șură, se îngheșuia, pitită, bu-cătăria de vară, străjuită de-un dud cu frunza dea-să, sub care vara luam masa, învăluți de cântecul puterilor păsărești. În casă se urmau în șir patru încăperi, dintre care una era de „lux”: odaia spre uliță („casa dinainte” cum îi ziceam), un modest salon, aproape totdeauna sumbru, care se deschidea rar de tot și numai musafirilor de la oraș.

În acest salon, mobilat într-un fel mic-burghez, domnea totdeauna o răcoare de piatră. Mi-aduc aminte de două dulapuri vechi de nuc, cu uși ce luceau în jocuri ca de apă, și de-o comodă *biedermeyer* pe care un ceas auriu, pus sub un clopot de sticlă, cânta, când era „tras”, două melodii vieneze cu sunete metalice săltărețe și ușurele, ce evocau o epocă. De multe ori mă furișam în salon numai ca să declanșez automatul închis sub clopotul de sticlă. [...] Despre ceas umbla în sat o legendă odioasă. Într-un trecut mai depărtat, poate că o jumătate de veac în urmă, se iscase anume între comuna noastră și municipiul săsesc Sebeș-Alba un mare proces pentru „Coasta” satului (dealul podgoriilor), proces ce avea să fie judecat în ultimă instanță la Viena. Ca imputernicit al satului pleca la Viena, cu scrisori și peceti, chiar moșul Simion. Din nenorocire, procesul a fost pierdut... Moșul Simion, care făcuse drumul anevoios până în capitala împărăției, n-ar fi voit să se întoarcă acasă cu mâna pustie. Ca să facă o bucurie celor ai săi, cumpără auriul și aerianul ceas. Dar lui cască-gură din sat ceasornicul i se păru o comoară, dacă nu miraculoasă, cel puțin lipsită de legitimitate, iar limbile negre născociră numaidecât legenda că moșul ar fi vândut „Coasta” pentru un „ceas care cântă”.

[...] În anii copilăriei mele privirea se mai poticnea pe-aici și de unele mașini agricole din cele multe pe care Tata și le procurase pe vremuri de la Peșta. Tata, deși preot și un mare iubitor de carte, închinat grijilor spirituale, fusese în tinerețe și un priceput, îndemânat, harnic gospodar. El, cel dintâi, s-a încumetat să aducă în regiune mașini menite să cruce puterile omului: o greblă mecanică, cu loc de șezut înalt, de pe care puteai să cazi ușor ca de pe un cal nărvaș, o mașină de treierat, o altă mașină de îmblătit cu o semistabilă cu aburi și horn zvelt, care în repaus era culcat pe-o furcă. Locomobilei îi spuneam „Ghibolu” (bivolul). [...] Câteva veri în șir, Tata a cutreierat satele, cu mașina de îmblătit, până la Cheile Turzii și până dincolo de Orăștie. După ce și-a însușit subtilitățile tehnicii, Tata fu repede lovit de plectiseală, iar în această stare el cedă mașina câtorva țărani din Lancrăm, pe care i-a inițiat în noua meserie. Despre aventura de mașinist a Tatei eu n-am aflat decât din auzite. Descopeream însă prin sură risipite pretutindeni, vestigiile aventurii, soiuri de unelte, șuruburi, cârlige, al căror rost nu-l pătrundeam. Se cuvine să adaug, că toată această poveste nu voia deloc să se lege de imaginea ce mi-o făurisem despre Tata. Oricum, pe Tata numai mașinist îmbrăcat în pantaloni albaștri-căniți nu mi-l puteam închipui. Și, în cele din urmă, nici chiar „gospodar” nu-l prea vedeam. Pe Tata eu nu l-am pomenit decât ca pe un pasionat om al cărții. Asupra gospodăriei el nu se mai apleca deloc sau numai arar. [...] Aproape ziua întreagă el citea, întins pe pat. Cu noi nu mai ajungea decât la un schimb de tăceri. Înainte de amiază, după-amiaza și noaptea – până pe la ora două –, el citea. Era cuprins de obicei de cărți nemțești, ce și le procura de la profesorii saxoni de la gimnaziul din Sebeș. [...] Mai păstra în bibliotecă *Poeziile* lui Schiller, un volum ce-l luase cândva ca premiu, purtând pe întâia pagină un elogiu caligrafic și semnătura barocă a directorului. Clasele superioare ale liceului Tata le-a urmat la Brukenthal, la Sibiu. [...] Cea mai apropiată școală medie, pe care împrejurările destul de vitrege ne îngăduiau s-o urmăm, era de altfel gimnaziul săsesc din Sebeș. Toți frații mei au fost trecuți prin strunga îngustă a acestei școli, abateri s-a făcut numai cu mine, care mi-am frământat la Sebeș doar clasele primare.

Dar să întregesc imaginea casei și a gospodăriei părințești, cu cele ale ei și ale zării în care erau așezate. [...] În fundul grădinii prețuiam mai vârtos umbrele și roadele, ale merilor pătuli, ale unor pruni chiriciți și ale unui corn ce și-a zidit lemnul din secrete oase subterane. Aceasta era lumea mea: casa, șura, stogul de paie de după șură, în care îmi făceam, în fiecare vară, un adevărat labirint, în firidele căruia îndesam pepeni-galbeni, să se coacă mai degrabă. [...]



Lucian Blaga, arhiva MNLR

Sinonime

- a bănuî = a presupune
- a se furișa = a se strecura
- gălceavă = ceartă
- a se isca = a se ivi, a apărea
- îndemânat = abil, dibaci
- miazănoapte = nord
- miazăzi = sud
- musafir = oaspete
- negură = ceață
- odios = dezgustător
- răvășit = împrăștiat
- rost = menire, sens

Antonime

- acoperit ≠ descoperit
- ascendență ≠ descendență
- mărunț ≠ măscat
- răcoare ≠ căldură
- sumbru ≠ luminos
- anevoios ≠ lesne
- meteoric ≠ etern, veșnic

Mihai Greu. *Istoria unei vieți. Băiatul cu boii*, 1967

* * *

Mama era o ființă primară. *Eine Urmutter*, cum îi spuneam eu mai târziu, făcând uz de-un cuvânt nemțesc, ce mi se părea că i-ar cuprinde chipul și prin care o proiectam în arhaic. Fără multă școală, cu instincte materne și feminine preistorice. Nu avea Mama cunoștințe folclorice deosebit de bogate, dar ea trăia aievea într-o lume croită pe măsura celei folclorice. [...] Ființă impersonală, fără gând întors asupra ei înseși, stăpânită numai de sacrul egoism al familiei, Mama era substanța activă în jurul căreia luau înfățișare palpabilă toate rânduilele vieții noastre. Așa o știam cel puțin noi, copiii. În tinerețe fusese o femeie frumoasă, de-o frumusețe ce nu avea deloc conștiință de sine. Cât mă privește, nu-mi aduc aminte de ea decât ca de-o femeie mai în vârstă cu mișcări apăsate, ca de-o arătare adusă puțin din spate, cu părul cărunt, apoi ireal de alb și cu ochii mari de basm. Avea în sângele ei o ascendență macedoneană. Strămoșii ei, din familia Moga, ce a dat neamului mulți preoți și un episcop, veniseră în Ardeal din Macedonia, pe la sfârșitul veacului al XVII-lea, după reprimarea de către turci a unei răscoale și după arderea acelei Moscopole, cetate balcanică de strălucită faimă, ce întreținea impunătoare legături de comerț și de cultură cu Veneția. Sufeream, zic, amarnic și mi se sleia inima când, uneori, găseam acasă, așezată între părinți, o tăcere de plumb. Sosit odată, pe neașteptate, am încremenit în prag. Tata era bolnav. Am luat-o spre bucătăria de vară, alarmat, să vadă pe Mama, să întreb ce s-a întâmplat. Ea era acolo, cu treburile ei, deloc îngrijorată. „Ce-i cu

Mihai Potârniche. *Basarabia. În așteptare*, 1989

Expresii

- *a (nu) ține seama* = a (nu) lua în considerare
- *a face uz de...* = a (se) folosi de...
- *adus din spate* = gârbovit
- *a arde etape* = a face ceva mai repede decât era prevăzut
- *a se stinge* (despre oameni) = a muri
- *a i se slei inima* (aici) = a-i fi frică, a suferi

Familie lexicală

- părinte – părintesc, părintește
- a așeza – așezare, așezământ, așezat, reaseza, reasezare
- strajă – a străjui, străjuit
- a învăța – învățătură, (ne)învățat, dezvățat
- frate – frățesc, frățeste, frățior, a înfrăți, înfrățit

Tata?”, o întreb. „Ce să fie?”, răspunde ea. „Nu-nimic. Arde Bălgradul!” Era aceasta una din expresiile ei, adusă printre întâmplări ca frunza verde în cântecul popular. Voia să spună că tata a chefuit toată noaptea la Alba Iulia și acu' îl ard pe dinăuntru esențele. Mama, care de altfel nu vorbea decât prea puțin, ținea gata pentru toate împrejurările câte-un cuvânt plastic și plin de sevă. Nu căuta aceste cuvinte, căci ele îi veneau de la sine, și apoi le lăsa să cadă fără teama de a le stinge puterea și culoarea printr-o prea deasă întrebuițare. (*Lucian Blaga*)



Vocabular

albastru-cănit – albastru cu nuanță de negru
chircit, -ă, -ți, -e – care nu s-a dezvoltat suficient
a copleși (aici) – a impresiona puternic
a cruța (aici) – a ocroti
a declanșa – a porni, a pune în funcțiune
lăcaș, -e – loc în care cineva își are adăpostul sau locuința; așezare, casă, locuință, încăpere
firidă, -e – adâncitură îngustă într-un zid
gârlici, gârliciuri – intrare (strâmtă) într-un beci, într-o pivniță
horn, -uri – parte a coșului de fum la o casă; hogaș
împrejmuit, -ă, -ți, -e – închis, îngrădit
a se înghesui – a se îmbulzi, a se îngrămădi (într-un spațiu restrâns); a (se) ghemui.
lespede, -zi – placă de piatră naturală (prelucrată), de dimensiuni mari, cu care se pavează interiorul unor edificii, aleile etc.

mașină de îmblătit – mașină de bătut plantele cu păstăi, cerealele, pentru a scoate semințele

nărăvaș, -ă, -i, -e – (despre animale) care se supune cu greu omului; care mușcă și dă din picioare etc.

podgorie, -ii – zonă, de obicei deluroasă, cultivată cu plantații masive de viță-de-vie (care asigură producerea unui anumit tip de vin); regiune viticolă

sevă, -e – suc nutritiv, care circulă în vasele plantelor și le hrănește

soclu, -uri – suport sau postament (din piatră) care susține o coloană, o statuie etc.

sterp, stearpă, -i, -e – (despre pământ, locuri etc.) care nu rodește (suficient), neroditor

vestigiu, -i – rămășiță a ceva vechi, dispărut demult (și care prezintă o importanță documentară, culturală etc.); relicvă

Lucrul cu vocabularul

21. Înlocuiește cuvintele evidențiate cu sinonime potrivite contextului.

Casa părintească din Lancrăm, sat situat între orașelul Sebeș-Alba și Cetatea Bălgradului (Alba Iulia), era o clădire veche, destul de masivă în asemănare cu celelalte case dimprejur. Ne rămăsese de la moșul, Simion Blaga, care fusesse pe vremuri, până pe la 1870, preot în sat. Către uliță, de o parte și de alta a ogrăzii, erau două grădinițe împrejmuite cu stâlpi de zid și de gard, una de flori, cealaltă – mai mică și chiar în fața casei – cu straturi sterpe: aici se ofilea în permanență un pin, de sub care culegeam adesea acele căzute, gălbui, înmănunchiate la un capăt, ca niște țanțari cu cinci picioare lungi.

22. Explică, într-un enunț, îmbinarea de cuvinte din text *limbi negre*.

22.1. Alcătuiește un enunț cu această îmbinare de cuvinte.

22.2. Propune alte îmbinări de cuvinte cu substantivul *limbă*.

Studiul textului

23. Recitește textul și răspunde la întrebări.

- Cine este personajul principal?
- Cum arăta casa părintească din Lancrăm?
- De la cine a rămas casa din Lancrăm?
- Ce arbori erau în curtea casei? Dar pomi?
- Ce mobilier era în salonul modest?
- Cine era Simion Blaga?
- Cu ce s-a întors moșul Simion de la Viena?
- Cu ce se ocupa tatăl naratorului?



Observă!

listă neagră
 post negru
 preț negru
 piață neagră
 negru la suflet
 negru pe alb
 nici cât e negru sub unghie
 a-i face cuiva zile negre
 a se face negru înaintea
 ochilor
 a strânge bani albi pentru zile
 negre
 a se face negru la față

- i. Ce a adus în regiune tatăl naratorului?
j. Unde au învățat frații naratorului?
k. Cum arăta mama naratorului?
l. Ce impresionează/uimește, în special, la mama naratorului?
m. Prin ce te-a impresionat textul?

24. Găsește în text și citește enunțurile în care:

- a. se descrie casa părintească din Lancrăm;
b. este definită *aventura* Tatei;
c. se menționează inteligența Mamei;
d. se descriu emoțiile naratorului când între părinți se așeza tăcerea;
e. se relevă felul de a vorbi al Mamei.

25. Realizează planul de idei al textului.

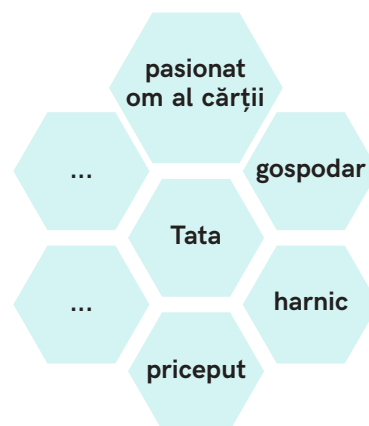
26. Redă la persoana a III-a/în numele lui Lucian/în numele mamei/în numele tatei conținutul unui fragment.

27. Fă o descriere a climatului psihologic din familia Blaga, având la bază următoarele repere:

- condițiile de trai;
- atitudinea tatei față de membrii familiei;
- atitudinea mamei față de copii; față de soț.

28. Caracterizează, în cinci-șase enunțuri, personajul-narator.

29. Atribue caracteristici părinților personajului-narator.



Elemente de construcție a comunicării

Pronumele personale. Pronumele personal de politețe. Utilizarea formelor accentuate și neaccentuate în Dativ și Acuzativ. Pronumele și adjectivul pronominal de întărire

PRONUMELE PERSONALE									
Cazul		Singular				Plural			
Persoana		I	II	III		I	II	III	
N.		eu	tu	el	ea	noi	voi	ei	ele
G.		-	-	lui	ei	-	-	lor	lor
D.	acc.	mie	ție	lui	ei	nouă	vouă	lor	lor
	neacc.	îmi (-)mi(-)	îți (-)ți(-)	îi (-)i(-)	îi (-)i(-)	(-)ne(-) (-)ni(-)	(-)v(-) vi (-)vă	(-)le(-) (-)li(-)	(-)le(-) (-)li(-)
A.	acc.	(pe) mine	(pe) tine	(pe) el	(pe) ea	(pe) noi	(pe) voi	(pe) ei	(pe) ele
	neacc.	(-)mă (-)m(-)	(-)te(-)	îl (-) l(-)	(-)o	(-)ne(-)	(-)vă (-) v(-)	îi (-) i(-)	(-)le(-)
V.		-	tu!	-	-	-	voi!	-	-

UTILIZAREA FORMELOR ACCENTUATE ȘI NEACCENTUATE ÎN DATIV ȘI ACUZATIV

mie - Cui să-i dau? - Mie!	îmi Îmi dă (mie) Îmi dădeau (mie) Îmi vor da (mie)	-mi- Dă- mi -l (mie)! Dați- mi -l (mie)! Dându- mi -o (mie)	mi- Mi -a dat (mie) Mi -ar da (mie) Mi -ar fi dat (mie) Mi -l dați (mie)	mi Mi se dă (mie) Mi le dă (mie) Mi l-a dat (mie) Mi i-a dat (mie) Mi le-a dat (mie)	-mi Nu- mi dă (mie) Vrea să- mi dea (mie) O să- mi dea (mie) Dă- mi (mie)! Dați- mi (mie)! Dându- mi (mie)
mă Mă acuză (pe mine) Mă acuzau (pe mine) Mă vor acuză (pe mine) Poate să mă acuze (pe mine)	m- M -ați acuzat (pe mine) M -ar acuză (pe mine) M -ar fi acuzat (pe mine) M -or fi acuzând (pe mine)	-mă Acuză- mă (pe mine) Acuzați- mă (pe mine) Acuzându- mă (pe mine)	-m- Găsit- m -ai (pe mine) Iubit- m -ați (pe mine) Văzutu- m -a (pe mine)	mine Vine la mine Vorbește despre mine Merge cu mine	

PRONUMELE PERSONAL DE POLITEȚE

cazul	Singular			Plural		
	pers. a II-a	pers. a III-a		pers. a II-a	pers. a III-a	
	m./f.	m.	f.	m./f.	m.	f.
N.	<i>dumneata</i> <i>dumneavoastră</i>	- <i>dumnealui</i>	- <i>dumneaei</i>	- <i>dumneavoastră</i>	- <i>dumnealor</i>	
G.	(<i>al, a, ai, ale</i>) <i>dumitale</i> <i>dumneavoastră</i>	(<i>al, a, ai, ale</i>) - <i>dumnealui</i>	(<i>al, a, ai, ale</i>) - <i>dumneaei</i>	- (<i>al, a, ai, ale</i>) <i>dumneavoastră</i>	- (<i>al, a, ai, ale</i>) <i>dumnealor</i>	
D.	<i>dumitale</i> <i>dumneavoastră</i>	- <i>dumnealui</i>	- <i>dumneaei</i>	- <i>dumneavoastră</i>	- <i>dumnealor</i>	
A.	(<i>pe</i>) <i>dumneata</i> <i>dumneavoastră</i>	- (<i>pe</i>) <i>dumnealui</i>	- (<i>pe</i>) <i>dumneaei</i>	- (<i>pe</i>) <i>dumneavoastră</i>	- (<i>pe</i>) <i>dumnealor</i>	
V.	<i>dumneata!</i> <i>dumneavoastră!</i>	- -	- -	- <i>dumneavoastră!</i>	- -	- -

30. Identifică pronumele personale din „Hronicul și cântecul vârstelor” (*continuare*) de Lucian Blaga, alineatul 2.

31. Alege varianta corectă.

Eu/tu/el l-am cunoscut pe tata ca pe un pasionat om al cărții.

Ei/noi/el închina mai multe ceasuri grijilor pentru ceilalți.

Aproape ziua întreagă noi/el/ei citea întins pe pat.

Noi/voi/ei nu mai ajungeam decât la un schimb de tăceri.

El/tu/eu s-a încumetat să aducă în regiune mașini menite să cruțe puterile omului.

Despre aventura de mașinist a Tatii eu/tu/ei n-am aflat decât din auzite.

Despre Tatăl lui Lucian ați aflat multe. Noi/Ei/Voi ce ați scrie despre părinții voștri?

32. Completează spațiile libere cu formele corespunzătoare ale pronumelui personal în cazul dativ/acuzativ, conform modelului.

Model: Lucian nu a înțeles lecția. Colegul lui ... explică lecția.

Lucian nu a înțeles lecția. Colegul lui *îi* explică lecția.

Tu trebuie să citești romanul. Prietenul tău ... împrumută cartea.
 Lucian și Rafira erau buni prieteni. Lionel ... organizează o farsă.
 Copilul descoperă lumea. Tatăl său ... oferă un model de cititor pasionat.
 Noi eram o familie unită. Era firesc să ... se dea și ..., copiilor, aceeași îndrumare.
 Eu am ieșit din casă. Ei ... strigau din urmă.
 Șura din fundul curții cuprindea încăperi spațioase pentru care și unelte. Tata nu ... întreținea în mare ordine.

33. Transformă enunțurile de mai jos conform modelului.

Model: Prietenii mei *îmi amintesc* de copilărie.
 Prietenii mei *nu-mi amintesc* de copilărie.
 Prietenii mei *mi-au amintit* de copilărie.

Tata *ne povestește* din cărțile germane (citite).
 Mama *îmi spune* că în Munții Apuseni ar mai fi o țară: Țara Vâlvelor.
 Tata *vă propune* să urmați gimnaziul săsesc din Sebeș.
 Casa, șura, stogul de paie de după șură *îmi constituie* un adevărat labirint.
 Clasele superioare ale liceului Tata *le urmează* la Bruckenthal, la Sibiu.

PRONUMELE ȘI ADJECTIVUL PRONOMINAL DE ÎNTĂRIRE

persoana	Singular		Plural	
	masculin	feminin	masculin	feminin
I	însumi	însămi	înșine	însene
II	însuși	însăși	înșivă	însevă
III	însuși	însăși	înșiși	înseși însele

34. Completează spațiile libere cu formele corespunzătoare ale adjectivului pronominal de întărire, în baza modelului:

Model: Eu ... eram încântat de pasiunea tatălui. Eu *însumi* eram încântat de pasiunea tatălui.
 Mașinile agricole el ... le-a procurat de la Peșta.
 Ea ... se simțea, cu toată făptura ei, vibrând într-o lume străbătută de puteri misterioase.
 Noi ... eram uimiți de mama, care ținea gata pentru toate împrejurările câte-un cuvânt plastic și plin de sevă.
 Nici vouă ... nu v-ar plăcea tăcerile mamei.
 Tu ... ce ai spune despre tăcerea unei mame?
 Ei ... admirau priveliștile grădinii, cu straturile de zarzavaturi, frumoase îndeosebi în lumina lunii.

Dincolo de text

35. Amintește-ți și relatează-le colegilor despre poveștile spuse în copilărie de către mama sau bunica/tata sau bunicul.

Repere de interpretare

„Hronicul și cântecul vârstelor” este o proză autobiografică, începută de Lucian Blaga la 10 noiembrie 1945 și definitivată în primăvara anului 1946 la Sibiu. În prima ediție cartea a fost publicată în 1965.

Lucrarea blagiană, purtătoare a unui titlu-

metaforă, „Hronicul și cântecul vârstelor”, confirmă vocația poetică a scriitorului. Asocierea celor două substantive – „hronic” și „cântec” – sugerează imaginea transformată în metaforă a ființei care se recuperează prin evocare și se zidește prin vers.

Hronicul surprinde cronologic evenimente ce au structurat destinul poetului, de-a lungul existenței, iar cântecul presupune ființarea însăși, întoarcerea către sine.

Prima parte a „Hronicului...” este o autobiografie, cu un flux al ideilor desfășurat în zarea poeticului. În cea de-a doua, anii de școală sunt relațiați în felul memoriilor, iar ultima e un jurnal cu notații fugare despre studiile superioare, căsătorie, diverse evenimente politice etc.

„Hronicul și cântecul vârstelor” transformă evenimentul biografic în poem, iar elementele din universul copilăriei și familia devin simboluri: Mama, Tata, salcâmul etc.

Lancrămul natal – satul „ce poartă-n nume sunetele lacrimelor” – constituie spațiul general al evocării.

Familia este spiritul satului, căci sătenii preiau modelul preotului, simbol al lumii tradiționale. Părinții sunt piloni care generează atitudini, iar fiul, alături de săteni, le contemplă și le asumă. Cuvintele care îi numesc nu sunt substantive comune, ele devin proprii, prin scriere cu majusculă, și emblematice.

Tatăl oferă imaginea complexă a unui spirit ce reușește să pună în echilibru datoria „față de altar, cadelniță și catapeteasmă” cu aspirațiile de liber-cugetător. Personalitatea tatălui, conturată meticolos în roman, pare contradictorie, predicând și lecturând zile în șir, fiind receptiv la tot ce înseamnă schimbare. Tata, preotul Isidor Blaga, este zeul atotștiutor, un model viu și autoritar în familie și în comunitatea satului. Fiul mai mic este un tip reflexiv și îl resimte cu toată rigoarea

specifică relației tată-fiu: „Tata nu-și da pe față bătăile inimii ce le avea pentru noi. El le păstra în depărtare, într-o atitudine de asprime, ce părea domolită numai de-un oarecare dezinteres. El își întindea veghea asupra noastră numai prin simpla prezență, fără a ne ține cu tot prețul sub uitătură”.

Pentru ceilalți, tata se arată însă exuberant și simpatic. Locuitorii Lancrămului găseau în înțelepciunea lui o sursă certă, iar fiul îl admira.

Mama este modelul suprem, întruparea duioșiei și a grijii. Își idolatrizează soțul și are un devotament aparte față de copii. Simbol mitic, Mama, figură arhetipală, „suflet fără azi, fără ieri”, „sufletul satului”, împreună cu „duhurile strămoșești” este zeița protectoare a acestui spațiu sacru – „tărâm de legendă” și „poveste”.

„Hronicul și cântecul vârstelor” este una dintre cele mai rafinate scrieri autobiografice ale literaturii române și oferă date importante despre anii de formare ai scriitorului (copilăria și adolescența, universul satului în care a luat întâiul contact cu natura și societatea, mediul familial în care a crescut, școlile pe care le-a urmat, evenimentele istorice pe care le-a trăit). „Hronicul și cântecul vârstelor” este despre cum s-a modelat și definit conștiința artistică a poetului și filozofului Lucian Blaga, în cercul familiei, în orizontul mitic al satului, în conjunctura marilor evenimente ale istoriei. Tata și Mama – zeități ale locului.

„Hronicul și cântecul vârstelor” este, în esență, un poem al vârstelor dintâi ale scriitorului, al descoperirii naturii, culturii și istoriei. Aceste teme mari ale autobiografiei sunt și ale operei, dominând câte una dintre zonele ei: poezia, teatrul, filozofia.

Aprecieri

Ce loc îi revine operei „Hronicul și cântecul vârstelor” într-un ansamblu atât de armonios, de organic, cum este opera lui Blaga? Cartea aceasta reprezintă – sub raportul semnificației, nu al cronologiei – „prefața” ei.

[...] „Hronicul și cântecul vârstelor” este istoria formării, în aceste cadre, a structurii spirituale. (George Gană)

„Hronicul și cântecul vârstelor” prefigurează prin titlu – titlu superb, ca și multe altele ale creației blagiene – două direcții ale evocării biografice: documentară și literară (istorică și literară). În fapt însă, personalitatea artistică copleșitoare a autorului înclină net balanța în favoarea literaturii. (Iulia Cubleşan)



Corneliu Baba. *Odihnă pe câmp*, 1956

Temă 4

Dragostea, sentiment complex

Motto: Dragostea e o rugăciune, o încercare, o răz-bunare, o aventură, un joc.

Marin Preda

PreText

1. Citește textul din casetă. Identifică trăsăturile tipurilor de iubiri.

Iubirile de tip pantof sunt iubiri de cursă lungă. Iubiri maraton, iubiri înșurubate în timp. Iubirile de tip pantof sunt cele care ajung să-și serbeze nunta de argint, apoi nunta de aur, apoi nunta de diamant. Iubirilor de tip pantof le plac metalele prețioase.

Majoritatea iubirilor de tip pantof suferă de fapt, cu timpul, de o degradare a calității conversației. Subiectele interesante se împuținează. Subiectele cotidiene, inevitabile, se tocesc. Trep-tat, cuplul începe să comunice chiar cu cuvinte tocite. Ceea ce înseamnă că pe fețele celor doi nu se așterne o anumită seninătate. Până la urmă iu-birile de tip pantof sunt un triumf al spiritului de autoconservare și al dorinței profunde de confort.

O caracteristică a iubirilor de tip pantof mai este aceea că după 30 sau 40 de ani, tot privindu-se unul pe altul, cei doi parteneri încep să semene fizic între ei. Greu de spus cum se produce această suprapune-re de trăsături, această fuziune a trăsăturilor feței.

Iubirile de tip umbrelă nu ajung niciodată la linia de orizont. Ele sunt imprevizibile, capricioase, devastatoare. Ca și aversele de vară, ele dau buzna în viața omului.

Nimeni nu dispune de imunitate în fața lor, dar multora le este frică de ele.

Scurte, uneori iste-ric, deseori dureroase, iubirile de tip umbrelă au însă calitatea de a se incrusta până la os în ființa celor care le-au trăit.

Iubirile de tip umbrelă nu au principii civice, nu respectă regulile de circulație și nu știu să ci-tească niciun panou rutier, precum și nici celelal-te inscripții cu caracter informativ-normativ din oraș și din viață. (Matei Vișniec)



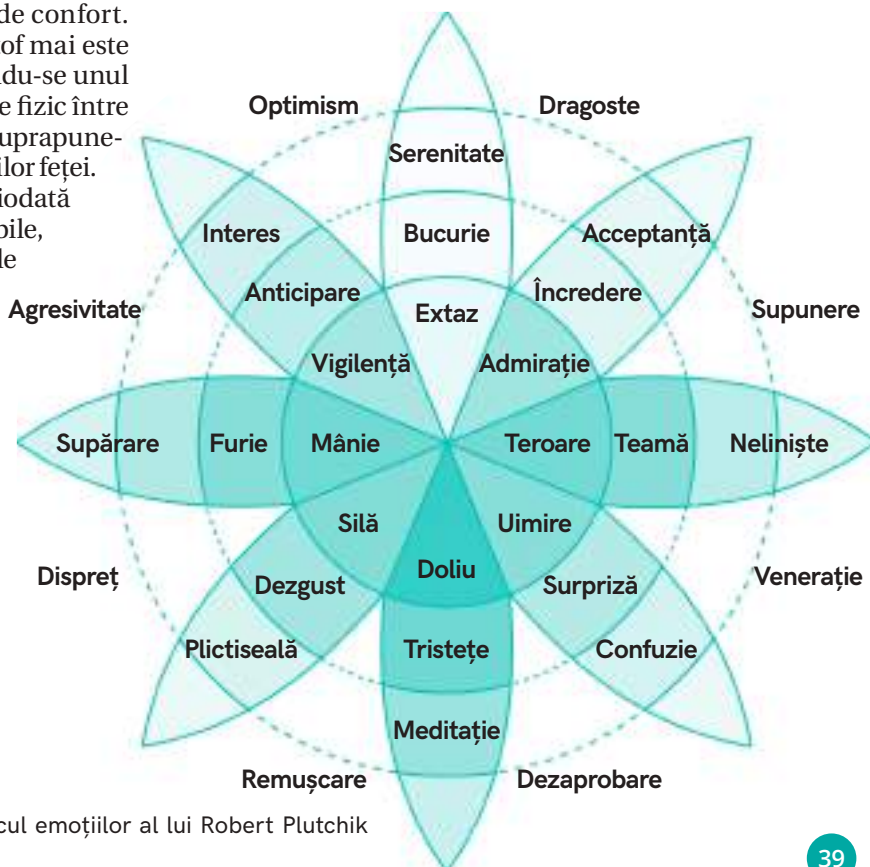
2. Reflectează: dragostea este un sentiment sau o emoție?



Inspiră-te!

Sentimentul este o atitudine complexă a omului față de (o) realitate, de lungă durată și conștientizată.

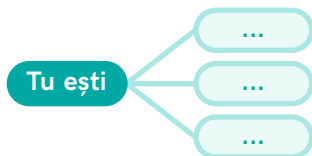
Emoția este o reacție afectivă de durată scurtă, însoțită de modificări în activitățile organismului.



Cercul emoțiilor al lui Robert Plutchik

3. Citește actele comunicative. Utilizează-le pe parcursul temei, după necesitate.

a defini sensul unor mesaje	a solicita repetarea unui cuvânt/enunț
Sensul celor afirmate este Din cele auzite/citite am dedus că În urma discuției, am înțeles că Mesajul transmite Acest mesaj înseamnă Mesajul sugerează/subliniază că	Poți să repeți, te rog, ce ai spus? Îmi poți repeta ultima propoziție? Nu am auzit bine. Ai putea să repeți? Te rog, poți să spui din nou? Cum ai spus? Nu am înțeles exact. Ce ai spus mai devreme? Poți repeta? Scuze, dar poți să repeți acel cuvânt? Ai putea reformula? N-am prins ideea complet. Scuze, dar nu am reținut. Poți relua ideea? Îmi poți spune din nou, te rog?

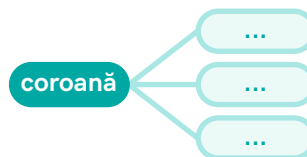
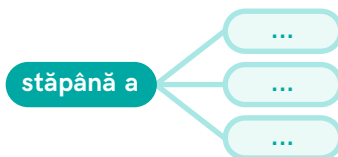
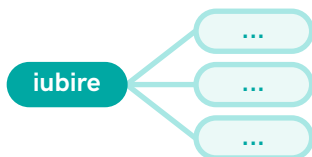
4. Definește sensul a două-trei simboluri ale dragostei, utilizând actele comunicative de mai sus.**5. Imaginează-ți un dialog telefonic între doi îndrăgostiți care, din cauza bruiajului, nu se aud bine și folosesc structuri de solicitare a repetării cuvintelor sau a enunțurilor.****Înainte de text****6. Adresează-te unei ființe dragi cu definiții-metafore.****Inspiră-te!**

„stea dulce și iubită
a sufletului meu”

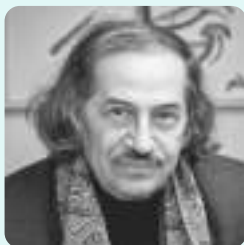
Vasile Alecsandri

„izvorul nopții”

Lucian Blaga

7. Formează îmbinări de cuvinte.**7.1. Alcătuieste două enunțuri cu două îmbinări de cuvinte.****8. Stabilește corespondențe.**

1. Homer	a. simfonia a 9-a de Ludwig van Beethoven
2. Ludwig van Beethoven	b. poem scris de Homer
3. „Iliada”	c. sonata pentru pian nr.14 de Ludwig van Beethoven
4. „Sonata lunii”	d. poet grec
5. „Oda bucuriei”	e. compozitor german



Vasile ROMANCIUC

Născut la 17 decembrie 1947, în satul Bădragii Noi, raionul Edineț. Poet, dramaturg, filozof și publicist român, este „purtătorul de cuvânt al tăcerii” (autodefinire), „cel mai original creator de imagini”. (*Eugen Lovinescu*)

Literatura pentru copii

„Dacă ai un prieten” (1983), „Mama coase-o floricea” (1987), „Toate întâmplările se prefac în cuvinte” (2000), „Copilul cu aripi de carte” (2006), „O furnică în bibliotecă” (2007), „Am un nume frumos” (2013),

„Puiul mamei, dragul tatei” (2016), „Poezii mici de crescut mare” (2018) etc.

Volume de versuri

„Genealogie” (debut editorial – 1974), „Citirea proverbelor” (1979), „Note de provincial” (1991), „Recitirea proverbelor” (2007), „Purtătorul de cuvânt al tăcerii” (2011), „Lasă un semn” (2012), „Cuvântul ne adaugă vedere. Sonete” (2012), „Lumina glasului lăuntric” (2016), „Pâinea noastră cea din toate filele” (2020), „Dumnezeu nu-și ține niciodată telefonul închis” (2022), „Vă iubesc fără pauze” (2024) etc.

Despre poezie, creație

„Poezia nu este nici oarbă, nici surdă, nici mută – ea vede, aude și, lucru firesc, vorbește despre ceea ce simte. Poezia este un organism viu, ea «absoarbe» din afară tot de ce are nevoie pentru a trăi cu adevărat. Uneori, autorul descoperă în propriul text lucruri care par să se fi scris «singure».” (*Vasile Romanciuc*)

„Prefer poemele în care ideea și emoția se întâlnesc în mod firesc și se simt bine împreună. Indiferent care dintre ele e în prim-plan... Important este ca ideile și emoțiile să fie adevărate, să fie trăite profund.” (*Vasile Romanciuc*)

Aprecieri

„Ca un veritabil «purtător de cuvânt al tăcerii», poetul Vasile Romanciuc ne oferă subtile variante și nuanțate trimiteri la marea diversitate semantică a cuvântului. La el, tăcerea rostită prin cuvânt ia adesea înfățișarea sentimentelor care «pentru a se face auzite/nasc liniștea mai întâi».” (*Nicolae Busuioc*)

9. Audiază cântecul „Tu ești stăpâna lumii”, în interpretarea lui Mihai Ciobanu, sau citește textul de mai jos și identifică cine este „stăpâna lumii”.

Tu ești stăpâna lumii

Nu porți coroană-mpărătească,
Nici sceptru greu de aur – nu,
Iubire, dar și fără ele,
Tu ești stăpâna lumii, tu...

Nu ai în limba ta cuvinte,
Care-ar putea striga porunci –
În limba ta orice vocală
E dulce leagăn pentru prunci.

Doar la o șoaptă-a ta se-ntoarce
Steaua căzută – iar în cer...
Tu ești, lui Beethoven, auzul,
Tu ești vederea lui Homer.

Ești cea mai pașnică putere,
Împarți lumină la martiri
Și aperi omenia lumii
Cu oastea ta de trandafiri.

Vasile Romanciuc



Vocabular

poruncă, **-i** – dispoziție (orală sau scrisă) dată de către o autoritate sau de către o persoană cu autoritate și care trebuie executată întocmai

pașnic, **-ă**, **-i**, **-e** – care sprijină pacea, luptă pentru pace; (despre atitudini) lipsit de agresivitate

a împărți – a da mai multor persoane câte (o parte din) ceva

martir, **-ă**, **-i**, **-e** – persoană care a avut de îndurat suferințe, chinuri îngrozitoare sau moartea pentru ideile, convingerile sale

Lucrul cu vocabularul

10. Transcrie, din text, versurile care indică:

- o metaforă pentru *Iubire*;
- ce reprezintă vocala în *limba iubirii*;
- nume de personalități;
- ce fel de putere este *Iubirea*;
- cu ce apără *Iubirea omenia lumii*.

11. Propune câte patru determinative pentru cuvintele:

limbă _____
cuvinte _____

12. Identifică sinonime pentru următoarele cuvinte:

iubire = _____ *limbă* = _____
poruncă = _____ *numai* = _____
putere = _____ *cer* = _____

13. Scrie antonime pentru următoarele cuvinte:

iubire ≠ _____ *dulce* ≠ _____
greu ≠ _____ *lumină* ≠ _____

14. Alcătuieste enunțuri cu sensurile diferite ale cuvintelor:

porți (vb.) _____ *dar* (s.) _____ *cer* (vb.) _____
porți (s.) _____ *dar* (conjct.) _____ *cer* (s.) _____

15. Utilizează în enunțuri verbele:

a întoarce _____ *a apăra* _____
a se întoarce _____ *a se apăra* _____
a-și întoarce _____ *a-și apăra* _____

Studiul textului

16. Selectează, din text, un simbol al iubirii.

16.1. Ilustrează alte trei-cinci simboluri.

17. Descrie, în patru enunțuri, portretul unei persoane îndrăgostite.

18. Activitate în grup Așezați-vă în cerc. Notați pe câte un bilețel trăsătura pe care o considerați ideală într-o relație de dragoste. Argumentați alegerea.

19. Selectează, din text, cuvintele câmpului lexico-semantic *stăpân*.

20. Identifică, în text, trei expresii plastice.

21. Comentează semnificația versurilor:

„Tu ești, lui Beethoven, auzul,
 Tu ești vederea lui Homer”.



Observă!

coroană	корона (ucraineană) корона (rusă) короната (bulgară) korona (poloneză)
șoaptă	пошепки (ucraineană) шепот (rusă) прошепвам (bulgară) szept (poloneză)
împărat	імператор (ucraineană) император (rusă) император (bulgară)

Familie lexicală

- a stăpâni – stăpânire, stăpânit, stăpân
- a porunci – poruncire, poruncit, poruncă
- a auzi – auzire, auzit, auz
- a vedea – vedere, văzut, văz

Dincolo de text

22. Amintește-ți ce opere ai citit, în care este abordată tema „Dragostea”. Numește opera și autorul.

23.  Comentează, în opt-zece enunțuri, un aforism (la alegere).

Dacă n-ar fi iubirea, m-aș teme de viață. (Grigore Vieru)

Iubirea nu e doar un zâmbet, nu e doar o floare, iubirea e un suflet rănit și apoi vindecat de altul. (Octavian Paler)

Nimeni n-a iubit cum am iubit eu. Nimeni n-a suferit cum am suferit eu. Toți spunem așa și toți avem dreptate. (Alexandru Macedonski)

Repere de interpretare

„Tu ești stăpâna lumii” de Vasile Romanciuc apare în volumul „Note de provincial” în 1991. Menită să cânte iubirea, iubita, poezia impresionează prin jocul metaforelor: „Tu ești stăpâna lumii”; „Tu ești, lui Beethoven, auzul,/ Tu ești vederea lui Homer”. „Simplu în aparență și complex în esență”, după cum remarcă Ion Ciobanu, eroul liric fascinează prin simplitate: „Nu porți coroană-mpăratească,/ Nici sceptru greu de aur – nu”. Delicat și discret, poetul sensibilizează prin prospețimea și muzicalitatea versurilor: „În limba ta orice vocală/E dulce leagăn pentru prunci”. Simbol al dra-

gostei și frumuseții, trandafirul valorifică modul nostru de a exista, de a apăra sentimentele.

„Fie că scrie poeme de dragoste, fie că (re)citește proverbele, fie că își exprimă decepțiile provocate de nedreptățile și promiscuitatea* lumii din care face parte, Vasile Romanciuc rămâne un poet pe cât de sensibil, pe atât de profund. Imaginile din textele sale, elaborate cu multă grijă pentru cuvântul scris și cu multă încredere în relevanța a ceea ce rămâne nespus, impresionează prin inedit, bucură prin frumusețe, bulversează prin adevărul pe care îl transmit...” (Lucia Țurcanu)

* Promiscuitate – mizerie, imoralitate.



Mihai EMINESCU

(n. 15 ianuarie 1850, Botoșani – d. 15 iunie 1889, București)

„Omul deplin al culturii românești.” (Constantin Noica)

1866 – adevăratul debut cu poezia „De-aș avea” la revista „Familia”; redactorul revistei, Iosif Vulcan, i-a schimbat numele din Eminovici în Eminescu.

1869–1870 – studiază la Universitatea din Viena (învață limbile române, istoria, filozofia, științele juridice și economia).

1872 – își continuă studiile la Berlin (îndemnat de Titu Maiorescu) – cercetează filozofie – în special, pe Shopenhauer, Kant, Platon.

Funcții

1874 – director al Bibliotecii Centrale din Iași.

1875 – revizor școlar pentru județele Iași și Vaslui (a făcut cunoștință cu Ion Creangă și au devenit buni prieteni).

1876 – redactor la publicația „Curierul de Iași”.

1877 – redactor la ziarul „Timpul” din București.

Opera literară

Poezie: „La mormântul lui Aron Pumnul” (1866), „La Bucovina” (1866), „Venere și Madonă” (1870), „Sara pe deal” (1871), „Floare albastră” (1873), „Revedere” (1879), „O, mamă” (1881), „Luceafărul” (1883).

Proză: basmul „Făt-Frumos din lacrimă” (1870), „Sărmanul Dionis” (1872), „Cezara” (1876), romanul neterminat „Geniu pustiu” (1903).

Publicistică: Articole publicate în revista „Timpul” cu o problematică variată: politica, socialul, cultura etc. („Influența austriacă asupra românilor din Principate” (1876), „Bălcescu și urmașii lui” (1877), „Politica Rusiei în secolul XVIII” (1878), „Politica Habsburgilor” (1878), „Lecții de patriotism” (1880), „Situția din Ardeal” (1883), „Ziua de mâine” (1889).

Înainte de text

24. Exprimă-ți opinia.

Iubirea este Când iubești
Dacă iubești Ca să iubești

25. Expune, în două-trei enunțuri, fără a citi textul, ce sugerează titlul poeziei „De ce nu-mi vii” de Mihai Eminescu.

26. Audiază romanța „De ce nu-mi vii” sau citește textul de mai jos și identifică stările eului liric.

De ce nu-mi vii

Vezi, rândunelele se duc,
Se scutur frunzele de nuc,
S-așază bruma peste vii –
De ce nu-mi vii, de ce nu-mi vii?

O, vino iar în al meu braț,
Să te privesc cu mult nesaț,
Să razim dulce capul meu
De sânul tău, de sânul tău!

Ți-aduci aminte cum pe-atunci
Când ne plimbam prin văi și lunci,
Te ridicam de subsuori
De-atâtea ori, de-atâtea ori?

În lumea asta sunt femei
Cu ochi ce izvorăsc scânteii...
Dar, oricât ele sunt de sus,
Ca tine nu-s, ca tine nu-s!

Căci tu înseninezi mereu
Viața sufletului meu,
Mai mândră decât orice stea,
Iubita mea, iubita mea!

Târzie toamnă e acum,
Se scutur frunzele pe drum,
Și lanurile sunt pustii...
De ce nu-mi vii, de ce nu-mi vii?



Mihai Eminescu



Vocabular

nesaț – lăcomie
a rezema – a sprijini
luncă, -i – șes
subsuoară, -ori – partea de dedesubt a încheieturii brațului cu umărul; subraț

Expresii

- *a veni într-un suflet* (sau *cu sufletul la gură*) = a veni foarte repede, abia mai putând respira, gâfâind
- *a veni la cunoștința cuiva* = a ajunge la cunoștința cuiva

Studiul textului

27. După prima audiție, completează enunțurile.

Am reținut din text că
Mi s-a părut straniu că
Nu am înțeles bine/destul de clar
Sunt sigur/ă de faptul că

28. Citește textul și rescrie versurile care indică:

- un nume de pasăre;
- dorința eului liric;
- o amintire a tinerilor;
- o caracteristică a ființei iubite;
- anotimpul descris în poezie.



Observă!

- vii (s.)
- vii (adj.)
- vi-i (dor)
 - iar (conjct.)
 - iar (adv.)
 - i-ar (spune)
- mai (s.)
- mai (adv.)
- m-ai (așteptat)

29. Găsește, în text, sinonimele cuvintelor.

pleacă = continuu =
chiciură = a-și aminti =
a înălța = a lumina =

30. Propune antonime pentru următoarele cuvinte:

a se duce ≠ sus ≠
atunci ≠ vale ≠
mereu ≠ târziu ≠

Dincolo de text

31. Alege una dintre imaginile de mai jos care ți se pare că reprezintă cel mai bine mesajul textului. Justifică-ți alegerea.



32. Imaginează-ți că ființa iubită a venit la întâlnirea multășteptată. Alcătuieste un dialog, din opt replici, dintre tinerii îndrăgostiți, utilizând cuvintele-reper.

33. Memorează poezia.

34. Completează, în caiet, tabelul cu două secvențe din text care te-au impresionat și menționează emoțiile pe care ți le-a provocat fiecare dintre acestea.



secvența	emoția
...	...

35. Activitate în grup

- Identificați în fiecare strofă câte un cuvânt-cheie. Scrieți cuvintele-cheie pe un bilețel și lipiți-le pe tablă, într-un organizator grafic.
- Analizați, în grup, cuvintele-cheie găsite de colegii voștri. Stabiliți varianta cea mai potrivită.
- Formulați ideile principale corespunzătoare cuvintelor-cheie stabilite.

36. Intitulează altfel textul.

36.1. Argumentează titlul propus.

Repere de interpretare

- Poezia cu titlul interogativ „De ce nu-mi vii”, considerată ultima romanță eminesciană, este publicată în revista „Convorbiri literare”, în numărul din 1 februarie 1887.
- „De ce nu-mi vii” nu este doar o simplă romanță, ci o „strigare” emoționantă a dreptului de a nu mai fi singur, într-o lume peste care se așterne toamna – o „târzie toamnă”, prefigurând moartea. Chemarea este adresată iubitei – cunoscută atât de bine din textele eminesciene „Atât de fragedă”, „Lacul”, „Dorința” etc.
- Poezia „De ce nu-mi vii” evocă o iubire apusă, o amintire de dragoste și chipul femeii venerate și idealizate, toate fiind conturate într-un decor autumnal (rândunelele se duc, se scutur frunzele de nuc, s-așază bruma peste vii, lanurile sunt pustii). De fapt, natura are rolul de a releva starea sufletească a eului liric, devenind, așa cum remarcă Paul Cornea, „cutia de rezonanță a sentimentelor”. În poezia eminesciană cadrul naturii se află în totală potrivire cu starea de spirit a poetului.
- Interogația retorică „De ce nu-mi vii, de ce nu-mi vii?”, întâlnită atât la începutul textului, cât și la finalul acestuia, marchează, evident, insistența și suferința accentuată a eului liric, fiind considerată și o întrebare-chemare. Se pare că eul liric nu-i reproșează nimic ființei iubite, dar își exprimă profund regretul provocat de despărțire.
- În poezie sunt prezente declarațiile de dragoste care reliefează frumusețea inconfundabilă a ființei iubite („Dar, oricât ele sunt de sus,/ Ca tine nu-s, ca tine nu-s!”), ea neavând asemănare nici printre stele: „Mai mândră decât orice stea,/ Iubita mea, iubita mea!”
- Poezia „De ce nu-mi vii” ilustrează, alături de operele „Iubind în taină”, „Și dacă...”, „Sunt ani la mijloc”, „Despărțire”, „S-a dus amorul”, „Adio” etc. – adevărate „poeme ale despărțirii” –, sentimentul etern omenesc al iubirii și conturează etapa dezamăgirii, a tristeții, a singurătății poetului Mihai Eminescu.

36.2. Asociază cu alte arte: „Dacă textul ar fi o pictură sau o piesă muzicală, ce nume i-ai da? Explică ce emoție din text te-a dus cu gândul la acest titlu”.

Aprecieri

„Cântăreț al elanurilor omenești îndreptate spre scrutarea universului și [...] al umanității ancorate în viața socială [...], Eminescu s-a aplecat cu aceeași cuprinzătoare înțelegere și asupra vieții intime a omului. A cântat speranțele, dorințele, modurile bucuriei omenești de a se afirma prin dragoste și comuniune cu viața naturii, dar și modurile – mult mai numeroase în vremea sa – ale insatisfacției sufletești a omului, exprimate prin sentimentul singurătății [...], al durerii de a nu fi înțeles sau de a fi trădat în dragoste, afirmând [...] idealul unei vieți de onestitate și plinătate sufletească, de trăire sinceră și pasionată a sentimentelor.” (George Munteanu)



Aurel David. *Arborele Eminescu*

Elemente de construcție a comunicării

Pronumele personale. Ortografia pronumelor personale

Formele neaccentuate ale pronumelor personale sunt precedate și/sau urmate de **cratimă** atunci când se pronunță împreună cu o altă parte de vorbire, fiind posibilă și elidarea (eliminarea) vocalei din alcătuirea lor: *m-a întrerupt, l-a dus, să-i rupem aripile*.

Formele neaccentuate ale pronumelor personale se scriu cu cratimă atunci când se leagă de:

verb	- la modul indicativ, perfectul compus, sau la modul condițional optativ	<i>i-am zis, ți-am adus, ți-am adus-o, i-aș aduce, aș aduce-o, i-aș aduce-o</i> etc.
	- la modul imperativ, așezate după acesta	<i>du-mă acolo, dă-i cartea, chemați-i, dați-l</i> etc.
	- la gerunziu, așezate după acesta	<i>ducându-l, dându-mi, chemând-o</i> etc.
	- la infinitiv, așezate după prepoziția a	<i>spre a-l vedea, pentru a-ți cere</i> etc.
	- la conjunctiv, fiind așezate după conjuncția să	<i>să-i dea, să-l fi chemat</i> etc.
adverbul nu		<i>nu-i dau, n-o chem</i> etc.
interjecții		<i>na-ți cartea, iat-o, iată-l</i> etc.



Observă!

admir îndrăgostiții – îi admir
nu admir îndrăgostiții – nu-i admir
am admirat îndrăgostiții – i-am admirat
vreau să admir îndrăgostiții – vreau să-i admir
voi admira îndrăgostiții – îi voi admira
Admiră îndrăgostiții! – Admiră-i!
Nu admira îndrăgostiții! – Nu-i admira!

expediez scrisorile – le expediez
nu expediez scrisorile – nu le expediez
am expedit scrisorile – le-am expedit
vreau să expediez scrisorile – vreau să le expediez
voi expedia scrisorile – le voi expedia
Expediază scrisorile! – Expediază-le!
Nu expedia scrisorile! – Nu le expedia!

37. Urmează modelul.

scriu răvașul – îl scriu	spun adevărul – îl spun	citesc poezia – o citesc	venerez poetii – îi venerez	redactez mesajele – le redactez
nu scriu răvașul – nu-l scriu	nu spun adevărul –	nu citesc poezia –	nu venerez poetii –	nu redactez mesajele –
am scris răvașul – l-am scris	am spus adevărul –	am citit poezia –	am venerat poetii –	am redactat mesajele –
vreau să scriu răvașul – vreau să-l scriu	vreau să spun adevărul –	vreau să citesc poezia –	vreau să venerez poetii –	vreau să redactez mesajele –
voi scrie răvașul – îl voi scrie	voi spune adevărul –	voi citi poezia –	voi venera poetii –	voi redacta mesajele –
Scrie răvașul! – Scrie-l!	Spune adevărul! –	Citește poezia! –	Venerează poetii! –	Redactează mesajele! –
Nu scrie răvașul! – Nu-l scrie!	Nu spune adevărul! –	Nu citi poezia! –	Nu venera poetii! –	Nu redacta mesajele! –

38. Răspunde afirmativ și negativ la întrebări, utilizând formele neaccentuate ale pronumelui personal.

- | | |
|--|--|
| – Vizionezi filmul documentar despre Eminescu? | – Ai audiat romanța? |
| – Da, îl vizionez. / Nu, nu-l vizionez. | – ... |
| – Ai vizionat filmul? | – Citești poeziile lui Mihai Eminescu? |
| – Da, ... / Nu, ... | – ... |
| – Audiezi romanța „De ce nu-mi vii”? | – Ai citit poeziile? |
| – ... | – ... |

39. Completează spațiile libere cu formele pronumelui personal (în dativ sau acuzativ).

Model: (eu) -ai spus cândva că dragostea nu doare, dar eu simt că (eu) arde în tăcere.

Mi-ai spus cândva că dragostea nu doare, dar eu simt că **mă** arde în tăcere.

- (tu) _____ *voi scrie scrisori în fiecare seară, deși știu că nu* (eu) _____ *le vei citi vreodată.*
 (el) _____ *se pare nedreaptă tăcerea mea, dar nu* (el) _____ *este teamă că și eu sufăr?*
 (eu) _____ *-e dor de tine așa cum vântului* (el) _____ *este dor de frunza care cade.*
 (ea) _____ *-am încredințat toate visurile mele, fără teamă și fără regret.*
 (tu) _____ *-am imaginat de atâtea ori, încât chipul tău a devenit o amintire vie.*
 (tu) _____ *port cu mine în fiecare gând, în ciuda faptului că* (eu) _____ *-ai uitat.*
 (el) _____ *spun mereu că timpul va vindeca totul, dar nu cred că* (eu) _____ *aude.*
 (noi) _____ *este dor de serile în care râdeam fără motiv.*
 (ea) _____ *scriu câteva rânduri în fiecare zi, de parcă* (eu) _____ *poate auzi.*
 Păstrează-(eu) _____ *în suflet, indiferent unde* (tu) _____ *va duce viața.*
 Pare că nu (ei) _____ *pasă, dar știu că* (voi) _____ *admiră.*
 (tu) _____ *visez în nopțile în care nu pot adormi.*

40. Alcătuieste enunțuri cu ortogramele: *mi-i (dor)*, *ți-i (drag)*, *vi-i (scump)*.

Sinonime

- a admira = a prețui, a respecta
- a diviniza = a zeifica, a adora
- ipocrit = fățarnic, fals
- epistolă = răvaș, scrisoare
- tainic = misterios, secret
- soartă = destin, ursită

Dincolo de text

41. Citește scrisoarea de mai jos și audiază romanța, în interpretarea Formației „Mondial”, solist Gabriel Drăgan.

I oară după miezul nopții 2 septembrie 1879

Cât am admirat de mult poezia ta: *Atât de fragedă...*, cât am admirat-o pot oare să-ți spun? Tu singur trebuie să o admiri tainic în sufletul tău și să te închini la propria-ți creațiune ca la însăși ființa pe care o divinizezi în ea. E un sentiment atât de înalt, atât de curat, atât de adânc – însă adresate unei ființe cu care din nefericire // sau din fericire poate eu nu mă pot nici măsura, nici compara. Eminescule, acea poezie e simțită – și doar eu am dispărut din inima ta –, era oare altceva decât inima ta la care eu am ținut, mult mai mult decât am avut aparența? Versurile tale m-au făcut durere să simt că o figură *Souverainement Supérieur** m-a alungat afară din sufletul tău, unde poate fără drept și fără veste mă introdusesem. Scriindu-ți, plâng lacrimi de durere, durere nouă

Familie lexicală

- a simți – (ne)simțit, a (se) resimți, a presimți, simțire
- a corespunda – corespondent, corespondență
- a diviniza – divinizare, divin, divinitate
- a reproșa – reproș, reproșat, reproșabil, ireproșabil

Îmbinări de cuvinte

- ființă iubită, divină, dragă, scumpă
- corespondență familială, amicală, de dragoste, de afaceri
- sentiment înalt, curat, nobil, sincer, adânc
- lacrimi de durere, de fericire, amare, de crocodil

* *Souverainement Supérieur* – extrem de superioară (fr.).

și necunoscută mie până acum, și poate e cu atât mai amară, cu cât îmi vine într-o stare deja destul de tristă. Să nu crezi că sunt supărată pe tine, din contră, dacă îți descriu toată starea sufletului meu, o fac ca să știu cauza unei eterne resemnări din partea mea, a unei renunțări dureroase care mi-o impun, pentru ca să te pun în poziție de a nu-ți nega față cu mine niciun moment individualitatea, de a nu fi ipocrit, și ca să-mi porți drept mângâiere după atâta dragoste, o perfectă și sinceră prietenie. Crezi tu că nu le-am presimțit toate acestea? Ce vrei, sunt nefericită că am un fel de a doua vedere și ghicesc direct câte îmi pregătește soarta, ce să-ți mai spun, mă tem să nu-mi pierd după ce am pierdut tot și puțina minte ce mi-a rămas. Eminescule, nu le lua acestea ca reproșuri, poți reproșa inimii ceva? Și din iubirea ta trecută nu încerca să faci un act de conștiință pentru susținerea unei cauze pentru care inima ta și sufletul tău strigă că e pierdută.

Amica ta, Veronica

P.S. Dacă-ți scriu, este că plânsul nu m-ar lăsa să ți le pot spune.

42. Răspunde la întrebări.

- Ce sentiment a avut Veronica Micle la lectura poeziei „Atât de fragedă”?
- Ce sfat îi dă Veronica Micle poetului Mihai Eminescu cu referire la poezia „Atât de fragedă”?
- Cu ce scop îi scrie Veronica Micle lui Mihai Eminescu?
- Cum își semnează scrisoarea Veronica Micle?
- Cum crezi, e mai ușor a scrie sau a vorbi despre sentimentul de dragoste?

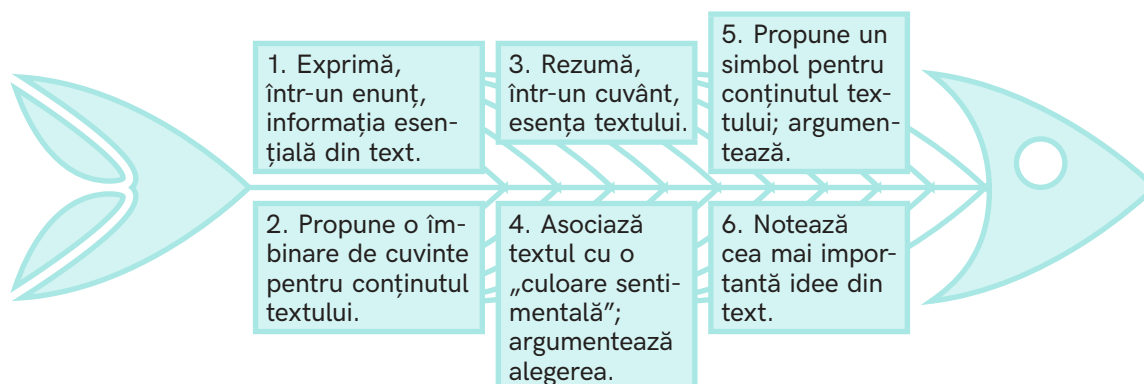
43. Identifică în text câte două exemple:

- cu pronume legat cu cratimă de cuvântul precedent;
- cu pronume legat cu cratimă de cuvântul următor;
- cu pronume aflat între două cuvinte, legat cu cratimă de amândouă.

44. Selectează, din text, cinci forme accentuate/neaccentuate ale pronumelui personal.

44.1. Alcătuiește cu ele enunțuri.

45. Completează *Scheletul de recenzie*.



Atât de fragedă

Atât de fragedă, te-asameni
Cu floarea albă de cireș,
Și ca un înger dintre oameni
În calea vieții mele ieși.

Abia atingi covorul moale,
Mătasa sună sub picior,
Și de la creștet pân-în poale
Plutești ca visul de ușor.

Din încrețirea lungii rochii
Răsai ca marmura în loc –
S-atărnă sufletu-mi de ochii
Cei plini de lacrimi și noroc.

O, vis ferice de iubire,
Mireasă blândă din povești,
Nu mai zâmbi! A ta zâmbire
Mi-arată cât de dulce ești,

Cât poți cu-a farmecului noapte
Să-ntuneci ochii mei pe veci,
Cu-a gurii tale calde șoapte,
Cu-mbrățișări de brațe reci.

Deodată trece-o cugetare,
Un vâl pe ochii tăi fierbinți:
E-ntunecoasa renunțare,
E umbra dulcilor dorinți.

Te duci, ș-am înțeles prea bine
Să nu mă țin de pasul tău,
Pierdută vecinic pentru mine,
Mireasa sufletului meu!

Că te-am zărit e a mea vină
Și vecinic n-o să mi-o mai iert,
Spăși-voi visul de lumină
Tinzându-mi dreapta în deșert.

Ș-o să-mi răsai ca o icoană
A pururi verginei Marii,
Pe fruntea ta purtând coroană –
Unde te duci? Când o să vii?

Mihai Eminescu

46. Completează în caiet informația din tabel, aplicând metoda *Găsește pe cineva care...*

întrebare	răspuns
Când s-a născut Veronica Micle?	
Care este numele inițial al Veronicăi Micle?	
La ce vârstă s-a căsătorit Veronica Micle?	
Cine era Ștefan Micle?	
Unde a făcut cunoștință Veronica Micle cu Mihai Eminescu?	
În ce an a decedat Veronica Micle?	

47. **Gândește – perechi – prezintă.**

„Fără publicarea corespondenței marilor personalități ale culturii noastre, nu vom reuși să înțelegem pe deplin atmosfera specifică epocii respective și nici să construim o biografie autentică a creației lor.”

48. **Amintește-ți, din operele studiate sau lecturate independent, un personaj care redactează o scrisoare persoanei iubite. Prezintă argumente *pro* sau *contra* acestui tip de comunicare.**49. **Redactează, în 10 enunțuri, o scrisoare adresată unei ființe dragi, în care să relatezi impresiile discuțiilor din cadrul temei „Dragostea, sentiment complex”.**50. **Redactează un *Jurnal de lectură* de circa o pagină, în care să scrii despre textele citite de tine, având tema „Dragostea”. Textele pot fi atât cele din manual, cât și cele din lecturile tale suplimentare.**

Jurnalul de lectură poate fi elaborat în baza următorului plan:

- data completării;
- autorul, titlul operei, anul apariției;
- începutul și sfârșitul lecturii;
- cele mai relevante fragmente;
- personajele, acțiunile lor;
- imaginile artistice;
- concluzii, impresii finale, recomandări.

**Inspiră-te!****Correspondența dintre**

Mihai Eminescu și Veronica Micle
Lucian Blaga și Cornelia Brediceanu
Nicolae Iorga și Catinca Bogdan
Radu Stanca și Dorina Ghibu
Marin Preda și Aurora Cornu

Scrisoare – comunicare scrisă trimisă prin poștă cuiva sau prin intermediul unei persoane, în care se transmit știri sau se împărtășesc gânduri, sentimente. În *scrisoare* se indică:

- data și locul – în colțul din dreapta al paginii;
- formula de adresare – la mijlocul rândului, mai jos cu 2-3 cm față de marginea de sus;
- introducere și cuprins – din alineat, cu un rând mai jos;
- formula de încheiere – în partea dreaptă a paginii;
- semnătura – cu un rând mai jos de formula de încheiere, separată prin virgulă;
- post scriptum (abreviat – P.S.) – text care se adaugă, uneori, la sfârșitul scrisorii, după ce a fost semnată, cu un rând mai jos.

Atelier de lectură Romanul „Lia” de Nicolae Rusu, „romanul unei singure iubiri”

Nicolae Rusu s-a născut la 26 februarie 1948, în comuna Risipeni, raionul Făleşti, în familia lui Petru Rusu și a Emiliei Tudorache, țărani agricultori. După absolvirea Școlii medii din Risipeni, în 1966, și a Facultății de Economie a Institutului Politehnic din Chișinău, în 1970, studiază la Cursurile superioare de literatură de pe lângă Institutul „M. Gorki” din Moscova (1983–1985).

Activitatea literară a scriitorului Nicolae Rusu cuprinde peste 40 de volume, apărute la edituri din Republica Moldova, România, Rusia, Cehia. Aceasta constituie culegeri de proză scurtă, romane, piese de teatru, cărți pentru copii, publicistică: „Avem de trăit și mâine”, „Treacă alții puntea”, „Marginea lumii”, „Orație de ursitoare”, „Lia”, „Șobolaniada” etc.

Romanul „Lia” de Nicolae Rusu prezintă istoria unei iubiri complicate dintre o tânără vânzătoare de haine, Lia, și Cristian, revizor la magazine. Întâlnirea lor are loc într-un magazin, unde Cristian intră pentru a cumpăra o pălărie de paie destinată bunicului său. Deși Lia se comportă distant și nepolitic, prezența ei îl marchează profund pe Cristian, care nu reușește să o uite și, după un timp, începe să o caute.

În pofida faptului că este logodit cu o tânără pe nume Nina, Cristian se îndrăgostește de Lia și încearcă să o convingă să îi accepte iubirea. Lia este o femeie frumoasă și misterioasă, cunoscută pentru tendința de a minți și de a-și construi povești imaginare. Relația lor devine intensă, iar Cristian ajunge să închirieze o casă în care se mută împreună cu Lia. Totuși, aceasta dispare brusc, lăsându-l pe Cristian în incertitudine și suferință.

După numeroase căutări, revederi și despărțiri, Lia îi scrie lui Cristian că intenționează să vină la Chișinău. Însă situația este complicată: Cristian urmează să se căsătorească în doar câteva zile și se confruntă cu o dilemă sufletească profundă. În cele din urmă, drumurile celor doi nu se mai întâlnesc, iar Lia îi transmite lui Cristian un mesaj cu valoare de reflecție asupra iubirii: „De mii de ori se îndrăgostește omul, dar numai o singură dată iubește cu adevărat!”

Activitatea de învățare 1. Scrie propria definiție a *dragostei*.

Activitatea de învățare 2. Prezintă din *Scaunul autorului*, în șapte-opt enunțuri, un cuplu de îndrăgostiți.

Activitatea de învățare 3. Numește opere literare cu personaje eponime.

Activitatea de învățare 4. Analizează copertile romanului „Lia” de Nicolae Rusu. Anticipă unele repere cu privire la roman.

**Inspiră-te!**

„Iubire, bibelou de porțelan,
Obiect cu existența efemeră...”

Ion Minulescu

„Ce e amorul? E un lung
Prilej pentru durere,
Căci mii de lacrimi nu-i ajung
Și tot mai multe cere.”

Mihai Eminescu



Roman de
...
Lia?
floare
pasăre
...



Lia?
Personaj
principal
secundar
episodic
...



Activitatea de învățare 5. Citește fragmentul din romanul „Lia” de Nicolae Rusu. Compară cu expunerea în avans (presupunerea ta).

Cupluri de îndrăgostiți

Tristian și Isolda, Romeo și Julieta,
Ieronim și Cezara, Făt-Frumos
și Ileana Cosânzeana

Lia

Lia! Nu-mi venea a crede ochilor. Dumnezeu-ule, era frumoasă ca o zeiță! De uimire și admirație m-am lăsat încet pe bancă. Observai că și Nina era încântată de minunea ce pășea spre noi. Speriat că va trece pe alături, fără să mă vadă, eram cât-cât să strig: „Lia, oprește-te!” Dar în stânga mea ședea Nina și pe buzele mele încă nu se răciseră cuvintele ce i le spuseseam câteva clipe în urmă. Și, parcă intuind momentul de grea cumpănă în care mă aflam, în dreptul nostru, Lia conținea din mers și mă străpunsese dureros, răscolitor, cu privirea. Se apropia senină, calmă, pășea lin și calea ei părea să nu mai aibă sfârșit. Privirea îi luneca pe alături de făptura mea. Îi surâdea Ninei. Îi surâdea cu buzele, cu ochii, sigură de sine...

Se așază lângă Nina și-i vorbi rece, cu aer de mister:

– Fată cuminte și frumoasă, vrei să-ți spun ce te așteaptă? Cele ce-ți voi destăinui nu ți-a spune-o nimeni, niciodată...

– Da, îi răspunse Nina senin. Să vedem.

– Dă-mi, te rog, mâna...

Lungă vreme Lia îi cercetă palma și, după felul cum îi zvâcneau nările fine, cum i se întretăia respirația, îi dădea seama că are emoții.

Așteptam cu nerăbdare să înceapă a vorbi. „Oare ce o să-i spună?”

– Ei, bine. Pare-se ai îndoieli în privința meșugului meu, începu ea, fixând-o cu o privire dură, dar, dragă Nina, ceea ce-am să-ți spun s-a împlinit sau e pe cale de a se împlini...

De surprindere, când își auzi prenumele, Nina își mușcă buzele și câtă la Lia cu ochi larg deschiși. Până și mie mi se opri pe o clipă răsuflarea de uimire. De unde o știe?

– Ești fată deșteaptă, continuă să-i citească Lia cu jumătate de gură, și iubești un bărbat care ți-a cerut mâna și inima. Vrei să știi ce o să iasă până la urmă din toată povestea asta?

– Da, șopti Nina fără glas.

– El nu-ți va fi soț. Altul e sortitul tău.

– Dar?! Încerca să întrebe Nina cu sfârșeală în glas.

– Îl cheamă... Andrei.

– Nu Cristian?! se sperie Nina și mă privi vinovată.

– Îl iubești, știu, dar el... nu te iubește.

Mă simții atins în amorul-propriu și găsii de cuviință să intervin.

– Nu semna în locul altora, i-am replicat cu voce uscată, aproape, de emoție.

Ea îmi aruncă o privire cumplită, de o clipă, și toată semeția și siguranța mea se topiră ca ceara.

– Dumitale îți voi ghici pe urmă, ai nițică răbdare, îmi spuse și se întoarse iarăși spre Nina.

– Vrei să-ți faci un cămin, familie, te înțeleg, dar el... pe alta... poartă în inimă.

Nina se răsuci și mă privi întrebătoare. Am surâs prosteste și am început să-mi studiez minuțios palma, fără să văd ceva. Era cazul s-o contrazic, să ironizez la urma urmei, dar nu puteam descleșta gura, mă preocupau alte gânduri. De unde a apărut? Cum de m-a găsit tocmai acum? Și pe Nina o știe! De ce s-a împopoțonat astfel? O face pe actrița? Ori are de gând să-mi facă vreo pacoste?



Îmi revenii în clipa când Lia îmi luă palma și mă fripse cu privirea. Puteam să jur că-i vrăjitoare.

– Acum vreau să-ți ghicesc... dumitale, să-ți răsfoiesc filele vieții, să-ți citesc trecutul, să-ți prezic viitorul...

Am vrut să-i întrerup descântecul și să-i atrag atenția, zeflemitor, că ar fi mai bine să-mi studieze palma, și nu să mă fixeze cu ochii. Dar parcă îmi pierise graiul. Am observat că Nina asculta uimită balivernele Liei care îmi frământa degetele, îmi netezea mâna. De la fierbințeala palmelor ei, de la zvâcnetul lor palpitant, cuvintele, după care atâta a tânjit sufletul meu uscat de dor, se topeau înainte de a le fi înțeles tâlcul.

Apoi Lia se ridică și, făcându-ne o plecăciune, începu să se îndepărteze. Dezmeticindu-mă, sării în picioare, cu gând s-o ajung, să n-o scap, să n-o pierd. Dar cum să motivez gestul în fața Ninei?

„Domnul meu! Iubitul meu! Stăpânul meu!

S-au scurs atâtea mii de ani de când ne-am despărțit definitiv. Iubirea, care e veșnică și e începutul tuturor începuturilor, ne-a mai întâlnit de multe, multe ori – și eu, și Domnia ta aveam alte nume și alte fețe, vorbeam limbi diferite, dar despre dragostea noastră, o, iubitele, pe când erai un falnic și vestit înțelept, iar eu o mică și arsă de soare fată, mai pomenesc oamenii și astăzi... Te-am întrebat odată cum de se găsesc dintr-atâtea milioane de inimi omenesci anume cele două, care-s destinate una alteia, și mi-ai răspuns că trei lucruri sunt pe lume ce-ți rămân neînțelese –

calea șarpelui pe stâncă, a vulturului în cer și calea bărbatului spre Domnul meu, acea Minune a minunilor care e Dragostea, a ales ultima dată loc de întâlnire în inimile a doi tineri. De data aceasta pe mine mă cheamă Lia, nu Sulamia, iar pe tine, stăpânul meu... o, nici nu vreau să-ți rostesc numele. Îți mai amintești cum ni s-au încrucișat cărările?... [...]

De la-nceput, când mi-am dat seama ce a pogorât în sufletul meu, m-am bucurat nespun, îmi părea că toată lumea e a mea. Dar nu știu cine (oare nu vocea ta, dragul meu stăpân?) mi-a șoptit parcă, odată, că el, cel care voia să devină Împărat, e un om de nimic, ordinar, slab de înger... Și atunci am început să mă feresc de el... [...]

La scurtă vreme însă mi-am zis că nu trebuie să-mi plec capul în fața tuturor îndoielilor. Și m-am hotărât să lupt pentru dragostea cea mare. Odată i-am spus alesului inimii mele că nu va fi în stare să ducă povara dulce a dragostei. Îi mai spuneam că surorile mele nu-s fericite și deci nici eu nu voi fi. Dar am făcut-o cu scopul să-l ambiționez, ca el să încerce a-mi dovedi contrariul. Era cam stranie această logică a mea, dar, o, bunul meu înțelept, la ce nu recurge o fată pentru a fi fericită! Îmi dădeam seama că, [...] era, avea să mă părăsească, iar dacă-l puneam la încercare, iarăși pierdeam. [...]

...Și am dispărut din calea lui. M-am dus.

Atunci, dragul meu domn, ai plecat [...] și eu te căutam nebună, ții minte? Acum însă, am fugit eu din calea lui. Am vrut să văd dacă în inima lui va crește acea floare rară din care se leagă corvoanele împărătești. [...] Și am dispărut din calea lui. M-am dus...

Acasă, fiind la părinți, mă gândeam la tine, împăratul meu, dar îl vedeam aievea pe el. Îmi aminteam ce a fost între noi, de cuvintele ce le șopteam atunci când te așteptam: «Dis-de-diminează ne vom duce la vii să vedem dacă a înmugurit via, dacă s-a deschis floarea și dacă au înflorit rodiile». De data asta îl așteptam pe el și aceleași dorințe înfloreau în inima mea. Și s-a întâmplat, o, domnul meu, precum îmi doream – asemeni ție el a venit...

O, iubitul meu, nici nu-ți închipui ce fericită eram! Mă jenam până și de ai mei... [...] Ajungeam uneori chiar să plâng. O astfel de stare mai avusesem cândva. Atunci, în acele străvechi timpuri, eu nu plângeam, ci mă rugam zeilor: «Scoală-te, crivățule! Vino, vântule de miazăzi! Suflați peste grădina mea, ca să picure mirosurile din ea!» [...] Dar s-a întâmplat, o, bunul meu domn, ca el să pătimească pentru dragostea lui. Să nu-ți închipui cumva că a pățimit, precum tu, atunci, când ai rămas fără iubită, o, nu. Durerea lui, față de a ta, a fost precum o picătură față de apa din Mare, dar el, să vezi, iubitule, a dat înapoi, a fugit...

...Despre o asemenea dragoste citisem cândva într-o carte pe care mi-o dăruise una din surori-

le mele. Nu mai țin minte autorul și titlul acelei cărți, însă era vorba despre veșnicia Dragostei, despre El și Ea. [...] ...Iar eu, stăpânul meu, copleșită de dragoste, eram împărăteasa lui. Sufeream ca și atunci când am deschis iubitului meu ușa, dar iubitul meu plecase, se făcuse nevăzut. «Înnebuneam, când îmi vorbea. L-am căutat, dar nu l-am găsit. L-am strigat, dar nu mi-a răspuns.» Ți-amintești, o, domnul meu, de vorbele acestea? Bântuiseră în inima mea, atunci, când venisei în zori, împăratul meu drag, și eu m-am temut să-ți dau drumul. [...] Iar el fugise și se silea din răspuneri să mă uite. Ba chiar hotărâse, într-o vreme, să se însoare. Dar, vai, nu cu cea care-i era Împărăteasă... [...]

...Și m-am bucurat, crezând că totul se repetă, dar, vai, uitasem, bunul meu înțelept, sfaturile tale; omul nu-și trăiește la fel nicio clipă din viața sa. În timp ce eu, printre străini, îl chemam în vis «să-mi pună mâna stângă sub capul meu și să mă îmbrățișeze cu dreapta lui!», el a admis să-i crească în suflet otrava dragostei, buruiiana ce se cheamă gelozie. [...]

Am dispărut pe un timp, i-am dat răgaz să-și curețe sufletul de neghină, însă m-am dumerit mai târziu că buruiiana ceea l-a secat cu totul și Minunea minunilor nu mai are unde înflori. Iar eu păstrez coroana de împărăteasă, pentru Marica. Atâta zestre am...

...Voiam atât de mult, Cristiane, să-ți fiu un fel de Sulamită, dar cineva trebuia să fie Solomon și tu n-ai fost. Mai degrabă (am înțeles târziu lucrul acesta) ai fi acceptat să ne schimbăm cu rolurile. Dacă ai ști cât e de simptomatică pornirea aceasta pentru bărbații de astăzi. Nu știu, poate greșesc, dar așa cred. Voiam atât de mult, Cristiane, să-mi fii călăuză în țara fericirii, a mult râvnitei fericiri de dragul căreia Omul trăiește și există pe această boaghe cosmică ce se cheamă Pământ. Dar tu nu poți fi călăuză, tu preferi să fii călăuzit. Despre mine nu-ți scriu nimic, nu cred să te intereseze, ș-apoi a trecut atâta timp! Marica e mare (cred că știi câți ani are?). E numai bună de șotii. Nici nu știu ce mi-a venit să-ți scriu. Probabil, faptul că exact peste două săptămâni am să trec prin Chișinău. I-am promis Maricăi să-i arăt un nene ce seamănă mult cu tatăl ei. Dacă ai să ieși la gară între orele două și trei, după-amiază, am șanse să-mi împlinesc promisiunea. Șansa ta însă de a mă vedea depinde numai de tine. Îți doresc noroc și sănătate! Lia.

Primul an al penultimului deceniu al celui din urmă secol din mileniul doi al erei noastre, a noua zi din cea a unsprezecea lună și a șaptea zi din săptămână.

P.S. Domnul meu! Iubitul meu! Stăpânul meu! Țin bine minte sfatul tău, de înțelept: de mii de ori se îndrăgostește omul, dar numai o singură dată iubește cu adevărat!"

**Activitate în grup****Activitatea de învățare 6.****Grupul Astrologilor**

Stabiliți semnul zodiacal căruia îi aparține fiecare personaj. Aduceți argumente din text, pentru a vă susține părerea.



BERBEC
(21.03–20.04)

plin de inițiativă
ambițios
hotărât
egoist
capricios
idealist



TAUR
(21.04–21.05)

harnic
răbdător
încăpățânat
rigid
hotărât
posesiv



GEMENI
(22.05–20.06)

activ
optimist
încăpățânat
capricios
dezordonat
deștept



RAC
(21.06–20.07)

prudent
sociabil
grijuliu
prietenos
modest
sensibil



LEU
(21.07–21.08)

optimist
puternic
arogant
orgolios
magnetic
egoist



FECIOARĂ
(22.08–21.09)

corect
obiectiv
încăpățânat
precaut
nehotărât
modest



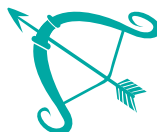
BALANȚĂ
(22.09–22.10)

intuitiv
rațional
temperat
autocompătimitor
nehotărât
diplomat



SCORPION
(23.10–22.11)

hotărât
întreprinzător
sensibil
ager
arogant
enigmatic



SĂGETĂTOR
(23.11–20.12)

inteligent
idealist
compătimitor
risipitor
încăpățânat
lipsit de tact



CAPRICORN
(21.12–19.01)

diplomatic
vesel
profund
întreprinzător
egoist
pragmatic



VĂRSĂTOR
(20.01–18.02)

omenos
meditativ
onorabil
binevoitor
practic
ferm



PEȘTI
(19.02–20.03)

tăcut
flexibil
supersensibil
credul
generos
risipitor

Grupul Psihologilor

Deduceți temperamentul fiecărui personaj din textul lui Nicolae Rusu. Aduceți argumente din text, pentru a vă susține părerea.

COLERICUL
(furiosul)
îndrăzneț
direct
fără teamă
lipsit de tact
hotărât
dedicat



SANGVINICUL
(energic)
echilibrat
vesel
entuziast
popular
superficial
dornic de nou



FLEGMATICUL
(timidul)
calm
cumpătat
tenace
fire închisă
independent



MELANCOLICUL
(meditativul)
perfecționist
emotiv
sensibil
precaut
rezervat



Activitatea de învățare 7. Selectează în caiet trăsăturile specifice unui îndrăgostit, argumentându-ți opinia.

trăsătura	secvența de text

Activitatea de învățare 8. Povestirea de la Z la A

Povestește textul de la sfârșit la început, precizând emoțiile pe care le trăiește personajul/trăiesc personajele.

 **Activitatea de învățare 9.** Intervievează persoane de diferite vârste/Lansează o provocare pe forumul tău de socializare cu privire la afirmația personajului: *De mii de ori se îndrăgostește omul, dar numai o singură dată iubește cu adevărat.* Sintetizează opiniile, prezentându-le original.

Activitatea de învățare 10. Declar lumii întregi

Improvizează două-trei sfaturi pentru a trăi un sentiment de dragoste împlinit/fericit.

Activitatea de învățare 11. Determină data scrierii scrisorii: „Primul an al penultimului deceniu al celui din urmă secol din mileniul doi al erei noastre, a noua zi din cea a unsprezecea lună și a șaptea zi din săptămână”.

 **Activitatea de învățare 12.** Scrie o scrisoare unor oameni apropiați referitor la lecția dată, conform reperelor.



Jan Vermeer van Delft. *Femeie citind o scrisoare*, circa 1657-1659



Observă!

Localitatea, data _____

Dragii mei _____,

Azi, la lecția de *Limba și literatura română*, am discutat despre _____

Mărturisesc că am trăit emoții de _____ în legătură cu faptul _____

_____. Vreau să vă comunic despre _____

_____. A fost captivant că _____.

Cel mai mult m-a impresionat momentul în care _____.

Din această lecție am învățat să _____.

De azi înainte voi ști că _____. Cât de mult mi-aș dori să _____.

Cu drag, _____

Recapitulare

1. Alege din șirul propus trei valori importante pentru tine atestate în Unitatea de conținut și prezintă-le conform algoritmului:

- definește valoarea;
- identifică și prezintă exemple concrete din viața personală;
- argumentează rolul acesteia în formarea ta.

adevăr	corectitudine	curaj	încredere	hărnicie
bine	familie	generozitate	înțelepciune	prietenie
onestitate	răbdare	respect	responsabilitate	solidaritate
politețe	perseverență	tradiție	empatie	pace

2. Creează o caligramă pentru textul preferat din Unitatea de conținut.



Inspiră-te!

Există în literatură un tip de text în care așezarea în pagină a versurilor sugerează mesajul poeziei. Acest text se numește **caligramă**. Poetul francez Guillaume Apollinaire este cel mai cunoscut în acest domeniu.



3. Prezintă oral, în două-trei minute, evoluția/comportamentul unuia dintre personajele din textele propuse în Unitatea de conținut, imaginându-ți-l în societatea noastră.

4.  Improvizează un dialog de opt-zece replici, în care discuți cu unul dintre personaje sau cu unul dintre autorii textelor despre temele studiate în Unitatea de conținut.

5.  Comentează una dintre afirmații, aplicând metoda **PRES**:

Valoarea unui om este determinată de capacitatea sa de a da, și nu în aceea de a primi. (Albert Einstein);

Cred că pentru tânăra generație de azi cel mai important lucru pentru a înțelege trecutul este să i se ofere pilda unui prezent mai bun. (Corneliu Coposu);

Nimic nu se poate face fără pasiune. (Camil Petrescu);

În dragoste a iubi înseamnă de multe ori a înțelege. (Nicolae Iorga);

Iubirea nu e un târg: te iubesc pentru că mă iubești. Iubirea e o certitudine: te iubesc pentru că te iubesc! (Liviu Rebreanu)



6. Descrie propriul mediu familial, remarcând:

- atmosfera generală din casă;
- relațiile dintre membrii familiei;
- valorile și normele predominante;
- modul în care se gestionează provocările sau conflictele;
- activitățile comune;
- tradițiile și obiceiurile specifice etc.

7. Numește câte două acte comunicative cu ajutorul cărora:

te prezinți
exprimi interesul
descrii experiențe
susții o părere

8. Alcătuiește câte un enunț dezvoltat cu fiecare verb.

a prezenta	a se prezenta	a-și prezenta
a cunoaște	a se cunoaște	a-și cunoaște
a înțelege	a se înțelege	a-și înțelege

8.1. Scrie enunțurile, utilizând pronume personale.

9. Scrie câte un enunț dezvoltat cu următoarele paronime:

amuzant – amuzat
emoționant – emoționat
pasionant – pasionat
relaxant – relaxat
reprezentant – reprezentat
tolerant – tolerat

10. Citește cuvintele și alcătuiește perechi de sinonime și antonime.

luciditate, ceartă, vrednic, demn, miazănoapte, conștiință, sumbru, nord, luminos, primejdie, anevoios, gâlceavă, pericol, lesne.

10.1. Redactează câte un enunț dezvoltat cu:

- a. două perechi de sinonime;
- b. două perechi de antonime.

11. Rescrie enunțul, înlocuind cuvintele subliniate prin sinonime potrivite contextului.

Dragostea își are instinctul său, ea știe să găsească drumul inimii, așa cum cea mai plătândă găză merge spre floarea ei cu o dorință de nestăvilit, ce nu se înspăimântă de nimic. (*Honoré de Balzac*)

12. Asociază următoarele cuvinte cu o definiție potrivită din caseta alăturată: familie, prietenie, generație, dragoste.

13. Alcătuiește câte un enunț dezvoltat cu expresiile: oa-meni în etate, a avea în vedere, a lua atitudine, a face uz de..., a veni într-un suflet.



Inspiră-te!

un copac cu rădăcini adânci
o ancoră într-o mare agitată
un puzzle cu piese unice

o oglindă și o umbră
un far în ceață
o hartă a comorii

un val în ocean
un segment al unui râu
o nouă ediție a unei cărți vechi
o simfonie neterminată

o melodie nesfârșită
o busolă cu un singur pol
un foc mistuitor

14.  Creează un minidicționar original de adjective ce exprimă stări/emoții personale, începând cu o literă la alegere.

14.1. Selectează zece adjective din minidicționarul de mai jos, plasându-le în tabel.

Gradul pozitiv	Gradul comparativ			Gradul superlativ	
	de inferioritate	de egalitate	de superioritate	relativ	absolut

14.2. Propune câte un substantiv pentru zece adjective, formând îmbinări de cuvinte/expresii.

14.3. Redactează un text coerent, în opt-zece enunțuri, despre valorile familiei tale.

15. Scrie trei sfaturi argumentate pentru colegii tăi, sugerându-le că familia este mediul în care (re)găsești fericirea.

Model: Dragi colegi, respectați-vă părinții, deoarece ei sunt cei care vă oferă sprijin necondiționat!



Observă!

E
echilibrat
egoist
emotiv
empatic
enervat
enigmatic
entuziasmat
euforic
expresiv
exuberant



Momentul succesului



Am înțeles cel mai bine...



Am conștientizat că...



Vreau să mulțumesc...



Apreciez...

Evaluare sumativă

Citește textul și rezolvă cerințele.

M-am îndrăgostit la 14 ani. Totul s-a petrecut pe neașteptate. Bănuiesc că, în viață, ne îndrăgostim întotdeauna de un șablon. Șablonul meu era blond, avea ochii verzi și restul nu mai conta. De fapt – și asta aveam s-o aflu cât de curând –, tocmai restul conta, tocmai ceea ce depășea șablonul și devenea „lucrul” acela unic și irepetabil care, el doar, face posibilă îndrăgostirea. Șablonul meu stătea în banca a treia, pe rândul din stânga, cel de la fereastră. Eu stăteam în banca a patra pe rândul din mijloc. Era o fată mai degrabă scundă, cu pielea incredibil de albă. Eu aveam pielea la fel de albă, numai că eram brunet. Din locul în care mă aflam, îi vedeam mereu părul blond, lăsat să cadă în jurul capului ca o perdea, în stilul tunsorii actrițelor hollywoodiene din anii '30. [...] Din când în când, în timpul orelor, perdeaua părului prindea să se miște, capul se rotea brusc spre dreapta, linia nasului apărea oblică și demnă, urmată de o privire verde care mă fixa scurt, cu seriozitate, făcând să crească în mine un val de căldură și modificându-mi bătăile inimii.

[...] Îmi trimitea în fiecare oră bilețele și, acum, după ce a trecut o puzderie de ani, continui să am intactă memoria emoției care mă cuprindea când vedeam hârtiuța avansând pe furiș, din mână în mână, către mine și când, deplind biletul, dădeam cu ochii de scrisul ei plin și citeț. [...]

Lucrul cel mai tulburător era felul tautologic în care, prin bilețelele acelea, îmi dădea întâlniri pentru pauză, deși, de îndată ce ora se încheia, ne pomeneam automat unul în fața celuilalt. Dar însemnul acela, înscrisul acela de câteva cuvinte, consfințea și dădea solemnitate unui lucru care, altminteri, ar fi fost poate înghițit de subînțeles și banalitate. Un drum cu ea pe coridoarele liceului, în afara perimetrului clasei în care mișunau colegii, se transforma într-o fugă în lume, în ceva intim și misterios care crea între noi acea complicitate pe care se înalță de fiecare dată lumea îndrăgostirii.

Gabriel Liiceanu



Fragment din filmul „Liceenii”, 1986

1.	Transcrie, din text, enunțurile care indică:	3 p.
	a. chipul ființei dragi; b. rândul în care stătea în clasă; c. modalitatea de comunicare dintre îndrăgostiți.	
2.	Rescrie enunțurile, înlocuind cuvintele subliniate cu sinonime potrivite contextului.	6 p.
	<i>Lucrul cel mai tulburător era felul tautologic în care, prin bilețelele acelea, îmi dădea întâlniri pentru <u>pauză</u>, deși, de <u>îndată</u> ce <u>ora se încheia</u>, ne <u>pomeneam</u> automat unul în fața celuilalt.</i>	
3.	Scrive câte un enunț dezvoltat cu fiecare expresie:	3 p.
	• o puzderie de ani; • a da cu ochii de...; • din când în când.	

4.	Adresează-i adolescentului îndrăgostit patru întrebări directe, având drept reper conținutul textului. Ce _____ ? Când _____ ? Câți _____ ? Cum crezi, _____ ?	4 p.
5.	Selectează unul dintre titlurile care ilustrează mesajul textului. Argumentează alegerea într-un enunț. • Emoția îndrăgostirii • Îndrăgostirea • Unicul și irepetabilul sentiment	2 p.
6.	Caracterizează-l pe tânărul îndrăgostit, în patru enunțuri argumentate, exprimându-ți atitudinea față de el.	6 p.
7.	Propune, în trei enunțuri, un final al textului.	3 p.
8.	Selectează trei pronume personale din text, menționând persoana, numărul, cazul.	3 p.
9.	Formulează două sfaturi argumentate, adresate unui cuplu de îndrăgostiți pentru a-i convinge să fie sinceri într-o relație.	4 p.
10.	Scrie, în zece enunțuri, un eseu, având drept reper afirmația lui Octavian Paler: <i>Cine are capacitatea de a se îndrăgosti poate avea mereu încredere în iubire și în valoarea omului de care s-a îndrăgostit.</i> Respectă condițiile: a. explică ideea afirmației; b. prezintă două argumente; c. exprimă-ți opinia; d. folosește un exemplu; e. formulează o concluzie; f. intitulează textul.	20 p.
Corectitudine 6 p.		Total: 60 p.



Secvență din filmul „Romeo și Julieta”, regizor Franco Zeffirelli, 1968



Unitatea de conținut 2

Tema 1. Lectura între necesitate și plăcere

Tema 2. Biblioteci valoroase din lume

Tema 3. Motivația și succesul școlar

Tema 4. Cultura sănătății

MEDIUL EDUCAȚIONAL

Acte comunicative

- ♦ A identifica/ a selecta informații
- ♦ A afirma/a nega ceva
- ♦ A solicita o părere
- ♦ A oferi sugestii
- ♦ A descrie locuri
- ♦ A prezenta impresii personale
- ♦ A exprima/ a argumenta opinii
- ♦ A formula concluzii
- ♦ A exprima gusturi/ preferințe
- ♦ A prezenta/ a cere informații

Elemente de construcție a comunicării

- ♦ Modul indicativ: timpul prezent. Verbe cu terminații specifice
- ♦ Modul indicativ: timpul trecut. Perfectul compus și imperfectul
- ♦ Verbe reflexive
- ♦ Modurile nepersonale. Participiul și supinul
- ♦ Interjecția. Tipuri de interjecții. Locuțiuni interjecționale

Ateliere

- ♦ Atelier intercultural
Mari biblioteci ale lumii, temple ale civilizației
- ♦ Atelier de lectură
*„Singur în fața dragostei”
de Aureliu Busuioc*

Te m a 1

Lectura între necesitate și plăcere

Motto: Lectura ar putea fi un mijloc de alimentare spirituală continuă, nu numai un instrument de informație sau contemplație.

Mircea Eliade

1.  **Evocare** Consultă DEXI. Identifică sensurile cuvintelor *carte* și *bibliotecă*.

1.1. Alcătuiește enunțuri cu lexemele *carte* și *bibliotecă*.

2. Propune câte opt-zece determinative.

carte	bibliotecă
...	...

3. Compară o carte veche cu una nouă, identificând câte două-trei asemănări și deosebiri.

4.  **Activitate în grup** Imaginați-vă că trebuie să salvați de la dispariție cinci cărți esențiale pentru umanitate. Realizați o listă cu titluri și motivați alegerea.

PreText

5. Citește expresiv poezia. Identifică atmosfera redată de autor.

Biblioteca

Intru ca într-un depozit cu dinamită
în camera de cărți cu licăr stins;
mai trist – după orișice carte citită,
după orice gând deslușit – mai învins.

Dau la o parte pânza de păianjen
de pe imperii, întâmplări, idei...
Și timpul îl aud cum, surd, se sparge-n
istorii, piese, povestiri, trohei...

Acolo vezi, ca la inimograf,
în umbra spălăcită-a unei raze:
cum fraze-eterne se preschimbă-n praf
ce se depune peste alte fraze...

Cărți vechi cu pagina arsă de stele,
cărți noi, ce se-agită ușor –
și niciun licăr de prezent în ele:
numai trecut și numai viitor.

Dar văd adesea, și inima-mi tresare:
în camera de cărți, ascunsă-n ceață,
din cărți mucegăite cum răsare
o floare vie, doldora de viață...

Nicolae Dabija

Vocabular

deslușit, -ă, -ți, -e – clar, explicit, inteligibil

doldora – încărcat, plin, ticsit

inimograf – care înregistrează bătăile inimii

licăr, -e – sclipire, scânteiere

mucegăit, -ă, -ți, -e – acoperit de mușci





Nicolae DABIJA

(n. 15 iulie 1948, s. Codreni, rn. Cimișlia – d. 12 martie 2021, Chișinău)
Scriitor, istoric literar, om politic, membru de onoare al Academiei Române (2004), membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei (2012).

Opere

„Ochiul al treilea”, poeme (1975), „În căutarea identității. Istoria neamului românesc din Basarabia povestită pentru elevi”, ed. a II-a (2004), „Temă pentru acasă”, ed. I-a (2009), „Nu vă-ndrăgostiți primăvara” (2013), „Pe urmele lui Orfeu”, ed. a III-a (2016), „Reparatorul de vise”, poeme (2016).

6. Răspunde la întrebări.

- Ce trăiri/sentimente ți-a provocat lectura poeziei?
- Ce reprezintă pentru autor „o floare vie, doldora de viață”?
- Cum înțelegi versurile: „cărți, ce se-agită ușor –/ și niciun licăr de prezent în ele:/ numai trecut și numai viitor”?
- De ce autorul alege să elogieze biblioteca?
- Prin ce te-a impresionat textul?

7. Recitește versurile care indică:

- stările eului liric;
- aspectul cărților din bibliotecă;
- descrieri ale bibliotecii.

8. Completează tabelul, în baza poeziei „Biblioteca”, de Nicolae Dabija, aplicând tehnica VAS.

Văd	Aud	Simt

9. Selectează din fiecare strofă ideea/imaginea care te-a impresionat. Comentează, în două enunțuri, ideea/imaginea.

10. Scrie un dialog, din opt replici, respectând fiecare aspect al situației:

Membrii Cercului literar vor să organizeze un concurs de eseuri cu genericul „Lectura între necesitate și plăcere”. Ei *solicită părerea* profesorului de limba și literatura română/a bibliotecarei. Profesorul/ bibliotecara *le oferă sugestii*. Membrii Cercului *își exprimă recunoștința* și *îi mulțumesc pentru susținere*.

11. Imaginează-ți că ești într-o bibliotecă. Continuă gândul: „Dau la o parte pânza de păianjen/ de pe imperii, întâmplări, idei/ Și...”

Sinonime

- imperiu = împărăție
- întâmplare = caz
- spălăcit = șters
- a se preschimba = a se transforma
- a se agita = a se neliniști

Expresii

- *a ști carte* – a fi om învățat
- *a lega cartea de gard* – a renunța la învățătură
- *a se pune pe carte* – a se apuca serios de carte
- *om de carte* – persoană care citește, cărturar
- *a da cărțile pe față* – a-și arăta planurile
- *a vorbi ca din carte* – a vorbi ca un om învățat, a fi pedant

Familie lexicală

- bibliotecă – bibliotecar, biblioraft, biblioteconomie, biblioteconomic
- a citi – citit, citire, cititor, a reciti, recitat, recitare

- 12.**  Formulează trei-patru norme de conduită pe care trebuie să le respecti într-o bibliotecă publică.
- 13.** Compară biblioteca din poezia lui Nicolae Dabija cu biblioteca din școala ta/localitatea ta, relevând câte două-trei asemănări și deosebiri.
- 14.**  **Activitate în grup** Biblioteca din localitatea ta are nevoie de ajutorul comunității pentru a-și extinde fondul de carte. Creați o strategie de lucru, având în vedere:
- timpul necesar;
 - resursele materiale/umane;
 - planul de acțiune;
 - rezultatele așteptate.
- 15.** Exprimă-ți starea/emoția pe care o trăiești când mergi/trebuie să mergi la bibliotecă, pentru a te documenta, „jucând” unul dintre următoarele roluri: conservatorul, exuberantul, pesimistul, optimistul.

Obligațiile utilizatorilor unei biblioteci

1. Să respecte cu strictețe regulile de utilizare a colecțiilor, de accesare a infrastructurii informaționale, a produselor și serviciilor Bibliotecii.
2. Să manifeste un comportament decent, să folosească un limbaj civilizat și să se conformeze cerințelor *Regulamentului privind Drepturile și obligațiile utilizatorilor*.
3. Să nu transmită *Permisul de intrare* altor persoane.
4. Să nu consume în sălile de lectură alimente și băuturi.
5. La intrarea în sălile de lectură să închidă telefoanele celulare.
6. Să completeze corect și citeț, cu toate datele necesare *Buletinul de cerere* pentru fiecare titlu de carte solicitat.
7. Să păstreze documentele împrumutate în stare bună, să nu facă însemnări, sublinieri sau alte deteriorări.

(din *Regulamentul de organizare și funcționare a Bibliotecii...*)

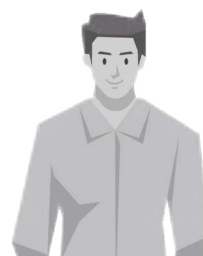


Exuberantul
propune idei
originale,
creative.

Optimistul
găsește soluții
realiste,
încurajând
și pe ceilalți
să gândească
pozitiv.



Pesimistul
critică ideile
celorlalți,
sugestiile
de ameliorare.



Conservatorul
apreciază
soluțiile vechi,
încurajând
păstrarea
acestora.

16. Citește actele comunicative. Utilizează-le pe parcursul temei, după necesitate.

a identifica/ a selecta informații	a afirma/a nega ceva	a solicita o părere	a oferi sugestii
Ce informații îmi poți da/oferi despre ...? Am primit informațiile (cu referire) Am constatat că Știu că Am aflat că Vreau să-ți spun că Trebuie să știi că Îți spun că Ai auzit că ...?	Sunt/nu sunt de acord Sunt parțial de acord cu dvs. Bineînțeles că Nu sunt împotriva/contra (la) Eu cred altfel. Este adevărat că Cred că ai dreptate. Îți dau dreptate. Fără îndoială, Cu siguranță. Nu am nimic de obiectat. Împărtășesc aceeași opinie. Eu sunt de altă părere. Aș vrea să te contrazic. Îmi pare rău, dar nu pot fi de acord. E discutabil. Eu am altă opinie. Sunt doar parțial de acord cu Dvs.	Ce părere ai despre ...? Ce crezi despre ...? Crezi că ... (este o părere bună)? Cum ți se pare ...? Ai putea să te pronunți pe marginea acestui subiect? Crezi că este o idee bună? Mi-ar plăcea să aflu ce crezi despre Aș dori să vă solicit părerea cu privire la V-aș fi recunoscător/ recunoscătoare (dacă ați putea să-mi oferiți un feedback).	Mi se pare că ar fi o soluție mai bună să Ar fi bine să Mă gândeam că ar fi bine să (Îți/Vă) Sugerez să Nu crezi că este indicat să Ce-ar fi să ...? Cum ți s-ar părea dacă ...? Ai putea să ...? Am putea, eventual, să Poate ar fi util să Poate este cazul să

- 17.**  **Activitate în grup** Organizați o dezbatere în baza afirmației lui Miron Costin „Nu e alta mai frumoasă și de folos în toată viața omului zăbavă decât cititul cărților”, utilizând actele comunicative de mai sus.

Înainte de text**18. Explică sensul cuvintelor evidențiate, consultând DEXI. Tradu enunțurile.**

Mama *descoase* rochia, pentru a o prefăce.

Prietena o *descoase* pe sora ei, pentru a afla mai multe despre evenimentul de ieri.

În zilele de weekend, școala *dă în chirie* sala de sport.

La început de an școlar, elevii *iau în chirie* manualele.

La lecția de limba și literatura română am învățat *pe de rost* poezia „Biblioteca” de Nicolae Dabija.

În sfârșit, *am făcut rost* de cărțile dorite.

19. Ce reprezintă pentru tine procesul de învățare? Dar lectura?**19.1. Citește ideile propuse. Selectează o idee care te reprezintă. Argumentează opțiunea.****A.**

a) A învăța înseamnă a căuta mereu să știi ceea ce nu știi.

b) A învăța înseamnă a munci.

c) A învăța înseamnă a fi curios și a căuta activ experiențe care îmbunătățesc abilitățile sau cunoștințele.

d) A învăța înseamnă a înțelege ceea ce învățăm.

e) Variantă proprie.

B.

- a) A lectura înseamnă a descifra conținutul unui text.
- b) A lectura înseamnă a-ți dezvolta imaginația și capacitățile cognitive.
- c) A lectura înseamnă a-ți extinde vocabularul.
- d) Variantă proprie.

19.2. Stabilește câte două-trei asemănări și deosebiri între *a lectura* și *a învăța*, consultând și informația din caseta marginală.



Informează-te!

Învățarea, *în calitate de activitate umană fundamentală*, are un scop propriu, angajat la nivel de finalitate adaptivă, transmisă și acțiunilor sale subordonate (scrierea, lectura etc.), proiectate și realizate în virtutea unor motivații specifice.

Învățarea, *din perspectiva științelor pedagogice*, reprezintă, în esență, „modalitatea specific umană de achiziție a cunoștințelor, competențelor sau atitudinilor”.

Învățarea, *din perspectiva psihologiei*, angajează „modificarea performanței observate într-o situație specifică”, fiind obiectivată la nivel elementar și la nivel complex.

Sorin Cristea



George CĂLINESCU

(n. 19 iunie 1899, București – d. 12 martie 1965, Otopeni)

Scriitor, publicist, critic literar, istoric literar, patron al criticii moderne, academician român, director al Institutului de Istorie Literară și Folclor al Academiei Române.

„Călinescu a adus o perspectivă enciclopedică în critica literară românească, reușind să îmbine analiza profundă cu o viziune largă asupra literaturii.” (*Eugen Simion*)

Istorie și critică literară

„Viața lui Mihai Eminescu” (1932), „Opera lui Mihai Eminescu” (1934), „Viața lui Ion Creangă” (1938), „Istoria literaturii române de la origini până în prezent” (1941), „Universul poeziei” (1947), „Nicolae Filimon” (1959), „Ion Creangă. Viața și opera” (1964), „Vasile Alecsandri” (1965).

Volume de poezii

„Poezii” (1937), „Lauda lucrurilor” (1963).

Volume de teatru

„Șun, mit mongol sau Calea netulburată” (1940), „Ludovic al XIX-lea” (1964), „Teatru” (1965).

Proză

„Cartea nunții” (1933), „Enigma Otiliei” (1938), „Trei nuvele” (1949), „Bietul Ioanide” (1953), „Scrinul negru” (1965).

Volume cu impresii de călătorie

„Kiev, Moscova, Leningrad” (1949), „Am fost în China nouă” (1953).

Studii și eseuri despre literatura universală

„Impresii asupra literaturii spaniole”, „Scriitori străini”.

Citate

„Criticul este și el un poet în felul lui, un creator și, de altfel, numai criticii poeți au înțeles cu adevărat poezia.” (*George Călinescu*)

„Nu poți fi critic fără perspectiva istorică, nu poți face istorie literară fără criteriul estetic, deci fără a fi critic.” (*George Călinescu*)

„Istoria literaturii române de la origini până în prezent este o știință inefabilă și o sinteză epică.” (*George Călinescu*)

20. Citește expresiv textul (puteți să-l citiți pe roluri) și identifică sensurile cuvintelor *a citi* și *a învăța* în text.

Tot mai înveți, maică?

Pe vremuri, după ce-mi terminasem studiile universitare și aveam de-acum un rost, ședeam în gazdă la o obișnuită babă care închiria camere mobilate. Baba era cumsecade, casa liniștită, iar eu prea puțin ocupat exterior, în timpul zilei. Scăpat de grijile diplomelor, citeam pentru mine, de plăcere. Pe seară ieșeam în oraș, cutreieram librăriile și anticariile, iar ziua pe arșiță (era vară) ședeam în casă și citeam. O altă babă ar fi putut fi mulțumită. Nu făceam niciun zgomot, nicio dezordine și nu pătam prin aduceri de tinere fete în casă reputația imobilului la care par a ține atât (dar se prefac) văduvele. De fapt, baba nu era nemulțumită, ci intrigată. În repetate rânduri, ea căuta să mă descoase. Eu îi plăteam chiria nu regulat, ci anticipat, dar vedeam că baba avea bănuiala că n-am nicio ocupație serioasă și că aș putea s-o păgubesc mai târziu.

– Maică, zicea ea, n-ai dumneata frate, prieten, om care să te vadă?

– Ba am, dar ce nevoie să vină aici?

– Ei, mai vorbești, mai petreci, ca tinerii: aveam pe un elev de administrație, tare mai era vesel, bată-l norocul, cânta și vorbea toată ziua. De la el am gramofonul. Veneau aici toți prietenii lui, beau bere, glumeau.

– Eu sunt ocupat.

– N-ai fi bolnav cumva! La vârsta asta, tinerii sunt cam slabi de piept.

– Ba sunt sănătos tun, nu vezi?

– Sănătate să dea Dumnezeu! declara baba, văzând că nu mă poate dovedi.

Altă dată, iar mă ispitea: Greu și cu dumnea-voastră până isprăviți cartea. O să dai examenele și ai să scapi. Am avut chiriașă, tot în odaia asta, o studentă. Doamne, ce mai citea! Citea și lua aspirină, lua aspirină și citea. Dar a terminat și s-a și măritat, și acum e bine, la rostul ei. Ai să termini și dumneata odată, cu voia lui Dumnezeu.

Baba, șireată, vorbea așa de repede că n-o puteai întrerupe.

– Dar nu ți-am spus că am terminat de mult, că sunt licențiat? Sunt chiar profesor. Altfel, din ce ți-aș plăti chiria?

– O fi, o fi, dacă zici dumneata.

Și i-am arătat babei atâtea acte, încât s-a convins. Dar apoi iar m-a sâcâit:

– Grea meserie și profesoratul acesta, dacă trebuie să citești mereu. Copiii citesc, dumneata citești!

Într-o zi însă mi-a spus vorba memorabilă:

– Tot mai înveți, maică?

– Cum asta?

– Păi dacă zici că ai terminat, ce tot înveți mereu?

– Nu ți-ajunge atâta școală? Școala primară, liceul, universitatea, ți s-o fi acrit și dumat. Acum mai pune-te și d-ta pe trai, c-a trecut vremea învățaturii.

– Dar eu nu învăț, cocoană, citesc.

– Ei, citești! Dacă citești, nu înveți? Să stau eu toată ziua cu nasul în cărți!

N-a fost chip s-o scot pe babă dintr-ale ei. Când însă am cunoscut mai de aproape lumea, am iertat-o. Căci am întâlnit oameni cu titluri, intelectuali, profesori etc., care, deși se exprimau mai radical, arătau același dispreț pentru lectură după epoca școlarității. Am constatat că, pentru majoritatea indivizilor, citirea nu e o plăcere, ci „învățătură”. Doctorul care și-a luat diploma nu mai urmărește publicațiile de specialitate. A învățat odată și – vorba babei – a terminat.

Profesorul care a învățat la școală că un domn s-a născut în cutare an perpetuează această noțiune decenii, chiar dacă între timp știința a rectificat. Cine a apucat să învețe că Vlahuță e un mare scriitor și Cerna un poet genial rămâne acolo. Baba avea în casă „Visul Maicii Domnului”, „Psalmii” și „Viața Sfântului Sisoe”. Dar am văzut case de preinși intelectuali, în care „biblioteca” scuturată zilnic de servitoare se compunea dintr-un „Almanah”, un „Mersul trenurilor”, „Memoriile Reginei Luiza”, „Misterele casei de nebuni” și discursurile lui Take Ionescu. Cunosc atâtea bărbați importanți cu respectivele lor soții. Cu câți aș putea convorbi despre idei în genere, despre calitățile și cusururile unui autor, despre ultima carte apărută? Propozițiile emise în convorbirile obișnuite sunt:

– Oare ne-o plăti gradația?

– Mare căldură!

– Ce mai faci?

Orice încercare de a ieși din aceste clișee trezește o mirare enormă și vederea cărților indispușe ca o dovadă de nemondenitate. Cineva mi-a privit lung rafturile cu volume, m-a privit și pe mine tot lung, s-a uitat iar la cărți, fără să se atingă de ele, apoi, plictisit, a răsuflat:

– Mare căldură mai e și azi!

El a zis asta, dar eu am înțeles ce voia să spună. El voia să spună:

– Tot mai înveți, maică?

George Călinescu



Vocabular

arșiță, -e – căldură mare și dogoritoare a soarelui
a bănui – a presimți, a presupune
clișeu, -ee – (fig.) formulă stilistică, expresie etc. banalizată din cauza repetării excesive
a cutreiera – a străbate, a umbla (din loc în loc)
a păgubi – a fi lipsit de un bun sau de un câștig
a perpetua – a face să dureze, a (se) transmite (din generație în generație, din veac în veac)
a sâcâi – a bate la cap, a nu lăsa pe cineva în pace

Antonime

- *serios* ≠ *glumeț*, *neserios*
- *enorm* ≠ *înfim*
- *plictisit* ≠ *distrat*
- *dispreț* ≠ *admirație*, *simpatie*, *stimă*

Sinonime

- *intrigat* = *alarmat*, *contrariat*, *îngrijorat*, *impacientat*
- *mirare* = *admirație*, *prețuire*, *stimă*
- *mister* = *enigmă*, *taină*
- *a (se) indispune* = *a (se) întrista*, *a (se) mâhni*
- *a căuta (aici)* = *încerca*
- *a descoase (aici)* = *a iscodi*

Expresii

- *a avea rost*
- *la rostul ei*
- *bată-l norocul*
- *slab de minte*
- *slab de fire*
- *slab de înger*
- *slab de gură*

Familie lexicală

- *a absolvi* – *absolvire*, *absolvit*, *absolvent*
- *chirie* – *a închiria*, *închiriere*, *închiriat*, *chiriaș*

Lucrul cu vocabularul

21. Propune sinonime pentru următoarele lexeme:

bănuială =

cusur =

a perpetua =

monden =

arșiță =

zgomot =

a rectifica =

volum =

22. Alcătuiește enunțuri.

omografe	omofoane

Studiul textului

23. Răspunde la întrebări:

- Cine sunt personajele textului?
- Când are loc acțiunea?
- Ce îl nemulțumea pe personajul-narator?

- Cum era baba?
- De ce era intrigată baba?

24. Rescrie, din text, enunțurile care indică:

- studiile naratorului;
- descrierea babei;
- ocupația tânărului narator;
- bănuiala babei;

- comportamentul chiriașului anterior;
- denumirea cărților din casa babei;
- concluziile tânărului narator.

25. Selectează trăsăturile care ți se potrivesc cel mai bine tânărului din text. Argumentează opțiunea.

răbdare

tărie de caracter

sinceritate

înțelepciune

cumsecădenie

optimism

modestie

elegantă

indulgență

amabilitate

receptivitate

compasiune

26. Descrie tânărul din text, folosind reperele:



Sexul: _____

Statutul social: _____

Caracterul: _____

Temperamentul: _____

Preferințele: _____

27. Argumentează, în două-trei enunțuri, titlul textului.

27.1. Propune un alt titlu. Argumentează opțiunea.

28.  **Activitate în grup** Exprimați-vă opinia asupra sintagmei „a trecut vremea învățaturii”.

29. Determină actualitatea mesajului textului.

30. Redă, în șapte-opt enunțuri, conținutul textului:

a) în numele naratorului;

b) în numele babei.

31. Identifică un personaj, din operele studiate sau citite independent, ce posedă trăsături similare cu ale tânărului din text. Motivează alegerea.

Dincolo de text

32. Recunoaște trei-patru comportamente ale personajului în timpul învățării/lecturii.

33.  Exprimă-ți opinia despre rolul lecturii zilnice, aplicând tehnica *Argument în patru pași*.

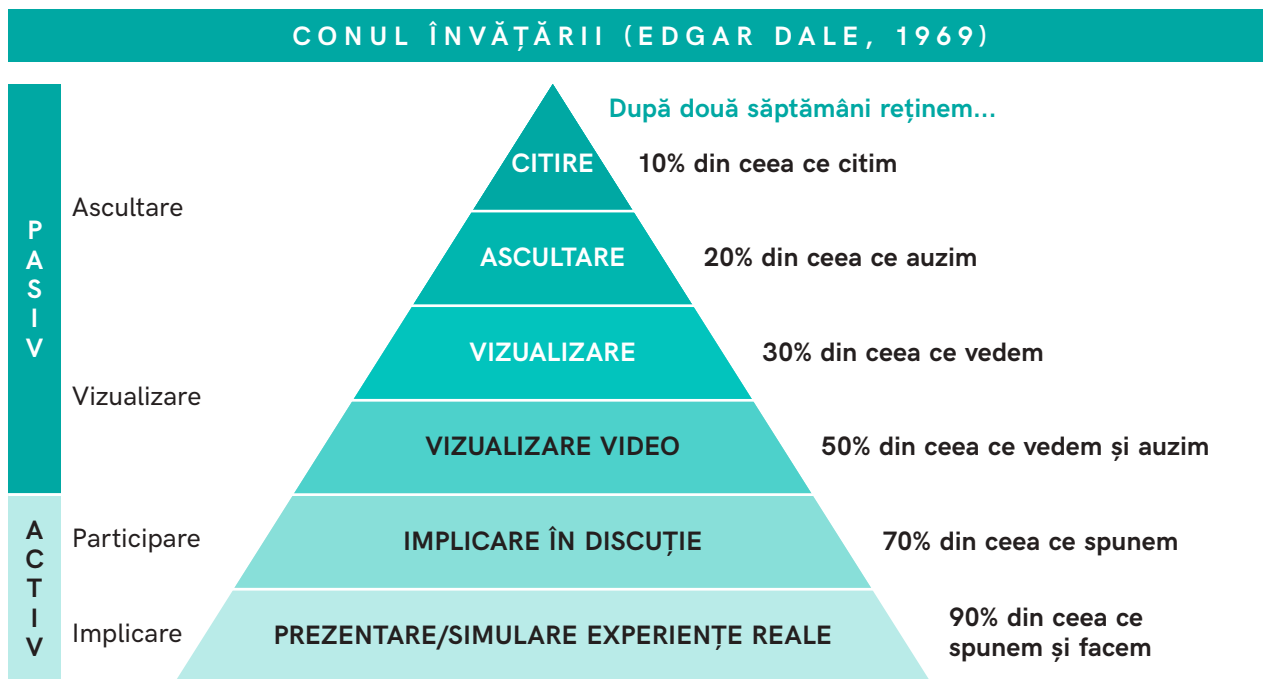
pasul 1 – introducerea/opinia/punctul tău de vedere.

pasul 2 – un prim argument – se poate introduce prin: *mai întâi, pe de o parte* etc.

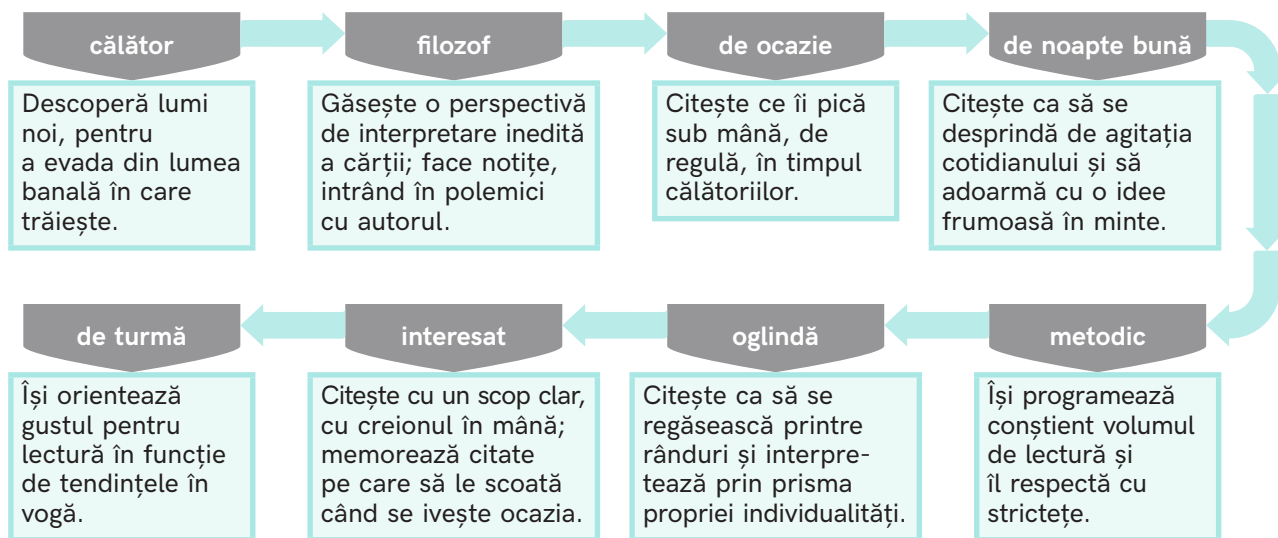
pasul 3 – alt argument – se poate continua prin: *apoi, pe de altă parte* etc.

pasul 4 – concluzia – se formulează prin: *așadar, în concluzie, prin urmare*.

34. Stabilește tipul de învățare pe care îl aplică personajul în funcție de *Conul învățării*.



35. Determină, alegând din casetele de mai jos, tipul de cititor pe care crezi că îl reprezintă personajul. Argumentează opțiunea.



35.1. Precizează ce tip de cititor ești, conform clasificării de mai sus.

Repere de interpretare

George Călinescu descrie în „Tot mai înveți, maică?” o amintire de pe când terminase studiile universitare și, tânăr profesor, ședea în gazdă la o babă. Casă liniștită, chiriașul foarte ocupat să citească, baba curioasă: de ce nu are prieteni, de ce nu mai petrece și el, de ce stă toată ziua nu-

mai cu nasul vârât în cărți. Văzând că nu scoate nimic de la el, dacă-l ia de-a dreptul, baba începe să pună întrebări viclene și să facă supoziții. „N-ai fi bolnav cumva!”, exclamă ea cu îngrijorare trucată. Și cum răspunsul n-o mulțumește, încearcă pe ocolite: „Greu și cu dumneavoastră

până isprăviți cartea. O să dai examenele și o să scapi...” Chiriașul se supără: „Dar nu ți-am spus că am terminat de mult, că sunt licențiat?” Arătându-i babei diploma, aceasta pare convinsă și face speculații filozofice: „Grea meserie și profesoratul acesta, dacă trebuie să citești mereu. Copiii citesc, dumneata citești”.

Chiar dacă întâmplarea cu baba, povestită de George Călinescu, a fost inventată, ea e plauzibilă, iar tipul de „personaj”, foarte răspândit. Se remarcă ușor că, fiind la mijloc un adult, atitudinea capătă coloratură socială.

Sigur cititul e una dintre marile bucurii ale vieții și printre puținele vicii care nu trebuie pedepsite. A citi înseamnă a învăța. E o formă de experiență sau, mai bine zis, un multiplicator pentru experiențele noastre: căci, dacă în același timp ne-am mărgini la ceea ce putem trăi sau vedea în jurul nostru într-o viață de om, am fi foarte săraci. Există neîndoielnic o școală a vieții. Cititul furnizează vieții o enormă cutie de rezonanță, în care întâmplările trăite de noi se confruntă cu cele trăite sau imaginate de alții și în care, prin comparație, semnificațiile le sporesc considerabil.

Necitind, suntem ignorați: dar nu numai fiindcă nu avem idei de ce gândesc și simt alți

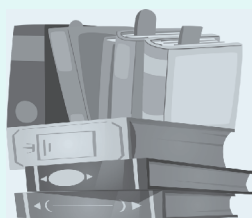
Aprecieri

„George Călinescu nu e doar una dintre cele mai scânteietoare inteligențe ce s-au ivit vreodată în poporul român, un scenograf genial al ideilor. E cel mai pătrunzător critic și cel mai înzestrat, mai competent istoric al literaturii române, unul dintre marii noștri învățați. Este totodată un creator epic și dramatic de întâia mărime, chiar dacă nu integral realizat. E și poet. Puține personalități cumulează toate însușirile spirituale prin care *l'uomo s'eterna*.” (Dumitru Micu)

oameni, ci și fiindcă nu ne putem explica propria noastră viață. Fiecare carte adevărată conține o imagine nouă a lumii sau o lume nouă.

Cine are chef să învețe învață din orice. Intelectualii pe care îi ironizează George Călinescu sunt stupizi nu atât pentru că resping cărțile („Doctorul care și-a luat diploma nu mai urmărește publicațiile de specialitate. A învățat odată și – vorba babei – a terminat”), cât și pentru că resping ideea de a învăța.

(din „Cărțile au suflet” de Nicolae Manolescu)



Ion Luca Caragiale

O carte de citire bună, în vârstă fragedă, este poate una dintre împrejurările cele mai hotărâtoare ale vieții unui om. Multe cariere intelectuale nu se datoresc altei împrejurări decât unei cărți căzute la vreme în mâinile unui copil, tot așa precum umbra multor stejari seculari se datorește întâmplătoare căderi a unei ghinde pe pământ prielnic.



Ioan Slavici

Citește, iubite amice, cărțile și vei vedea că numai ceea ce am greșit am zis de la mine. Fă așa cum te povățuiesc ele, totdeauna cu toată inima ceea ce faci, și viața ta va fi plină de veselie, lumea ta plină de lumină.



Portofoliu

Elaborează semne de carte personalizate pentru doi-trei dintre colegii/prieteni tăi, îndemnându-i să lectureze zilnic, atent, cu plăcere, utilizând diferite citate impresionante despre carte sau plăcerea lecturii.

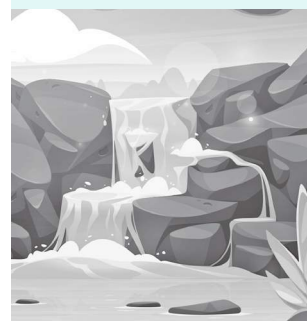
Marin Sorescu

Un om simplu și o carte – poate că sunt cei mai buni prieteni din lume.



Lucian Blaga

Cartea este ca un izvor nesecat, fiecare dintre noi sorbind din ea după puterea noastră de înțelegere.



Elemente de construcție a comunicării

Conjugarea verbelor la modul indicativ, timpul prezent

	-a		-ea	-e	-i		-î	
	a asculta	a nara	a vedea	a trece	a simți	a iubi	a coborî	a hotărî
eu	ascult	narez	văd	trec	simt	iubesc	cobor	hotărăsc
tu	ascuți	narezi	vezi	treci	simți	iubești	cobori	hotărăști
el/ea	ascultă	narează	vede	trece	simte	iubește	coboară	hotărăște
noi	ascultăm	narăm	vedem	trecem	simțim	iubim	coborâm	hotărâm
voi	ascultați	narați	vedeți	treceți	simțiți	iubiți	coborâți	hotărâți
ei/ele	ascultă	narează	văd	trec	simt	iubesc	coboară	hotărăsc

36. Conjugă verbele.

	a observa	a așeza	a lectura	a crea	a tăcea	a aduce	a scrie	a descoperi
eu								
tu								
el/ea								
noi								
voi								
ei/ele								

Modul indicativ. Timpul prezent. Verbe cu terminații specifice



Observă!

Verbe la infinitiv	Model de conjugare		Terminații	
a afla	Eu aflu	Noi aflăm	-u	-ăm
a intra	Tu afli	Voi aflați	-i	-ați
a sufla	El/ea află	Ei/ele află	-ă	-ă
a apropia	Eu continui	Noi continuăm	-i	-em/ăm
a încheia	Tu continui	Voi continuați	-i	-ați
a continua	El/ea continuă	Ei/ele continuă	-e/ă	-e/ă
a compune	Eu propun	Noi propunem	-ø	-em
a depune	Tu propui	Voi propuneți	-i	-eți
a propune	El/ea propune	Ei/ele propun	-e	-ø
a reține				
a obține				
a scrie	Eu știu	Noi știm	-u	-m
a ști	Tu știi	Voi știți	-i	-ți
	El/ea știe	Ei/ele știu	-e	-u
a deveni	Eu devin	Noi devenim	-ø	-im
a reveni	Tu devii	Voi deveniți	-i	-iți
	El/ea devine	Ei/ele devin	-e	-ø

a așeza vb., ind. prez. 1 sg. așez, 3 așază/așează; conj. prez. 1 sg. să așez, 3 să așeze; imper. 2 sg. afirm. așază/așează

Modul indicativ. Timpul trecut. Perfectul compus și imperfectul



Observă!

ră!	grupe de verbe								
	-a	-ea	-e			-i/-î			
eu	lucra	tăcea	merge	pierde	coace	dormi	IMPERFECT	+(a)m	lucram
tu	dansa	putea	strânge	trece	frige	sosi		+i	lucrai
el/ea		vedea	duce	face	rupe	iubi		ø	lucra
noi		avea	spune	crede		citi		+m	lucram
voi		plăcea	trage	vinde		mâhni		+(a)ți	lucrați
ei/ele		bea	rămâne	rupe		coborî		+u	lucrau
			întoarce	fierbe					
			compune	(în)frânge					
			reduce	începe					
			plânge						

terminații de PARTICIPIU			+t	+ut	+s*	+(u)t	pt	+t		
PERFECTUL COMPUS	eu	am +	lucrat	tăcut	mers	pierdut	copt	dormit	am lucrat	lucrat-am
	tu	ai +	dansat	putut	strâns	trecut	fript	sosit	ai lucrat	lucrat-ai
	el/ea	a +		văzut	dus	făcut	rupt	iubit	a lucrat	lucrat-a
	noi	am +		avut	spus	crezut		citit	am lucrat	lucrat-am
	voi	ați +		plăcut	tras	vândut		mâhnit	ați lucrat	lucrat-ați
	ei/ele	au +		băut	rămas	rupt		coborât	au lucrat	lucrat-au
					întors	fier				
					compus	(în)frânt				
					redus	început				
					plâns					
PARTICIPIU										

* Consoana finală a rădăcinii este, uneori, omisă: *merge-merg+s*; *duce-duc+s*, *compune-compun+s*.

37. Scrie verbele:

a. la modul indicativ, timpul prezent

Când (*a crește* – II sg.) _____, (*a învăța* – II sg.) _____ cu oarecare greutate să descifrezi semnele. E greu până (*a înțelege* – II sg.) _____ că scrisul e umbra sunetelor vorbite pe pagină. Când (*a citi* – I pl.) _____, (*a se afla* – I pl.) _____, într-o lume de umbre: (*a părăsi* – I pl.) _____ realitatea și (*a intra* – I pl.) _____ în lumea din interiorul craniului nostru. E clipa când cititul (*a deveni*) _____ una cu mintea și trupul tău și când, treptat, cărțile (*a se reînălța*) _____, (*a se reaseza*) _____ și (*a căpăta*) _____ între ele vaste goluri, până ce grămada (*a deveni*) _____ edificiu. (*M. Cărtărescu*); Cartea (*a nu fi*) _____ un pedagog, sau, dacă (a vrea – II pl.) _____, (*a fi*) _____ un pedagog „invers”. Ea (*a nu răspunde*) _____, ea (*a întreba*) _____, și (*a te ajuta*) _____ să afli singur răspunsurile corecte. Dar, ale tale. (*A. Busuioc*); Ce (*a fi*) _____ cărțile altceva decât acte de viață? (*C. Noica*); Opera care (*a se citi*) _____ are prezent; cea care (*a se reciti*) _____ are viitor. (*Al. Dumas-fiul*); (*A nu face*) _____ și astăzi cărțile minuni? Ele îi (*a convinge*) _____ pe oameni. (*Th. Carlyle*); Lectura (*a înaripa*) _____



Gustave Doré. *Don Quijote și Sancho Panza*, 1889



Secvențe din filmul artistic „Harry Potter și Camera Secretelor” după J.K. Rowling, 2002

_____ sufletul. (Voltaire); Cărțile (**a se scrie**) _____ în singurătate, dar împotriva ei. La capătul acestei singurătăți (**a înflori**) _____ grădinile însoțite ale solidarității. (O. Paler);

b. la modul indicativ, timpul trecut, perfectul compus

Copiii care, la vârsta formativă, (**a nu trece**) _____ prin cărțile lui Alexandre Dumas, Jules Verne, Mark Twain și (**a sări**) _____ direct la „Harry Potter” și altele de aceeași (lipsă de) calitate, au niște biografii schilodite. (Em. Galaicu-Păun); Don Quijote (**a ieși**) _____ călare pe cal de unde? Direct din biblioteca sa! (Al. Rău); Cunoscut multe cărți care (**a plictisi**) _____, dar nu cunosc niciuna care să fi făcut rău cu adevărat. (Voltaire); Tot ceea ce (**a face**) _____, (**a gândi**) _____, (**a câștiga**) _____ și (**a fi**) _____ omenirea se păstrează în chip magic în paginile cărților. Ele constituie proprietatea selectă a oamenilor. (Th. Carlyle); Să se laude alții cu paginile pe care le- (**a scrie**) _____; / eu mă mândresc cu cele pe care le- (**a citi**) _____. (J.L. Borges); Titlul unei cărți arată ce (**a crede**) _____ că (**a scrie**) _____ autorul. (N. Iorga);

c. la modul indicativ, timpul trecut, imperfect

Cărțile (**a fi**) _____ prietenii cei mai tăcuți și constanți; (**a fi**) _____ consilierii cei mai accesibili și înțelepți și cei mai răbdători profesori. (M. Eliade); Cartea (**a fi**) _____ o armă a cunoașterii care îți (**a putea**) _____ deschide ochii și mintea. (M. Eminescu); Nu (**a fi**) _____ prieten mai loial decât o carte. (M. Preda); Cărțile bune te (**a învăța**) _____ să gândești, să simți, să visezi și să trăiești mai intens. (G. Adameșteanu); Cărțile (**a constitui**) _____ în continuare un instrument de cunoaștere de cea mai mare eficacitate... (C. Ciopraga); Cărțile nu ne (**a părăsi**) _____ niciodată și (**a fi**) _____ totdeauna gata să atenueze lacunele care ne dor. Dar (**a putea**) _____ trăi numai între cărți? (O. Paler); Cartea nu (**a fi**) _____ lucru rău. Pentru mine (**a fi**) _____ mângâierea vieții. (M. Sadoveanu); Sigur, cartea (**a fi**) _____ un obiect mort atâta timp cât (**a rămâne**) _____ închisă, așezată undeva în raft. Citită, (**a deveni**) _____ vie, (**a intra**) _____ în comunicare, (**a trăi**) _____ fiind scoasă dintr-un somn adânc egal cu timpul cât a stat uitată în nemișcare. (N. Busuioc); Citind pe alții, te (**a descoperi**) _____ pe tine. (Al. Vlahuță)

38. Pune verbele la forma cerută de context.

(**A se întoarce** – ind. prez. I sg.) _____ în mijlocul bibliotecii mele și- (**a-și aminti** – ind. prez. I sg.) _____ zeci de întâmplări în care (**a avea** – ind. perf. c. I sg.) _____ prilejul să constată că (**a exista**) _____ un suflet al cărților. (**A nu observa** – ind. perf. c. II pl.) _____ că (**a fi** – ind. prez.) _____ cărți supuse și cărți revoltate? Pe unele le (**a găsi** – ind. prez. II sg.) _____ de îndată ce ai nevoie de ele, la locul cunoscut, imobile și ascultătoare, chiar dacă le- (**a uita** – ind. perf. c. II sg.) _____ cu anii. Parcă abia (**a aștepta** – ind. prez.) _____ să întinzi mâna și să le tragi afară din raft. (**A se mulțumi** – ind. prez.) _____ să fie răsfățate din când în când și nu-ți poartă pică dacă le- (**a prefera** – ind. perf. c. II sg.) _____, între timp, pe altele. Acestea sunt cărți prin excelență feminine, conștiente de condiția lor, mereu proaspete, fermecătoare, care (**a nu ști** – ind. prez.) _____ ce e gelozia, rachiuna sau invidia. Dar sunt și cărți supărăcioase, care- (**a-și schimba** – ind. prez.) _____ locul (noaptea, probabil, sau profitând de absența stăpânului lor), pe care le (**a căuta** – ind. prez. II sg.) _____, cu furie, fără să le dai de urmă, deși

(*a ști* – ind. prez. II sg.) _____ perfect că nu le-*(a căuta* – ind. perf. c. II sg.) _____ de mult și că (*a nu avea* – ind. imperf.) _____ cine să o fi făcut în locul tău. (*A răscoli* – ind. prez. II sg.) _____ rafturile, (*a se umple* – ind. prez. II sg.) _____ de praf sau de humă pe degete, (*a tuși* – ind. prez. II sg.) _____ , (*a se îneca* – ind. prez. II sg.) _____ : zadarnic, (*a întra* – ind. perf. c. III pl.) _____ în pământ. (*A semăna* – ind. prez. III pl.) _____ cu niște iubite zănatice care au ideea greșită (dar cât de răspândită!) că, în iubire, trebuie să întreții o stare permanentă de tensiune și chiar de conflict. (*Nicolae Manolescu*)



O bibliotecă abandonată

39. Formulează întrebări și răspunsuri, după model:

Model: – (a răspunde) la lecție? (tu/ea)
 – Tu ai răspuns la lecție?
 – Nu, eu n-am răspuns la lecție, ea a răspuns.

(a lectura) operele propuse de profesoară (tu/colețul meu)
 (a așeza) cărțile pe rafturile bibliotecii (el/ei)
 (a plăcea) cărțile pentru lectură de vacanță? (tu/voi)
 (a redacta) un text argumentativ (voi/celele)
 (a merge) la bibliotecă zilnic (tu/sora mea)
 (a susține) părerile colegelor (tu/ei)
 (a înțelege) noțiunea tema opereii literare (dvs./criticul literar)
 (a discuta) faptele personajelor (noi/ei)
 (a descoperi) importanța lecturii (dvs./colega mea)

40. Transformă propozițiile de mai jos, punând verbele la modul indicativ, timpul trecut, imperfect și perfectul compus.

Admir arhitectura bibliotecilor din Antichitate.
 Prietenii mei închiriază manualele în timpul anului școlar.
 Întâlnești un coleg la bibliotecă.
 Profesoara pregătește minuțios *Lectura de vacanță* pentru elevi.
 Noi redactăm *Fișele de lectură* cu responsabilitate.
 Voi citiți cărți din biblioteca școlii?
 În Mediatecă accesezi gratuit diverse platforme educaționale.

41. Completează frazele conform modelului.

Model: De obicei, vara citeam toată lista de lecturi, dar
 De obicei, vara citeam toată lista de lecturi, dar vara aceasta am citit doar jumătate din cărțile recomandate.

De obicei, seara citeam câte 50 de pagini, dar aseară
 De obicei, ele mergeau la bibliotecă în fiecare zi, dar săptămâna trecută
 De obicei, tu preferai să mergi după ore în sala de lectură, dar ieri
 De obicei, noi dezbatem lecturile în clasă, dar ieri
 De obicei, voi ascultați audiobookuri în pauze, iar ieri
 De obicei, bibliotecara aranja cărțile în ordine alfabetică, dar la expoziția de luna trecută le-a

- 42.** Improvizează un dialog cu un coleg, din șapte-opt replici, utilizând verbele: *a fi, a merge, a cere, a căuta, a consulta, a răsfroi, a învăța, a lectura, a afla, a găsi, a descoperi* la timpul trecut, perfectul compus.
- 43.** Descrie starea/emoția pe care ai trăit-o în timpul și după lectura textului „Tot mai înveți, maică?” de G. Călinescu, utilizând verbe la modul indicativ, timpul trecut (imperfect și perfectul compus).

Starea din timpul lecturii	Starea postlectorală
Când citeam opera, Lecturând, mă copleșeau emoții de În timpul lecturii, mă identificam Când descopeream un personaj, Mă emoționam împreună cu Călătoream cu/prin Pe parcursul lecturii, Citind, îmi doream Eram Ghiceam pașii	După ce am lecturat Când am terminat de lecturat opera, În urma lecturii, am constatat Am intuit

- 44.** Redactează, în opt enunțuri, un text argumentativ despre importanța învățării pe tot parcursul vieții, pornind de la întrebarea retorică a titlului: „Tot mai înveți, maică?”. Utilizează verbe la modul indicativ, timpul trecut (perfectul compus, imperfect).



Ilustrație de Jim Kay pentru cartea lui J.K. Rowling, *Harry Potter și prizonierul din Azkaban*, 2017

Tema 2

Biblioteci valoroase din lume

Motto: În viața mea niciunde nu am fost mai fericit decât într-o bibliotecă. Dacă aș aduna orele pe care le-am petrecut în biblioteci, cred că ar reprezenta un sfert din viață. Sunt fericit în biblioteci.

Neagu Djuvara

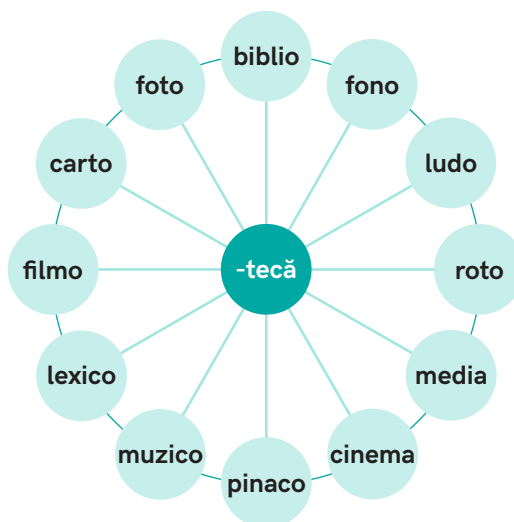
Înainte de text

1. Explică sensul cuvintelor formate cu sufixul **-tecă** (din limba greacă *theke* - „colecție”).

1.1. Alcătuiește enunțuri cu trei-patru derivate.

2. Descoperă cuvinte noi în caseta de mai jos. Alcătuiește, cu cinci-șase cuvinte, un text cu tema „În țara lui Biblio”.

bibliobuz biblioclast
bibliofag bibliofil bibliofilie bibliofob
bibliofobie bibliograf biblioman bibliomanie
bibliografie bibliolog bibliologie
biblioterapie



3. Citește actele comunicative. Utilizează-le pe parcursul temei, după necesitate.

a descrie locuri	a prezenta impresii personale
Locul despre care vorbesc se află Locul se remarcă prin Locul poate fi recunoscut ușor, datorită În partea dreaptă/stângă se poate observa Printre atracțiile locului se numără Perpendicular cu ... se află	Din punctul meu de vedere, Pentru mine, Consider că Mi se pare că Extraordinar! Minunat! Adorabil! Impresionant! Am impresia că Am fost profund impresionat, -ă că Am fost plăcut surprins, -ă de Personal, consider că Sincer, -ă să fiu

4. Descrie, în opt-zece enunțuri, biblioteca publică din localitate, utilizând actele comunicative de mai sus.

4.1. Prezintă impresiile personale în baza descrierii colegului.

Studiul textului

5. Activitate în grup. Alege unul dintre textele propuse la paginile 78-80 și identifică tipul de bibliotecă.

Biblioteca poate fi una dintre cele mai bune lumi posibile

Prima dată am călcat într-o bibliotecă în anii gimnaziului, la școala din Telciu. Îmi amintesc că biblioteca școlii avea două cămăruțe, în prima fiind și biroul bibliotecarei. În plus, mai erau câteva rafturi cu cărți, mici stive cu cărți returnate, iar pe pereți erau liste cu bibliografii recomandate spre lectură în funcție de vârstă/clasă. În a doua cameră era un fel de depozit, de unde doamna aducea cărțile cerute. M-a lăsat să intru o dată și am fost impresionat de mirosul de carte învechită și de ceea ce mi s-a părut a fi o mulțime de cărți. Nu mai văzusem atâtea cărți la un loc și mă minunam uitându-mă la cotoarele lor. Când nu știam ce să mai împrumut, îmi recomanda doamna bibliotecară câte ceva, așa am ajuns să aflu de *Siddhartha*, a lui Hermann Hesse, de *Muntele vrăjit*, a lui Thomas Mann, și de alte titluri. În perioada aceea, a doua jumătate a anilor '90, cărțile, radioul și televizorul erau încă singurele canale prin care puteam explora lumile de dincolo de satul în care trăiam.

Apoi, în anii liceului la Năsăud, am descoperit biblioteca un pic mai mare a Colegiului Național „George Coșbuc” și Biblioteca Orășenească „Veronica Micle”. La biblioteca orășenească, am văzut întâia oară o sală de lectură și elevi care mergeau acolo să citească și să-și facă temele. Așa am înțeles că rostul unei biblioteci este să fie mult mai mult decât un depozit de carte, unde ajungi ca să împrumuți și să returnezi.

Au urmat anii de Cluj, unde multă vreme mi-am făcut veacul pe la Biblioteca Centrală Universitară și unde am putut observa și experimenta pe propria minte rolul esențial pe care o astfel de instituție îl poate juca în parcursul formativ și profesional al unui tânăr. Tot acolo am realizat și cât de importantă este o bibliotecă pentru viața studențească și universitară de dincolo de lectură și studiu, anume ca spațiu de dialog și mediu propice pentru legarea unor prietenii și colaborări intelectuale cu reverberații pe termen lung greu de intuit la vremea încheierii lor.

Valer Simion Cosma

Sinonime

- raft = poliță
- a explora = a descoperi
- esențial = fundamental
- depozit = magazie
- colaborare = conlucrare, cooperare
- propice = favorabil, binevenit

Omonime

- | | |
|------------------|-------------------|
| • minte (s.) | • unde (s.) |
| • minte (vb.) | • unde (adv.) |
| • parcurs (s.) | • director (s.) |
| • parcurs (adj.) | • director (adj.) |

Antonime

- | | |
|-----------------|----------------|
| • exterior ≠ | • de dincolo ≠ |
| interior | de aici |
| • a împrumuta ≠ | • legare ≠ |
| a restitui | dezlegare |

Paronime

- interesat – interesant
- impresionat – impresionant
- importat – important
- fascinat – fascinant



Observă!

- a ajunge de pe raft
- a ajunge scriitor
- a ajunge departe
- a ajunge la timp la bibliotecă



Vocabular

cotor, -oare – parte, loc unde se leagă sau unde se cos foile unei cărți, ale unui registru, ale unui caiet etc.

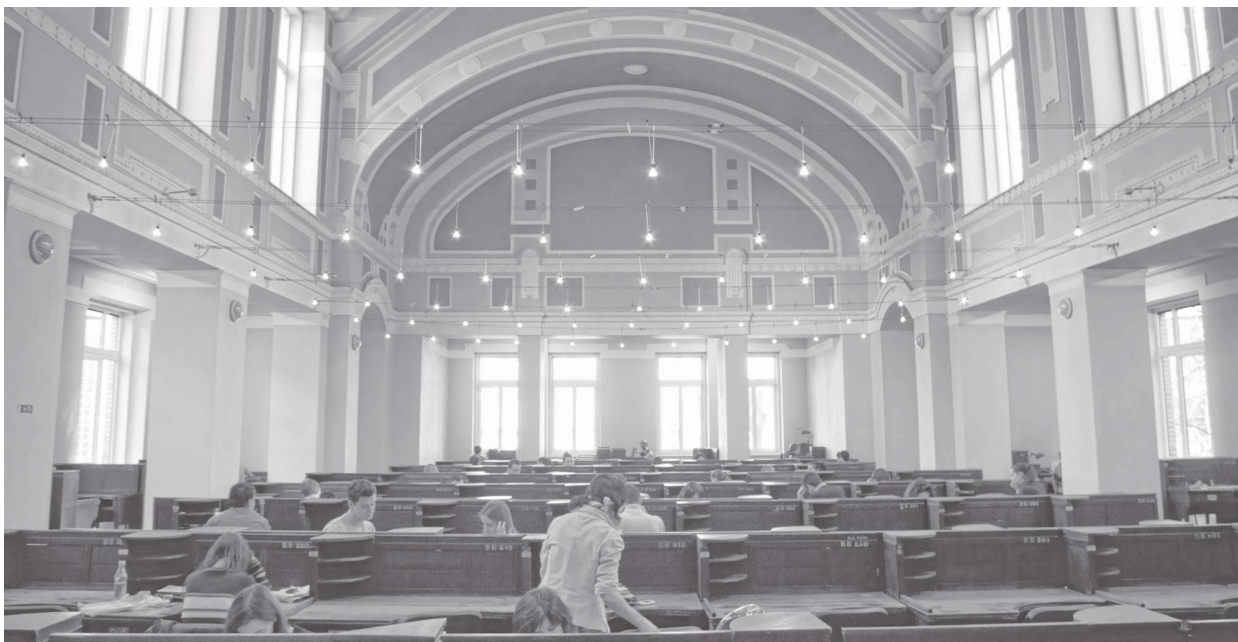
închegare (aici) – stabilire

a returna – a întoarce, a înapoia, a restitui

reverberație, -i – strălucire

stivă, -e – mulțime de obiecte de același fel (și cu aceleași dimensiuni), așezate ordonat unele peste altele, pentru a forma o grămadă; grămadă de obiecte astfel formată





Sala de lectură a Bibliotecii Centrale Universitare din Cluj-Napoca

Cărțile au tot timpul din lume

În biblioteca mea de adolescență, pestriță și amestecată, erau toate căutările și încercările mele. Cumpăram tot ce găseam, și în anii '90 se publica mult. Nu-mi dădeam banii pe haine, ci pe literatură. Spaima că n-o să reușesc să citesc tot ce aș vrea am căpătat-o mult mai târziu, atunci voiam să le răsfoiesc, să le simt mirosul și să le aduc acasă. Când părinții mei s-au mutat, acea bibliotecă s-a risipit. [...] Aveam deja o alta la București, pe care mi-o construiseam ca adult și ea devenise, în timp, neîncăpătoare.

Apoi a urmat experiența bibliotecilor instituționalizate, iar pentru cea de la Facultatea de Litere din București am avut mereu o mare slăbiciune. Îmi aduc aminte prima zi din anul întâi când am intrat: m-am așezat undeva în spate, pe o bancă, și m-am uitat în jur. Nu am cerut nicio carte, mi-a fost de ajuns să-mi plimb ochii pe vitrine, pe cotoare, să ascult liniștea aceea foșnitoare, pe care doar în locurile de acest fel o poți găsi. M-a fascinat din

Sinonime

- spaimă = groază, înfiorare
- a se risipi = a se împrăștia, a se răspândi
- adult = matur
- a fascina = a încânta

Familie lexicală

- instituție – instituțional, a instituționaliza, instituționalizare, instituționalizat
- a foșni – foșnet, foșnire, foșnitor, foșnitoră

Expresii

- a trage de mânecă
- a avea tot timpul din lume
- a avea în spate
- a avea o mare slăbiciune



Observă!

- a muta mobila, biblioteca – a se muta cu traiul, la țară
- a așeza cărțile – a se așeza la loc
- a simți mirosul cărților – a se simți minunat în compania cărților



Biblioteca Centrală Universitară din București

primul moment caligrafia ei, i-am simțit acea formă sofisticată de seducție, care m-a făcut să mă simt norocoasă că pot să intru, să citesc și să învăț acolo.

S-ar putea ca lumea să se tot schimbe și cărțile să pară pentru mulți doar niște obiecte inutile în casă. „Bune doar să adune praf”, cum mi-a zis de curând un domn care venise să repare ceva. Dar pentru alții ele vor rămâne mereu un acasă, un sentiment pe care nicio mobilă din lume nu poate să ți-l dea. Bibliotecile vorbesc mai mult decât oricare alte lucruri despre cum suntem pe dinăuntru. Din ce materiale suntem făcuți, cum s-au așezat cărămizile noastre.

Dosarul de acum e o poveste cu și despre biblioteci. Despre cele personale și cele prin care am trecut, despre superputerile pe care ni le-au dat nouă, cititorilor. Fiecare generație rescrie istoria, bibliotecile n-au vârstă, cărțile așteaptă cuminiți, nu fac gălăgie, nu trag pe nimeni de mânecă. Doar ele au tot timpul din lume, când noi toți ceilalți ne grăbim ca nebunii. Textele de acum sunt, implicit, istorii personale, căci lectura e una dintre cele mai intime activități.

Fiecare carte se naște din altele, fiecare autor are în spate o tradiție. Nimeni n-a apărut din neant și bibliotecile o spun cel mai bine.

Ana Maria Sandu



Vocabular

neant, -uri – gol, neființă, nimic, non existență

seducție, -ii – atracție deosebită exercitată asupra cuiva

sofisticat, -ă, -ți, -te – complicat, artificial

Sinonime

- miracol = minune
- mister = enigmă, secret, taină
- cămară = debara, încăpere, odaie
- indispensabil = necesar, vital; obligatoriu
- sfială = jenă, timiditate

Antonime

- îndrăzneală ≠ jenă, sfială
- statornic ≠ mobil, nestatornic, trecător
- modestie ≠ aroganță, fudulie, infatuare, înfumurare, îngâmfare, lăudăroșenie, trufie, vanitate
- nobil ≠ ignobil, josnic, vulgar

Familie lexicală

- semn – semnare, semnat, semnătură, a însemna, însemnare, însemnat
- a cerceta – cercetare, cercetat, cercetător
- selecție – a selecta, selectare, selectat, a selecționa, selecționare, selecționabil

Expresii

- a purta urmele vremii
- a da culoare
- a avea dreptate
- a face parte

Biblioteca personală

Despre biblioteca personală se poate vorbi în multe feluri. Un bibliofil va susține că intimitatea cărților îl împlinește, căldura lor poartă urmele vremii și atingerii celor care le-au răsfoit înaintea, frumusețea lor este frumusețea gândului adunată în miracolul literelor, parfumul lor dă culoare și mister încăperilor în care se află, iar însemnările rămase pe paginile lor de la înaintași mărturisesc despre drumuri și clipe, despre suferințe și bucurii. Cine-ar putea afirma că bibliofilul nu are dreptate?

Un cercetător va spune că acolo, pe rafturi, în camera de lucru sunt uneltele lui de toată ziua, purtătorii de informații selecționați cu grijă, marile repere ale cunoașterii din câmpurile lui de trudă, cărțile celor care l-au format și ale celor care îi întemeiază dăruirea.

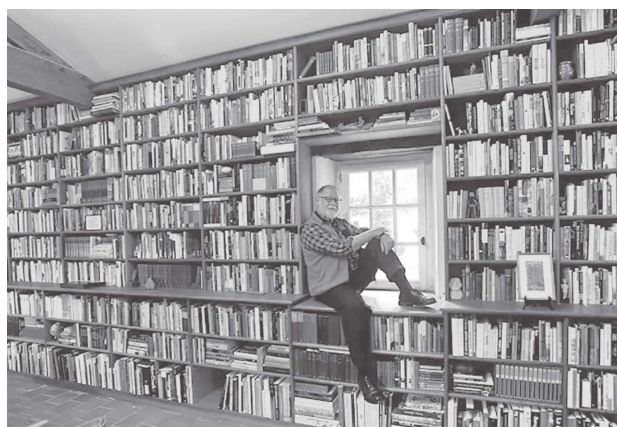
Tânărul va vorbi despre cărțile din biblioteca lui cu sfiala celui la început de cale, amintindu-și de florii unei iubiri parcă adevărate, de elanurile și îndrăzelile prometeice ale unui erou, de o istorie de demult, scrisă cu sângele neamului, de neștiutul miraculos al unei călătorii peste mări și văzduhuri.

Cel cu răbojul anilor încărcat de semne va privi spre cărțile sale ca spre niște prieteni de credință statornică ori poate ca-n oglinda cu fetele din timp ale propriului chip, ori ca la niște case în care-a locuit un ceas sau o viață.

Unii vor socoti biblioteca personală ca pe un martor al modestiei lor mereu neștiutoare, mănunchi de clipe alese dintr-un infinit de cunoaștere, mai de-un fel cu firea și cu visele lor. Alții o vor socoti ca un semn de mândrie, o pecete de fast pentru nume, șperaclu intelectual.

Dar oricum ar fi privită și oricum s-ar vorbi despre ea, mărturia bibliotecii e mai plină de înțelesuri decât oricare altă mărturie a lucrurilor din preajmă despre cămarile gândului și simțirii celui care o stăpânește și-i veghează trecerea prin vreme.

[...] Biblioteca personală este o oglindă a posesorului. Ea trebuie să contureze și să se dezvolte ca rezultat al unor opțiuni succesive. Opțiuni, adică lumini și umbre, certitudini și îndoieli, căutări și regăsiri, expresia unei permanente nevoi de alții și de sine, din care nu lipsește nici rostul limpede și, inevitabil, nici eroarea. Pentru propria dezvoltare, pentru propriile recompuneri, pentru privirea din afară, nimic nu înfățișează mai întreg și mai nuanțat dimensiunile specifice unui contur spiritual decât structura și conținutul unei biblioteci. Ea face parte din biografia intelectuală ca un element definitoriu, explică momente și cotituri de viață, trăsături și împliniri, un întreg fel de a fi, cu modelele și cu identitatea lui, cu profunzimi indispensabile definirii oricărei personalități.



Biblioteca personală a lui Alberto Manguel, autorul cărții *Biblioteca Noapții*

[...] Biblioteca personală, această nobilă și utilă împlinire, care poate constitui mândria oricărui om, nu „se face” odată pentru totdeauna, ea trebuie mereu îmbogățită, păstrată aproape de pulsul contemporan, ca investiție care aduce beneficii incalculabile.

Dintre toate oglinzile omului, ea este cea în care chipul său se luminează cel mai deplin și mai frumos.

Ion Stoica

Vocabular

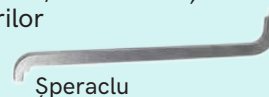
elan, -uri – însuflețire creatoare; entuziasm, avânt

fast, -uri – lux, măreție, pompă

fior, -i – senzație (ușoară) de frig (însoțită de tremur)

răboj, -uri – bucată de lemn în formă cilindrică sau paralelipipedică pe care, în trecut, se însemnau, prin creștături, diferite calcule, socoteli (zilele de muncă, banii datorăți, numărul vitelor etc.)

șperaclu, -e – instrument de metal în formă de cui îndoit la vârf, care servește la descurierea încuietorilor



Șperaclu



Răboj

6. Prezintă vârsta personajelor (cea care reiese din text/cea la care s-a scris textul), motivul pentru care au descris biblioteca/bibliotecile, asociațiile pe care le trezesc bibliotecile/cărțile, sfaturile pe care ni le oferă.

Titlul și autorii textelor	vârsta personajelor	motiv	asociații	sfaturi
„Biblioteca poate fi una dintre cele mai bune lumi posibile” de Valer Simion Cosma				
„Cărțile au tot timpul din lume” de Ana Maria Sandu				
„Biblioteca personală” de Ion Stoica				

7. Afirmă sau infirmă, în cinci-șase enunțuri, una dintre afirmațiile lui Ion Stoica cu privire la *Biblioteca personală*.

8. Descrie situațiile emoționante prin care au trecut personajele.

9.  Realizează *Planul de idei* al textului citit.

9.1. Rezumă, în șapte-opt enunțuri, textul ales.

10.  Prezintă, într-un infografic, momentele în care o persoană „se întâlnește” cu cartea, precizând locurile unde are loc întâlnirea, trăirile, emoțiile etc.

11. Alege unul dintre fragmentele de mai jos, argumentând *pro* sau *contra*.

„Rostul unei biblioteci este să fie mult mai mult decât un depozit de carte, unde ajungi ca să împrumuți și să returnezi.” (*Valer Simion Cosma*)

„S-ar putea ca lumea să se tot schimbe și cărțile să pară pentru mulți doar niște obiecte inutile în casă. Dar pentru alții ele vor rămâne mereu un acasă, un sentiment pe care nicio mobilă din lume nu poate să ți-l dea. Bibliotecile vorbesc mai mult decât oricare alte lucruri despre cum suntem pe dinăuntru. Din ce materiale suntem făcuți, cum s-au așezat cărămizile noastre.” (*Ana Maria Sandu*)

„Biblioteca personală, această nobilă și utilă împlinire, care poate constitui mândria oricărui om, nu «se face» odată pentru totdeauna, ea trebuie mereu îmbogățită, păstrată aproape de pulsul contemporan, ca investiție care aduce beneficii incalculabile. Dintre toate oglinzile omului, ea este cea în care chipul său se luminează cel mai deplin și mai frumos.” (*Ion Stoica*)

Dincolo de text

12. Exprimă-ți impresiile față de una dintre bibliotecile descrise mai sus într-o pagină de jurnal.

13.  Descrie, în șase-șapte enunțuri, biblioteca personală/a familiei.

13.1.  Propune un *Plan de acțiuni* pentru a-ți îmbogăți biblioteca personală/a familiei.

14. Stabilește o strategie de mărire a numărului de beneficiari în calitate de:

a) director al unei biblioteci; b) director al unei librării.

Elemente de construcție a comunicării



Observă!

Verbe reflexive

a-și cumpăra o carte
a-și aduce apă
a-și nota în caiet
a-și face ordine
a-și chema oaspeți

(î)și = sie/sieși/
pentru sine

a-și vedea fiul
a-și citi cartea
a-și iubi părinții
a-și face temele
a-și da silința

(î)și = său/
propriu

a-și spune cuvinte frumoase
a-și aduce sprijin
a-și da cadouri
a-și zâmbi în fiecare dimineață
a-și promite fidelitate

(î)și = unul altuia/
reciproc

VERBE REFLEXIVE

se = pe sine

a se spăla
a se pieptăna
a se așeza
a se trezi
a se lăuda

se = unul pe altul,
reciproc

a se saluta
a se iubi
a se vedea
a se cuprinde
a se cunoaște
a se respecta

se = de către cineva,
de către toți

a se traversa
a se citi
a se asculta
a se vedea

se impersonal

a se întuneca
a se înnora
a se răci
a se cuveni
a se lumina
a se părea

**Inspiră-te!**

Cuvântul „carte” este unul dintre cele mai provocatoare. El *denumeste* „o scriere cu un anumit subiect, tipărită și legată sau broșată în volum” și *se arată mândru* că poate *arăta* și în format milimetric, dar și în unul ce cântărește tone. Cartea *se denumește*, după bunul-plac al scriitorului, printr-un cuvânt, două, trei etc. Altfel zis, cartea *iși dă* cărțile pe față și *joacă* cartea cea mare pentru *a-și juca* ultima carte.

Cartea mă ajută să *descopăr* lumea și să *mă descopăr* pentru *a-mi descoperi* abilitățile. Cu ea pot să „am parte”, „cum scrie la carte”, dar pentru a *mă bucura* de succes, trebuie să *mă pun* pe carte. Nu e suficient să *pun* mâna pe carte, ca să *bucur* cartea.

Se intră încet-încet în istorie, pentru că *iși permite* cuvântul e-carte să *intre* tot mai departe. Și profesorii *permit* să *se înscrie* e-cartea, doar poate s-or *înscrie* și elevii la învățat „de carte”.

Nu am uitat nici de cartea audio, care te face să *auzi* și să *te auzi*, dacă vrei să *ajungi* blogger sau bloggeriță, vlogger sau vloggeriță. Astfel *ajungem să vorbim* despre carte și, în același timp, despre e-carte.

15. Transformă propozițiile de mai jos.

Model: Maria și Ioana (a se bucura) de o nouă carte. (dvs.)
 Maria și Ioana *se bucură* de o nouă carte.
 Dar dvs.?
 Și eu *mă bucur* de o nouă carte.

Ion (a se juca) cu expresiile atunci când scrie un eseu. (tu)
 Andrei (a-și așeza) cărțile în bibliotecă. (prieteniul lui)
 Eu (a se duce) deseori la biblioteca din localitate. (el)
 Părinții noștri (a se da) în vânt după cărți. (voi)
 Ei (a se întâlni) lunar la Cercul de lectură. (ea)
 Alexandru (a se opri) la librăria din centru. (fratele lui)
 Studenții (a se supăra) când nu li se recomandă cărți pentru lecturi. (elevii)

16. Pune verbele dintre paranteze la modurile și la timpurile potrivite.

Model: Dvs. (a se bucura) de o carte nouă, Mihai preferă (a se bucura) de o prăjitură.
 Dvs. *vă bucurați* de o carte nouă, Mihai preferă *să se bucure* de o prăjitură.

Ei (a se arăta) interesați de cărți, scriitorii trebuie (a se arăta) impresionați de cititori.

Elevii (a se bucura) când sunt apreciați cu note mari, profesorii preferă (a se bucura) când elevii obțin performanțe.

La formarea culturii generale, ei (a se conduce) după alegerile proprii, noi preferăm (a se conduce) după lista de lecturi recomandată de profesori.

Răzvan (a se descoperi) citind cărți de psihologie, Iulia vrea (a se descoperi) în medicină.

Noi (a se educa) la școală, în societate, anticii preferau (a se educa) în familie.

Voi (a se grăbi) la bibliotecă, ei trebuie (a se grăbi) la școală.

Profesorii (a se iniția) în ale vieții, noi vrem (a se iniția) pentru viață.

Eu (a se înscrie) la Cercul de lectură, tu hotărăști (a se înscrie) la cercul de dans.

17. Completează spațiile libere cu verbele/locuțiunile verbale potrivite, la modurile și la timpurile cerute de context.

Toți colegii mei _____ cu plăcere de profesoara de limba română. Doamna Ungureanu, căci așa îi spuneam, _____ că suntem copii și ne trata cu mult respect. _____ că vom deveni profesori și _____ să ne vadă inteligenți. _____ cu multă stăruință orice lecție, _____ multe cărți, demonstrându-ne că fiecare ar trebui să- _____ o bibliotecă personală. Așa (eu) _____ cum am ajuns să am câteva mii de cărți, care m-au format. Nu-mi spuneți că e o simplă coincidență, mulți dintre colegii mei nu- _____ cum au ajuns cu atâtea cărți în bibliotecile lor personale. (eu) _____ că este mândră de noi.

(a-și aduce aminte, a-și da seama, a-și imagina, a-și dori, a-și pregăti, a-și cumpăra, a-și face, a-și explica, a-și închipui)

17.1. Alcătuieste, în opt-zece enunțuri, un text în care să prezinți o amintire prin care te-ai format/ai învățat ceva.

Atelier intercultural Mari biblioteci ale lumii



Inspiră-te!

Activitatea de învățare 1. Călătorește, virtual/imaginar, la una dintre cele mai mari biblioteci din lume. Alege o carte prin care să impresionezi publicul din trei țări diferite. Prezint-o. În prezentarea ta, vei avea în vedere următoarele aspecte:

- selectarea bibliotecii;
- determinarea publicului-țintă;
- alegerea cărții;
- prezentarea cărții (titlul, autorul, editura, localitatea, anul publicării, numărul de pagini, ilustrarea grafică, tematica, subiecte abordate, fragmente de reținut);
- interacțiunea cu publicul.

Activitatea de învățare 2. Urmărește apariția primelor biblioteci. Crezi că înființarea bibliotecilor a fost/este un moft, un lux, o necesitate.



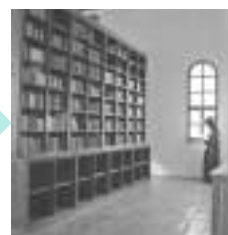
Biblioteca din Alexandria

- Înființată în jurul anului 332 î.Hr. de Alexandru cel Mare.
- La început, fondul de carte al Bibliotecii constituia circa 400 000 de volume (papirosuri), iar pe timpul lui Cezar – 700 000.
- Cea mai veche bibliotecă a civilizației antice.



Bibliotecile publice din Roma

- La Roma primele biblioteci publice erau organizate în jurul templelor.
- Octavian August a înzestrat și el Roma cu două biblioteci: una în apropierea templului lui Apollo de pe muntele Palatin, în anul 28 î.Hr., în amintirea luptei de la Actium, cealaltă la intrarea în Câmpul lui Marte, Biblioteca Octaviana, în cinstea surorii sale.



Bibliotecile mănăstirești

- Pentru multe sute de ani, bibliotecile se vor retrage între zidurile mănăstirești, singurele locuri apărute oarecum de violența popoarelor migratoare.



Biblioteca Universitară din Paris

- Prima bibliotecă universitară, 1257.

Activitatea de învățare 3. Documentează-te despre una dintre biblioteci. Răspunde la întrebarea: de ce te-a impresionat?, aplicând metoda 6 De ce?.

În bibliotecile publice din Roma antică cărțile erau prinse cu lanțuri de raft. Lanțurile erau suficient de lungi ca să poată fi luată cartea de pe raft și citită. Practica a continuat până în secolul al XVIII-lea, motivul fiind valoarea fiecărui exemplar.





Cea mai mare bibliotecă din lume este Biblioteca Congresului din Washington.

Ea conține aproximativ 75 de milioane de titluri diferite, inclusiv fotografii, înregistrări video și audio.

Biblioteca în autobuz a fost înființată undeva în Brazilia, oamenii care călătoresc cu autobuzul pot citi și chiar împrumuta acasă cărțile expuse într-o minibibliotecă improvizată.



Beinecke – biblioteca de cărți și manuscrise rare a Universității din Yale nu are ferestre, deoarece pereții sunt construiți din marmură semitransparentă.

În Norvegia puteți returna cartea bibliotecii în orice punct al țării, indiferent de unde a fost împrumutată.

Biblioteca și Casa de Cultură din Vennesla, Norvegia. ➡



Conform cărții Guinness, recordul de furturi aparține celor din bibliotecile publice. În SUA bibliotecile sunt mai numeroase decât McDonald's-urile.



Activitatea de învățare 4. Proiect de grup

Realizați un pliant pentru una dintre cele mai mari biblioteci din lume, sugerate în lista de mai jos. În organizarea informației, veți avea în vedere următoarele aspecte:

- clădirea în care funcționează; ✓ Biblioteca Publică din New York (SUA)
- când a fost înființată; ✓ Biblioteca Britanică (Regatul Unit, Londra)
- câte volume/colecții adăpostește; ✓ Biblioteca Națională a Chinei (Beijing)
- ce cărți rare deține; ✓ Biblioteca Națională a Franței (Paris)
- câți cititori o frecventează, în medie. ✓ Biblioteca de Stat Rusă (Rusia, Moscova)
- ✓ Biblioteca Universității Tehnice „Gheorghe Asachi” (România, Iași)
- ✓ Biblioteca Națională a Republicii Moldova

Notă: Fiecare elev își va evalua participarea la activitate după următoarele criterii de succes:

Criterii de succes	da	nu
Am respectat tema dată.		
Am colaborat cu colegii din echipă.		
Am utilizat informații verificate și concludente.		
Am avut o prestanță bună în fața publicului.		
Am formulat concluzii pertinente.		

Pentru fiecare răspuns „da” se vor acorda 2 puncte.

Evaluare formativă

Despre cărți și biblioteci

În astă-seară ne-am propus să vorbim despre cărți și biblioteci, adică despre acele lucruri care au – sau ar trebui să aibă – un rol principal în viața unui om sau a unei națiuni. Greșeala în care cad unii dintre noi este de a considera cărțile și lectura ca un divertisment, iar bibliotecile ca un lux. Nimic mai greșit decât acest punct de vedere. În viața unui om, cărțile joacă uneori același rol decisiv pe care îl are dragostea sau călătoria, sau întâlnirea unei mari personalități.

Problema capitală este deci: prin ce metodă lectura ajunge o funcție organică, de asimilare și nutriție, depășind stadiul diletant în care se află majoritatea oamenilor? Prin ce mijloc lectura începe să ne învețe să gândim, să înțelegem? Majoritatea oamenilor citesc, în cel mai bun caz, ca să afle lucruri noi, ca să știe cât mai multe lucruri. Dorința aceasta este excelentă la începutul educației, dar e fatală la mijlocul vieții, la maturitate. Trebuie descoperite atunci cărți care ne ajută nu să știm, ci să înțelegem; cărți care ne îndeamnă fără știrea noastră la gândire, la examen, la reflecția personală. Dacă socotim cărțile fundamentale ca un izvor nesecat de energie mentală – lectura ajunge o problemă serioasă atât pentru individ, cât și pentru societate. O casă fără cărți este o casă tristă, deprimantă, nedemnă chiar. E un semn că acolo n-a pătruns lumina spirituală, n-au străbătut pasiunile dezinteresate și înaltele tensiuni. E, poate, un semn că oamenii din ea nu sunt încă atât de buni cât ar putea să fie. [...] Atașarea de cărți nu e o pasiune egoistă, după cum iubirea pentru profesorii și măștrii spirituali nu este o iubire egoistă. Te atașezi de cărți pentru nesfârșitele forțe spirituale care stau adunate între copertile lor, gata întotdeauna să-ți vină în ajutor, să te înalțe... O carte bună o înțelegi și o poți folosi pentru creșterea ta spirituală numai la a doua sau a treia lectură. Se presupune, atunci, că acea carte o stăpânești, o ai întotdeauna pe aproape și o poți reciti când vrei.



Mircea Eliade între cărțile bibliotecii sale

Biblioteca personală nu e o mobilă în plus alături de celelalte mobile ale casei – nici o colecție inertă, de obiecte mai mult sau mai puțin frumoase. Un om care stăpânește sau are acces direct la o asemenea bibliotecă nu este numai un om mai bun decât alții – ci este și un om mai tare, mai fortificat sufletește decât alții. Pe el durerile îl ating mai puțin. Deasupra lui nefericirile trec mai repede. El are ajutoare nevăzute, cum nu au ceilalți din jurul lui. Funcțiunea pe care o împlinește biblioteca personală pentru un individ – o împlinesc bibliotecile publice în viața unei țări.

Mircea Eliade

1.	Transcrie, din text, enunțurile care indică: a. rolul cărților în viața unui om; b. descrierea casei fără cărți; c. prezentarea unei cărți bune; d. funcțiunea pe care o îndeplinește biblioteca.	4 p.
2.	Scrie trei enunțuri cu sensuri diferite ale cuvântului <i>bibliotecă</i>.	3 p.
3.	Rescrie enunțurile, utilizând sinonimele cuvintelor evidențiate: <i>Problema capitală este deci: prin ce mijloc lectura începe să ne învețe să gândim, să înțelegem? Majoritatea oamenilor citesc, în cel mai bun caz, ca să afle lucruri noi, ca să știe cât mai multe lucruri.</i>	6 p.

4.	Alcătuiește câte un enunț dezvoltat cu fiecare verb: <i>a stăpâni</i> <i>a se stăpâni</i> <i>a-și stăpâni</i>	3 p.
5.	Adresează-i patru întrebări directe unei persoane care deține o bibliotecă, având drept reper conținutul textului: Ce ... ? Când ... ? De ce ... ? Cum credeți, ... ?	4 p.
6.	Intitulează altfel textul. Argumentează alegerea într-un enunț.	2 p.
7.	Compară, în șase enunțuri, o bibliotecă digitală cu una clasică, exprimându-ți opțiunea față de una dintre ele.	6 p.
8.	Rescrie enunțurile subliniate în text, plasând verbele la modul indicativ timpul trecut, perfectul compus.	6 p.
9.	Explică, în trei enunțuri, secvența din text: „Fiecare dintre noi cunoaște oameni care astăzi sunt cu desăvârșire altceva decât ceea ce erau acum câțiva ani, și asta datorită numai și numai unei cărți sau unui autor”.	3 p.
10.	Propune două sfaturi argumentate adresate colegilor, prin care să-i convingi să-și facă o bibliotecă personală.	4 p.
11.	Formulează două concluzii pe care le-ai făcut în urma lecturii textului.	4 p.
12.	Redactează, în zece enunțuri, un eseu, pornind de la afirmația lui Nicolae Dabija: „O bibliotecă este un paradis cu lumea pusă pe raft”.	20 p.
Corectitudine 5 p.		Total: 70 p.



Târgul de Carte Gaudeamus – un paradis al cărților

Tema 3

Motivația și succesul școlar

Motto: În spatele fiecărui succes școlar se ascunde o poveste de motivație, perseverență și încredere în propriile capacități. Elevii care își găsesc pasiunea în ceea ce învață sunt cei mai predispuși să strălucească în școală.

Ana Blandiana

1.  **Evocare** Completează două dintre începuturile de enunțuri (la alegere), scriind tot ceea ce îți trece prin minte.

Mă simt motivat, atunci când ...

Dacă aș aduce un plus de 10% la conștientizarea motivațiilor mele, atunci ...

Dacă aș aduce în plus cu 10% la conștientizarea modului în care îmi pun singur piedici, atunci ...

Dacă aș fi dispus să lupt pentru scopurile mele cu 20% mai mult, atunci ...

Dacă aș fi cu 20% în plus mai responsabil față de nevoile mele, atunci ...

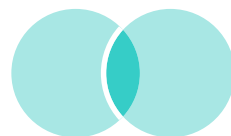


Alege câte un enunț pentru fiecare zi și notează absolut tot ceea ce îți trece prin minte timp de cinci-zece minute. Vei observa că, în câteva zile, vei avea mult mai multe idei despre ceea ce ai putea face în mod concret.

2. **Indică motivele.** Găsește câte o persoană, ce deține motivele stipulate mai jos, întrebând-o cum acționează.

Motive de identificat	Persoane care dețin motive	Cum acționează
Cineva care dorește să nu eșueze/să nu aibă eșecuri (fiind centrat/ă mai mult pe evitarea eșecului decât pe obținerea succesului).		
Cineva care își dorește o familie liniștită și mulțumită mai mult decât un serviciu bine plătit.		
Cineva căruia/căreia îi este „teamă de succes”.		
Cineva căruia/căreia îi plac filmele de carieră.		
Cineva căruia/căreia îi place mâncarea condimentată.		
Cineva care se definește ca fiind „extrem de curios/curioasă”.		

3.  **Alcătuiește, individual, o listă cu toate elementele care te motivează pentru o activitate. Solicită colegului/colegei să o completeze. Urmărește asemănările și deosebirile.**



4. Balanța motivațională

Alcătuiește o listă cu toate resursele și oportunitățile de dezvoltare de care dispui și concepe un grafic în formă de balanță: astfel, resursele strânse pe un taler să fie ponderate de aspirațiile aflate în celălalt.

**Inspiră-te!**

În dezvoltarea ta personală, ori de câte ori te descoperi/acumulezi o nouă resursă/oportunitate de dezvoltare, urmărește dacă nu este necesară și o echilibrare prin restructurarea aspirațiilor.

5. Determină activitățile care te motivează în cadrul orei de *Limba și literatura română* și/sau care te motivează să înveți.**6. Citește actele comunicative. Utilizează-le pe parcursul temei, după necesitate.**

a exprima/a argumenta opinii	a formula concluzii
În primul rând,	Am ajuns la concluzia că
În al doilea rând,	În concluzie, (vreau să)
Prima remarcă e că	În fine,
Trebuie amintit mai întâi (faptul) că	În fond,
Să pornim de la	Așadar,
Pe de o parte, ..., pe de altă parte,	În cele din urmă,
De asemenea,	Prin urmare,
Bineînțeles,	Iată de ce
În mod evident	
Cert este că	
Desigur că	
Fără îndoială,	
Cu siguranță/cu certitudine,	
Firește/evident/negreșit/indubitabil,	
Nu este nicio îndoială că	
..., pentru că/deoarece/fiindcă/căci/întrucât/încât	

7. Integrează proverbele date într-un text argumentativ, utilizând actele comunicative de la exercițiul precedent.

Cine știe carte are patru ochi.

Cine se scoală mai dimineață mai departe ajunge.

Rădăcinile învățaturii sunt amare, dar fructele ei sunt dulci.

Cine-i harnic și muncește are tot ce-i trebuiește.

Ai carte, ai parte.

Învățătura e cea mai mare avuție.

Omului cu învățătură îi curge miere din gură.

Școala face omul om, și-altoiul pomul pom.

Cine învață merge înainte, cine nu – dă înapoi.

Cine învață la tinerețe se odihnește la bătrânețe.





Mircea SÂNTIMBREANU

(n. 7 ianuarie 1926, Băița, jud. Hunedoara – d. 19 august 1999, București)
Scriitor, director al Editurii Albatros, publicist, scenarist și producător de film.

Studii

1935–1943 – a studiat la Liceul Ortodox-Român „Avram Iancu” din Brad.
1947 – a absolvit Facultatea de Drept.
1951 – a absolvit Facultatea de Filozofie din București.

Funcții

1948–1951 – a fost asistent universitar la Catedra de drept penal a Universității din București.
1952–1960 – a lucrat profesor de istorie la Școala mixtă nr. 2 „La Teiu”, devenită din 1954 Școala elementară de 7 ani nr. 139 din București (din anul 2000, școala poartă numele lui Mircea Sântimbreanu).

Scrieri

„Cu și fără ghiozdan” (1956), „Extemporale și... alte lucrări scrise” (1963), „Recreația mare” (1965), „32 de premianți” (1980), „Să stăm de vorbă fără catalog” (1980).

PreText

8. Citește expresiv textul. Determină sfaturile propuse de autor.

Principala temă: lecția

Sunt unii școlari care, ca să-și amortească conștiința, migălesc un desen toată după-amiaza, dacă nu chiar numai chenarul său, și care înghesuie învățarea a două, trei lecții în ultimul buzunăraș al zilei. Ei fac „dintr-o piele de vacă o teacă” – spune poporul despre acești croitori nechibzuiți. Am subliniat aceasta doar pentru a scoate în evidență câteva „amănunte”.

În primul rând, am mai spus că învățarea fiecărei lecții începe în clasă. Profesorul este acela care dezvăluie cifrul fiecărei lecții; împreună cu el se face prima desțelenire a întregului ei conținut, și dovezile acestei munci există în maculatoare: notițe, scheme, exerciții... Sunt piesele „instructajului” a ceea ce aveți de făcut acasă. Revedeți-le neapărat!

În al doilea rând, oricum am răsuci problema, baza pregătirii lecției rămâne studiul individual, munca personală, absorbantă, tenace a fiecăruia. Este esența disciplinei școlare acasă. În această privință nu există motivare a absențelor, deoarece fără trudă personală, neapărat personală, rămâi într-un permanent naufragiu, un buștean înscris la un concurs de înot. Niciun fel de compromis în această privință! Învăță temeinic, de unul singur, fiecare lecție, cu toate puterile tale!

E drept, uneori, din anumite motive, ai greutate. Provin mai ales din lacune, din golurile aflate în cunoștințele tale. Lichidează-le cu orice preț! Fă inventarul cinstit al lipsurilor tale, le cunoști doar mai bine decât oricine. Nu spune: „De mâine am să învăț!”, ci: „Învăț de azi, chiar de acum și ceea ce n-am învățat ieri!” Baza pregătirii lecțiilor este studiul individual, și în această privință nu se va inventa niciodată o centrală asemănătoare cu cea de termoficare, care trimite apa gata încălzită la toate adresele. Fiecare trebuie să-și aprindă și să-și întrețină singur focul. Milioane de școlari fac acest lucru, poți să-l faci și tu... Se „ajută” cu manualul, cu notițele, mobilizându-și fără zgomot toate puterile, folosindu-le adecvat, disciplinat.

Sinonime

- amănunt = detaliu
- culme = vârf
- lacună = gol, omisiune
- tenace = perseverent, stăruitor
- sumar = succint

Familie lexicală

- lanț – lăntișor, a înlănțui, înlănțuit, înlănțuire, a dezlănțui, dezlănțuit, dezlănțuire
- a munci – muncit, muncitor, muncitoresc, muncitorește, muncitorime, muncă

Expresii

- a scoate în evidență
- a avea greutate
- a întreține focul
- a face inventarul

Ești primul controlor al muncii tale, respectă-l pe acest controlor. Nu există un lift magic care să te ridice spre cota succeselor școlare la sfârșitul anului școlar. Ești mecanicul acestor succese, zi de zi, proiectantul și făuritorul lor. Cuplează puterea ta de muncă cu disciplina. Aceasta este schema de bază a ridicării spre culmile măiestriei școlare. Nu uita această schemă niciodată și, mai ales, n-o uita în munca ta de acasă. Nici când îți înveți lecția, nici când îți rezolvi exercițiile, nicio clipă.

Nu sunteți pedagogi...

...firește, și de aceea îmi îngădui să vă „instruiesc” foarte sumar. Sunt, de fapt, chestiuni pe care le știți, dar poate nu s-au cristalizat prea limpede în mintea voastră. A învăța înseamnă cel puțin patru lucruri în același timp, și anume: a citi, a înțelege, a memora, a putea reproduce. O lecție nu este învățată până când aceste patru verigi nu sunt bine sudate între ele, înlănțuite perfect. Scoateți una singură dintre ele, și începe „șchio-pătarea”. Ce înseamnă a memora fără a înțelege? Nu întâmplător, în asemenea cazuri ne referim la papagali. Dar oare reproducerea unei lecții nu înseamnă însuși autocontrolul, această cheie cu care se deschide, în ultimă instanță, „secretul cifrului” de a fi fruntaș?

Mircea Sântimbreanu



Ion Caramitru în rolul profesorului de filozofie Mihai Gavrilescu, poreclit „Socrate”, în filmul „Liceenii”, 1986

Vocabular

buștean, -eni – trunchi de copac tăiat și curățat de crengi; partea trunchiului unui copac rămasă în pământ după tăiere

a înghesui – a băga, a vârî pe cineva sau ceva într-un loc strâmt

a migăli – a lucra cu răbdare și cu minuțiozitate

naufragiu, -ii (aici) – eșec total

a răsuci – a roti, a întoarce

teacă, teci – înveliș, toc, apărătoare confecționată (din metal, din lemn) din piele, în care se păstrează obiecte tăioase lungi sau anumite instrumente

verigă, -i – fiecare dintre inelele care alcătuiesc un lanț



teacă

9. Rescrie/recitește enunțurile în care identifici:

- ce înseamnă a învăța;
- schema succesului;
- din ce provin greutățile;
- ce face profesorul la lecție;
- sfaturi pentru o reușită în învățare.

10. Răspunde la întrebări în baza textului.

- a) Unde începe, de obicei, învățarea oricărei lecții?
- b) Care e rolul profesorului la lecție?
- c) Ce trebuie să revadă elevii neapărat acasă?
- d) Ce reprezintă studiul individual?
- e) Care sunt elementele obligatorii ale succesului școlar?
- f) Care sunt verigile învățării?
- g) De ce este necesar să înțelegem ceea ce memorăm?



Evert Pieters. *Lecția de lectură*

Înainte de text

11. Propune un *Plan de activități* pentru organizarea unei ore de *Limba și literatura română*, urmând pașii (gândește-te la un subiect/temă):

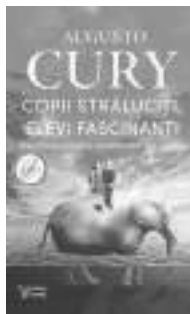
Etapele unei lecții	Pașii de acțiune	Activități de învățare
Evocare	Implică-te	
Realizarea sensului	Informează-te	
	Procesează informația	
Reflecția	Comunică și decide	
	Exprimă-ți opinia	
Extindere	Acționează	

12. Descrie, în șapte-opt enunțuri, un profesor ideal.

13.  Caracterizează, propunând câte patru-cinci trăsături:

- a. copii străluciți și elevi fascinanți;
b. părinți străluciți și profesori fascinanți.

14. Numește specificul lecției tradiționale. Determină particularitățile lecției moderne.



L _____
E _____
C _____
Ț _____
I _____
E _____

15. Formulează reguli de comportament la o lecție, aplicând tehnica *Acrostih*.
16. *Joc de rol*. Alege un elev care ar putea îndeplini funcția profesorului. Urmărește patru-cinci activități de predare-învățare.
17. Citește textul „La lecție” de Marin Sorescu. Notează unul dintre răspunsurile care te-a impresionat, argumentând alegerea.

La lecție

De câte ori sunt scos la lecție

Răspund anapoda

La toate întrebările.

– Cum stai cu istoria?

Mă întreabă profesorul.

– Prost, foarte prost,

Abia am încheiat o pace trainică

Cu turcii.

– Care e legea gravitației?

– Oriunde ne-am afla,

Pe apă sau pe uscat,

Pe jos sau în aer,

Toate lucrurile trebuie să ne cadă

În cap.

– Pe ce treaptă de civilizație

Ne aflăm?

– În epoca pietrei neșlefuite,
Întrucât singura piatră șlefuită

Care se găsisse,

Inima,

A fost pierdută.

– Știi să faci harta marilor noastre speranțe?

– Da, din baloane colorate.

La fiecare vânt puternic

Mai zboară câte un balon.

Din toate astea se vede clar

C-o să rămân repetent,

Și pe bună dreptate.

Marin Sorescu

Sinonime

- anapoda = aiurea, prost, rău
- profesor = dascăl, magistru
- trainic = durabil, rezistent, statornic
- treaptă = etapă, fază, stadiu

Antonime

șlefuit ≠ neșlefuit
 pierdut ≠ găsit
 puternic ≠ slab
 dreptate ≠ nedreptate

Expresii

- a da lecții
- a lua lecții
- a da cuiva o lecție
- a ține cuiva lecții
- a-și face lecțiile
- a spune lecția
- lecția vieții
- cu lecția învățată



Marc Chagall. *Violonistul albastru*, 1947

**Marin SORESCU**

(n. 29 februarie 1936, Bulzești, jud. Dolj – d. 8 decembrie 1996, București)
 Scriitor român, membru titular (din 1992) al Academiei Române.

„A avea curajul să-ți dezvălui subiectivitatea, sufletul până în cutele lui cele mai întunecoase, spaimile și năzuințele cele mai intime – iată poezia.” (*Marin Sorescu*)

Studii

1943–1947 – școala primară din satul natal.

1947 – Colegiul Național „Frații Buzești” din Craiova.

1950 – Școala Medie Militară din Predeal.

1955–1960 – Studiile universitare – Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, Facultatea de Filologie.

1992 – a susținut doctoratul în filologie la Universitatea din București.

Funcții

1993–1995 – ministru al culturii.

1978–1990 – redactor-șef la revista craioveană „Ramuri”.

Poezii

„Singur printre poeți” (1964), „Poeme” (1965), „Tușiți” (1970), „Ocolul infinitului mic pornind de la nimic” (1973), „Norii” (1975), „Suflete, bun la toate” (1972), „Fântâni în mare” (1982), „Drumul” (1984), „Apă vie, apă moartă” (1987), „La Lilieci” (I–VI) (1973–1998).

Literatură pentru copii

„Unde fugim de-acasă?” – Aproape teatru, aproape poeme, aproape povești (1966), „Cocostârcul Gât-Sucit” (1987), „Se mută cirul înapoi” – antologie de poezii pentru copii (2016).

Romane

„Trei dinți din față” (1978), „Viziunea vizuinii” (1982).

Teatru

„Iona” (1968), „Teatru” („Răceala”, „A treia țeapă”) (1980), „Ieșirea prin cer” („Iona”, „Paraclise-rul”, „Matca”, „Pluta Meduzei”, „Lupoica mea”, „Există nervi”, „Răceala”, „A treia țeapă”) (1984).

Lucrul cu vocabularul

18. Propune cinci-șase determinative pentru cuvântul *lecție*.
19. Formulează o definiție proprie a *lecției*.
20. Alcătuiește enunțuri cu următoarele cuvinte: *anapoda, repetent, șlefuit, trainic*.
21. Identifică sensul cuvântului *lecție* din text, consultând DEXI.

21.1. Alcătuiește enunțuri cu alte trei sensuri.

Studiul textului

22. Scrie trei întrebări pe care i le-ai adresa scriitorului Marin Sorescu, dorind să afli mai mult despre acest text.
23. Formulează, într-un enunț, mesajul textului.
24. Argumentează că întrebările din poezie se referă la:
 - a. destinul unui om concret (al poetului Marin Sorescu);
 - b. viața oricărui om;
 - c. istoria unui neam;
 - d. soarta întregii umanități.
25. De ce personajul liric răspunde „anapoda” la întrebările profesorului? Alege unul dintre răspunsuri, argumentând opțiunea:
 - a. pentru că nu a învățat lecția;
 - b. pentru că a uitat cele învățate;
 - c. pentru că este distrat;
 - d. pentru că așa sunt cunoștințele lui: sumare și aproximative;
 - e. pentru că este poet și vede lumea exclusiv în formă de imagini poetice;
 - f. pentru că să ne amuze.

Dincolo de text

26.  Descrie, în trei-cinci enunțuri, lecția preferată.
27.  Scrie, în opt-zece enunțuri, un eseu, pornind de la afirmația: „Analfabeții secolului XXI sunt nu cei care nu știu să citească sau să scrie, ci aceia care nu știu să învețe, să uite ce au învățat și să reînvețe.” (Nicolae Iorga)

**Inspiră-te!**

Orice lecție ar trebui să fie inedită, să contribuie la autorealizarea elevilor. La lecție, elevii ar trebui să acționeze inteligent. Lecția modernă trebuie să educe un Creator! O lecție ar trebui asociată nu numai cu asimilarea unei cantități de cunoștințe de către elevi, ci și cu dezvoltarea integrală a personalității, a abilităților sale cognitive și creative.

Aprecieri

„Întreaga operă poetică a lui Marin Sorescu, privită din unghiul de vedere al «antipoeziei», se prezintă ca o artă poetică cu totul particulară, ca un sistem de principii și criterii inedite, antipoetice, motivul actului de creație fiind unul fundamental. Autorul este dotat cu harul de a înscena «spectacole» lirice: «Am zărit lumina pe pământ,/ Și m-am născut și eu/ Să văd ce mai faceți,/ Sănătoși? Voinici?/ Cum o mai duceți cu fericirea?/ Mulțumesc, nu-mi răspundeți,/ Nu am timp de răspunsuri,/ Abia dacă am timp să pun întrebări...» De fapt, orice poem sorescian, așa cum de atâtea ori a remarcat critica literară, împrumută forma unui scenariu care, neapărat, se vrea «jucat».”

Timofei Roșca

Înainte de text

28. Găsește cuvântul ascuns.



28.1. Alcătuieste, timp de un minut, cuvinte cu literele propuse.

29. Completează enunțurile:

Știu că bacalaureatul este



Vreau să susțin Examenul Național de Bacalaureat, pentru că ...

30. Enumeră trei lucruri care crezi că îți pot asigura o viață de succes.

31. Formează îmbinări de cuvinte.

a examina (pe cine?)



examen (ce fel de?)



a examina (cum?)



examinator (ce fel de?)



31.1. Alcătuieste enunțuri cu câte o îmbinare de cuvinte din fiecare grup.

32. Informează-te despre *Cum și când a ajuns bacalaureatul pe meleagurile noastre*, aplicând metoda **SINELG**.

✓	+	–	?

În ziua de 17 martie 1801, Napoleon Bonaparte, recent devenit împărat al Franței și pus pe reforme, a semnat decretul care a creat bacalaureatul ca examen, punându-se astfel bazele învățământului modern. Prima promoție a avut loc abia în 1809, fiind alcătuită, după exigențele vremii, din 31 de absolvenți, toți bărbați și, evident, burghezi.

124 de ani mai târziu, Examenul de Bacalaureat își face apariția și în țara noastră, prin grija și insistențele ministrului instrucțiunii publice, chirurgul și profesorul universitar, Constantin Anghelescu, membru de onoare al Academiei Române și un adevărat reformator al școlii românești din interbelic.

În aceste condiții, bacalaureatul a fost organizat inițial în două sesiuni, atât în școlile de băieți, cât și în cele de fete, prima sesiune având loc în vară între 25 iunie și 10 iulie, iar a doua în

toamnă între 15 și 30 septembrie. Examenul consta în probe orale și scrise, fiecare dintre ele fiind eliminatorie. În primul rând, se testau cunoștințele la materiile fundamentale, cum ar fi limba și literatura română, istoria românilor, geografia României, instrucția civică și o limbă modernă la alegere, de rând cu alte „două materii speciale” în funcție de profilul ales.

Comisia de examinare avea câte șapte membri, de obicei, profesori universitari, aleși de Minister și total străini de școala și liceul în care se aflau. Acest aspect trezea multe îngrijorări, după cum ne spune Mircea Eliade.

„În loc de comisia amabilă, aleasă din profesorii liceului, cu care am copilărit și care ne cunosc, vom întâlni comisii severe, care ne vor cântări în trei minute, definindu-ne suficienți sau insuficienți pentru Universitate”, afirma scriitorul.

Prima promoție a absolvenților bacalaureatului din 1925 a numărat 30 de elevi, ca mai apoi, după 14 ani, numărul acestora să ajungă la 7 716 absolvenți de liceu. Astăzi, numărul acestora depășește cifra de 15 mii.

Printre absolvenții primei promoții s-a numărat și viitorul scriitor, istoric al religiilor și profesor universitar, Mircea Eliade. Rămas inițial corigent în sesiunea de vară, acesta a reușit să obțină totuși mult așteptatul „10” la toate probele, în sesiunea de toamnă. Peste ani, el și-a notat experiența în autobiografia sa „Romanul adolescentului miop”.

„Ne-a înspăimântat mult noul bacalaureat: suntem cea dintâi serie. Cei care învățau înainte, acum, se surmenează. Nimeni nu știe ce se va petrece precis la bacalaureat. Profesorii și-au pierdut calmul, băieții sunt înspăimântați”, spunea Mircea Eliade.

Fiind ceva nou în sistemul de învățământ românesc și, prin urmare, aproape deloc necunoscut, emoțiile l-au copleșit și pe el, mai ales că timpul care-l avea la dispoziție pentru a se pregăti părea insuficient.

„Au început atunci zilele de neliniște pentru bacalaureat. În vară au căzut mulți și din pricina unor întrebări stupide. Ceea ce nu m-a înspăimântat



Mircea Eliade în anii adolescenței

tat destul ca să recitesc pe vacanță cărțile ultimilor patru ani de liceu. Am încercat să precizez ceea ce trebuia să știu și ceea ce știam. Scriam subiectele pe o listă, iar lista era fără sfârșit, și timpul meu prea scurt, și voința mea îndoielnică”, povestește Eliade în „Romanul adolescentului miop”.

În cele din urmă, autorul romanului „Maitreyi” s-a numărat printre cei 15 care au promovat examenul, fiind și singurul din liceul său care a reușit această performanță.

„Am scăpat! Am scăpat”, scria Eliade în autobiografia sa.

33. Citește textul „Bacalaureat” de Ion Luca Caragiale și numește acțiunile personajelor pe care le regăsești în prezent.

Bacalaureat

Când ies de dimineată din casă, o trăsură din trap mare intră pe strada mea; în trăsură, madam Caliopi Georgescu, o bună prietenă. O salut respectuos. Cum mă vede, oprește trăsura, înfigând cu putere vârful umbreluței în spinarea birjarului.

– Sărut mâna, madam Georgescu, zic eu, apropiindu-mă.

– La dumneata veneam! răspunde cucoana emoționată.

– La mine?

– Da... Te rog să nu mă lași?!

– Să nu mă lași! Trebuie să-mi faci un mare serviciu amical... La nevoie se arată amicitia; să vedem cât ne ești de prieten!

– Cu cea mai mare plăcere, madam Georgescu, dacă pot...

– Poți!... să nu zici că nu poți!... știu că poți!... trebuie să poți!

– În sfârșit, ce e? de ce e vorba?

– Dumneata cunoști pe... Știi că-l cunoști!

– Pe cine?

– Ți-e prieten... știu că ți-e prieten! să nu zici că nu ți-e prieten!...

– Cine?

– Popescu, profesorul de filosofie.

– Suntem cunoscuți, ce e drept; dar chiar așa buni prieteni, nu pot să zic.

– Las' că știu eu...

– Ei?

– Ei! trebuie numaidecât să te sui în birje cu mine, să mergem la el, să-i vorbești pentru Ovidiu.

Cititorul trebuie să știe că madam Caliopi Georgescu are trei copii – Virgiliu, Horațiu și Ovidiu Georgescu. Virgiliu este în anul al treilea la Facultatea de Drept, Horațiu în al doilea, și Ovidiu vrea să intre în anul întâi, la aceeași facultate. Ovidiu trece acum examenul sumar de șapte clase liceale, și, cu toată bravura lui, pe cât spune cocoana Caliopi, după ce a biruit toate obiectele, s-a-nțepenit la *Morală*. [...]

– Aș! ți-ai găsit! Georgescu! nu-l știi pe Georgescu ce indiferent e cu copiii? Dacă ar fi fost după Georgescu, nici Virgiliu, nici Horațiu n-ar fi fost în facultate... Despre partea lui Georgescu, rămâneau băieții fără bacaloriat!... Suie-te, te rog!

– Dar nu e nevoie de trăsură, madam Georgescu, mă duc pe jos.

– Vai de mine! dacă avem trăsură... Suie-te, te rog...

A trebuit să mă sui, și am plecat.

– Unde mergem? întreb eu pe cucoana Caliopi.

– La profesorul...

– Nu știu unde șade...

– Știu eu... ce-ți pasă! La dreapta, birjar!

Și cucoana lovește tare cu umbreluța peste brațul drept al birjarului.

– Mână mai iute!

Lovește la stânga, lovește la dreapta, apoi iar la dreapta, apoi la stânga; în fine, înfige iar vârful în spinarea birjarului, care oprește.

– Uite, zice madam Georgescu, căsuțele alea galbene de lângă băcănie; intri în curte, casele din fund, la dreapta... Acolo șade... Eu te aștept aici.

– Mă dau jos din birjă și pornesc, ridicând rugi călduroase la cer, să dea Dumnezeu să nu fie acasă d. profesor de filosofie. Intru, ajung la locuința lui, bat. Cerul n-a voit s-asculte rugile mele: d. profesor este acasă... Cum să încep? Să-l iau pe departe... Zic:

– Frate Popescule, ciudate sunt și programele și regulamentele școalelor noastre: prea se dă o importanță egală tuturor obiectelor de studiu, și asta este dăunător mersului, adică, vreau să zic, progresului; căci, în definitiv, ce vrea să facă școala din tinerele generațiuni, cari vin și caută, mă-nțelegi, o cultură sistematică, pentru a deveni cetățeni utili, fiecare în ramura sa de activitate socială?...

Profesorul se uită la mine aiurit, fără să-nțealegă. Eu urmez...

– Bunăoară, am văzut absurdități în școalele noastre; am văzut copii cu excelente aptitudini la studii, condamnați a sta un an repetenți, fiindcă n-au avut notă suficientă la muzică sau la gimnastică... Înțelegi bine că un an de întârziere, pentru inaptitudine la muzică sau la gimnastică!... Dar asta, trebuie să convii și dumneata, e tot așa de absurd ca și când ai împiedica pe un tânăr dispus să învețe Dreptul, să piarză un an, fiindcă nu e tare la *Morală*... Ce are a face *Morală* cu cariera de avocat, pe care vrea tânărul să o îmbrățișeze?... Ba nu, spune d-ta!

Profesorul holbează ochii la mine și mai aiurit... Văzându-l așa, îmi zic: „Nu merge! nu merge cu sistema mea pe departe! trebuie apucat boul de coarne!”

– Uite, frate Popescule, să lăsăm chestiile de principiu. Știi de ce am venit la d-ta?



Informează-te!

Publius Ovidius Naso a fost un poet roman, cunoscut pentru scrierile sale „*Ars amandi*” sau „*Ars amatoria*” (*Arta iubirii*).

Quintus Horatius Flaccus a fost unul dintre cei mai importanți poeți romani din „perioada de aur” a literaturii romane. Datorită valorii operelor sale, esteticii și artei sale, poezia horatiană a definit *paradigma însăși a clasicismului poetic*.

Publius Vergilius Maro a fost un poet latin, autor al epopeii în versuri *Aeneis* („Eneida”), considerată epopeea națională a romanilor. Poet profund, de fapt, cel mai valoros poet al Romei, el s-a manifestat ca un creator complex, multilateral, polifonic, autorul unei opere impregnate de numeroase verberații, care i-au asigurat o glorie perenă.

– Ba!

– Am venit să te rog să dai lui Ovidiu Georgescu – pe care l-ai examinat ieri la *Morală* și i-ai dat nota 3 –, să-i dai nota 6...

– !

– Să nu zici că nu poți!... știu că poți! trebuie să poți!

– Atunci trebuie să le dau la toți...

– Să le dai la toți!

– Bine, dar...

– Să nu zici că nu poți!... Știu că poți! trebuie să poți!... să le dai la toți! Sunt toți copii de familie bună!

Profesorul – e și el om de familie bună – zice:

– Bine! dacă sunt de familie bună, vom căuta să le dăm la toți nota 6.

– Îmi promiți?

– Pe onoarea mea de profesor!

– Am plecat încântat. Madam Georgescu mă aștepta foarte nerăbdătoare:

– Ei?

– Ei, le dă la toți.

– Cum, la toți?

– Firește... fiindcă toți sunt de familie bună.

– Cum, de familie bună?

– Ca Ovidiu.

– Nu-nțeleg.

– Le dă – zic eu – notă bună la toți băieții.

– Și lui Ovidiu?

– Mai ales... Le dă nota 6 la *Morală*, pentru că toți sunt de familie bună.

După-amiază, primesc de la madam Georgescu o scrisorică, prin care mă anunța

că Ovidiu a obținut nota dorită și mă roagă să iau prânzul deseară la dumnealor. Se-nțelege că n-am lipsit a profita de grațioasa invitațiune. A fost o masă splendidă. S-a băut șampanie în sănătatea lui Ovidiu Georgescu, urându-i o strălucită carieră. Cocoana Caliopi, în culmea fericirii, a sărutat cu toată căldura pe iubitul ei prâslea, cu examenul căruia s-a încheiat deocamdată palpițiile ei de mamă.

– Uf! mi-a zis norocita matroană română, oferindu-mi un pahar de șampanie; am scăpat! Am dat și bacaloriatul ăsta!

Ion Luca Caragiale



Informează-te!

Morală – disciplină care se ocupă cu normele de comportare a oamenilor în societate; carte care cuprinde aceste norme; etică.



Vocabular

amiciție, -ii – prietenie

băcănie, -ii – locație în care se vând diferite produse alimentare

birjă, -e – trăsură

bravură, -i – faptă curajoasă

a înfige – a face ca un obiect cu vârf ascuțit să intre adânc în ceva

matroană, -e – femeie căsătorită

a mâna – a îndemna la mers; a dirija mersul unui mijloc de transport

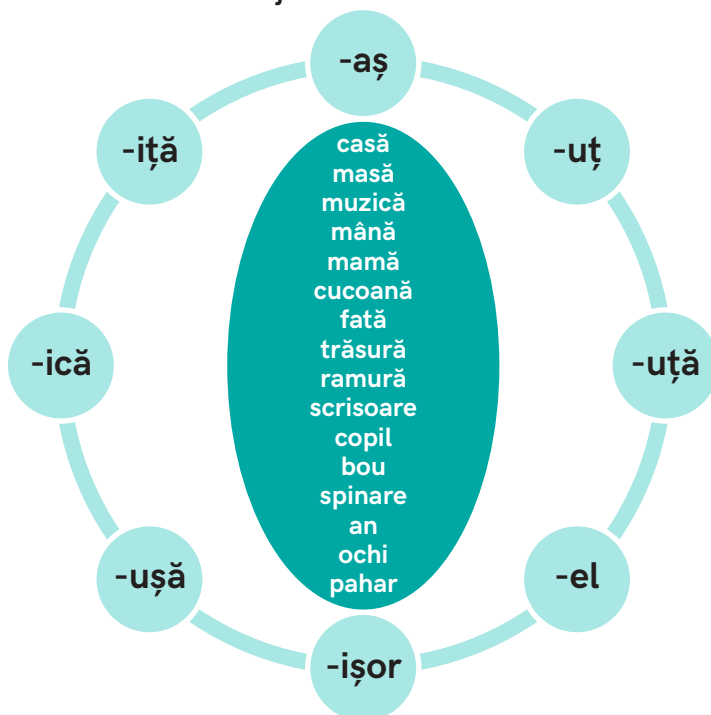
palpitație, -ii – emoție, sentiment

prâslea (aici) – fratele mai mic dintr-o familie

din trap – mersul în fugă al cailor

Lucrul cu vocabularul

34. Formează cuvinte cu ajutorul sufixelor diminutive.



Expresii

- a face carieră
- a lua pe departe
- a holba ochii
- a apuca boul de coarne

Forme învechite – forme literare

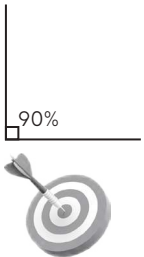
- birje – birjă
- școale – școli
- să piarză – să piardă
- invitațiune – invitație
- generațiune – generație

Familie lexicală

- moral – morală, imoral, moralitate, moralicesc, moralicește, moralizator, imoralitate
- carieră – carierist, carierism

35. Găsește, în text, sinonimele cuvintelor/îmbinărilor de cuvinte: *uliță, spatele, prietenos, în cele din urmă, neapărat, să urci, lector, imaginează-ți, politicos, educație, disciplină de studiu, răvaș, nepricepere*.

36. Observă! Scrie enunțuri în care aceleași cuvinte sunt folosite cu sensuri diferite.

drept (s.) drept (adj.)	drept (adv.) drept (prep.)	serviciu (garnitură de obiecte) serviciu (ocupație)	carieră (ocupație) carieră (exploatare minieră, mină)
			

Studiul textului

37. Alege răspunsul adecvat (A/F), comentându-l.

- Madam Caliopi Georgescu l-a vizitat pe narator seara, după serviciu. A/F
- Cei trei feciori ai soților Georgescu își fac studiile la Facultatea de Drept. A/F
- Doamna Caliopi l-a rugat pe prietenul familiei să-l ajute pe Ovidiu la pregătirea pentru examene. A/F
- Naratorul își dorea foarte mult să-l găsească acasă pe profesorul de filosofie. A/F
- Profesorul i-a dat nota 6, deoarece Ovidiu s-a pregătit și a susținut cu forțele proprii examenul. A/F
- Masa de sărbătoare a fost organizată cu ocazia înscrierii copiilor familiei Georgescu la Facultatea de Drept. A/F

38. Găsește, în text, enunțurile care indică:

- mijlocul de transport cu care se deplasa madam Caliopi;
- numele copiilor lui madam Caliopi Georgescu;
- atitudinea tatălui față de copii;
- descrierea situației din școli;
- decizia profesorului de filosofie;
- ocazia organizării mesei de sărbătoare.

39. Formulează câte o întrebare pentru enunțurile propuse.

- _____ Madam Caliopi Georgescu mergea într-o trăsură.
- _____ Domnul Popescu este profesor de filosofie.
- _____ Madam Caliopi are trei copii – Virgiliu, Horațiu și Ovidiu.
- _____ Doi fii ai soților Georgescu studiază la Facultatea de Drept.
- _____ Ovidiu, fiul cel mai mic/mezinul, susține examenul de șapte clase liceale.
- _____ Domnul Georgescu, în viziunea soției, e indiferent față de copii.
- _____ Naratorul ține un discurs aiurit în fața profesorului.
- _____ Profesorul ia decizia de a da notă tuturor elevilor repetenți la *Morală*.
- _____ Seara, Madam Georgescu îl invită pe narator la o masă splendidă.

40. Argumentează:

- titlul schiței;
- cauza „căderii” lui Ovidiu la *Morală*;
- de ce autorul a ales anume *Morală* ca disciplină școlară;
- replica profesorului: „Atunci trebuie să le dăm la toți”;
- actualitatea operei.

41. Caracterizează personajul, completând schema.

Caliopi Georgescu			Profesorul de filosofie			Naratorul		
trăsătura	...	...	trăsătura	...	...	trăsătura	...	...
citatul	...	...	citatul	...	...	citatul	...	...

42. Construiește *Piramida inversată* pentru textul „Bacalaureat” de Ion Luca Caragiale.



43. Redă conținutul schiței în numele unui personaj (la alegere).

44. Explică semnificația numelor fiilor date de madam Caliopi.

45. Sintetizează informația studiată, aplicând *Metoda cadranelor*.

Indică toate acțiunile lui madam Caliopi Georgescu.	Scrie concluzia la care ai ajuns în urma lecturii textului.
Numește câte două tră- sături ale fiecărui personaj din schița „Bacalaureat” de Ion Luca Caragiale.	Propune două sfaturi argumentate pentru Ovidiu.

Dincolo de text

46. Exprimă-ți opinia referitoare la subiectul textului:

- care a fost momentul cel mai interesant;
- ce atitudine ai față de: madam Caliopi, domnul Georgescu, Ovidiu, profesorul Popescu, narator;
- ce ai modifica în conținutul textului.

47. Cum crezi, ce s-ar fi întâmplat, dacă:

- naratorul ar fi refuzat să meargă acasă la profesor;
- profesorul n-ar fi acceptat să dea notă?

48.  Compară personajele din text cu alte personaje din textele studiate/lecturate independent.
49.  **Activitate în perechi** Improvizați, în baza textului, dialoguri, în opt replici, între:
- Ovidiu și unul dintre frați;
 - domnul Georgescu și madam Caliopei;
 - domnul Popescu și un coleg de serviciu.
50. Tehnica *Visul*. Imaginează-ți că ai luat cu brio examenul de bacalaureat, descrie:
- starea ta;
 - acțiunile ulterioare;
 - atitudinea celor din jur.
51. Tehnica *Linia valorii*. Alege una dintre afirmații, raportând-o la textul studiat.
- 51.1. Stabilește locul pe *Linia valorii*: a) total de acord %; b) total dezacord %.
- 51.2. Argumentează alegerea în cinci-șase enunțuri.
52. Exprimă-ți opinia, în patru-cinci enunțuri, în baza afirmației: *Omul adevărat trebuie să aibă următoarele calități – Bunătatea, Adevărul, Dragostea, Curățenia, Modestia, Munca, Ascultarea, Reținerea, Necondamnarea, Chibzuirea, Regretul, Desăvârșirea*.
- 52.1. Plasează calitățile morale în ordinea însemnătății lor pentru tine. Argumentează alegerea.
53.  Descrie, în patru-cinci enunțuri, portretul moral al unui om integru.

Profesorul are întotdeauna dreptate.

Mama niciodată nu greșește.

Elemente de construcție a comunicării

Modurile nepersonale. Participiul și supinul



Observă!

SUPINUL

=

PREPOZIȚIE

+

PARTICIPIU INVARIABIL

Prepoziție	Participiu invariabil	Supinul
de pentru la spre după	examinat văzut scris mers interpretat cules făcut corectat realizat citit alergat	de examinat de văzut de scris de mers spre interpretat la/după cules de făcut pentru corectat de realizat pentru/după citit de alergat

Uneori supinul poate fi folosit și cu negația *ne-*.

PREPOZIȚIE

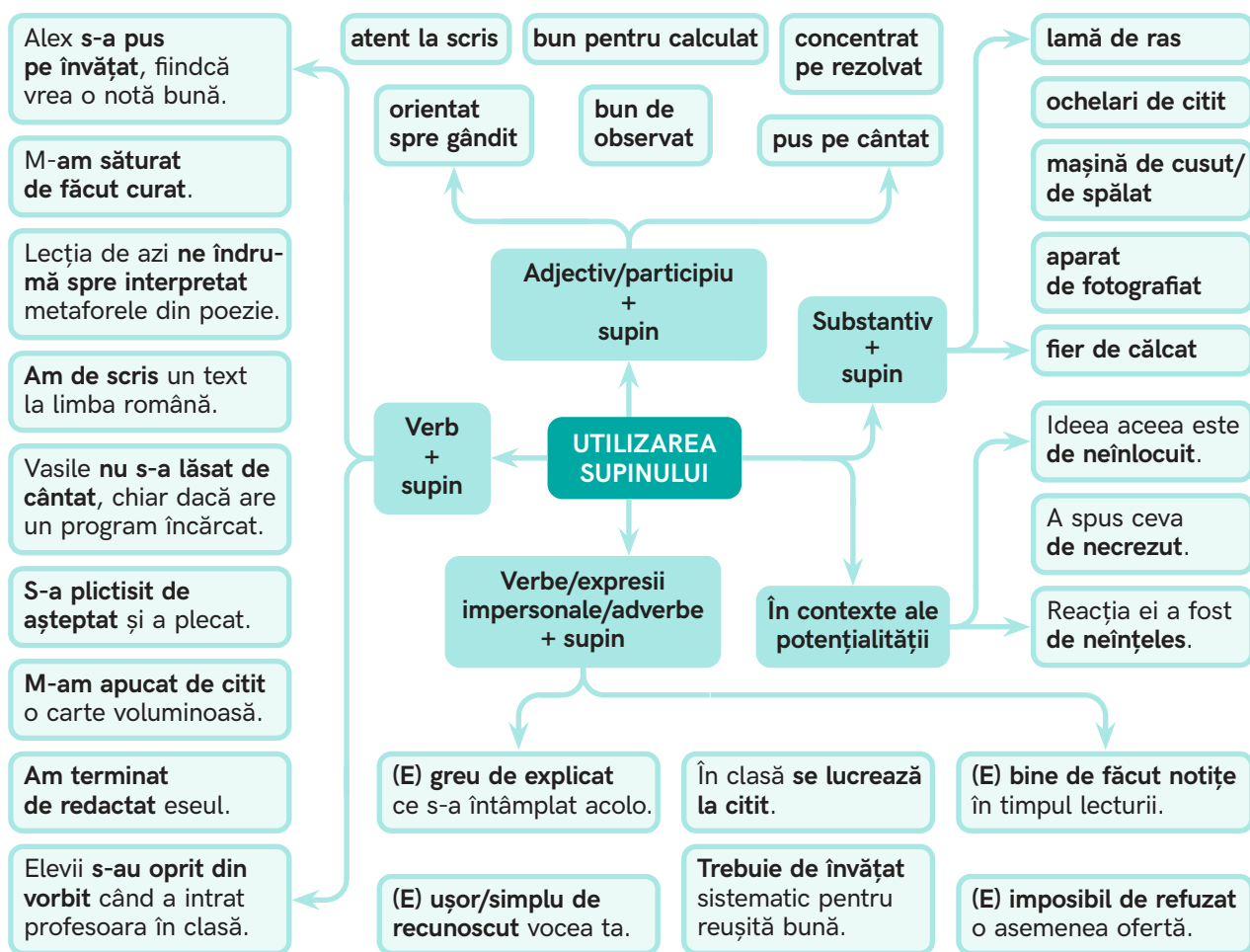
+

NE

+

PARTICIPIU INVARIABIL

de neînchipuit
de neînțeles
de nerealizat



54. Completează conform modelului.

verb la infinitiv	substantiv+supin	verb+supin	adverb+supin
a rezolva	problemă de rezolvat	a avea (am, ai...) de rezolvat	ușor de rezolvat
a memora			
a explica			
a multiplica			
a exersa			
a scrie			
a înțelege			
a alcătui			
a citi			

55. Identifică în textul „Cum și când a ajuns bacalaureatul pe meleagurile noastre” cinci-șapte verbe la participiu. Alcătuieste cu două dintre ele enunțuri.

56. Răspunde la întrebări, utilizând verbe la modul supin.

- Ai învățat tema?
- De învățat, am învățat, dar de memorizat, n-am memorizat.

- Ai scris exercițiul?
- De scris, am scris, dar de verificat, n-am verificat.

- Ai citit textul?
- ...

- Ai redactat eseul?
- ...

- Ai consultat dicționarul?
- ...

- Ai susținut examenul?
- ...

57. Scrie câte cinci-șase activități pentru fiecare dintre situații, utilizând verbe la modul supin.

în timpul lecturii unui text	pentru a susține teza/ bacalaureatul	pentru a reuși în viață
• de citit/lecturat atent; • de alcătuit planul de idei; • de completat harta textului; • de elaborat organizatorul grafic; • de caracterizat personajul/personajele; • etc.		

58. Continuă dialogul, cu șase replici, utilizând verbe la modurile nepersonale: participiu și supin.

- Cum e de învățat la liceu/ colegiu?
- E greu de spus.
- ...

59. Completează *Agenda unei zile* cu activități de învățare, utilizând modul supin.



Atelier de lectură Romanul „Singur în fața dragostei” de Aureliu Busuioc

Activitatea de învățare 1. Completează fișa *Culoarea dragostei*, apoi împărtășește-ți impresiile cu ceilalți despre percepții și diferențe.

Activitatea de învățare 2. Graficul T

Exprimă-ți opinia *pro* sau *contra*:

Majoritatea oamenilor vor să pară altfel, neobișnuți, când stau de vorbă cu un scriitor.

Oamenii trebuie examinați dinăuntru; când încep confesiunile, oamenii pot fi cunoscuți doar din afară.

Toți oamenii cred despre ei înșiși lucruri bune, socotesc cel puțin că viața pe care au trăit-o merită să fie așternută de cineva pe hârtie.

Activitatea de învățare 3. Continuă enunțurile.

Sunt multe probleme care nu există. Părinți și copii, de exemplu,

Dar una dintre cele mai arzătoare probleme inexistente la ordinea zilei este

Cât de frumos sună

Activitatea de învățare 4. Citește textul, identifică relația dintre personaje.**Singur în fața dragostei****În loc de prolog**

Era un bărbat sub treizeci de ani, probabil înalt (mai târziu m-am convins de justetea presupunerii), de o frumusețe rară. Una din acele frumuseți pe lângă care treci fără să le observi imediat, dar de care nu te poți rupe, odată observându-le.

Trăsături precise (și totuși, mai mult schițate!), viguroase și aproape clasice dădeau feței lui o expresivitate uluitoare. Negru, aproape un mulatru, cu buze senzuale și nas roman, cu ochii negri, dar fără să pară mici, subliniați de niște cearcăne bine întunecate și ele, cu ovalul feței alcătuit parcă din numeroase linii frânte, și totuși neașteptat de perfect, tânărul acesta nu putea să nu atragă atenția. [...]

Își cunoștea, probabil, calitățile, pentru că mă lăsa să-l examinez, fără să-mi dea de înțeles că am depășit orice limite, chiar ale unei banale curiozități.

Contrar aparențelor, era foarte agitat. Dar cu prefăcută indiferență își pironise privirile pe intrare, de parcă din clipă în clipă ar fi trebuit să apară îngerul să tulbure apele numai unuia lui știute. Era în starea aceea de nervi pe care o încercăm nu înaintea orei fixate pentru întâlnire, ci după ea, când am epuizat toate mijloacele din arsenalul de semne pe care îl posedăm toți: încă zece minute, încă trei minute; dacă trece chelnerul în timp ce număr până la douăzeci –

vine!... și așa mai departe... le știți prea bine!

Apoi am prins să observ crescând pe fața lui resemnarea. Resemnarea aceea ce ne cuprinde când am mizat totul pe o carte și am jucat alta, și ne dăm seama de acest lucru abia când se împart iar cărțile.

Cât de ușor se puteau citi acestea toate pe fața lui! Acum le reconstitui din fragmente, se-nțelege! Dar cât aș fi dat să știu atunci că voi avea nevoie de fiecare amănunt, de fiecare nuanță în acea gamă de expresii ce se succedau pe fața lui ca imaginile pe un ecran!

Atunci voiam să plec, și numai olimpica lipsă de grabă a chelnerului mă mai reținea.

Când, după plată, am observat că pierdusem două ore pentru o cină de unul singur, prinsei să-mi beau în grabă cafeaua, ca să mă ridic.

– Plecați? mă întrebă pe neașteptate.

– Da, zisei, trebuie să plec.

– Păcat. Eu vă cunosc.

– Nu mă miră, zâmbii. Am obiceiul să particip la multe șezători și alte sindrofii literare.

– V-am ascultat odată, întâmplător. Nu v-am citit.

**Fișa Culoarea dragostei**

Răspunde la următoarele întrebări, numind culorile care ți se par potrivite:

Care este culoarea fericirii?

Care este culoarea tristeții?

Care este culoarea gingășiei?

Care este culoarea singurătății?

Care este culoarea stranieții?

Care este culoarea creativității?

Care este culoarea inteligenței?

Care este culoarea dragostei?

Radu
Negrescu

Viorica
Vrabie



și alții

– Mă bucură sinceritatea!

De fapt, nu mă prea bucura, dar înțelegeam că majoritatea oamenilor vor să pară altfel, neobișnuiți, când stau de vorbă cu un scriitor.

– Nu vreau să par altcineva decât sunt, dar, într-adevăr, citesc puțină, cum să-i zic... beletristică. Mă enervează uneori prea multa ei asemănare cu viața, iar alteori mă scoate din sărite siropul pe care-l servește drept viață...

– O, e alta discuția! Dar, fie-mi permisă remarcă, cum poți ajunge la asemenea concluzii când nu citești? [...]

Majoritatea oamenilor pe care i-am întâlnit, și am întâlnit mulți oameni, s-au străduit întotdeauna, de îndată ce aflau că am meseria scriitorului, să-mi comunice istoria vieții lor ca un fapt excepțional, inedit, ce merită a fi descris. Nici nu vă imaginați ce uriașă piedică în drumul spre oameni e amănuntul acesta! Banal, dar adevărat: oamenii trebuie examinați dinăuntru; când încep confesiunile, oamenii pot fi cunoscuți doar din afară. Oare nu vrea tânărul acesta să mă convingă că e un caz aparte? Atâta doar că a găsit un mijloc mai inteligent să mă intrige?

– Toți oamenii cred despre ei înșiși lucruri bune, socotesc, cel puțin, că viața pe care au trăit-o merită să fie așternută de cineva pe hârtie. O mică slăbiciune omenească, mișcătoare, de altfel. Să nu te superi...

– Nu mă supăr, mă întrerupse el, nerăbdător. Sunt matematician și caut să traduc orice fenomen în limba ecuațiilor și integralelor mele. Ciudat, nu? Singurul fenomen pe care nu-l pot integra în nicio formulă e scurta mea existență de până azi... Știu – el mă opri cu un gest – , îmi lipsesc mulți factori, dar nu mă gândesc numai la azi, – el arătă la scaunul gol de alături, rezemat cu spătarul de masă, în semn că locul e rezervat, și zâmbi forțat: Ba chiar să facem abstracție de azi!... Oricum, nu găsesc ecuația...

N-aveam ce să-i spun. Să-i spun că viața nu poate fi modelată matematiceste? De ce adică să nu poată fi? Sau alte cuvinte fără importanță, doar de dragul de a spune ceva?

– Probabil că diferența de vârstă dintre noi nu e prea mare, continuă el. Oamenii din aceeași generație găsesc mai ușor limbaj comun, dacă nu se nasc bătrâni sau cu grăsime pe creier. Ați observat, probabil, acest obicei al unor semeni de-ai noștri... Urmările... În sfârșit, un cântec prea des repetat. Da, până de curând am fost profesor la țară. Vă miră?

Avea spirit de observație. Această ultimă declarație mă mira puțin. Eram convins că am în fața mea un orășean tipic.



Aureliu Busuioc oferă autografe. Serata Cănaclului „Miorița” din 25 noiembrie 1967

– Nu trebuie să vă mire! M-am menajat. O, de mine m-am îngrijit întotdeauna! Nu vă interesează problema intelectualului la țară?

– N-o cunosc decât în linii mari. Dar există în fond această problemă?

– Sunt multe probleme care nu există. Părinți și copii, de exemplu, și altele. Dar una dintre cele mai arzătoare probleme inexistente la ordinea zilei este... Cât de frumos sună...

M-a vizitat chiar a doua zi.

N-am stenografiat și nici n-am înregistrat pe o bandă de magnetofon ce mi-a povestit, dar nădăjduiesc că n-am schimbat prea mult din cele auzite, ba chiar am păstrat și narațiunea la persoana întâi! Singurul lucru pe care mi l-am permis a fost să intercalez în povestirea lui unele pagini (unele!) din caietul cu însemnări zilnice al Vioricăi Vrabie, pe care, în seara aceea, Radu Negrescu a așteptat-o zadarnic la restaurant.

Cum am aflat de acest caiet și cum am reușit să-l răsfoiesc, e o întreagă poveste, iar dacă n-o istorisesc aici, o fac nu pentru că m-aș teme să vă plictisesc – dimpotrivă! –, ci pentru că e vorba de un secret profesional, și, nu trebuie să vă explic, știți prea bine cât de greu e să afli de la cineva o taină de breaslă! [...]

16 septembrie

...Încep să-mi cunosc puțin copiii. Acum îmi dau seama că la început m-au primit cu neîncredere, chiar ostil, deși într-ascuns ostil. Am douăzeci și patru în clasă, între cincisprezece și șaptesprezece ani. Era și de așteptat, nu sunt decât cu vreo cinci-șase ani mai mare ca ei! Mai în glumă, mai în serios, îi încerc la franceza mea: cu excepția a vreo trei, mi se par îngrozitor de slab pregătiți. O să am bine de furcă atunci când începem lecțiile! Mi se par cam destrăbălați, sunt obișnuiți să se strige la ei, cu toate că nici strigătul nu-mi închipui să aibă un efect prea mare. Am de gând să nu ridic vocea niciodată. Principial!

Putem găsi limbaj comun și altfel. Cu fetele mi se pare că am aranjat treaba: discutăm despre mode. Le sticlesc ochii! Se îmbracă atât de oribil: rochiile gata, toate pe-un calapod, de parcă ar fi cusute pentru copii orfani! Credeam la început că mă înșel, mă rog, la culesul viei nu poți veni îmbrăcat de paradă. Dar le-am văzut două duminici în sat, bietele fetițe!

Cu băieții e ceva mai complicat. Am încercat, în pauză – facem pauze și la vie! – să discutăm ceva politică. Ioc! Altă dată le-am citit din „Tinerețea” un articol „pe teme morale” (iscălit de Pablo, se-nțelege!), ceva destul de încurcat, un tânăr face curte unei fete, îi cere mâna, ea acceptă și... Îl așteaptă zadarnic de ziua nunții în fața oficiului stării civile... Natural, Pablo îi face praf pe amândoi, atâta doar că mi s-a părut prea patetic tonul. La care Ion Armașu, un băiat destul de dezghețat (de altfel, o rupe binișor franțuzește!), m-a rugat să-mi spun părerea în ce privește libertatea dragostei și perspectivele acestui sentiment în societatea viitoare... M-a salvat sfârșitul pauzei, dar le-am promis continuarea discuției într-una din zilele apropiate. De unde să iau „literatură”? Probabil, am sărit peste cal...

[...] Otilia m-a ucis cu atenția ei o săptămână întreagă. A înțeles totuși că nu și-a găsit o prietenă și m-a lăsat în pace. Bună cumetriță! Mi se pare că nu-i chiar atât de inofensivă.

Tamara, cea cu științele naturale, și Elena, conducătoarea de pionieri, nu pierd nicio ocazie să-mi dea de înțeles că mă îmbrac prea „țipător” pentru o pedagogă. Ieri am și avut o mică discuție, ca să nu-i zic conflict.

Pe la prânz, am fost invitată de către șeful brigăzii de aici, soțul Tamarei, la cramă, la „o vorbă”. Erau directorul, Tamara, Elena și un cocoșel – predă geografia – Pinte. Apoi a venit și Negrescu. N-aveam ce face și am pornit vorba că n-ar fi rău pentru intelectualii de la țară, ba nici pentru sat chiar, să se mai ocupe și de propagarea bunului-gust, de formarea lui. M-am referit mai ales la îmbrăcăminte, la muzică, la multe altele. Doamne, mi-am aprins paie în cap! M-a susținut, ori cel puțin a încercat să mă susțină, Negrescu, și până la urmă a trântit ușa. N-am crezut că mai există asemenea idei sau vederi înapoiate! Și sunt tineri doar, veniți aici să cultive, să ridice și pe alții la nivelul lor! Ferească sfântul, la nivelul lor trebuie să cobori! Îngrozitor! Negrescu mi-a prezis că o să arăt la fel peste trei ani. Ba mai bine mă spânzur!

Câte ceva mi se pare că pricep: Spănu. Un cetățean, care-a pus mâna pe școala asta cu vreo cincisprezece ani în urmă, cu „sfinți”, se-nțelege, departe de ochii controlului, departe de știință și intelect, iar ceilalți, mă rog, formați la școala lui... Și, oricât ar părea de curios, nu s-a găsit nimeni, cel puțin în ultimii ani, să se ia de capul lui. Unul de-aici, din cei care-l cunosc în „lucru”... Oare n-o să-mi pice mie norocul ăsta?...

Mi-a plăcut brigadierul: un băiat simplu, cam sub papuc, dar face impresia să fie un om de treabă. În orice caz, nu m-aș apuca să-l compar cu ceilalți...

Aureliu Busuioc



Igor Vieru. Amândoi, 1968



M.C. Escher. Mâini desenând, 1948

Romanul are câțiva naratori, incluzând și ceea ce se cheamă „povestirea în ramă”. Într-un cadru introductiv, „natorul” se întâlnește, într-o cafenea, cu un tânăr care, recunoscându-l pe scriitor, discută cu el despre felul siropos al unor literați de a reda realitatea și apoi îi povestește o secvență din viața lui. Narratorul, înainte de a reda „fidel” povestirea acestuia, spune că a obținut și jurnalul protagonistei. Istoria povestită de Radu Negrescu va fi întreruptă intermitent de cea a Vioricăi Vrabie.

Romanul „Singur în fața dragostei” examinează lumea interioară a două personaje: Radu Negrescu și Viorica Vrabie. Radu Negrescu, reprezentând tipul intelectualului care se teme, se controlează, se autoanalizează. Viorica Vrabie îl consideră un ins absurd, care nu știe ce vrea, un om fără însușiri.



Rezumat

Viorica Vrabie vine în satul Recea-Veche ca profesoară de franceză, fiind, în felul ei, entuziasmată să-i învețe limbile străine pe copiii din provincie. E tunsă scurt, e îmbrăcată destul de îndrăzneț pentru o școală din sat, cu reguli stricte. În noul colectiv este primită cu ostilitate atât de Spânu, directorul școlii, cât și de unii colegi. Radu Negrescu, profesor (temporar, cum speră el, fiind în „așteptarea unui semnal” de la Academie), o cunoaște pe Viorica, fiind impresionat de la bun început de aceasta. Radu Negrescu este rugat de directorul școlii, Spânu, să o conducă pe noul-venită la gazda ei. Viorica vrea să meargă singură, însă pedagogul îi ia valiza în spate și o însoțește. Viorica e tăcută, dar uneori țepoasă în replici, Radu Negrescu are permanent chef de vorbă, persiflând, ironizând, ușor arogant. Ajunși la destinație, Negrescu pleacă, amintindu-i Vioricăi de consiliul pedagogic și sfătuind-o să se îmbrace cu un șorț negru și cât mai lung, care s-ar fi potrivit perfect atmosferei din școală.

Viorica Vrabie devine diriginta clasei a 9-a „A”, o clasă cu o reputație discutabilă, dar, în scurt timp, empatizând, reușește să găsească limbaj comun cu elevii.

Radu Negrescu, fiind acceptat în calitate de colaborator științific la Institutul de Fizică și Matematică, face cunoștință cu Pavel Ionașcu, ziarist și colegul Vioricăi. Între cei doi începe o rivalitate, Radu își dă seama că o iubește sincer pe Viorica...

Radu Negrescu, un fel de Don Quijote, luptă cu morile de vânt ale unui sistem infect, se apără de acest sistem și de un atare mod de gândire prin detașare totală și atitudine ironic-arogant-

indiferentă. Viorica se opune acestui sistem într-un mod activ, energic și emoțional.

Privindu-se la început cu ostilitate, devenind apoi prieteni, tinerii profesori cunosc drumul sinuos al înfiripării unui sentiment, afectat de propriile complexe, de relațiile lor anterioare, de atitudinea celor din jur... E de remarcat o similitudine în comportamentul personajului Negrescu: nepunându-se opune tiraniei sistemului lui Spânu, el pur și simplu evadează. Exact așa se comportă în dragoste: în loc să și-o apropie pe Viorica, el evadează, ratându-și fericirea.

Într-un final, ne vom convinge că și eroul arogant, care, eventual, a fost dojenit atât de mult de cititor, pe parcursul lecturii, nu este cel drept care se dădea. Cinismul lui nu era decât o mască, în spatele căreia, așa cum se va observa în final, se ascunde un ins sensibil și vulnerabil. Iar Viorica, eroina care părea naivă și afectuoasă, se dovedește, pe parcurs, o fire puternică și principială.



Secvență din filmul „Singur în fața dragostei”, 1969.
Protagoniști: Maria Sagaidac și Mircea Soțchi-Voinicescu



Aureliu BUSUIOC

(26 octombrie 1928, s. Cobâlca (azi Codreanca), jud. Orhei – 8 octombrie 2012, Chișinău)

Poet, prozator, dramaturg, publicist, traducător, scenarist.

„Intellectual de aleasă structură, cu o pronunțată conștiință modernă, adevărat decan de vârstă al literelor basarabene, Aureliu Busuioc manifestă o ireductibilă și tranșantă solidaritate cu opțiunile estetice ale generației postmoderniste, o exemplară deschidere spre tot ce este nou și neperisabil în materie de literatură.” (*Arcadie Suceveanu*)

Opere

„Singur în fața dragostei” (1966), „Unchiul din Paris” (1973), „În alb și negru” (1977), „Local ploi de scurtă durată” (1986), „Îmblânzirea mașinii de scris” (1988), „Lătrând la lună” (1997), „Pactizând cu diavolul” (2000), „Spune-mi Gioni!” (2002), „Și a fost noapte...” (2012) etc.

Activitatea de învățare 5. Tehnica Aici și acolo

- a. Dacă Viorica Vrabie ar fi profesoară în școala ta, cum crezi:
 - Ce disciplină ar preda?
 - Cu cine ar dori să discute? Despre ce ar comunica?
 - Ce fel de vestimentație ar purta?
 - Cum s-ar comporta cu elevii?
- b. Imaginează-ți că ai ajuns în școala în care predă Viorica Vrabie:
 - În ce clasă ai învăța?
 - În ce bancă te-ai așeza?
 - Despre ce ai conversa cu colegii tăi?
 - Ce ai discuta cu profesoara Viorica Vrabie?

Activitatea de învățare 6. Improvizează replicile personajelor, care ar oferi o imagine de ansamblu asupra universului personajelor.

	Dialogul propriu-zis	Gândul care îl „acompaniază”
Replica 1.	Plecați? mă întreabă pe neașteptate.	De ce îl interesează? Nu părea genul curios... sau poate doar politicos.
Replica 2.	Da, zisei, trebuie să plec.	
Replica 3.	Păcat. Eu vă cunosc.	
Replica 4.	Nu mă miră, zâmbii. Am obiceiul să particip la multe șezători și alte sindrofii literare.	
Replica 5.	V-am ascultat odată, întâmplător. Nu v-am citit.	
Replica 6.	Mă bucură sinceritatea.	

**Activitatea de învățare 7.** Realizează, în baza textului, CV-ul unui profesor de școală.

Ai putea include următoarele informații:

- pregătirea de bază;
- experiența profesională;
- posturile ocupate;
- abilitățile profesionale;
- realizările majore;
- preocupările extraprofesionale, familia, interesele;
- publicații etc.

Activitatea de învățare 8. Tehnica Colțurile

- a. Alege unde te plasezi ca opțiune:
Un colț: Profesori ca Viorica Vrabie/Radu Negrescu ar fi de dorit să avem în școală.
Alt colț: Profesori ca Viorica Vrabie/Radu Negrescu nu ar fi de dorit să avem în școală.
La mijloc stă/stau elevul/elevii care nu au o poziție clară.
- b. Discută cu colegii.
- c. Deplasează-te spre colțul care exprimă poziția ta acum.

Activitatea de învățare 9. Scrie o pagină de jurnal în numele unui profesor (de limba și literatura română, de matematică, de geografie, de istorie, de fizică, de informatică etc.) despre o zi petrecută cu clasa voastră.

Activitatea de învățare 10. Joc de rol. Dramatizează un fragment de operă.

Aprecieri

„Romanul «Singur în fața dragostei», care s-a bucurat de un succes internațional, îl are ca protagonist pe un tânăr intelectual, Radu Negrescu, dornic să modernizeze viața într-un sat basarabean. Îndrăgostit, el comunică frecvent cu iubita sa prin scrisori, astfel încât romanul poate fi considerat, într-o oarecare măsură, unul epistolar. În cuprinsul lor găsim poezie, eseistică, umor, metafizică, joc, cât nu găsim în cărțile de sute de pagini ale unor autori cu pretenții. Învins de rezistența la schimbare a mediului rural, Radu Negrescu renunță, până la urmă, la rolul de erou civilizator și revine la condiția de intelectual de oraș.” (Alex Ștefănescu)

„Un erou memorabil este Radu Negrescu din *Singur în fața dragostei*, proiectat pe fundalul unui mediu sătesc dominat de ignoranță, lăncezeală socială, frazeologie goală, prostie, ipocrizie. După ce îmbracă mai întâi masca unui Don Quijote al satului basarabean, personajul

se vindecă de «romantism», lasă în pace morile de vânt, așteptând «marele semnal» – chemarea la aspirantură la oraș. Este singura soluție salvatoare din acest mediu afectat de idioțenie, mediocritate, rutină și obtuzitate.” (Mihai Cimpoi)

„E sentimentul acelei simplități ale inimii, care nu se lasă pătrunsă și nici prinsă de sofisme minții. Nu raționamentele despre iubire explică iubirea, nici cuvintele despre ea nu reprezintă adevărul acesteia, ci numai trăirea ei nemijlocită.” (Nina Corcinschi)

„Personajul lui Busuioc aduce un tip inexistent la noi, dar frecvent în literatura modernă occidentală: antieroul. Acesta este un protagonist (și purtător indirect al mesajului autorului) lipsit de calități eroice pozitive, fie prin modul în care este conturat sau prin poziția sa neordinară în relațiile cu oamenii. Antieroul nu este întotdeauna simpatic, în schimb, este întotdeauna interesant.” (Mircea V. Ciobanu)

Activitatea de învățare 11. Realizează un afiș publicitar pentru a-i înștiința pe colegii tăi că pe scena sălii de festivități a școlii se va juca un fragment din romanul „Singur în fața dragostei” de Aureliu Busuioc.

Activitatea de învățare 12. Vizionează filmul realizat în baza romanului sub regia lui Nicolae Corjos. Citește fragmentul de text propus. Analizează aprecierile privind romanul „Singur în fața dragostei”. Caracterizează cuplul de personaje Viorica Vrabie–Radu Negrescu.



Secvențe din filmul „Singur în fața dragostei”, 1969.
Protagoniști: Maria Sagaidac și Mircea Soțchi-Voinicescu



Temă 4

Cultura sănătății

Motto: *Cultura sănătății înseamnă conștientizarea importanței adoptării unui stil de viață sănătos, care să includă alimentație echilibrată, activitate fizică regulată și gestionarea adecvată a stresului.*

Alexandru Rafla



Evocare

HARTA VITAMINELOR

Vitamina A

Rol: crește rezistența organismului împotriva bolilor contagioase, stimulează creșterea, protejează vederea, tegumentele și mucoasele, stopează slăbirea organismului, crește rezistența organismului la boli etc.

Surse: se află în fructe și legume roșii, verzi și galbene (salată verde, morcov, spanac, pătrunjel, roșii, piersice, pepene-galben), gălbenuș, ficat și produse lactate.

Vitamina B1

Rol: protejează sistemul nervos, central și periferic, ajută la o mai bună asimilare a zaharurilor, are efect pozitiv asupra încordării și tensiunii organismului.

Surse: se găsește în prune uscate, castane, nuci, mazăre, fasole, soia, drojdie de bere, germeni de grâu, ficat, gălbenuș, carne de porc, pește și lapte.

Vitamina B2

Rol: acționează asupra țesutului aparatului vizual, stimulează creșterea, asigură cu energie celulele organismului.

Surse: se află în ficat, pește, rinichi, gălbenuș, brânză fermentată, orez nedecorticat, drojdie de bere, germeni de grâu.

Vitamina B3

Rol: protejează tegumentele și asimilează lipidele.

Surse: se găsește în carne și pește, ficat de vită, carne de porc, rinichi, spanac, drojdie de bere, germeni de grâu.

Vitamina B4

Rol: contribuie la asimilarea lipidelor, la descompunerea alcoolului, stimulează crearea de globule albe în sânge.

Surse: se află în toate alimentele care conțin complexul de vitamine B (drojdie de bere, germeni de grâu, ficat etc.).

Vitamina B5

Rol: participă la crearea de țesuturi, stimulează formarea de anticorpi, protejează organismul.

Surse: se găsește în ficat, rinichi, lapte, gălbenuș, legume verzi, pâine intermediară și neagră, drojdie de bere, cereale și germeni de grâu.

Vitamina B6

Rol: asigură funcționarea normală a creierului, stimulează crearea hemoglobinei, menține cantitatea necesară de magneziu.

Surse: se află în ficat de vită, pește, gălbenuș, soia, legume cu păstăi, prune, pâine neagră, banane, porumb, linte.

Vitamina B7

Rol: stimulează procesul de creștere, scade cantitatea de colesterol din sânge, acționează în caz de asimilare defectuoasă a lipidelor sau de suprasolicitare a ficatului din cauza grăsimilor.

Surse: se găsește în ficat, porumb nedecorticat, tărațe, pâine neagră, drojdie de bere, germeni de grâu.

Vitamina B9

Rol: participă la formarea globulelor roșii de sânge și a celulelor în general, precum și în numeroase procese ale metabolismului, acționează în cazul deficiențelor de creștere a părului și a unghiilor etc.

Surse: se află în ouă, creier, ficat, lapte, coajă de brânză tare, drojdie de bere, nuci, legume proaspete.

Vitamina B12

Rol: stimulează formarea masei musculare și a globulelor roșii de sânge, protejează ficatul și celulele nervoase, acționează în cazul gingivitei, stimulează întregul organism.

Surse: se găsește în carne, ficat, rinichi, lapte, brânză, scoici și gălbenuș.

Vitamina C

Rol: stimulează creșterea organismului, mărește rezistența naturală, formează și menține țesuturi, participă la numeroase procese ale metabolismului.

Surse: se află în toate legumele și fructele verzi și galbene proaspete, dar, mai ales, în ficat și carne proaspătă.

Vitamina D3

Rol: reglează metabolismul fosforului și calciului etc.

Surse: se află în sardine, ulei de pește, gălbenuș, ficat, unt proaspăt, lapte, pește gras.

Vitamina E

Rol: încetinește procesul de metabolism, reglează circulația sângelui, îmbunătățește activitatea cardiovasculară.

Surse: se găsește în ulei vegetal, semințe de plante, germeni de grâu, legume proaspete, nuci, alune, migdale, lapte proaspăt, mușchi de vită, carne grasă, untură de porc, făină de secară, gălbenuș, ficat de vită.

Vitamina F

Rol: participă la formarea și funcționarea celulelor meningelui, coagulează sângele și protejează tegumentele.

Surse: se află în toate uleiurile extrase din semințe de plante și în grăsimile animale.

Vitamina H

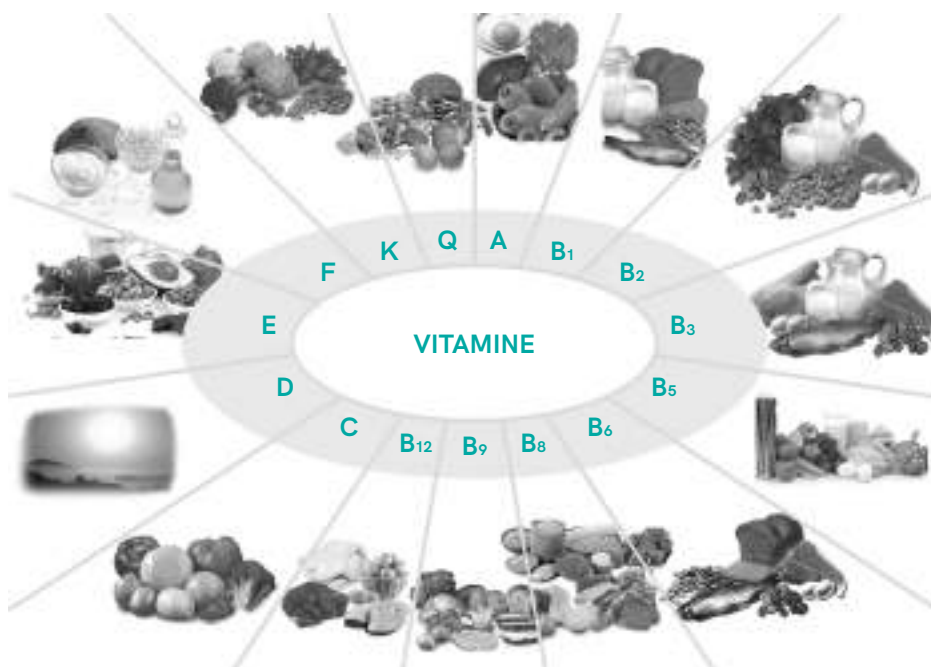
Rol: crește rezistența la soare și stimulează creșterea.

Surse: se găsește în ficat de pește, cereale și drojdie de bere.

Vitamina K

Rol: stimulează activitatea ficatului, previne sângerarea și coagularea sângelui.

Surse: se găsește în mezeluri, făină de pește, ficat de porc, legume verzi, semințe, carne roșie.



Activitate în grup Metoda Cubul

1. Descrieți două-trei vitamine care stimulează creșterea.
2. Comparați două-trei vitamine, evidențiind rolul acestora.
3. Asociați problemele de sănătate cu vitaminele lipsă.
4. Analizați două-trei vitamine, stabilind legumele și fructele în care se găsesc.
5. Aplicați informația din *Harta vitaminelor* pentru a prezenta un mic dejun caloric, un prânz sănătos și o cină frugală.
6. Argumentați *pro* sau *contra* două-trei reguli pentru o viață sănătoasă:

*Mai puțin suc, mai multă apă;
 Mai puțin zahăr, mai multe fructe;
 Mai puțină carne, mai multe legume;
 Mai puțin șofat, mai multă plimbare;
 Mai puțină supărare, mai multe zâmbete;
 Mai puțină vorbă, mai multă acțiune;
 Mai puțin spațiu virtual, mai mult împreună cu cei dragi;
 Mai puțin nopți pierdute, mai multe ore de somn.*



Informează-te!

LIPSA DE VITAMINE

Dureri de cap: magneziu, vitaminele B6, B12;
Mătreață: vitamina B7 și acizi grași;
Păr și unghii fragile: fier, vitaminele C, B7;
Depresie: vitaminele D, B, magneziu;
Stres: zinc, magneziu, grăsimi esențiale;
Oboseală: vitaminele D, B, magneziu;
Dureri de oase: vitamina D.



PreText

1. Numește activitățile culturale la care participi.

Enumerați activitățile culturale la care merg/participă membrii familiei tale.
 Descrie o activitate culturală la care ai mers cu colegii de clasă sau de școală.

2. Răspunde la întrebări:

- a) Ce gen de muzică preferi? Ce tip de dans te inspiră? Ce gen de literatură preferi să citești? Ce picturi îți provoacă stări de bună dispoziție? Ce tip de artă (literatură, muzică, pictură, sculptură etc.) te impresionează?
- b) Când și cum îți place să audiezi muzica preferată? Când și unde îți place să dansezi? Ce și unde îți place să admiri din picturi/sculpturi?

3. Amintește-ți când ai fost prima dată la un spectacol sau concert. Descrie, în trei enunțuri, ce sentimente/stări ai trăit/ai avut.
4. Citește actele comunicative. Utilizează-le pe parcursul temei, după necesitate.

a exprima gusturi/ preferințe	a prezenta informații	a cere informații
Îmi place Prefer să Îmi face plăcere să Mi-ar plăcea Sunt pasionat, -ă de Apreciez mult Nu suport .../ Detest	Trebuie menționat că Este important de știut că Potrivit autorului/textului Se cunoaște faptul că Un aspect important este Este de remarcat/de subliniat faptul că Nu trebuie să uităm că Trebuie să ținem cont că	Ce poți să-mi spui despre ...? Ai putea să-mi explici ...? Mă poți ajuta să înțeleg ...? Știi cum/unde/când ...? Ce înseamnă ...? Care este diferența dintre ... și ...? Aș dori să știu dacă ...? Mi-ar plăcea să aflu mai multe despre Aș avea nevoie de unele informații privind Vă rog/Te rog să-mi oferi mai multe detalii despre

5. Scrie un dialog, din opt replici complete, respectând fiecare aspect al situației:

Asistenta medicală din școală, în cadrul „Zilei Sănătății”, intenționează să organizeze Forumul Educațional „Mănânc sănătos, trăiesc fericit”. Anterior, asistenta medicală îi roagă pe elevi să formuleze subiecte pe care ar dori să le pună în discuție cu medicii – nutriționist, dietician/dietolog, endocrinolog – care vor fi invitați la Forum. Elevii acceptă și solicită să se discute despre următoarele: *Care este diferența dintre produsele bio, eco și organic; Ce înseamnă „Piramida alimentelor sănătoase” etc. Lor le-ar plăcea să afle mai multe despre suplimentarea cu vitamine și minerale care poate fi recomandată, mai ales în perioadele de creștere accelerată, să li se ofere mai multe detalii despre cele mai bune vitamine pentru adolescenți.*

6. Citește textul și selectează cinci cuvinte-cheie pentru valorificarea temei.

Cultura ca sănătate

Cei care participă în mod regulat la activități culturale trăiesc, în medie, cu 2,5 ani mai mult decât ceilalți – arată studii efectuate în țările nordice, campioane alături de Regatul Unit în domeniul politicilor publice de artă și sănătate, de cultură și calitatea vieții.

Cel mai important lucru pentru noi este modul de viață sănătos. Cetățenii sunt de părerea că indicatorul-cheie pentru bunăstarea lor psihologică este starea fizică de sănătate, în timp ce al doilea, surpriză, e accesul la activități culturale și abia apoi urmează locul de muncă, vârsta, venitul, starea civilă, educația, geografia și altele.

Mai multe cercetări arată că suntem cu până la 12% mai fericiți, dacă participăm regulat la activități culturale, cel mai mult ne ajută muzica clasică, apoi spectacolele de teatru, vizitele la muzee, concertele de jazz și de operă, dansul, lectura și vizitarea galeriilor de artă.

Muzica reduce lipsa de apetit și insuficiențele respiratorii, terapia prin artă reduce anxietatea, sprijină dezvoltarea copiilor, încurajează com-



Informează-te!

Ștefan Teișanu este antreprenor cultural interesat de dezvoltarea orașelor, cofondator al asociațiilor Centrul Cultural Clujean, Nord și Fapte.

portamente sănătoase, îmbunătățește sănătatea mintală, crește cooperarea socială.

Participarea culturală poate duce la scăderea frecvenței și duratei medii ale spitalizărilor, în special, în cazul celor mai în vârstă, cultura scade deci costul spitalizării. Să conștientizăm, așadar, că, investind în cultură, investim și în sănătate.

Lăsând puțin deoparte studiile, e suficient să recurgem la bunul-simț comun pentru a ne pune de acord că, așa cum sistemul medical se ocupă de mai buna funcționare a corpurilor noastre, tot așa sectorul cultural lucrează pentru sănătatea minților, a valorilor și a spiritului nostru

individual și colectiv, făcând diferența, întocmai ca sistemul medical, între un organism bolnav și unul sănătos, vorbim despre organismul uman în cazul spitalelor și despre societatea noastră, privită ca civilizație, în cazul culturii.

A durat o vreme, dar până la urmă am acceptat cu toții ideea că mișcarea și nutriția sunt bune pentru sănătate, iar astăzi avem suficiente argumente pentru a înțelege că și cultura face la fel de, indiscutabil, bine sănătății noastre. Cine nu crede în studii, pe lângă faptul că nu e în grupul-țintă, cum zice o veche glumă de marketing, e invitat să-și aducă aminte că, înainte de a inventa tratamente și medicamente, omul a creat arta și a făcut-o pentru a-și putea exprima durerile și speranțele, pentru a da un sens propriei existențe, acestea sunt nevoi la fel de fizice ca foamea și setea. Lipsa culturii ne face rău și se vede.

Ștefan Teișanu



Vocabular

acces, -uri (aici) – permisiune; intrare

anxietate, -ăți – stare de neliniște, însoțită de palpitații, de respirație dificilă, întâlnită la unele boli de nervi

bunăstare, -ări – situație materială bună, bogăție

nevoi (aici) – necesități

tulburare, -ări (aici) – dezechilibru în funcționarea unui organ anatomic, a unei facultăți fizice sau psihice

Lucrul cu vocabularul

7. Completează șirurile.

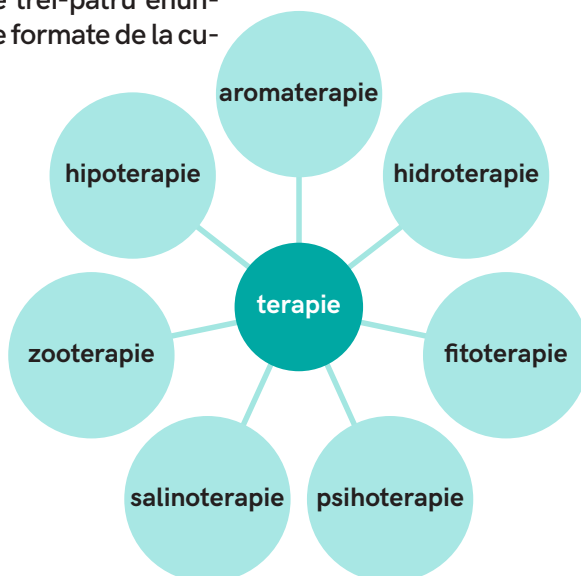
stare $\begin{cases} \rightarrow \text{fizică} \\ \rightarrow \text{mentală} \\ \rightarrow \text{_____} \end{cases}$

terapie $\begin{cases} \rightarrow \text{prin muzică} \\ \rightarrow \text{cu nămol} \\ \rightarrow \text{_____} \end{cases}$

acces $\begin{cases} \rightarrow \text{de tuse} \\ \rightarrow \text{_____} \\ \rightarrow \text{_____} \end{cases}$

8. Explică cuvintele din organizatorul grafic, consultând DEXI.

8.1. Alcătuieste trei-patru enunțuri cu lexemele formate de la cuvântul *terapie*.



Sinonime

- bunăstare = prosperitate
- venit = câștig
- coeziune = legătură
- semnificativ = fundamental
- indiscutabil = cert, sigur, incontestabil
- speranțe = dorințe, aspirații
- nutriție = alimentație, hrană, mâncare

Antonime

suficient $\neq$ insuficient
 individual $\neq$ colectiv
 dureri $\neq$ bucurii
 secundar $\neq$ principal, important
 necontagios $\neq$ molipsitor, contagios

Familie lexicală

a indica – indicat, indicator, indicație, indicativ
 nutriție – nutritiv, nutriționist
 a preveni – prevenit, prevenție, prevenire
 a spitaliza – spitalizat, spitalizare
 terapie – terapeut, terapeutic
 a trata – tratament, tratat

Expresii

- *a se pune de acord* – a se conforma
- *a face diferența* – a deosebi
- *a aduce beneficiu* – a aduce câștig sau folos
- *a accepta ideea* – a fi de acord
- *a da un sens* – a oferi un rost

9. Selectează, din text, câmpurile lexicale pentru cuvintele *cultură* și *sănătate*.

10. Identifică, în text, două-trei perechi de antonime.

Înainte de text

11. Selectează imaginile care reprezintă, în viziunea ta, un stil de viață sănătos/echilibrat. Argumentează, în două enunțuri, opțiunea.



12. *Lanțul obiceiurilor* unui stil de viață sănătos.

Numește, ascultă, repetă și adaugă un obicei de viață sănătos.

13. Citește textul, identificând principiile unui stil de viață sănătos.

Ce înseamnă un stil de viață sănătos

Stilul de viață sănătos este o metodă preventivă, care ajută la scăderea riscului de a dezvolta o serie de boli. Pe lângă alimentație și sport, stilul de viață are numeroase alte componente, care au efecte importante asupra funcționării organismului.

Stilul de viață este caracterizat prin rutina noastră zilnică și totalitatea obiceiurilor pe care le menținem pe termen lung. Calitatea acestuia ne poate influența sănătatea profund, atât în mod pozitiv, cât și în mod negativ.

Obiceiurile dezechilibrate (cum ar fi fumatul, consumul excesiv de alcool, alimentația bogată în zahăr, grăsimi și alimente procesate) pot avea un impact puternic asupra unor parametri sanguini și cresc riscul de a dezvolta diferite afecțiuni, în special cele cardiometabolice.

În schimb, un stil de viață sănătos asigură energie, astfel încât organismul să își poată îndeplini toate funcțiile în mod corespunzător. Printre cele mai importante beneficii sunt prevenirea unor boli cronice.

Principii ale unui stil de viață sănătos

Stilul de viață sănătos poate fi definit de următoarele aspecte:

- alimentație echilibrată, variată și nutritivă;
- hidratare adecvată – în general, este recomandat minim 8 pahare de apă/zi, însă aportul este personalizat în funcție de numeroase caracteristici individuale;

– odihnă suficientă – 7-9 ore de somn/noapte sunt recomandate în cazul adultului;

– limitarea obiceiurilor sedentare și a timpului petrecut în fața ecranelor;

– mișcare regulată în aer liber – minim 30 de minute de activitate fizică zilnic;

– evitarea sau renunțarea la fumat;

– evitarea excesului de alcool;

– controlul stresului – un nivel ridicat de stres este un factor de risc pentru sănătate.

Activități pentru o viață sănătoasă

Printre activitățile pentru un stil de viață sănătos dintre care putem alege, o importanță deosebită o are sportul. Acesta susține sănătatea cardiovasculară, îmbunătățește nivelul de energie, întărește mușchii și sistemul osos, ajută la un somn odihnitor și la menținerea unei greutate optime. De asemenea, mișcarea reduce stresul și induce o stare de bine datorită producției de endorfine.

Putem opta fie pentru un sport de performanță, fie pentru fitness recreativ. Mersul pe jos în pas alert, ciclismul, înotul reprezintă alte forme de mișcare.

Pe de altă parte, timpul petrecut cu cei dragi, meditația, yoga și hobbyurile sunt metode eficiente pentru controlul stresului.

Mâncare pentru un stil de viață sănătos

Obiceiurile alimentare zilnice trebuie să asigure varietate, fiind esențial consumul de alimente din toate grupele alimentare:



– legume și fructe – acestea sunt sărace în calorii, dar bogate în fibre, vitamine, minerale, antioxidanți. Este esențială includerea unei porții de legume la fiecare masă;

– cereale integrale – alege produsele cerealiere integrale – în locul celor rafinate – cum ar fi pâinea integrală;

– leguminoase (boabe) – năutul, linte, fasolea, mazărea sunt alimente nutritive bogate în fibre;

– lactate (laptele, iaurtul, chefirul, brânza) – în cazul adulților, sunt recomandate variantele semidegresate;

– carne slabă și ouă – alege mai degrabă carnea slabă de pasăre, în locul celei roșii grase. Îndepărtează grăsimea vizibilă de pe porția de carne roșie;

– pește – este important consumul de pește atât slab, cât și pește gras, săptămânal;

– grăsimi sănătoase – sunt recomandate cele vegetale (de exemplu, nuci, migdale, semințe de chia/in/dovleac, fistic, alune-de-pădure, avocado, ulei de măsline).

Mâncarea pentru un stil de viață sănătos trebuie să fie, în același timp, gustoasă. Actul alimentar este menit să aducă satisfacție. De asemenea, este recomandat ca mesele să fie luate în familie.

Trebuie evitat excesul de zahăr și alimente intens procesate industrial, cum ar fi produse fast-food, dulciuri, sucuri, snacksuri, produse preambalate *ready-to-eat* (gata de consum), produse de patiserie-cofetărie, mezeluri.

Alimentele trebuie gătită prin tehnici dietetice, cum ar fi la abur, prin fierbere, în cuptor sau pe grătar/grill. Prăjirea în ulei trebuie evitată.

Educația pentru un stil de viață sănătos

Educația pentru un stil de viață sănătos trebuie începută încă din copilărie, atunci când copilul intră în contact pentru prima dată cu alimentele și începe crearea unei rutine zilnice, cum ar fi o anumită oră de culcare și de trezire, un program de mișcare sau alte obiceiuri. Promovarea unui stil de viață sănătos trebuie realizată, în primul rând, de către părinți, deoarece aceștia sunt modelele pe care copiii le urmează.

Totuși, îmbunătățirea obiceiurilor zilnice poate fi o provocare și presupune un proces prelungit. De aceea, alături de îndrumarea specialistului, motivația, răbdarea și perseverența sunt instrumente de bază necesare pentru schimbarea stilului de viață.

Vocabular

rutină, -e – capacitate câștigată printr-o practică îndelungată; experiență

dezechilibrat, -ă, -ți, -e – care este lipsit de proporție justă între diversele elemente componente

afecțiune, -i (aici) – boală

sedentar, -ă, -i, -e – care se desfășoară într-un spațiu închis; care nu necesită mișcare, lipsit de mișcare

exces, -e – abuz, exagerare, surplus

endorfină, -e – substanță chimică produsă în mod natural de organismul uman, mai ales, în creier și în sistemul nervos, care acționează ca un neurotransmițător și este cunoscută în mod obișnuit drept „hormonul fericirii” sau „analgezicul natural al corpului”

alert, -ă, -ți, -e – iute, prompt, sprinten, vioi

antioxidant, -ă, -ți, -te – (substanță) care împiedică sau întârzie acțiunea de oxidare

a presupune (aici) – a necesita, a implica, a cere

Sinonime

- modificabil = transformabil, metamorfozabil
- profund = esențial, temeinic
- beneficiu = avantaj, câștig
- viguros = energic, impetuos, viril
- preventiv = preîntâmpinător, profilactic
- eficient = pozitiv, sigur, folositor
- a menține = a păstra

Antonime

- scădere ≠ creștere, mărire, sporire
suficient ≠ insuficient
adevat ≠ inadecvat
a îmbunătăți ≠ a agrava
a include ≠ a exclude

Familie lexicală

- optim – optimal, optimat, optimism, optimist, a optimiza, optimizare

Cuvinte polisemantice

- stil • obicei • model • fibră

Omonime

- tratat (s.) • produs (adj.)
- tratat (adj.) • liber (s.)
- produs (s.) • liber (adj.)

Studiul textului

14. Precizează, în baza textului:

- câte ore de somn se recomandă unui adult;
- ce elemente trebuie evitate pentru a duce un mod de viață sănătos;
- câte minute de mișcare în aer liber se propun;
- care este factorul de risc pentru sănătate;
- care sunt metodele eficiente pentru controlul stresului;
- câte pahare de apă se recomandă să fie consumate într-o zi.

Paronime

- important – importat
- echilibrat – echilibrant

15. Interogarea multiprocesuală

Întrebări literale	Care sunt activitățile pentru o viață sănătoasă? Ce obiceiuri dezechilibrate sunt prezentate în text? Când trebuie începută educația pentru un stil de viață sănătos?
Întrebări analitice	Ce părere ai despre mâncarea pentru un stil de viață sănătos? Cum crezi, e nevoie să fie promovat stilul de viață sănătos? Ești de acord cu afirmația „promovarea unui stil de viață sănătos trebuie realizată, în primul rând, de către părinți”?
Întrebări sintetice	Ce s-ar întâmpla, dacă toți cetățenii ar duce un mod de viață sănătos? Ce acțiuni ai întreprinde pentru a convinge pe cineva să ducă un stil de viață sănătos? Cum ai proceda cu localurile alimentare care vând mâncare nesănătoasă?

Întrebări interpretative	Cine sunt persoanele cu care trebuie să discuți pentru un mod de viață sănătos? Care ar fi cinci reguli de aur pe care le-ai formula în baza textului? Care ar fi cele două-trei teme de care ai fi interesat la un curs opțional de <i>Educație pentru sănătate</i> ?
Întrebări evaluative	Cum crezi, e nevoie de promovare în mass-media a unui stil de viață sănătos? Cine ar fi specialistul cel mai indicat să predea un curs de <i>Educație pentru sănătate</i> ? Cum ai populariza stilul de viață sănătos, dacă ai fi blogger/bloggeriță, vlogger/vloggeriță, influencer?

16. Completează, în caiet, tabelul cu exemple din text.

Obiceiuri sănătoase	Obiceiuri nesănătoase

17. Formulează, în baza informației lecturate, două concluzii.

18. Propune colegilor două sfaturi argumentate, pentru a-i convinge să participe la activități de promovare a unui mod de viață sănătos.

19. Improvizează un dialog, în opt-zece replici, utilizând noțiuni din caseta *Informează-te!*.

20. Comentează fragmentul/informația care te-a impresionat din textul „Ce înseamnă un stil de viață sănătos”, aplicând tehnica *Argumentul în trei pași*.

21. Creează o „zi ideală” pentru un adolescent care urmează un stil de viață sănătos.



Informează-te!

Alfabetizare în sănătate – ansamblu de cunoștințe și competențe acumulate pe parcursul generațiilor ca rezultat al activităților și interacțiunilor sociale, care permit oamenilor să acceseze, să înțeleagă și să utilizeze informații și servicii pentru promovarea sănătății și a bunăstării proprii și a celor din jur;

Prevenție primară – activități efectuate cu scopul creării unor circumstanțe care ar putea reduce riscul apariției unei boli în rândul populației;

Risc pentru sănătate – probabilitatea expunerii la un pericol cauzat de factori naturali, biologici, sociali și consecințele acestora, exprimate prin efect nociv asupra sănătății și gravitatea acestui efect;

Sănătate individuală – stare de bine complet din punct de vedere fizic, mental și social, și nu doar absența a bolii sau a infirmității (dizabilității sau maladii);

Sănătate publică – ansamblu de măsuri științifico-practice, legislative, organizatorice, administrative și de altă natură, destinate să promoveze sănătatea, să prevină bolile și să prelungească viața prin eforturile și alegerea informată ale societății, comunităților publice, celor private și ale indivizilor;

Servicii de sănătate publică – activități destinate să promoveze sănătatea, să prelungească viața și să prevină bolile în cadrul sectorului de sănătate, orientate către populație;

Stare de urgență în sănătatea publică – ansamblu de măsuri cu caracter administrativ, economic, medical, social și de menținere a ordinii publice, care se instituie provizoriu în unele localități sau pe întreg teritoriul țării în caz de pericol sau declanșare a urgențelor de sănătate publică, în scopul prevenirii, diminuarii și lichidării consecințelor acestora.

(Legea privind supravegherea de stat a sănătății publice)

Dincolo de text

22. Numește specialistul cărui te poți adresa, pentru a învinge:

- anxietatea;
- durerea de cap, ochi, dinți, inimă, spate, picioare etc.;
- alte probleme de sănătate fizică, mintală, psihică.

23.  Prezintă, într-un *Jurnal reflexiv*, viziunile tale privind *Cultura sănătății*.

Pentru a fi convins că ai realizat sarcina corect, poți răspunde la următoarele întrebări:

- Ce ai învățat nou din această lecție?
- Cum ai învățat?
- Ce sentimente ți-a trezit procesul de învățare?
- Care dintre ideile discutate ți-au părut mai interesante?
- Ce aspecte necesită clarificate?
- Ce dificultăți ai întâmpinat?
- Cum poți utiliza în viitor această experiență de învățare?
- Ți-a plăcut experiența de învățare?

24.  **Activitate în grup**

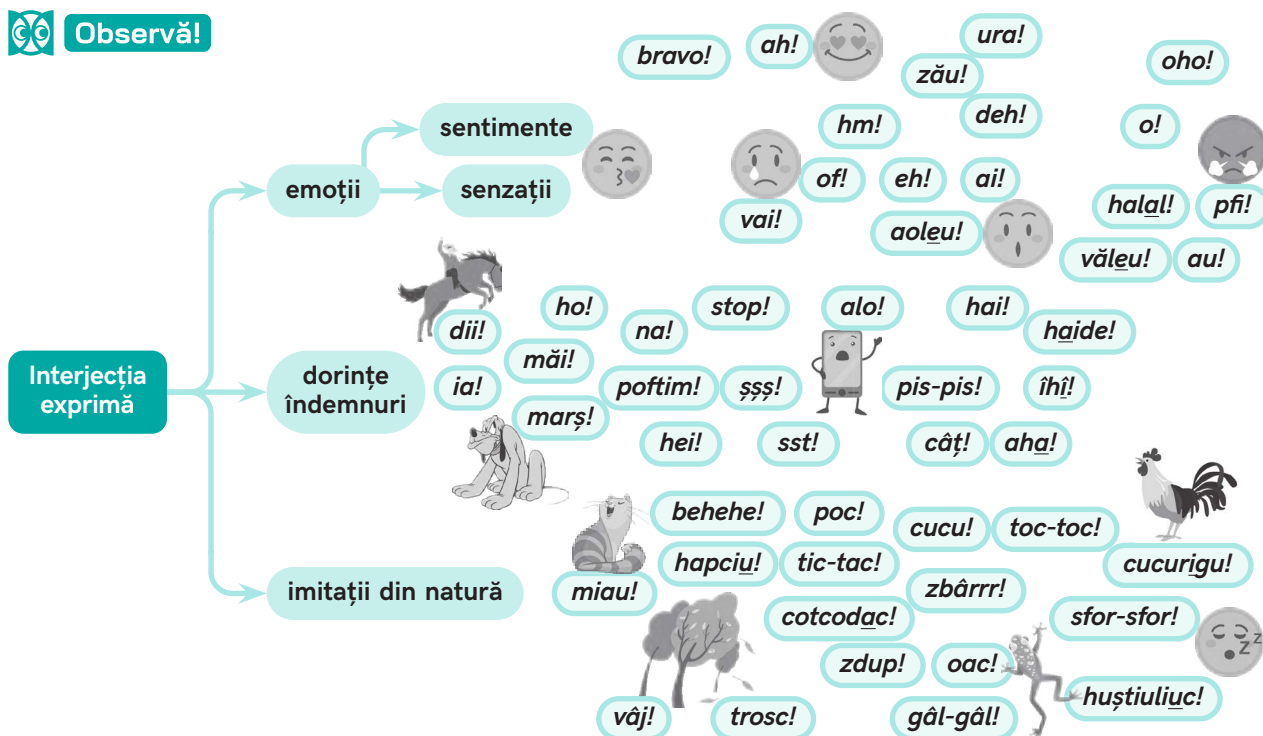
- ✓ Aplicând metoda 6 *De ce?*, răspundeți la întrebare: *De ce e nevoie să ducem un mod de viață sănătos?*
- ✓ Aplicând metoda 6 *Cum?*, răspundeți la întrebare: *Cum pot duce un stil de viață sănătos?*

25.  Realizează un pliant „10 pași pentru un stil de viață sănătos”, folosind ideile din text.

Elemente de construcție a comunicării

Interjecția. Tipuri de interjecții. Locuțiuni interjecționale

 **Observă!**



Locuțiuni interjecționale	Acu-i acu!	Nu mai spune!	Na-ți-o bună!	Ce spui!
	moment oportun	mirare/ironie	dezacord cu ceea ce se întâmplă	
	Ca să vezi!	Doamne, iartă-mă!	Doamne, ferește!	Ia te uită!
	marchează ideile importante	marchează situații periculoase		surprindere

26. Identifică interjecțiile din enunțuri.

Uf, cât de mult mă doare gâtul! Vai, ce rău îmi pare că te-ai îmbolnăvit. Ah, mă bucur să aflu că te-ai însănătoșit! Aoleu, regret că te-ai lovit atât de puternic. Au! am lunecat, sigur mi-am luxat piciorul. Aha, iată și tratamentul perfect pentru bronșită! Când am căzut, s-a auzit doar trosc! Of, iar ai făcut febră! Văleu! vei sta internat câteva zile, deoarece plaga e destul de adâncă. Oho, eczema ta s-a întins destul de mult! Hm, iar mă dor picioarele! Ura! am scăpat de rujeolă. Zău, nu știu ce să mai fac cu durerea aceasta de cap! Halal, nici comprimatele, nici siropul de tuse nu m-au ajutat!

26.1. Determină ce exprimă interjecțiile.**27. Identifică interjecția de la care s-a format cuvântul:**

a se văicăra	Of!
a ofta	Poc-poc!
a pocni	Sfor-sfor!
a sforăi	Gâl-gâl!
a gălgâi	Vai!

28. Citiți situațiile de comunicare, determinând starea exprimată de interjecții.

- a. – Haidem să intrăm!
– Mulțumesc.
– Ce vă deranjează? întreabă cardiologul.
– Uf, mă supără inima. Nu mai suport durerea.
– Vai, așa este. Boc-boc-boc, inima îți dă de știre, dar nu doare. Liniște!
– Ce zice inima mea?
– Să prescriem un tratament: plimbări, activități culturale, medicamente...
- b. – Bună ziua! Ați putea să-mi propuneți niște vitamine?
– Da, cu multă plăcere. Haide să vedem ce avem: *SlezaVit*, *Donna Vita* etc.
– Ah! Ce varietate. Aș dori ceva pentru întărirea oaselor. Vă rog și pentru îmbunătățirea vederii.
– Iată o decizie reușită, dacă luați *SlezaVit*.
– Uau! Mă bucur că am putut găsi tot ce trebuie.
- c. – Ura! Am câștigat! strigau vitaminele într-un glas.
S-au întâlnit la o dezbatere și nu știau cui să-i dea dreptate.
Vitamina D (îngândurată) spunea:
– Ah, ce bine-mi pare că rezistența oaselor eu o pot regla.
Vitamina C (mândră):
– Doar în combinație cu mine stimulezi creșterea și rezistența naturală.
Vitamina B (grăbită) întrerupe:
– Uf, nu vă certați, eu am grijă de masa musculară, protejez ficatul și celulele nervoase.
Vitamina A (agitată) intervine:
– Aha-aha, ați uitat de mine, vitamina A crește rezistența organismului.

29. Completează propozițiile de mai jos cu interjecții.

- a. _____, cât de mult mă doare capul. _____, ar trebui să iau un tratament. _____, aș vrea totuși să fiu mai atentă și să previn situațiile neplăcute. _____, propun să ne documentăm. _____, cât de important este să fim informați.
(ah, vai, of, uf, a)

b. _____, iar ai făcut bronșită? _____, mi se pare că am varicelă! Boala, _____, este un mare necaz pe capul omului. _____, ce dureri de spate m-au apucat! _____, ai căzut și ți-ai luxat mâna? _____, ai găsit toate medicamentele prescrise? _____, ai început să mănânci sănătos.
(of, hopa, ehei, aoleu, ooo, uau)

30. Corelează emoția exprimată prin interjecții cu imaginea.

a!

ah!

o!

oh!

văleu!



30.1. Alcătuiește enunțuri, în baza imaginilor, utilizând interjecțiile: *a!*, *ah!*, *of!*, *oh!*, *văleu!*.

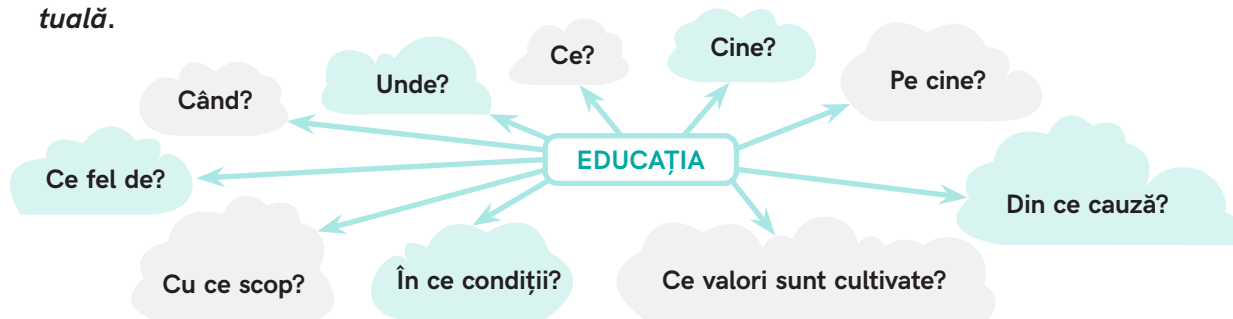
31. Alcătuiește enunțuri cu interjecțiile sugerate de emoticoane.

Emoticon	Interjecția	Enunțul
	Hm!	<i>Model: Hm, cred că soluția ta este foarte bună.</i>

32. Improvizează, în opt replici, un dialog „La policlinică”, utilizând interjecțiile date: *stop!*, *sst!*, *poftim!*, *ia!*, *au!*, *hai!*, *haide!*.

Recapitulare

1. Revedeți temele din Unitatea de conținut „Mediul educațional” și completați *Harta conceptuală*.



2. Sintetizează fragmentele de texte propuse în Unitatea de conținut, conform tabelului:

Texte lecturate		Tema	Ideile principale	Învățătura/morala
Titlul	Autorul			

3.  Prezintă, în patru-cinci enunțuri, evoluția/comportamentul unuia dintre personajele din textele propuse, imaginându-ți-l în societatea noastră.
4. Improvizează un dialog de opt-zece replici, în care discuți cu unul dintre personaje sau cu unul dintre autorii textelor despre temele studiate în Unitatea de conținut.

5.  Comentează una dintre afirmații, aplicând metoda *Argument în patru pași*:

Cititul este ca gândirea, ca rugăciunea, ca o discuție cu un prieten, ca exprimarea ideilor tale, ca ascultarea ideilor altor oameni, ca ascultarea unei melodii, ca admirarea unei priveliști, ca o plimbare pe plajă. (Robert Bolano)

O bibliotecă este ca un paradis cu lumea pusă pe raft. (Nicolae Dabija)

Succesul în școală nu constă în memorarea faptelor, ci în capacitatea de a învăța cum să gândești. (Albert Einstein)

În spatele fiecărui succes școlar se ascunde o poveste de motivație, perseverență și încredere în propriile capacități. Elevii care își găsesc pasiunea în ceea ce învață sunt cei mai predispuși să strălucească în școală. (Ana Blandiana)

Cu siguranță, sănătatea este o comoară pe care puțini știu să o prețuiască, deși aproape toți se nasc cu ea. (Hipocrate)

6. Selectează verbe ce exprimă acțiuni realizate într-o zi obișnuită de școală, plasându-le la modul indicativ, timpul prezent și timpul trecut, perfectul compus și imperfectul.

Model: a lectura – (noi) lecturăm, am lecturat, lecturam

7.  Descrie mediul educațional în care studiezi, remarcând:

- spațiul fizic în care înveți;
- activitățile în care te implic;
- interacțiunea elev–elev; elev–profesor;
- interesele/nevoile elevilor;
- comportamentele colegilor;
- resursele educaționale, implicit cele tehnologice etc.

8. Scrie câte un enunț dezvoltat cu fiecare verb.

a inspira	a se inspira	a-și inspira
a învăța	a se învăța	a-și învăța
a afla	a se afla	a-și afla

9. Răspunde la fiecare cerință din casetele de mai jos.

Scrie câte un sinonim pentru cuvintele: <i>a fascina =</i> <i>indispensabil =</i> <i>întâmplare =</i> <i>mister =</i> <i>tenace =</i>	Notează câte un antonim pentru următoarele cuvinte: <i>individual ≠</i> <i>îndrăzneală ≠</i> <i>modestie ≠</i> <i>a munci ≠</i> <i>secundar ≠</i>	Construiește un enunț cu omonimele cuvintelor: <i>drept</i> , <i>înțeleș</i> .
Alege cuvântul utilizat corect în enunțurile: <i>Mesajul operei călinesciene este relevant/relevat.</i> <i>Biblioteca personală este importantă/importată în formarea omului.</i>	Ilustrează, prin câte un enunț, trei sensuri ale cuvântului polisemantic <i>carte</i> .	Alcătuiește câte un enunț cu expresiile: <i>om de carte;</i> <i>a avea tot timpul din lume;</i> <i>a scoate în evidență;</i> <i>a face carieră.</i>

10. Numește câte două acte comunicative cu ajutorul cărora: exprimi preferințe, prezinți impresii personale, formulezi concluzii, ceri informații.**10.1. Alcătuiește două-trei enunțuri cu actele comunicative numite, utilizând interjecții.****11. Definește printr-o metaforă următoarele cuvinte:****Model:** biblioteca – un paradis al cunoașterii

lecția –

cultura –

motivația –

sănătatea –

12. Formulează esența disciplinei, înscriind în tabel un proverb/o zicătoare/o expresie.

Ziua	Lecția	Proverbul corespunzător
Luni	1. Matematica 2. Limba și literatura română 3. Geografia 4. Educația pentru societate 5. Istoria 6. Educația fizică	1. <i>A alege una din două;</i> 2. <i>Vorba dulce mult aduce;</i> 3. <i>Apele mici fac râurile mari;</i> 4. <i>Unde-i unul nu-i putere, unde-s doi puterea crește;</i> 5. <i>Fagul crește o sută de ani și se retează într-un ceas;</i> 6. <i>Cine mișcă tot mai pișcă, cine șade coada-i cade.</i>
Marți	1. Limba și literatura română 2. Limba și literatura rusă/ ucraineană/găgăuză/ bulgară 3. Fizica 4. Arta discuției 5. Dezvoltarea personală	1. 2. 3. 4. 5.

13. Creează un minidicționar original de verbe ce exprimă acțiuni/stări/existențe, începând cu o literă la alegere.

13.1. Selectează zece verbe din minidicționarul creat, plasându-le în tabel.

Moduri personale: modul indicativ			Moduri nepersonale	
trecut		prezent	participiul	supinul
imperfectul	perfectul compus			

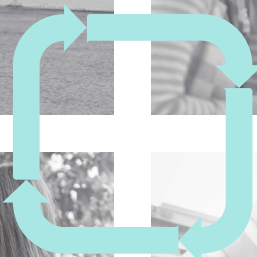
13.2. Redactează un text coerent de opt-zece enunțuri despre valorile promovate în școala ta.

14. Scrie trei sfaturi argumentate pentru colegii tăi, sugerându-le că școala este mediul care îi formează.

Model: Dragi colegi, implicați-vă activ în procesul de instruire, pentru că școala este mediul în care vă dezvoltați reziliența, perseverența, adaptabilitatea și capacitatea de a învăța!



Momentul succesului



Evaluare sumativă

Citește textul și realizează sarcinile propuse.

O săptămână mai târziu începeam la Liceul „Matei Basarab” examenul de bacalaureat. Nu-mi era teamă de lucrările scrise și, așa cum mă așteptam, am fost admis la oral. De data aceasta mă aflam, pentru întâia oară în viața mea, în fața unei comisii de vreo 7-8 profesori care, în principiu, mă puteau întreba orice din tot ce învățasem în cursul celor opt ani de liceu. Din fericire, profesorul de română mi-a pus o serie de întrebări extrem de grele și de amănunțite (bunăoară, lexicul bizantin în limba română, analiza *Codicelui Voronețean*), dar lucrurile acestea le știam, pentru că nu se găseau în manualele noastre, așa că i-am răspuns corect. De rest, nu-mi amintesc aproape nimic. Știu doar că suflam adânc după ce profesorul îmi spunea „mulțumesc” și se întorcea către vecinul lui, făcându-i semn că poate începe. Mi se părea că numărul examinatorilor era fără sfârșit! După vreo jumătate de ceas mai erau încă doi-trei care-și așteptau rândul. Ani de zile după aceea am avut acest coșmar.

M-am dus să văd rezultatele, pregătit pentru orice surpriză. Foloseam pe atunci un „exercițiu spiritual” care mă fereca pe dinăuntru și mă făcea invulnerabil: mă întindeam în pat, închideam ochii și mă imaginam într-una din lumile care mă fascinau – fie universurile romanelor astronomice ale lui Camille Flammarion, fie una din civilizațiile dispărute, Egiptul, Mesopotamia, India vedică, Grecia misterelor orifice. Rămâneam așa nemișcat, concentrat, cam o jumătate de ceas, până ce simțeam că devenisem cu totul și cu totul *prezent* într-una din lumile acelea abolite sau extraterestre; începeam atunci să trăiesc acolo, să mă mișc într-un peisaj care îmi apărea ca singurul cu adevărat *real*, să întâlnesc ființe extraordinare, pasionate de probleme cu adevărat *interesante* (aveau, adică, aceleași preocupări ca și mine) și să le ascult discutând exclusiv chestiuni importante și urgente (bunăoară, de ce nu putem ști nimic despre Dumnezeu?).

Detașat, senin, invulnerabil, m-am dus la Liceul „Matei Basarab” să văd rezultatul examenului. Mă aflam printre cei care fuseseră admiși.

M-am întors totuși îngândurat acasă. Nu mă puteam bucura pe deplin. Simțeam că, fără voia mea, regretam viața aceasta de liceu care se încheia, așa cum începuse, într-o dimineață de octombrie; regretam colegii și prietenii de care mă legasem în acești opt ani și de care ghiceam că mă rup definitiv; regretam chiar unii dintre profesori, și chiar clădirea aceea în care mi se păruse că fusesem atât de umilit, pe care ajunsesem s-o urăsc, de-mi spuneam uneori, poate mai mult în glumă, că după bacalaureat nu voi mai trece prin fața ei cel puțin zece ani, până ce imaginea liceului se va șterge definitiv din minte.

În acea după-amiază mi-am adunat ultimele manuale care îmi mai rămăseseră și m-am dus să le vând la anticar.

Mircea Eliade



Camille Flammarion –
astronom și scriitor francez

1. Transcrie, din text, enunțurile care indică:

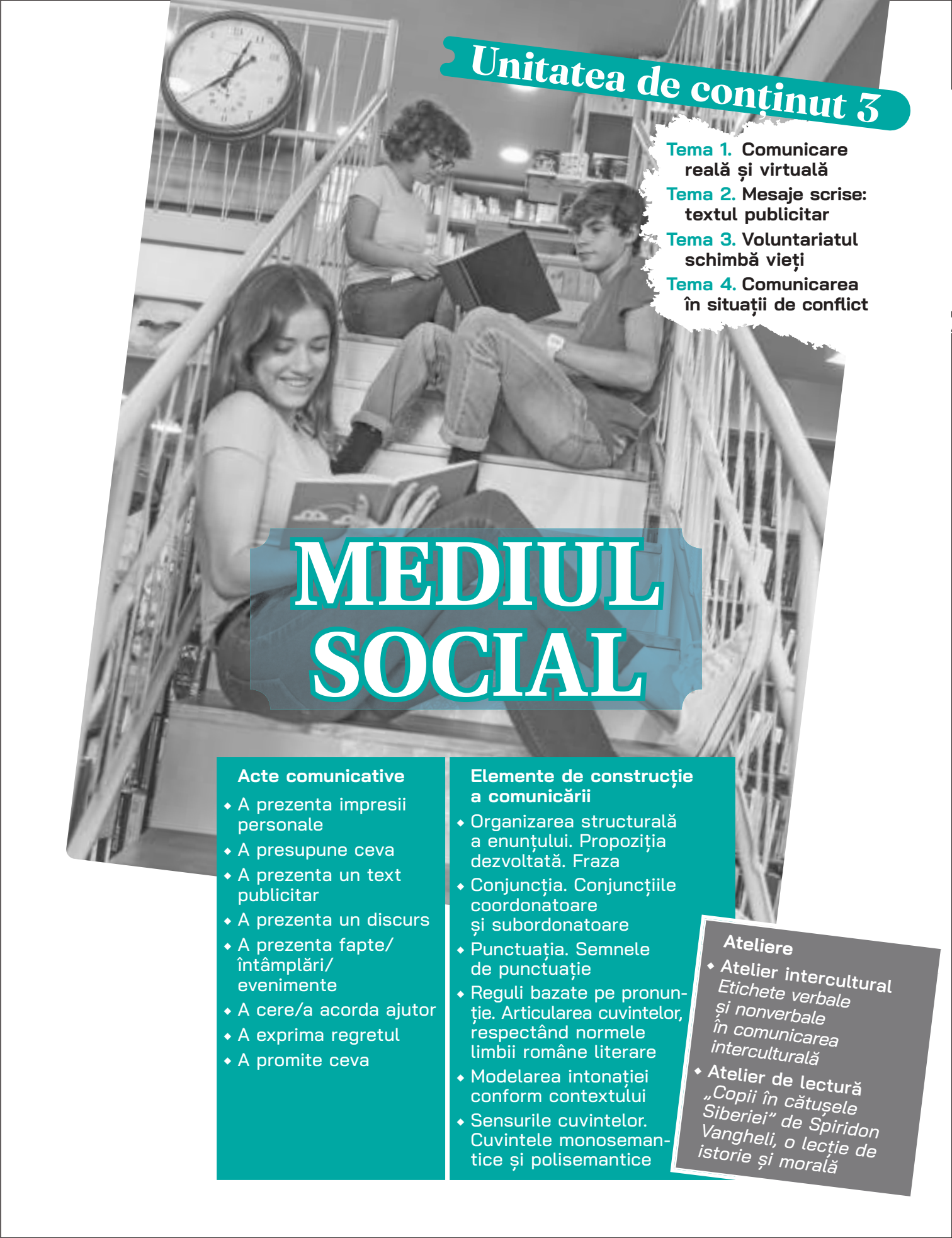
- numărul examinatorilor;
- numele liceului în care se susținea examenul de bacalaureat;
- regretele naratorului;
- soarta manualelor după susținerea examenelor.

4 p.

2.	Rescrie enunțurile, înlocuind cuvintele subliniate cu sinonime potrivite contextului. <i>Din fericire, <u>profesorul de română mi-a pus o serie de întrebări extrem de grele și de amănunțite</u> (bunăoară, <u>lexicul bizantin în limba română, analiza „Codicelui Voronețean”</u>), dar <u>lucrurile acestea le știam</u>, pentru că <u>nu se găseau în manualele noastre</u>, așa că i-am răspuns corect.</i>	6 p.
3.	Rescrie enunțurile, punând verbele subliniate la modul indicativ, timpul trecut, perfectul compus. <i>Foloseam pe atunci un „exercițiu spiritual” care <u>mă fereca</u> pe dinăuntru și <u>mă făcea invulnerabil</u>: <u>mă întindeam în pat</u>, <u>închideam ochii</u> și <u>mă imaginam într-una din lumile care mă fascinau</u> – fie universurile romanelor astronomice ale lui Camille Flammarion, fie una din civilizațiile dispărute, Egiptul, Mesopotamia, India vedică, Grecia misterelor orfice.</i> <i>Rămâneam așa nemișcat, concentrat, cam o jumătate de ceas, până ce <u>simțeam</u> că <u>devenisem</u> cu totul și cu totul <u>prezent</u> într-una din lumile acelea abolite sau extraterestre; <u>începeam</u> atunci să trăiesc acolo, să mă mișc într-un peisaj care <u>îmi apărea</u> ca singurul cu adevărat real, să întâlnesc ființe extraordinare, pasionate de probleme cu adevărat interesante (<u>aveau</u>, adică, aceleași preocupări ca și mine) și să le ascult discutând exclusiv chestiuni importante și urgente (bunăoară, de ce nu putem ști nimic despre Dumnezeu?...).</i>	13 p.
4.	Formulează patru întrebări în baza textului. <i>Ce ...? Când ...? Unde ...? De ce ...?</i>	4 p.
5.	Caracterizează argumentat, în patru enunțuri, naratorul.	4 p.
6.	Propune un titlu.	1 p.
	6.1. Argumentează, în două enunțuri, titlul propus.	2 p.
7.	Exprimă-ți, în trei enunțuri, opinia: <i>Se poate șterge definitiv din minte imaginea liceului?</i>	3 p.
8.	Redactează, în cinci enunțuri, continuarea textului.	5 p.
9.	Improvizează un dialog, din opt replici, dintre narator și părinți, după ce a aflat rezultatele examenului de bacalaureat, utilizând două-trei interjecții.	8 p.
10.	Scrive, în zece enunțuri, un eseu, în baza afirmației lui Confucius: „Natura ne aseamănă, educația ne deosebește”. Respectă reperele: – explică afirmația; – prezintă două argumente; – dezvoltă opinia; – propune un exemplu; – formulează o concluzie; – intitulează eseu.	20 p.

Corectitudine 5 p.

Total: 75 p.

A black and white photograph of three students sitting on a library staircase. A girl in the foreground is smiling and reading a book. Behind her, a boy is also reading. Further up the stairs, another student is visible. A large clock is on the wall in the background.

Unitatea de conținut 3

Tema 1. Comunicare reală și virtuală

Tema 2. Mesaje scrise: textul publicitar

Tema 3. Voluntariatul schimbă vieți

Tema 4. Comunicarea în situații de conflict

MEDIUL SOCIAL

Acte comunicative

- ♦ A prezenta impresii personale
- ♦ A presupune ceva
- ♦ A prezenta un text publicitar
- ♦ A prezenta un discurs
- ♦ A prezenta fapte/întâmplări/evenimente
- ♦ A cere/a acorda ajutor
- ♦ A exprima regretul
- ♦ A promite ceva

Elemente de construcție a comunicării

- ♦ Organizarea structurală a enunțului. Propoziția dezvoltată. Fraza
- ♦ Conjuncția. Conjuncțiile coordonatoare și subordonatoare
- ♦ Punctuația. Semnele de punctuație
- ♦ Reguli bazate pe pronunție. Articularea cuvintelor, respectând normele limbii române literare
- ♦ Modelarea intonației conform contextului
- ♦ Sensurile cuvintelor. Cuvintele monosemantice și polisemantice

Ateliere

- ♦ Atelier intercultural
Etichete verbale și nonverbale în comunicarea interculturală
- ♦ Atelier de lectură
„Copii în cătușele Siberiei” de Spiridon Vangheli, o lecție de istorie și morală

Te m a 1

Comunicarea reală și virtuală

Motto: În era digitală, comunicarea virtuală poate facilita conexiuni rapide, dar comunicarea în lumea reală rămâne fundamentul relațiilor umane autentice și durabile.

Radu Paraschivescu



Evocare

1. Privește imaginile și precizează: a) ce au în comun; b) ce tip de comunicare preferi.

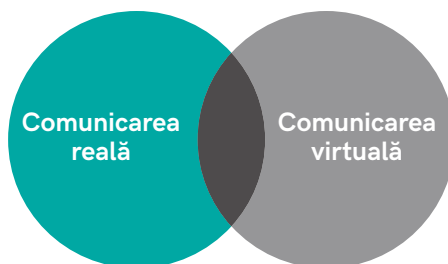


2. Descrie, în câte două enunțuri, ce vezi, ce simți, la ce te gândești când privești imaginile de mai sus, aplicând tehnica *Blitz*.
3. Determină rolul comunicării virtuale în activitatea ta zilnică.
4. Exprimă-ți opinia cu privire la transmiterea online a emoțiilor.
5. Găsește pe cineva care...

scrie scrisori ...	scrie SMS-uri ...	scrie e-mailuri ...	comunică pe chat ...	creează reeluri ...
lasă mesaje vocale/video	discută zilnic față-n față cu prieteni	produce conținut pentru TikTok, Instagram	ține un vlog/blog	utilizează snapchatul

6.  **Activitate în grup**

Completați *Diagrama Venn* cu câte cinci particularități ale comunicării reale și ale celei virtuale.



Înainte de text

7. Prezintă răspunsurile pe care le primești de la colegii tăi.

Întrebări	Bunicii	Părinții	Un prieten/o prietenă
Cum au comunicat/comunică în prezent?			
Ce mijloace de comunicare utilizează?			
Când au trecut de la un mijloc de comunicare la altul?			
Cu ce scop utilizează diverse mijloace de comunicare?			

8.  Descrie, în trei-patru enunțuri, cum ar arăta o zi din viața ta, dacă nu ai putea să comunici cu nimeni.

9. Continuă structurile, conform modelului, folosind norul de cuvinte:

Model: a scrie – a scrie un e-mail

a posta ...

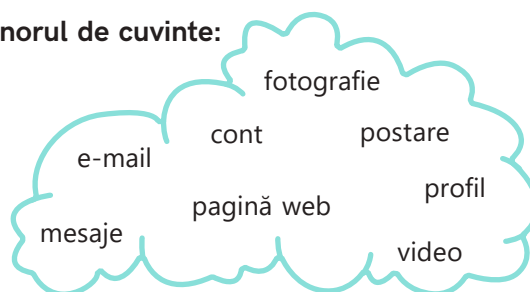
a comenta ...

a verifica ...

a distribui ...

a accesa ...

a crea ...



10. Aranjează mijloacele de comunicare pe axa temporală, de la cel mai vechi până la cel mai nou, documentându-te când au apărut:

- telefon cu fir;
- telegraf;
- hieroglifice;
- e-mail;
- picturi rupestre;
- porumbei mesageri;
- scrisoare;
- ziar;
- televizor;
- internet;
- telefon inteligent etc.

11. Expune-ți opinia, în patru-cinci enunțuri, privind prezența oamenilor în lumea virtuală.



12. Precizează:

- câți prieteni ai în viața reală și câți în lumea virtuală;
- cu câți dintre ei vorbești zilnic, fizic, față în față;
- cu câți dintre ei faci schimb de mesaje;
- care tip de prieteni îți influențează mai mult viața – cei reali sau cei virtuali.

13. Citește actele comunicative. Utilizează-le pe parcursul temei, după necesitate.

a prezenta impresii personale	a presupune ceva
Mi-a/Ne-a atras atenția prin	Probabil
M-a/Ne-a impresionat	Pesemne
Este de admirat modul în care	S-ar putea
Mi-a/Ne-a trezit emoții (de)	Este posibil să
Este impresionant	Presupun (că)
Cel mai plăcut/neplăcut moment a fost	Este adevărat că ...?!
M-a/Ne-a uimit/încântat/fascinat (prin)	Mă gândesc că
A fost admirabil momentul când	Poate că lucrurile nu sunt cum par
Mi-a oferit o lecție de viață.	Am impresia că
A fost o revelație pentru mine.	Se pare că .../Mi se pare că
A fost o experiență profundă.	
M-am simțit util(ă) și apreciat(ă).	

14. Activitate în perechi Realizați un interviu cu colegul tău/colega ta de bancă, exprimându-vă impresiile personale.

- care sunt aplicațiile și platformele pe care le utilizează zilnic;
- ce temă au blogurile/vlogurile pe care le urmărește și în ce limbă sunt realizate;
- dacă îl/o conving reclamele care apar pe diferite site-uri să cumpere ceva;
- cât de des postează (zilnic/de 2-3 ori pe săptămână/mai rar);
- dacă își schimbă des poza de profil.

Prezintă răspunsurile.**15. Citește unul dintre texte, selectând cuvintele ce aparțin câmpului lexico-semantic *comunicare virtuală*.****Virtual și virtualitate**

Despre virtualitate se discută în ultima perioadă tot mai mult și poate tot mai în contradictoriu. De ce? se iscă întrebarea. Să zăbovim un pic asupra sensului și etimologiei cuvântului. „Virtual”, întâi și întâi de toate, înseamnă posibil, altfel spus, ceva care NU există în realitate, ceva ce ar putea fi, dar nu este. Ce se întâmplă cu adevărat în spațiul online și ce reprezintă categoria virtualului pentru conștiința contemporană? Nu e oare cumva una de-a dreptul revoluționară, care schimbă paradigma percepției umane, care realmente trage și atrage realitatea, „virtualizând-o” în spațiul ei infinit ca un hău?

Actuala tehnologie informatică asta face: încarnează și acaparează tot ce e în realitatea de zi cu zi și o duce într-un nou mediu, care are instrumentele sale, limbajele sale, actorii săi. Întrebarea fundamentală e dacă o substituie sau tinde să o facă – și răspunsul, din păcate, înclină tot mai mult spre substituie, în timp ce se așteaptă coexistența lor.

Sinonime

- a se isca = a apărea
- fundamentală = esențială
- a se minuna = a se mira, a se uimi
- hău = prăpastie; adânc

Antonime

- minor ≠ major
- important ≠ neesențial, neimportant
- zilnic ≠ periodic, arareori

E o problemă majoră a omenirii și în următoarele decenii vom avea răspunsuri tot mai clare. Ceea ce putem spune la această etapă e faptul că *virtual* e un termen important al filosofiei și deci al tuturor științelor. „A trăi timpul înseamnă a trăi realitatea, iar a trăi eternitatea înseamnă a trăi posibilitatea”, spunea cineva. Credem că tehnologiile de azi încep să ofere pe bandă largă această eternitate într-un mod aproape necontrolat, acces care altădată era permis mai ales în imaginația scriitorilor. Omenirea a vrut dintotdeauna să afle ce e dincolo de realitate și dacă există vreuna. Acum, începe să afle și să se minuneze. Scriitorii vizionari spun că următoarele secole vor fi ale unei sau ale unor alte dimensiuni, care vor izvorî din realitate, dar se vor duce tot mai departe în ceea ce numim posibilitate, deci „cum ar putea să fie”.

Cuvântul *virtual* începe să desemneze, paradoxal, o realitate virtuală, ai cărei generatori suntem noi, cei care navigăm zilnic prin toate cotloanele internetului. Limbajul, intrat de câteva decenii în spațiul electronic, tinde să devină tot mai mult limbaj virtual, marcat de caracteristici distincte de cele ale limbajului natural. Așadar, „virtual” e un termen ce reclamă el însuși redefinire, iar datoria lexicografilor e să-i înregistreze și acest sens nou, născut de tehnologii.

Nu vă temeți de virtual, explorați-l!

Elena Ungureanu

Familie lexicală

- etern – a eterniza, eternizare, eternizat, eternitate
- real – realitate, realmente, realist, ireal, irealitate, irealist
- posibil – posibilitate, imposibil, imposibilitate
- total – totalitate, totalmente
- virtual – virtualitate, a virtualiza, virtualizat, virtualiter, virtualmente

Vocabular

a acapara – a pune stăpânire (în mod necinstit) pe...

în contradictoriu – în opoziție de idei cu ceva

cotlon, -oane – loc ferit; neumbat

realmente – în mod real, în adevăr; de fapt

a reclama – a cere; a pretinde ceva (în baza unui drept)

vizionar, -ă, -i, -e – care se lasă antrenat de vise, de idealuri (irealizabile)

a zăbovi – a nu se grăbi; a sta prea mult într-un loc sau cu cineva

Like-ologie dilematică

Interacțiunea noastră cu lumea de azi fiind profund mediată de tehnologie, postez și eu din când în când pe Facebook, mai ales, mici promouri personale cu ce mai fac. Am învățat să îmi pun câte un *story*, urmăresc una-alta pe Instagram, ascult unele podcasturi sau cărți audio pe Voxa. În cultura Internetului sunt mai curând un lurker – navighez, observ, zapez, scrolez, tăguiesc rar. Nu intru în polemici, nu comentez politică, am dimensiunea faptului că sunt într-o bulă virtuală și nu cred în *click-tivism*. *Like*-urile fac însă parte și din viața mea digitală, așa puțină cât este ea.

Dăm și primim *like*-uri din cele mai diverse motive. Avem *like* oportunist, de fațadă (dau *like* că trebuie – fiind o postare de la șefi, familie), *like de milă* (nimeni nu a dat *like* și am simțit nevoia să dau eu unul), *like pragmatic* (dau *like* ca să primesc un cupon de reducere), *like de contagiune* (este *like*-ul leneșului cognitiv – am văzut că mulți prieteni de ai mei au dat *like* și fac și eu ca ei din spirit de turmă), *like de prietenie* (îmi rog prietenii să dea *like* la o pagină), *like de reciprocitate* (am dat *like* pentru că, de obicei, și el/ea dă *like* la postările mele), *like de solidaritate* (un mod de a-mi arăta empatia virtuală față de diverse situații și cauze), *like de rutină* (pur și simplu, dau *click* pe buton din obișnuință), *like cu caracter referențial*, un fel de *like semn de carte* (dau *like* pentru că este vorba de o informație utilă), *like*

Sinonime

- motiv = cauză, ocazie, pretext
- lanț = șir, succesiune
- vindecare = însănătoșire, refacere
- a construi (aici) = a realiza, a alcătui
- amprentă = urmă (lăsată de cineva)

Antonime

- deschis ≠ închis
- profund ≠ superficial
- fals ≠ adevărat
- util ≠ inutil

de bun-venit (ești nou în bulă și simt nevoia să îți urez „bine ai venit”), *like instrumental* (dau *like* în ideea că poate o să îmi fie de folos gestul), *like de mentenanță* (dau *like* doar ca să întrețin relația de comunicare), *like de superstiție* (dau *like* pentru că postarea spune că dacă nu trimit mai departe, se rupe lanțul vindecării). Avem de asemenea și *auto-like* (servicii virtuale la care poți apela, un fel de piață neagră, prin intermediul cărora îți poți cumpăra *like-uri* – sigur, cu riscul ca multe dintre ele să fie false, provenind de la conturi false). Astea ar fi *like-uri narcisistice*.

Și uite așa, *like* din *like*, glisare din glisare, inimioară cu inimioară se face (adică noi și tehnologia facem) profilul tău virtual. Dând acces lumii la emoțiile tale (asta dacă considerăm că *like* = emoție, sentiment?), la preferințele tale față de diverși alți oameni și diverse teme, îți construiești, asumat sau nu, amprenta digitală. [...] O amprentă pe baza căreia te trezești cu un anumit tip de reclame pe paginile deschise, primești postări și cereri de prietenie de la un anumit tip de utilizatori etc. Ai oare control asupra propriilor tale *like-uri*? Este această formă de comunicare protejată în lumea virtuală? Cine are acces la *like-urile* tale?

Laura Grünberg

Familie lexicală

- solidar – solidaritate, solidarism, solidarist, a solidariza
- dilemă – dilematic
- instrument – instrumental, instrumentalism, instrumentalist, instrumentalitate
- amprentă – a amprenta, amprentare, amprentologie



Vocabular

contagiune, -i – (fig.) influență dăunătoare (asupra unui grup de oameni)

interacțiune, -i – acțiune reciprocă între fapte, fenomene etc.; condiționare reciprocă

lurker, -i – membru al unei comunități online care observă, dar nu participă cu postare

mediat, -ă, -ți, -te – care are legătură indirectă cu ceva; indirect; care se efectuează prin intermediar, mijlocit

mentenanță, -e – totalitatea operațiilor de întreținere și reparație ale unui sistem tehnic

narcisist, -ă, -ști, -ste – care aparține narcisismului, referitor la narcisism (dragoste de sine)

oportunist, -ă, -ști, -ste – care se referă la oportunism, propriu oportunismului;

adept al oportunismului (atitudine lipsită de principialitate a unei persoane care, pentru a-și satisface interesele personale, adoptă și aplică, după împrejurări, principii și păreri potrivite momentului)

pragmatic, -ă, -i, -e – care aparține pragmatismului, referitor la pragmatism, bazat pe pragmatism; care ia în considerare eficacitatea, utilitatea practică

referențial, -ă, -i, -e – referitor la ceva, care constituie un sistem de referință

a scrola – a rula un conținut pe un ecran, folosind degetul sau mouse-ul

a tăgui – a eticheta

a zapa – a schimba frecvent canalele de televiziune, apăsând pe butoanele telecomenzii

Lucrul cu vocabularul

16. Consultă DOOM³. Identifică varianta de scriere corectă.

email-uri/e-mailuri;

like-uri/likeuri;

siteuri/site-uri

podcast-uri/podcasturi

smsuri/sms-uri



17. Continuă șirurile.

Like oportunist, pragmatic
 Podcast de informare, de știri
 Postare clară, interactivă
 Pe rețelele sociale navighez, observ
 Am cont pe Facebook, Instagram
 Urmăresc paginile <https://edu.gov.md>, <https://ctice.md>

**Observă!**

- *de fațădă*
- *a da like*
- *a primi like*
- *a avea control*
- *a pune un story*
- *a intra în polemici*
- *a da acces*

18. Alcătuiește enunțuri cu expresiile din caseta marginală.**19. Propune alte patru-cinci englezisme utilizate în limba română actuală (*story, click, like*).****19.1. Precizează regulile de ortografie, consultând DOOM³.****20. Creează un text, de șase-șapte enunțuri, despre un profil virtual atractiv, utilizând cuvintele compuse din caseta marginală.****Observă!**

Se scriu cu cratimă substantivele compuse, având structura adj. *bun, rău* + s.: *bună-credință* „onestitate” (G-D art. *bunei-credințe*), *bună-creștere* „educație bună”, *bună-cuviință* „purtare bună”; *bun-gust* „simț estetic”, *bun-plac* „arbitrar”, *bun-rămas* „adio”, *bun-simț* „decentă”, *bun-venit* „formulă de salut”; *rea-credință* „atitudine incorectă”, *rea-voință* „lipsă de bunăvoință”.

Studiul textului**21. Citește textele de la paginile 130–131 și răspunde la întrebări.**

- Care este înțelesul cuvântului „virtual”?
- Cine sunt cei care înregistrează sensurile noi ale cuvintelor și/sau cuvintele noi?
- Căror științe aparține cuvântul „virtual”?
- Ce remarcă scriitorii vizionari despre secolele ce vor urma?
- Cum crezi, de ce nu trebuie să ne temem de virtual, ci să-l explorăm?

- De ce este mediată interacțiunea noastră cu lumea de azi?
- Ce face un *lurker* pe internet?
- Ce tipuri de like-uri sunt identificate în text?
- Din ce se conturează un profil virtual?
- Cine are acces la like-urile tale?

21.1. Explică enunțurile.

„Și uite așa, *like* din *like*, glisare din glisare, inimioară cu inimioară se face (adică noi și tehnologia facem) profilul tău virtual.”

„A trăi timpul înseamnă a trăi realitatea, iar a trăi eternitatea înseamnă a trăi posibilitatea.”

22. Caracterizează, în trei-patru enunțuri, „omul digital”.**23. Exprimă-ți opinia *pro* sau *contra* afirmației, aplicând *Graficul T*.**

„Dând acces lumii la emoțiile tale (asta dacă considerăm că *like* = emoție, sentiment?), la preferințele tale față de diverși alți oameni și diverse teme, îți construiești, asumat sau nu, amprenta digitală.”

Dincolo de text**24. Selectează de pe rețelele sociale patru-cinci storyuri/promouri, determinând tipul de like pe care l-ai acorda.**

- 25.**  **Improvizează un dialog, din opt replici complete, respectând fiecare aspect al situației:**

Vrei să plasezi o poveste pe rețelele sociale. Ceri sfatul prietenului/prietenei, pentru a crea un story/promo interesant. Acesta/aceasta îți oferă sugestii. Îi mulțumești pentru receptivitate.

- 26.**  **Creează un story/promo pe unul dintre conturile tale, precizând tipul de like pe care ai putea să-l primești și persoana care ți-l oferă.**

- 27.** Completează în caiet tabelul, aplicând tehnica **DUPA**.

D (descifrez)	U (utilizez)	P (pricep)	A (apreciez)
Ce este comunicarea reală? 	Când apelez la comunicarea reală? 	Cum mă ajută comunicarea reală? 	Ce avantaje/dezavantaje are comunicarea reală? 
Ce reprezintă comunicarea virtuală? 	Când recurg la comunicarea virtuală? 	Cum mă ajută comunicarea virtuală? 	Ce avantaje/dezavantaje are comunicarea virtuală? 

Portofoliu

- Redactează un conținut original pe una dintre rețelele sociale prin care promovezi *Regulile de etichetă în comunicarea virtuală*.
- Autocaracterizează-ți, în șase-șapte enunțuri, activitatea pe rețele, având în vedere:
 - numărul de aprecieri;
 - tipurile de like-uri;
 - comentariile;
 - distribuirile etc.

Elemente de construcție a comunicării

Organizarea structurală a enunțului. Propoziția dezvoltată. Fraza

ENUNȚUL – comunicare verbală completă cu privire la un fapt din realitate

PROPOZIȚIA

Enunț cu un singur predicat (exprimat sau subînțeles)

simplă

din una sau două părți principale *Liniște. Atenție! Elevul ascultă.*

dezvoltată

din părți principale de propoziție și, cel puțin, o parte secundară *Elevul ascultă cu atenție. Este liniște totală în clasă. Cine a expediat mesajul?*

FRAZA

Enunț cu cel puțin două predicate

raport de coordonare

din propoziții de același fel  *Cuvintele construiesc^{/1}, dar și distrug relații^{/2}.*

raport de subordonare

o propoziție, numită subordonată, depinde de alta, numită regentă  *Spunem cu respect^{/1} ce gândim^{/2}. Dacă este comunicare sinceră^{/1}, este și încredere^{/2}.*

Conjunția. Conjunțiile coordonatoare și subordonatoare

CONJUNCȚIA

coordonatoare

leagă părți de propoziții/propoziții de același fel

adversative

ci, dar, iar, însă, numai că, numai cât etc.

Ne înțelegem bine,
însă uneori avem opinii
diferite.
Ea vorbește calm,
iar el ascultă cu atenție.

copulative

și, nici, cât și, precum și etc.

Discutăm despre filme
și cărți.
Nici profesorii, **nici** colegii
nu mă acuză.
Și-a destăinuit bucuriile,
precum și necazurile.

disjunctive

fie..., fie...; ori..., ori...; sau..., sau... etc.

În zilele de odihnă, mergem
ori la film, **ori** la spectacol.
Fie ne întâlnim, **fie** ne
despărțim.

concluzive

așadar, deci, prin urmare, în concluzie etc.

Am analizat toate opțiunile,
așadar am luat
o decizie bună.
Ești obosit, **deci** trebuie
să te odihnești.

subordonatoare

leagă propoziția subordonată de regentă

de timp

până, cum, înainte să, în timp ce, în vreme ce, pe când, cât timp, (ori) de câte ori, de când etc.

Până vine, să vorbim despre surpriză.
Câtă vreme plouă, citesc.
Îl ador **de când** îl știu.

de mod

precum, parcă, după cum, atât cât, cu cât, fără să, ca și cum, ca și când, așa cum, pe măsură ce etc.

Prietenia noastră este puternică, **precum** legătura
dintre frați.

de cauză

căci, deoarece, fiindcă, întrucât, din cauză că, pentru că, dat fiind că, de vreme ce, câtă vreme, din moment ce etc.

Comunicăm, **fiindcă/deoarece/pentru că** ne place.

de consecință

încât, cât, încât să, așa încât, pentru ca (...) să etc.

Explică bine, **încât** înțelege oricine.

de concesie

deși, cu toate că, chit că, fără (ca) să, măcar că, măcar să, măcar de, chiar dacă, chiar de, chiar să, nici dacă, nici de, nici să, indiferent dacă etc.

Deși i-am explicat, nu a înțeles.



Informează-te!

Nota bene!

Înainte de conjuncțiile coordonatoare copulative și disjunctive **și, fie, sau, ori, ba** nu se folosește virgula, dacă nu se repetă.

28. Identifică conjuncțiile din textul de mai jos.

Este cunoscut că societatea și tehnologia modelează identitatea și comportamentul uman. Dacă ne gândim la fațetele omului modern, deci vom distinge:

- *homo sapiens* este specia umană de bază, care se caracterizează prin capacitate de gândire abstractă;
- *homo digitalis* (sau *homo digitus*) face referire la omul modern, care este conectat la tehnologia digitală, cum ar fi internetul, rețelele de socializare;
- *homo consumens* este preocupat de consumul de bunuri și servicii, precum și de publicitate și trenduri;
- *homo economicus* descrie o ființă umană rațională și egoistă; pentru că modelează comportamentul uman în cadrul piețelor, acesta este utilizat în teoriile economice;
- *homo ludens* reflectă importanța jocului și dezvoltarea culturii și civilizației; termenul provine de la titlul cărții scrise de Johan Huizinga, ca să remarce rolul jocului și creativității în viața umană;
- *homo intellectus* desemnează persoana care valorifică cunoașterea și intelectul, deci este centrat pe studiu, dezbateri filozofice etc.
- *homo urbanus* (în comparație cu *homo rusticus*) – omul modern, care trăiește în medii urbane, adaptat la stilul de viață al orașelor mari, având acces la diferite servicii și infrastructuri.

29. Completează spațiile libere cu conjuncțiile adversative potrivite.

Model: Computerul a îngropat mașina de scris, ... a dat o nouă respirație tastaturii.

Computerul a îngropat mașina de scris, dar a dat o nouă respirație tastaturii.

Evident că afirmații precum „Dacă nu ești pe Facebook, atunci nu exiști deloc” par exagerate, _____ adevărul e că această platformă oferă posibilități nemaîntâlnite de socializare, promovare, cunoaștere etc.

Smartbook e același notebook, _____ cu o arhitectură deosebită, fiind construit pe o platformă similară cu a smartphone-urilor și a tabletelor.

Într-o peșteră modernă cum e internetul, după ce intrăm, important e nu doar să nu uităm parola, _____ să ne reinventăm acolo existența și rostul.

Crackerii compromit securitatea sistemelor informatice sau a aplicațiilor, _____ prin vânzarea datelor mai și obțin avantaje materiale.

Crackerii sparg parole, creează viruși de calculator, trimit valuri de spam..., _____ hackerii sunt persoane creative în sens pozitiv, etic, sunt niște inventatori îndrăzneți, care încearcă să aducă plusvaloare tehnologiei existente.

Elena Ungureanu

30. Continuă enunțurile.

Nu numai comunicarea virtuală, ci ...

Sau noi vom domina tehnologiile, sau tehnologiile...

Atât aplicațiile, cât și platformele ...

Fie azi, fie mâine, comunicarea ...

Sau comunicarea reală, sau cea virtuală ...



31. Alcătuieste enunțuri.

a.

Dialogăm (...),	deoarece	...
	căci	...
	pentru că	...
	întrucât	...
	că	...
	din cauză că	...
	din moment ce	...

b.

Ascultăm (...),	că	...
	dacă	...
	de	...
	să	...
	căci	...
	deși	...
	ca să	...
	imediat ce	...

c.

...	să	...
...		...
...		...
...		...
...		...
...		...
...		...
...		...

**Observă!**

Este dificil **să** vorbești cu persoanele toxice.

Scopul comunicării este **să** reușim **să** găsim limbaj comun.

Dialogând cu elevii, s-a pus problema **să** mai discute și despre implicarea comunității.

Citiți atent mesajul, nu vrem **să** omitem nimic.

Când asistam la conferință, ne-am gândit **să** facem mai multe notițe.

Am inițiat o discuție despre voluntariat, **să** înțelegem corect lucrurile.

Să fi frecventat cursul de Cultura comunicării, cunoșteam *Decalogul comunicării*.

Să studiezi zilnic *Psihologia comunicării*, și tot nu vei reuși să fii perfect.

32. Stabilește corespondențe.

așa că	deși
de vreme ce	fiindcă, deoarece
în concluzie	în încheiere
pentru că	din moment ce
cu toate că	că
din cauză că	deci
	chiar dacă

32.1. Alcătuieste enunțuri, cu trei locuțiuni conjuncționale, despre blocajele/problemele cu care te confrunți în comunicarea online.

33. Continuă enunțurile, pentru a obține un text coerent.

Pentru că sunt *lurker*, Din cauză că sunt un jucător *fairplay*, Cu toate că sunt în trendul tehnologiilor, De vreme ce suntem generația *Alpha*, Din moment ce cunosc În concluzie, aş opta

Tema 2

Mesaje scrise. Textul publicitar

Motto: Cuvintele dintr-un text publicitar sunt ca notele dintr-o simfonie, armonizându-se pentru a crea o experiență memorabilă pentru public.

Nichita Stănescu



Evocare

1. Privește filmul „Cum să scriem un e-mail”, de Media Hub UVT, și răspunde la întrebări:

- ✓ **Ce este un e-mail?**
 - a. o scrisoare;
 - b. un text literar;
 - c. un SMS.
- ✓ **Cum scriem corect?**
 - a. e-mailuri;
 - b. emailuri;
 - c. e-mail-uri.
- ✓ **Care este formula greșită de început a e-mailului?**
 - a. Bună ziua!
 - b. Stimate domnule profesor, ...;
 - c. Dragă Ana, ...
- ✓ **Ce formulă/formule de încheiere corecte a/ale e-mailului cunoașteți?**
 - a. Cu stimă, ...;
 - b. Cu aleasă considerație, ...;
 - c. O zi bună!

2. Completează mesajul lacunar.

Către: lilibogatu@gmail.com

Cc: vcarmen@yahoo.com

Bcc:

Subiect: ...

...

*Intenționez să particip la Atele-
lierele lingvistice pentru elevi.
Aș avea nevoie de câteva de-
talii:*

- perioada de organizare;
- condiții de înscriere;
- specificul organizării orelor;
- forma de evaluare finală;
- certificarea;
- taxa de participare.

...

Mesaj nou

Către **adresa/adresele destinatarului/destinatariilor.**

Cc **destinatar/destinatari care primește/primesc o copie a mesajului cu scop de informare.**

Bcc **destinatar/destinatari invizibil/invizibili pentru ceilalți destinatari ai mesajului.**

Subiect

to cc Sans Serif + [font icons]

Trimite

3. Redactează un mesaj în care să respecti structura logică:

- o formulă de adresare adecvată;
- referința la un e-mail, care să stabilească contextul;
- detaliile relevante, folosind un stil prietenos;
- acțiunea solicitată, exprimată clar și logic;
- o încheiere frumoasă;
- o semnătură recomandabilă.

4.  Elaborează un eseu, din zece-douăsprezece enunțuri, în care să-ți exprimi opinia *pro* sau *contra* afirmației: „E-mailul îmi reflectă personalitatea și creează o anumită impresie despre mine. Trebuie să am grijă să fie una bună!” (S. Taylor)

Înainte de text

5. Precizează tipurile de mesaje scrise pe care le folosești.
6. Răspunde la întrebări, privind imaginile.
- Ce au în comun aceste imagini?
 - Cine le-a creat?
 - De ce le-a creat?
 - Când au fost create?
 - Unde se transmit/se plasează?
 - Cui le sunt adresate?
 - Numește tipul de mesaj.



Studiul textului

7. Citește textul, identificând semnele distinctive ale mesajului publicitar.

Comunicarea verbală în publicitate trebuie să poată fi percepută fără dificultăți, să atragă atenția consumatorului. Argumentația centrală în vederea achiziției produsului ar trebui să fie cât se poate de clară. Ordinea prezentării argumentelor, alegerea unor tipologii joacă un rol esențial în acest sens.

Probabilitatea ca un text să poată fi înțeles depinde, printre altele, de lungimea frazelor, de numărul de silabe al cuvintelor utilizate. Lexemele cel mai des utilizate în publicitate sunt: cuvinte din vocabularul fundamental (de exemplu: a citi, a vorbi, nou, vechi, puțin, femeie, bărbat etc.), cuvinte care fac referire la unele activități curente (de exemplu: a da, a vedea, a utiliza, a proba, a vizita etc.) și, bineînțeles, cuvinte care desemnează aspecte concrete, lexeme scurte, cu puține silabe. În general, substantivele sunt preferate adjectivelor sau verbelor, pentru că sunt mai concrete. Fiecare cuvânt are un sens principal, dar prezintă și anumite conotații legate de imaginația conexasă și trezește anumite asocieri. Cuvintele trebuie să exprime realitatea publicitară într-o manieră pozitivă.

Metaforele și personificările sunt elementele de stil preferate de publicitate; metaforele dau cuvintelor putere vizuală. Întrebările retorice, jocurile de cuvinte, rimele sunt doar câteva dintre instrumentele pe care le valorifică în scopuri persuasive limbajul publicitar.



Esența unui mesaj publicitar, exprimată sub forma unor cuvinte sau a unei propoziții concise, poartă numele de slogan. Un slogan bun trebuie să îndeplinească criteriile de memorabilitate, de concizie, de claritate și de reprezentativitate.

În ultimele decenii de activitate publicitară, imaginile vizuale au câștigat tot mai mult spațiu publicitar. Imaginile pot fi exterioare, dar și interioare (care nu se referă doar la imagini vizuale, ci și la imagini acustice, olfactive, care sunt stocate în memorie). Efectele imaginilor se manifestă atât la nivel cognitiv, cât și la nivel emoțional și sunt create de conținutul și de structura imaginii.

Imaginile pot fi recunoscute mai repede decât textele, cele interesante având rolul unor adevărate capcane pentru ochi.

Culoarea textului și fondul sunt importante; astfel, cu cât contrastul dintre acestea este mai mare, cu atât va fi mai ușor să fie citite. Sunt recomandate combinațiile: text negru pe fundal galben, text roșu sau albastru pe fundal alb, text verde pe fundal roșu și invers, text negru pe fundal alb, text negru pe fundal violet, text portocaliu pe fundal alb etc. Cu cât textul este mai colorat, cu atât mai lipsită de importanță pare informația.

Imaginile mai neobișnuite, cele care ies din cotidian, sunt cele care ne captează atenția cel mai ușor. Este ideal ca în cadrul campaniilor de comunicare să se folosească imagini mai puțin obișnuite, însă care să nu depășească cu mult

parametrii așteptărilor noastre. Chiar dacă sfatul practicienilor este acela de a utiliza imagini plăcute în vederea realizării unor asocieri pozitive, realitatea a demonstrat faptul că, uneori, exact acest tip de campanii, care utilizează fotografii cu o parte mai puțin plăcută a realității, au succes.

Pentru publicitatea audio, dar și pentru cea audiovizuală, muzica joacă rolul de adjuvant al mesajului publicitar, potențând efectele și facilitând procesul de memorare. Muzica atrage atenția, acționează ca factor de intensificare a gradului de activare a receptorului, stârnește asocieri, ilustrează calitățile produsului promovat. Muzica utilizată în publicitate este, de cele mai multe ori, simplă, accesibilă și nu solicită capacitatea de interpretare și de memorare a publicului.

Delia Cristina Balaban



Vocabular

a depăși – a trece peste o anumită limită, a întrece o anumită măsură, un anumit nivel

a potența – a intensifica; a accentua

a stoca – a depozita, a înmagazina în memorie o anumită cantitate de informație

adjuvant, **-ă**, **-ți**, **-te** – (fig.) auxiliar

concizie – formulare scurtă; laconism

conex, **-ă**, **-ești**, **-exe**; – care însoțește ceva, care merge împreună cu ceva

persuasiv, **-ă**, **-i**, **-e** – care urmărește sau are darul să convingă pe cineva să creadă, să gândească sau să facă un anumit lucru

8. Recitește enunțurile, în care se arată:

- condițiile înțelegerii textului publicitar;
- lexemele cel mai des utilizate;
- criteriile unui slogan bun;
- părțile de vorbire recomandate;
- combinațiile de culori recomandate;
- care este rostul muzicii în textul publicitar.

9. Rescrie enunțurile înlocuind cuvintele subliniate prin sinonime potrivite contextului.

Imaginile mai neobișnuite, cele care ies din cotidian, sunt cele care ne captează atenția cel mai ușor. Este ideal ca în cadrul campaniilor de comunicare să se folosească imagini mai puțin obișnuite, însă care să nu depășească cu mult parametrii așteptărilor noastre.

10. Identifică în text trei îmbinări de cuvinte, alcătuind cu ele enunțuri.

11. Explică semnificația următoarelor secvențe:

metaforele dau cuvintelor putere vizuală

adevărate capcane pentru ochi

o parte mai puțin plăcută a realității

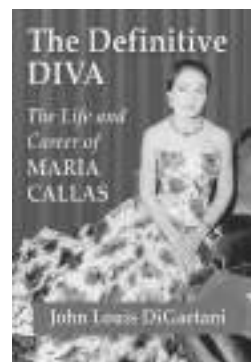
12. Propune două-trei sfaturi argumentate pentru a crea „slogane bune”.

Dincolo de text

13.  Sintetizează într-o hartă mentală informația cu privire la textul publicitar.
14. Citește actele comunicative. Utilizează-le pe parcursul temei, după necesitate.

a prezenta un text publicitar	a prezenta un discurs
A face publicitate unui produs Acum e momentul! Profită de ocazie! Aici începe povestea ta! În centrul acestui mesaj se află ideea că Reclama se adresează, în special, Textul urmărește să determine consumatorul să Intenția autorului (producătorului) este de a evidenția Imaginea, culoarea, sunetul au rolul de a Textul se remarcă prin	Ți-aș/v-aș recomanda (să) Ți-aș/v-aș propune să E cazul să Trebuie să ții/să ții-neți cont de Pune/puneți accentul pe Evită/Evitați (să) Aș dori să încep prin a sublinia În continuare, vom aborda Ține/Țineți cont de Pentru a ilustra acest punct de vedere, aș vrea să vă aduc următorul exemplu Sper că am reușit să vă ofer o perspectivă clară asupra Consider important să menționez faptul că Am convingerea că fiecare dintre noi poate contribui la

15. Privește imaginile de publicitate. Utilizează actele comunicative de mai sus, exprimând în câte un enunț:
- care este obiectul publicității – produs/idee/imagine;
 - cui îi este adresată;
 - mesajul publicității.



- 15.1. Identifică cea mai veche publicitate dintre cele din imaginile de mai sus.

16.  Completează, descriind în patru-cinci enunțuri, publicitatea anului 2039, la 100 de ani de la prima publicitate neautorizată din lume.

1939 – prima publicitate neautorizată din lume	1941 – prima publicitate legală din lume	2039 –
Potrivit impress.co.uk, deși nu sunt considerate primele reclame, NBC (SUA) a lansat câteva reclame de probă în timpul unui meci al echipei Brooklyn Dodgers în 1939. Acestea au fost realizate totuși înainte ca <i>Federal Communications Commission</i> (FCC) să fie autorizată și să perceapă bani în scopuri comerciale. Din acest motiv, oficial, nu sunt cunoscute ca publicități TV.	La 1 iulie 1941, la New York, postul WNBT (acum canalul patru WNBC) a difuzat o reclamă înainte de un meci de baseball. Aceasta făcea referire la ceasurile de producție Bulova. În spotul publicitar de 10 secunde se putea vedea un ceas cu cadranul în interiorul unei hărți alb-negru a Statelor Unite ale Americii, cu titlul <i>Bulova Watch Time</i>. „America merge după timpul Bulova”, este relatat la final. Se estimează însă că doar câteva mii de oameni au fost martori la acest eveniment. Publicitatea a costat 9 dolari: 5 dolari pentru producție și 4 dolari – emisie. Costul estimativ actual al acestei reclame ar fi de aproximativ 182,39 dolari.	

17. Citește *Nota* de mai jos, stabilind legătura dintre publicitate și imaginea marginală.

Notă: Nu ne temem de reclame. Nu ne temem de ce se află în spatele lor. Dar suntem responsabili de ce alegem dintr-o reclamă. De obicei, adevărul se află dincolo de ce se vede. Clientul se gândește să cumpere fără a cerceta corpul ascuns, ca partea de sub apă a unui aisberg, al mesajului. Sedus de promisiuni, nu se interesează dacă ele sunt adevărate. Vai de cine nu cercetează! Apoi își dă seama că a greșit.



17.1. Propune un exemplu de spot publicitar, reliefând mesajul ascuns, elementele-aisberg (de esență) și cele auxiliare ale acestuia.

18.  **Activitate în perechi**

 Alcătuiți un dialog, de șase-opt replici, despre necesitatea reclamelor în spațiile publice.

19. Analizează un panou/spot publicitar, aplicând analiza SWOT.

Puncte tari	Puncte slabe
Oportunități	Amenințări

20.  Creează un spot publicitar, pentru a motiva colegii:

- să învețe;
- să practice sportul;
- să citească câte o carte pe lună;
- să ducă un mod sănătos de viață etc.

21.  Argumentează, prin unul-două exemple din viața cotidiană, răspunsul la întrebarea: *La ce bun folosește astăzi publicitatea?*

22. Consultă DEXI. Citește articolul lexicografic al cuvântului *reclamă* și stabilește:

- tipul reclamei;
- domeniile în care se promovează;
- locul unde poate să fie prezentată;
- mijloacele de publicitate.

23.  **Proiect de grup. Reclama**

Creați o reclamă pentru un produs din următoarele domenii:

- cultural: o librărie, un teatru, un festival pentru tineri etc.;
- al divertismentului: un joc video, o nouă consolă, un nou gadget etc.;
- geografic: un oraș, o regiune, o țară etc.;
- turistic: un hotel, un han, o pensiune etc.

Notă: Stabiliți tipul de reclamă:

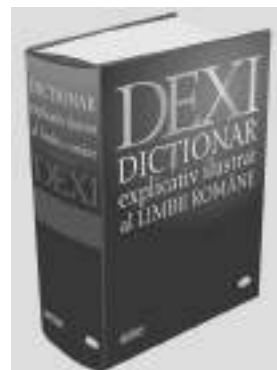
- afiș sau panou publicitar; b. reclamă radio; c. reclamă video.

Pași pentru realizarea proiectului:

- Stabiliți produsul căruia îi faceți publicitate.
- Documentați-vă cu privire la produsul ales.
- Decideți care dintre informații le veți utiliza în reclamă.
- Determinați tipul de reclamă.
- Împărțiți sarcinile fiecărui membru (actor, regizor, scenograf, grafician, responsabil de citirea textului, responsabil de fondul sonor etc.).
- Precizați aplicațiile și programele pe care le veți utiliza pentru crearea reclamei.
- Realizați reclama prin colaborare.
- Pregătiți-vă pentru prezentarea reclamei, care va dura 2-3 minute, incluzând audierea/vizionarea produsului, precum și descrierea activității grupului (pentru prezentarea activității, puteți realiza un film sau niște poze cu lucru asupra proiectului).
- Prezentați proiectul în fața colegilor timp de 2-3 minute.
- Evaluați reclamele reciproc.

Utilizați următorii parametri în evaluare:

Activitatea	Criterii de evaluare	Punctaj				
		1	2	3	4	5
Calitatea	Reclama mi-a captat atenția.					
	Am înțeles ușor mesajul-cheie al reclamei.					
	Am reținut cu ușurință marca produsului căruia i se face reclamă.					
	Ca beneficiar, îmi este clar ce să fac după ce am receptat mesajul reclamei, pentru a fi în acord cu acesta.					
Originalitatea	Reclama este originală, nu încalcă principiile drepturilor de autor.					
Prezentarea activității	Informațiile despre realizarea produsului sunt prezentate succint, clar și atractiv, respectând timpul avut la dispoziție.					



24. Privește reclamele propuse, stabilind în care dintre ele mesajul este scris corect.

24.1. Expune, în trei argumente, opinia ta despre necesitatea respectării corectitudinii orale și scrise a textelor de publicitate.



Elemente de construcție a comunicării

Coeziunea sintactică și semantică. Scopul comunicativ

Textul, spre deosebire de un șir aleatoriu de enunțuri, se caracterizează prin coeziune sintactică și coeziune semantică (ultima numindu-se și coerență).

Factorii ce asigură coeziunea unui text

coeziune sintactică		coeziune semantică
Utilizarea unor cuvinte ce-și capătă semnificație doar în context (aici, acolo, așa, acesta, acela etc.). <i>Merg, de obicei, la bibliotecă. Acolo mă simt cu adevărat stăpân pe informație.</i>	Reluarea cuvintelor, în mod obligatoriu cu același sens. <i>Am citit un text despre riscurile vapării. Textul m-a impresionat enorm.</i>	Identitatea referențială a enunțurilor (să desemneze aceeași realitate). <i>Am citit „Brățară pe glezna ta” de Radu Paraschivescu. Romanul este captivant. Și de această dată autorul m-a impresionat.</i>
Prezența unor paralelisme sintactice (cupluri corelative, diverse repetiții etc.). <i>Unii citesc din plăcere, alții citesc din nevoie. Vreau să reușesc cu propriile forțe. Vreau să mă dezvolt pentru a face societatea mai bună.</i>	Relativa unitate a sistemului pronominal. <i>El se ocupă de conținut. Ea se ocupă de promovare. Așa reușesc ei să fie primii.</i>	Sensul global al textului este mai mult decât suma semnificațiilor enunțurilor. <i>Acest copil vorbește frumos. Lectura și-a făcut efectul. (Sensul subînțeles este că acest copil a citit mult, astfel dezvoltându-și vocabularul.)</i>

Cuplul corelativ este un ansamblu de doi termeni plasați în două propoziții diferite (sau la două părți de propoziție coordonate), care marchează suplimentar relația dintre acestea. Cuplurile corelative sunt structuri fixe și nu admit omiterea sau substituirea unui termen cu altul. Cuplurile corelative se atestă în exprimarea atât a raportului de coordonare, cât și a celui de subordonare, între propoziții sau părți de propoziții.

Atât..., cât și	<i>Atât stickerelor, cât și emojiurile animează comunicarea virtuală.</i>
Nu numai..., ci și	<i>Iubitorii de lectură citesc nu numai cărți tipărite, ci și digitale.</i>
Nici..., nici...	<i>Nici omul, nici tehnologiile informaționale nu vor putea evolua fără o interconexiune.</i>
La fel de/tot atât de/ tot așa de..., ca și...	<i>Un Reel bine regizat este la fel de captivant ca și o reclamă.</i>
Chiar și..., tot...	<i>Chiar și o greșală de scriere într-un Snap promoțional tot poate afecta imaginea.</i>
Atât (de)..., încât...	<i>Atât de mult navigăm pe Internet, încât pierdem legătura cu realul.</i>
Așa de..., încât/că/de...	<i>Așa de inspirat se vorbește despre noile tehnologii, încât nu poți să nu le încerci.</i>
Cu cât..., cu atât...	<i>Cu cât ești mai atent la corectitudinea mesajelor electronice, cu atât vei fi mai apreciat.</i>
Pe cât..., pe atât...	<i>Pe cât de încântați rămânem uneori de publicitate, pe atât de dezamăgiți putem fi de produs.</i>
Deși..., tot...	<i>Deși IA imită emoții, tot nu trezește empatie.</i>
Chiar dacă..., totuși/tot...	<i>Chiar dacă SMS-urile sunt mai puțin populare, totuși îmi place să le scriu.</i>
Cu toate că..., totuși/tot	<i>Cu toate că emojiurile nu exprimă idei complexe, tot pot crea o conexiune emoțională.</i>
De aceea..., pentru că...	<i>De aceea sunt dispus să utilizez Snapchatul, pentru că mesajele dispar, fără să-mi încarc memoria telefonului.</i>
Dacă..., atunci...	<i>Dacă îți place de cineva, atunci dă-i reply la story.</i>
(Așa) cum..., așa...	<i>Așa cum promoter te poate convinge, asa te poate și dezamăgi.</i>
Nu numai că..., ci și/dar și...	<i>Nu numai că a conceput o campanie originală pe TikTok, dar a și adaptat mesajele pentru fiecare utilizator.</i>
În așa fel/astfel..., încât/ ca să...	<i>Mesajul publicitar a fost scris în așa fel, încât să atragă atenția în primele 5 secunde.</i>

25. Citește anunțurile publicitare. Observă cum lipsa coeziunii sintactice și semantice poate provoca absurdul și umorul. Redactează-le, respectând coeziunea acestora.

Ofer loc de veci eliberabil prin schimb;

Vând mașină de cusut mână și picior;

Căutăm femeie la fetiță în vârstă și nefumătoare;

De vânzare cățeluș jucăuș și prietenos. Nepretențios. Mănâncă orice. Îi plac foarte mult copiii.

(selectate de Radu Paraschivescu)

26. Completează frazele următoare, folosind structuri corelative potrivite.

Cu cât este mai scurt textul,

Nu doar imaginile, ... contribuie la captarea atenției.

Fie că e vorba despre cuvinte, fie despre imagini,

Cu cât contrastul este mai puternic,

Nu atât lungimea frazelor, ... influențează claritatea mesajului.

27. Citește textele publicitare de mai jos, identificând cuplurile corelative.



Pe cât de pură, pe atât de revigorantă.
Deși pare că doar îți potolește setea,
tot ea îți face ziua frumoasă.
Dacă preferi să consumi apa *Gura Căinarului*,
atunci ai făcut alegerea perfectă.

Esti cool și atunci când ești echilibrat digital.
Folosește comunicarea virtuală în așa fel,
încât să nu pierzi comunicarea umană.
Chiar dacă mesajele sunt rapide,
totuși nu pot înlocui o îmbrățișare sinceră.



28. Reconstituie frazele corect, utilizând cuplurile corelative.

- a) imediat, reclama, e, convingătoare, produsul, încât, se vinde, așa de;
- b) nici, sunt, relevante, clar, nu, e, imaginile, nici, mesajul;
- c) deși, emoție, simplu, e, tot, mesajul, transmite;
- d) cu cât, echilibrat, beneficii, tehnologia, mai, folosești, cu atât, ai, multe, mai;
- e) dacă, publicul, pozitiv, mesajul, clar, este, atunci, reacționează;
- f) seara, cu toate că, a fost transmis, mesajul, a fost citit, totuși.

Nu numai gustoasă, ci și 100% naturală. Pe cât de bună e textura, pe atât de intens este gustul.
Chiar și cei mai pretențioși clienți, tot revin la ea.



29. Transformă propozițiile în fraze cu structură corelativă.

Model: Imaginile sunt neobișnuite. Ne captează atenția ușor. – Cu cât imaginile sunt mai neobișnuite, cu atât ne captează atenția mai ușor.

Textul publicitar este clar. Mesajul se înțelege repede. – ...

Titlul este scurt. Atrage atenția imediat. – ...

Campania a fost lansată târziu. A avut succes. – ...

Sloganul este scurt. Sloganul este memorabil. – ...

Textul este colorat. Informația este lipsită de importanță. – ...

Muzica trebuie să atragă atenția. Muzica ilustrează calitățile produsului promovat. – ...

30. Scrie un text publicitar, de trei-patru enunțuri, despre importanța limbajului publicitar, folosind structuri corelative diferite.

31. Prezintă un discurs, de două-trei minute, susținând sau contestând ideea lui Ioan Drăgan: „Textul publicitar trebuie să fie concis, convingător și să exploateze emoțiile și aspirațiile publicului său, transformându-l din simplu consumator în susținător fidel al brandului”. Utilizează structurile corelative învățate.

Punctuația. Semnele de punctuație

Semnele de punctuație marchează segmentarea unui text și impun intonația sau pauzele în comunicare.

[.]

[:]

[,]

[!]

[?]

[„...”]

Virgula	- separă termenii dintr-o enumerare	<i>Limbajul, tonul, imaginile, logoul, sloganul utilizate în textul publicitar sunt adaptate publicului, ținându-se cont de vârstă, interese, nevoi, putere de cumpărare.</i>
	- izolează cuvintele și construcțiile incidente	<i>Evident, textele publicitare: reclame pe site-uri, postări pe rețele sociale, e-mailuri promoționale, articole sponsorizate sunt realizate, în primul rând, cu multă inspirație.</i>
	- izolează adresările	<i>Elevi, pentru o viață sănătoasă, consumați în fiecare zi 5 fructe și legume!</i>
	- separă cuplurile corelative disociate/despărțite de alte cuvinte	<i>Pe cât de atent ești la corectitudinea lingvistică, pe atât de apreciat vei ajunge.</i>
Virgula nu se utilizează	- la cuplurile corelative aflate în imediata apropiere	<i>Produsul se vinde bine atunci când se face multă publicitate.</i>
	- între subiect și predicat	<i>Un text publicitar este o formă de comunicare scrisă sau rostită, în cazul spoturilor radio/TV.</i>
	- între predicat și complement direct/indirect	<i>Elevii au redactat reguli de comunicare politicoasă în mediul online.</i>
Punctul se utilizează	- la sfârșitul propoziției enunțiative	<i>Textul publicitar este un mesaj scris.</i>
	- la unele abrevieri	<i>Mâine, după-masă, la ora 15.00, Biblioteca Publică Municipală „Ion Luca Caragiale”, în parteneriat cu S.R.L. „Cartea viitorului”, va lansa Campania Națională de Lectură prilejuită de Ziua Națională a Lecturii.</i>
Două-puncte se utilizează	- înaintea citării unui text, a unui proverb, a unei zicale, a unui principiu, a vorbirii directe	<i>Andrei Pleșu afirma: „Comunicarea în lumea reală ne oferă oportunitatea de a experimenta cu adevărat viața și de a ne conecta cu lumea din jur, în timp ce comunicarea virtuală poate crea iluzia conexiunii fără a oferi profunzimea interacțiunii umane”.</i>
Semnul întrebării se utilizează	- după cuvinte, propoziții care au un caracter interogativ	<i>Ce elemente de stil sunt preferate în publicitate?</i>
Semnul exclamării se utilizează	- după interjecții	<i>Ah! Acest spot publicitar este uimitor.</i>
	- după adresări	<i>Oameni! Fiți politicoși, generoși, corecți și empatici!</i>
Ghilimelele se utilizează	- la citarea unui fragment dintr-un text sau a unui titlu, precum și la vorbirea directă	<i>La final, orice text publicitar ne îndeamnă să facem ceva: „Cumpără acum!”, „Află mai multe!”, „Vizitează site-ul!”, „Programează o consultație gratuită!”</i>

32. Justifică semnele de punctuație în textul de mai jos.

Sloganul reprezintă o sintagmă compusă, în general, dintr-o propoziție reprezentativă pentru *brand*, având rolul de a releva ideea fundamentală a companiei respective. Principala utilizare a sloganului este de a ajuta oamenii să-și amintească o companie, un produs sau un serviciu. Un slogan de succes ar trebui să fie: simplu și memorabil, relevant, unic, atractiv, pozitiv. Ei bine,

un slogan nu este doar fraza aceea banală rostită sau scrisă imediat după logoul firmei. Este, mai degrabă, filozofia brandului, este ceea ce brandul, compania sau persoana interesată crede. În grafica publicitară, nuanțele mai deschise de verde pot indica: vitalitate, creștere și reînnoire, în timp ce nuanțele mai închise pot reprezenta prestigiu, bogăție și abundență. Editura a ales sloganul: „Învăță, explorează, trăiește lecturând!” Mesajul publicitar conține, în primul rând, un text și o imagine.

33. Plasează și explică semnele de punctuație.

Fii amabil în mediul online cuvintele tale pot convinge frustra dezamăgi
 Politețea ta bineînțeles contează
 Fii soluția unei probleme nu problema acesteia
 Întreabă cu modestie răspunde cu încredere tastează cu bun-simț
 Respectați-vă interlocutorii deoarece politețea este contagioasă
 SMS-urile trebuie să fie concise corecte politicoase și respectuoase
 Stimate Doamnă Dragu-Noroc vă rugăm să confirmați primirea mesajului
 Stimați participanți ați creat textul publicitar Învăță în Moldova utilizând IA
 Folosește majusculele cu moderație ele pot fi interpretate ca un țipăt sau ca o lipsă de respect
 Un simplu mulțumesc sau te rog face minuni
 Dacă nu ești sigur de sensul unei glume mai bine nu o trimite poate jigni
 Verifică-ți mesajele înainte de a le expedia deoarece erorile gramaticale strică impresia
 Răspunde prompt dar nu te simți obligat să fii mereu disponibil

34. Transformă propozițiile date în fraze, utilizând semnele de punctuație necesare.

Alegerea culorilor este deosebit de importantă.
 Imaginile neobișnuite captează atenția.
 Muzica joacă rolul de adjuvant al mesajului publicitar.
 În contemporaneitate, există culori asociate diferitelor curente.
 La ora actuală, mesajele expediate nu conțin doar text.
 Orice SMS și MMS este o tranzacție.

35. Citește textul. Grupează semnele de punctuație care se referă la aceeași regulă.

Un „mulțumesc” poate costa zeci de milioane de dolari. Cât valorează politețea față de ChatGPT

Sam Altman, CEO-ul OpenAI, a dezvăluit că politețea utilizatorilor față de ChatGPT vine cu un preț mare, de ordinul zecilor de milioane de dolari. Un simplu „te rog” sau „mulțumesc” adresat chatbotului ChatGPT poate părea un gest firesc de bun-simț, însă are un impact financiar uriaș. Recent, Sam Altman a scris pe platforma X că politețea utilizatorilor costă compania „zeci de milioane de dolari”. „Nu știi niciodată”, a adăugat Altman, într-o formulare enigmatică care subliniază costurile ascunse ale interacțiunii cu inteligența artificială. Conform New York Post, motivul acestor cheltuieli este legat de energia necesară pentru a procesa fiecare solicitare. Modelele lingvistice mari (LLM), precum ChatGPT, funcționează cu

ajutorul a mii de procesoare grafice de mare putere (GPU-uri), care consumă cantități considerabile de energie. Un singur răspuns generat de AI poate consuma până la 0,14 kilowați-oră, echivalentul a 14 becuri LED lăsate aprinse timp de o oră.

În mod surprinzător, politețea nu este doar o chestiune de etichetă.

Un sondaj realizat în 2024 arată că 67% dintre utilizatorii americani folosesc constant un limbaj politicos când interacționează cu chatboți, iar 55% dintre ei consideră că e pur și simplu un gest etic. Alții, mai glumeți, spun că o fac ca măsură de siguranță, în cazul în care AI-ul se revoltă.

Astfel, un „mulțumesc” spus lui ChatGPT nu e chiar gratuit, cel puțin nu pentru cei care îl creează.

Daniela Trifan

36. Scrie, punând semnele de punctuație corespunzătoare, șapte sfaturi argumentate colegilor pentru a-i convinge să vorbească politicos.

Model: Dragi colegi, vorbiți politicos, deoarece, astfel, construim relații prietenoase cu cei din jur, dând dovadă de empatie!

Atelier intercultural Etichete verbale și nonverbale în comunicarea interculturală

Activitatea de învățare 1. Identifică formule de salut, de mulțumire, de acceptare în diferite limbi.



Activitate în grup Activitatea de învățare 2. Citește textele, realizând cerințele.

TEXTUL A

Salutul este primul ritual și întâia manifestare voluntară și vizibilă a atitudinii și sentimentelor tale față de partener, ca și ale partenerului față de tine. În principiu, exprimă respect, politețe și curtoazie. În fapt însă, prin semnalele emise de postură, fizionomie, mimică, gestică, tonalitatea vocii și conotația cuvintelor, el poartă o mare varietate de alte atitudini și sentimente de infinite culori și nuanțe. Dincolo de ritual, transmite mesaje de sinceritate, deschidere, încredere, prietenie, ostilitate, putere, siguranță, nesiguranță, teamă, dominanță, supunere, ironie, lingușire, seducție și multe altele.

Mesajul ritualic al salutului verbal este completat, nuanțat și chiar răsturnat de limbajul trupului.

După împrejurări, expresia verbală a salutului înseamnă rostirea unor formule de genul:

„Bună dimineața (ziua, seara), doamnă (domnule)...”.

„Vă salut, domnule...”.

„Omagiile mele, doamnă...”.

„Sărut mâna, doamnă...” etc.

Nu-i obligatoriu să fie pronunțat numele persoanei salutate, dar este mai bine când acest lucru se întâmplă. După „doamnă, domnișoară sau domnule”, se rostește numele, și nu prenumele persoanei salutate. Există o manieră de a saluta informal, familiar, colegial și o alta de a saluta oficial, respectuos cu toată deferența.

În cazul întâlnirilor oficiale, imediat după apelativele *doamnă, domnișoară, domnule*, pro-

tocolul recomandă rostirea clară și apăsă a demnității, funcției, gradului sau titlului:

„Bună ziua, domnule director...”.

„Vă salut, domnule profesor..., domnule ministru..., domnule doctor...”.

O regulă a Codului de politețe și protocol spune că „persoana mai politicoasă salută prima pe cea mai puțin politicoasă”. Oamenii politicoși și demni se salută aproape simultan.

Peste orice alte reguli, salutul este oportun atunci când privirile se întâlnesc la distanța potrivită și când intri în încăpere. Bărbatul salută la circa 2 metri, eventual, ridicând pălăria, privind în ochi fără mâini în buzunare. Când nu are pălărie, înclină capul, cu un gest specific al mâinii. Când capul este acoperit de căciulă, șapcă, basc, este preferabilă schițarea intenției de a le scoate de pe cap, prinzând marginea cu degetele, într-un gest simbolic.

Femeile răspund la salut prin ușoară înclinare a capului, însoțită de un zâmbet aprobator. În rigorile politeții clasice, doar ele pot avea inițiativa de a reține interlocutorul pe stradă. Bărbatul nu are acest drept. În schimb, aceleași rigori ale politeții recomandă celui din urmă să rămână cu pălăria în mână atât timp cât durează conversația pe stradă.

Dincolo de regula regulilor, deja enunțată, pot fi puse în cauză altele care legitimează maniera convențională și ritualică de a indica respectul între sexe, vârste, persoane cu statut social și poziții ierarhice diferite sau, pur și simplu, în împrejurări specifice:

- Bărbatul salută primul femeia.
- Persoana mai tânără o salută prima pe cea mai în vârstă.
- Nou-venitul îi salută primul pe cei deja prezenți.
- Persoana singură salută prima grupul.
- Vânzătorul îl salută primul pe client.
- Funcționarul public îl salută primul pe contribuabil.

- Elevul sau studentul îl salută primul pe profesor.
- Persoana din mașină o salută prima pe cea de pe stradă.
- Cel care trece îl salută pe cel care stă locului.
- Persoana care intră în încăpere îi salută pe cei aflați în interior.

(de Ștefan Pruteanu, *Antrenamentul abilităților de comunicare*)

TEXTUL B

O mulțime de neînțelegeri, dar, de asemenea, o mulțime de cunoștințe despre alții se află în limbajul corpului, gesturi și paralimbaj. Cea mai mare parte a comunicării nonverbale este creată de limbajul corporal, deoarece poate transmite mesaje puternice. Cu toate acestea, oameni cu background cultural diferit utilizează limbajul corpului în mod divers în procesul de comunicare: în anumite momente poate fi evident, în timp ce în altele poate fi foarte subtil. Există multe exemple de diferențe culturale, inclusiv o simplă strângere de mână care ar putea varia în semnificație de la cultură la cultură:

- în cultura vestică o strângere de mână puternică este necesară ca un semn al autorității și încrederii;
- în mai multe țări din Estul îndepărtat, o strângere de mână puternică este catalogată ca fiind agresivă, de aceea este preferată aplecarea;
- în nordul Europei, o strângere de mână puternică și fermă este normală;
- în unele țări din sudul Europei și din America Centrală și de Sud, o strângere de mână ar trebui să fie mai lungă și calduroasă, de obicei cu stânga atingând și coatele;
- în Turcia, o strângere de mână puternică este considerată agresivă;
- în unele țări africane, o strângere de mână moale este obișnuită;
- bărbații din țările islamice niciodată nu strâng mâna femeilor din afara cercului familial.

Un alt exemplu ar putea fi poziția așezată la o întâlnire sau cină. Poziția cu picioarele încrucișate este considerată lipsită de politețe în Japonia. În părți ale Indiei și Orientul Mijlociu, expunerea gleznelor este considerată un gest lipsit de respect. Astfel, aruncarea pantofilor la un moment dat către cineva sau ceva, reprezintă un protest și/sau agresivitate.

O mulțime de oameni care lucrează mai ales în medii internaționale au tendința de a păstra gestica la minim, deoarece gesturile cu mâinile pot fi considerate ca fiind „un câmp minat”. De exemplu, în cele mai multe părți ale lumii, gestul de a indica cu mâna către o persoană este văzut ca o insultă, în timp ce în altele – poate fi considerat pur și simplu ca o referință.

Cel mai des folosit în lume este datul din cap. Dar chiar și acest gest obișnuit poate avea semnificații diferite. În unele părți din India, cei care leagă capul dintr-o parte în alta confirmă faptul că înțeleg și ascultă în mod activ interlocutorul. Bulgarii atașează diferite însemnătăți pentru „Nu” și „Da”, atunci când răspund dând din cap. Folosesc datul din cap pentru a sublinia o opinie și a ilustra ceea ce spun.

De asemenea, gesturile făcute cu mâinile au semnificații variate în diferite culturi: semnul „OK” cu degetul mare înseamnă că adresați cuvinte neplăcute în Grecia, Spania sau Brazilia. În Turcia ar putea fi o insultă pentru homosexuali. Un semn OK este un indicator pentru „treabă bună” în America sau Europa.

(Ghid privind comunicarea interculturală și procesul de incluziune socială)

- Identifică tipul de comunicare descris: verbală sau nonverbală.
- Selectează structurile verbale vs simbolurile nonverbale din texte.
- Determină dacă enunțurile sunt adevărate sau false.

Enunțuri		A	F
1.	Salutul exprimă respect, politețe, curtoazie.		
2.	Salutul verbal niciodată nu este completat de limbajul trupului.		
3.	Nu este o diferență între salutul informal și cel oficial.		

4.	Oamenii politicoși salută primii.		
5.	Strângerea puternică de mână este identică în toate culturile.		
6.	În India expunerea gleznelor este considerată un gest de respect.		
7.	Gesturile făcute cu mâinile au semnificații variate în diferite culturi.		

D. Realizează un *Joc de rol*, utilizând structurile verbale vs simbolurile nonverbale din texte.

E. Propune sfaturi de utilizare a structurilor verbale de salut și a simbolurilor nonverbale pentru a comunica eficient cu persoane de altă etnie.

Activitatea de învățare 3. Hora proverbelor

Propune proverbe sau zicători care se referă, direct sau indirect, la eticheta verbală. Remarcă asemănările și deosebirile culturale.

română	ucraineană	bulgară	găgăuză	rusă	alte culturi
<i>Cum îi bună ziua, așa-i și mulțumita.</i>					
<i>Vorba dulce mult aduce.</i>					
...					

Activitatea de învățare 4. Hexagonul cu noașterii.

Completează Hexagonul cu noașterii.

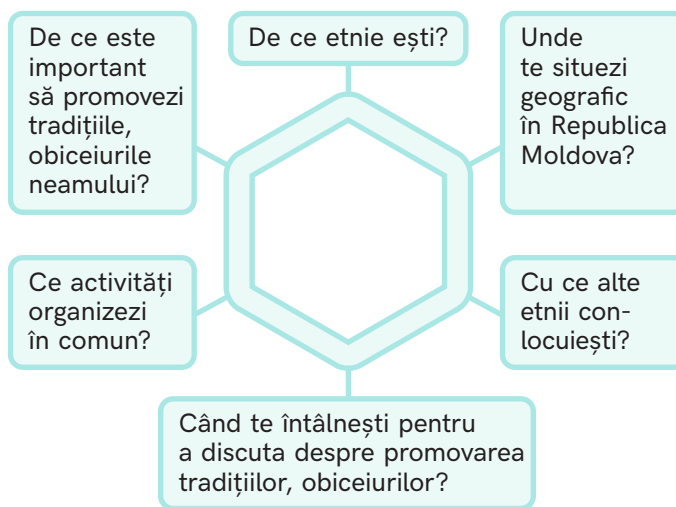


Activitatea de învățare 5.

Redactează un *Dicționar intercultural* de cuvinte, expresii și/sau simboluri/emojiuri care exprimă politețea, respectul, recunoștința.

Activitatea de învățare 6. Lucru în perechi

Documentați-vă despre obiceiurile dintr-o altă cultură decât cea română. Improvizați un dialog în care să solicitați informații cu referire la respectiva cultură.



Activitatea de învățare 7. Găsește pe cineva care...

poate să-ți ofere:

- rețeta pentru un borș ucrainesc;
- rețeta pentru o plăcintă găgăuză;
- rețeta pentru sarmale (de-ale românilor sau romilor);
- rețeta pentru baclava turcească etc.



Activitatea de învățare 8. Revista/Albumul diversității culturale

Organizați-vă demersul, după cum urmează:

- determină specificul cultural al etniei în care te înscrii, referindu-te la portul popular, muzică, dans, gastronomie etc.;
- precizează aportul tău în promovarea valorilor culturale;
- dezvoltă un plan de acțiuni;
- creează revista/albumul (format letric sau digital).

Evaluare formativă

A. Ascultă textul „Pilda elefantului sau cum poți să ai dreptate și să te înșeli în același timp” de Adrian Vascul și realizează itemii propuși.

1.	Decide dacă afirmațiile sunt adevărate (A) sau false (F).		5 p.
		A	F
a.	Fiecare dintre noi consideră că opinia noastră este cea corectă, cele diferite fiind automat greșite.	☐	☐
b.	Financiarul nu trebuie să țină cheltuielile în frâu.	☐	☐
c.	Orbul care i-a pipăit piciorul elefantului a spus că acesta este ca o creangă de copac.	☐	☐
d.	De multe ori imaginația completează cu presupuneri ceea ce nu știm.	☐	☐
e.	În text s-a analizat pilda elefantului.	☐	☐
2.	Selectează răspunsul corect. ✓ Orbul care a pipăit coada a zis că este: a. un stâlp; b. o sfoară; c. o creangă de copac. ✓ Vânzările trebuie: a. să fie urgente; b. să țină în frâu cheltuielile; c. să vândă mai mult. ✓ Să nu presupunem că: a. dreptatea ne aparține; b. elefantul este societatea noastră; c. lucrurile, de cele mai multe ori, evoluează înspre conflict.		3 p.
3.	Stabilește corespondențe pentru a arăta efectele toxice ale conflictului permanent.		4 p.
1.	Cei care susțin condițiile stricte	a.	cei care o condamnă
2.	Cei care au încredere în vaccin	b.	cei care le contestă
3.	Cei care cred în școala online	c.	cei care au îndoieli
4.	Cei care au continuat să lucreze	d.	cei care au rămas fără venituri
4.	Completează enunțurile lacunare. a. Paradoxal, am putea spune că _____ și se înșală în același timp. b. Avem dreptate să credem că știm cel mai bine ce se întâmplă _____. c. Regele a concluzionat: _____. d. Exprimarea opiniilor o facem după _____ de care dispunem.		4 p.
5.	Caracterizează-l argumentat, în patru enunțuri, pe rege.		4 p.
6.	Argumentează, în opt enunțuri, cum poți să ai dreptate și să te înșeli în același timp.		8 p.
Corectitudine 2 p.			Total: 30 p.

B. Lecturează textul pentru a preciza detaliile solicitate în itemii de la pagina 154.

Pilda elefantului sau cum poți să ai dreptate și să te înșeli în același timp

Indiferent de poziția pe care o avem, atât în cadrul companiilor, cât și în cadrul societății în general, avem, și este firesc să avem, opinii. Exprimarea acestora o facem fiecare după puterile și mijloacele de care dispunem.

Se întâmplă însă un lucru destul de des. Fiecare dintre noi consideră că opinia noastră este cea corectă, cele diferite fiind automat greșite. Din acest punct, de cele mai multe ori, lucrurile evoluează înspre conflict, și nu înspre rezolvarea problemei. Iar soluția nu poate fi niciodată conflictul permanent. Din contra, acesta creează falii* adânci care ne situează în poziții ireconciliabile*.

Avem exemple numeroase în acest sens – atât din viața companiilor, cât și din zona politică sau cea socială. Ceea ce trăim de un an de zile ne-a demonstrat din plin efectele toxice ale conflictului permanent. Cei care susțin condițiile stricte și cei care le contestă. Cei care au încredere în vaccin și cei care au îndoieli. Cei care cred în școala online și cei care o condamnă. Cei ce au continuat să lucreze și cei ce au rămas fără venituri. Companii care au putut merge înainte și altele care sunt în faliment. Autorități care vor să dea drumul economiei cât mai mult și cât mai repede. Și autorități care vor să se înghețe totul până la încheierea pandemiei.

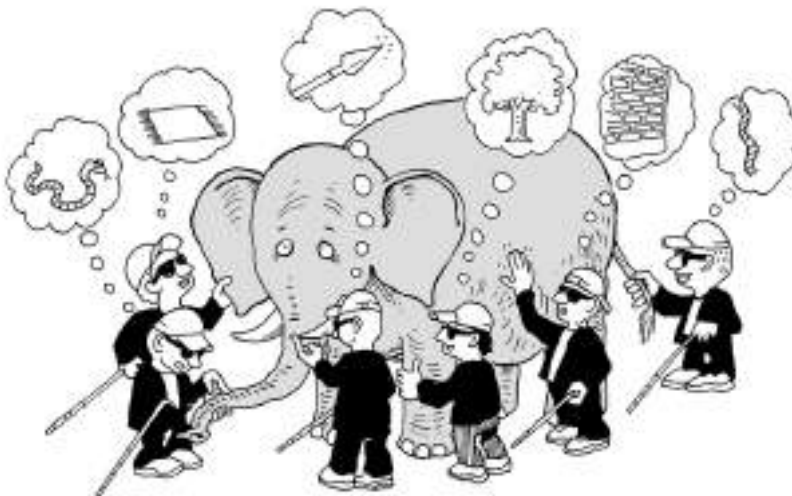
Exemple similare avem și în companii. Cercetarea consideră că Managementul neglijează investițiile, că Financiarul respinge achiziții

esențiale și că Vânzările nu știu să vândă. Managementul consideră că investițiile nu sunt urgente, că Financiarul trebuie să țină cheltuielile în frâu și că Vânzările trebuie să vândă mai mult. Vânzările sunt supărate, pentru că produsele nu sunt tocmai ce vor clienții. Financiarul nu înțelege de ce restul departamentelor nu se panichează și ele. Iar Juridicul este șocat de câte vulnerabilități legale sunt permise de către toți.

Fiecare crede că are dreptate. Paradoxal, am putea spune că fiecare are dreptate și se înșală în același timp. Este posibil? Haideți să analizăm pilda elefantului. Un rege a cerut unor orbi să decidă cum arată un elefant prin simpla pipăire a câte unei părți diferite a corpului acestuia. Fiecare a afirmat că știe cum arată elefantul. Și fiecare l-a descris altfel.

Orbul care i-a pipăit piciorul a spus că elefantul este ca un stâlp. Cel care i-a pipăit coada a spus că este ca o sfoară. Cel care i-a pipăit trompa a spus că seamănă cu o creangă de copac. Cel care i-a pipăit urechile a zis că este ca un evantai. Și descrierile diferite au continuat.

Regele a concluzionat: „Aveți fiecare dreptate și toți vă înșelați. Aveți dreptate, pentru că fiecare dintre voi a descris bine partea elefantului atinsă. Vă înșelați, pentru că fiecare dintre voi a presupus că elefantul luat în ansamblu seamănă cu partea atinsă. De multe ori imaginația completează cu



Ilustrație de Hans Møller

*

falie, -i – fisură, crăpătură

ireconciliabil, -ă, -i, -e – care nu se poate pune de acord, împăca, concilia; care este de neîmpăcat

presupuneri ceea ce nu știm. Apoi, foarte rapid, acestea se transformă în certitudini. Doar un mic pas și avem convingerea că elefantul este exact așa cum l-am perceput fiecare”.

Această certitudine, bazată pe anumite presupuneri la îndemâna noastră, este cea pe care o întâlnim destul de frecvent acutizată și transformată în adevăr absolut. Fiecare este convins de adevărul său. Conflictul astfel generat ne îndepărtează mai întâi de scopul comun. Și apoi de a găsi căile, chiar dacă nu sunt aceleași, dar constructive, de a ajunge împreună la acel obiectiv. Să ne imaginăm că elefantul este societatea noastră sau compania din care facem parte, sau un subiect anume. Atunci fiecare dintre noi, cei care formăm aceste comuni-

tăți, suntem un orb care atinge o parte din Adevăr, crezând că își poate extrapola* experiența pentru a descrie întregul.

Avem dreptate să credem că știm cel mai bine ce se întâmplă în imediata noastră apropiere. Însă ne înșelăm atunci când suntem convinși că ceea ce știm este suficient pentru a ne da seama cum se prezintă situația în ansamblul ei. Iar problema este că, în virtutea acestei convingeri, fiecare crede că poate lua decizii despre modul în care ar trebui atins obiectivul comun. Soluția este să nu mai presupunem că dreptatea ne aparține și toți ceilalți diferiți de noi greșesc. Să oprim astfel escaladarea* conflictelor, reușind până la urmă să vedem întregul elefant.

Adrian Vascu

- * *a extrapola* – a extinde; a trece de la o idee la alta, mai complexă, cu o sferă mai largă
escaladare, -ări – creștere, intensificare, extindere treptată a unei acțiuni, a unui conflict

1.	Transcrie, din text, enunțurile care indică: a. cercetările în domeniile managementului, financiarului și vânzărilor; b. de ce este șocat juridicul; c. ce credem că știm cel mai bine.	3 p.
2.	Scrive trei enunțuri cu sensurile diferite ale cuvântului <i>companie</i>.	3 p.
3.	Rescrie enunțurile, utilizând sinonimele cuvintelor subliniate. <u>De multe ori</u> imaginația <u>completează</u> cu <u>presupuneri</u> ceea ce nu <u>știm</u> .	5 p.
4.	Scrive câte un enunț dezvoltat cu fiecare verb: a exprima a se exprima a-și exprima	3 p.
5.	Adresează-i patru întrebări directe unui psiholog, cu privire la conflicte, având drept reper conținutul textului. Ce _____? Când _____? De ce _____? Cum crezi, _____?	4 p.
6.	Aprobă sau dezaproabă, în trei enunțuri, concluzia regelui: „Aveți fiecare dreptate și toți vă înșelați”.	3 p.
7.	Scrive două sfaturi argumentate, adresate colegilor, oferindu-le modalități, prin care să depășească conflictele/barierele în comunicare.	4 p.
Corectitudine 5 p.		Total: 30 p.

Temă 3

Voluntariatul schimbă viața

Motto: Voluntariatul este expresia cea mai frumoasă a solidarității umane, iar cei care își oferă timpul și energia pentru a-i ajuta pe ceilalți sunt adevărați eroi ai zilelor noastre.

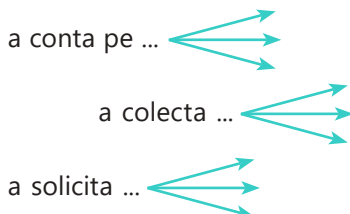
Gabriel Liiceanu



Evocare

1. Asociază **voluntariatul** cu un cuvânt-cheie, argumentând alegerea.

2. Formează îmbinări de cuvinte.



2.1. Alcătuieste enunțuri cu trei îmbinări de cuvinte.

3. Citește actele comunicative. Utilizează-le pe parcursul temei, după necesitate.



a prezenta fapte/întâmplări/ evenimente	a cere ajutor	a acorda ajutor
S-a întâmplat că Îmi amintesc când Aș vrea să vă povestesc despre Am fost martor la Vreau să vă relatez (despre) un eveniment important. Totul a început Apoi, a urmat În acel moment Pe măsură ce Dintr-odată În cele din urmă, Din această întâmplare am învățat că A fost o experiență care Întregul eveniment s-a desfășurat într-o atmosferă caldă. Am descoperit oameni deosebiți. Îmi amintesc cu drag acel moment de	Am nevoie de ajutor! Situația e gravă! Sunt în dificultate, ajută-mă/ajutați-mă! Salvați-mă! Te/Vă rog să mă scapi/scăpați de Pot/Putem conta pe tine? Nu mă descurc de unul singur, ajută-mă/ajutați-mă! Ajută-mă/ajutați-mă, te/vă rog! Îți/Vă solicit ajutorul Fii/fiți bun(-ă), ajută-mă/ajutați-mă! Fii/fiți amabil(-ă) Sunt depășit(-ă) de situație	Ai/Aveți toată susținerea mea. Fii/Fiți mai calm! Totul e bine, (nu-ți face griji). Nu te îngrijora/ Nu vă îngrijorați! Nu te deranja/ Nu vă deranjați! Încearcă să depășești situația! Poți/Puteți conta pe sprijinul meu. Dacă ai/aveți nevoie de ceva, spune-mi!/ spuneți-mi. Sunt alături de tine/ dumneavoastră. Îți/Vă ofer tot sprijinul meu.

4. Cutia cu provocări. Utilizează actele comunicative de la pagina 155.

Te provoc să:

identifici persoanele care te-ar ajuta necondiționat;

indici numele persoanei pe care ai ajuta-o;

numești motivul pentru care ar face-o ... ;

estimezi cât de mare ar putea fi ajutorul

5. Numește trei personalități care se implică/s-au implicat în acte de caritate.

6. Identifică tema următoarelor proverbe.

Prietenul bun la nevoie se cunoaște.

Bunătatea nu se cumpără, se învață.

Cu o vorbă bună deschizi și inima unui dușman.

Bine faci, bine găsești.

Fapta bună laudă pe om.

Bogățiile trec, dar faptele bune rămân.

Cea mai mare înțelepciune este bunătatea.

Omul inimos e ca un pom frumos: el te umbrește, el te hrănește, el te încălzește.

Averea cea mai de preț a omului – bunătatea și omenia.



PreText

7. Citește fragmentul propus și precizează în ce constă bucuria și libertatea adevărată a Mariei Tănase.

În țară era foamete. În loc să dispară, războiul părea să se fi așezat cu capul pe brațe și să fi ațipit chiar acolo, în mijlocul tuturor, ocupând străzi, ulițe, cartiere și mahalale, sate și câmpuri deopotrivă. [...]

Maria porni în turneu la sfârșitul anilor de secetă și foamete. Seară de seară, cu aceleași gesturi firești și cuvinte puține cu care traversa odinioară Buzeștii, rămânând fără bani ori fără câte o haină, îi cerea casierului:

– Dă și tu ceva.

Casierul mai trecuse și altă dată prin astfel de încercări și trăsesese învățăminte bune pentru viitor. Mai întâi scoate cutia de tablă în care fuseseră odată bomboane fondante de la Capșa și numai după aceea, în vreme ce scotocea deja printre bancnotele din ea, începu tocmeala, pentru ca Maria să vadă că nu se opune:

– Cât să fie, doamnă Tănase? Ce cumpărăm?

– Să fie cât trebuie ca să cumpărăm haine pentru doi copii și o albie de tablă pentru spălat, răspunse Maria, cântărind în vremea aceasta suma în minte. Scoate vreo două sute de mii de lei, se hotărî ea. [...]

Cumpără pentru o familie pe care o întâlnești pe drumul dintre hotel și sala de spectacol,

două rânduri de haine pentru copii și albia de spălat, adăugă zece pâini și niște mălai, le lăsă în poarta năruită a unei căsuțe pe jumătate intrate în pământ și se întoarse la teatru cu privirea pe care o au oamenii atunci când câștigă la loterie. Se aflau în Târgu Jiu, iar scena avea să se repete, pe parcursul aceluși turneu, în Râmnicu Vâlcea, în Curtea de Argeș și în Pitești. Peste tot părea să existe niște copii al căror tată nu se mai întorsese de pe front, aflați în așteptarea Mariei.

Prietenii o certau:

– Nu mai da banul, Marie! Pentru tine ce-ai oprit? Pune ceva deoparte pentru ziua de mâine, ca gospodarul.

– Du-te, mă, de-aici! râdea Maria de așa o idee năstrușnică. Pune tu deoparte. Ce să pun deoparte? La ce să opresc? Știi tu ce vine mâine? Știi măcar dacă mai vine? [...]

– Risipești tot, ceda coborând glasul la descurajare binevoitorul.

– Tot risipesc. Risipa e sensul vieții, neică. Cine-l află e liber. Ia risipește și tălică o dată numai și-ai să vezi câtă bucurie și libertate adevărată se află acolo. Dă-ți banii, dă-ți inima, dă-ți casele și zilele. Astea toate sunt cătușe. Eu cred că toată lumea ar putea cânta ca mine, dacă ar ști să risipească.

Simona Antonescu

8. Explică, în câte două enunțuri, secvențele din text.

- a) „Peste tot părea să existe niște copii al căror tată nu se mai întorsese de pe front, aflați în așteptarea Mariei.”
 b) „Risipa e sensul vieții...”

9. Exprimă-ți opinia: crezi că gesturi similare celor prezentate în text sunt binevenite în societatea de azi?**10. Ce emisiuni caritabile cunoști la radio, TV, spațiul virtual? Descrie, în patru-cinci enunțuri, o emisiune care te-a impresionat.****11. Analizează imaginea și formulează cel puțin trei avantaje ale activității de voluntariat.****12. Identifică trei evenimente de voluntariat din localitatea ta.****13. Audiază în YouTube *Imnul voluntarilor*, determinând acțiunile de care este responsabil un voluntar.****Înainte de text****14. Continuă gândul.**

A fi voluntar înseamnă ...

Dacă aș fi voluntar, ...

15. Activitate în perechi

Informați-vă despre domeniile voluntariatului:

- educațional;
- social;
- civic;
- sportiv;
- ecologic;
- cultural-artistic etc.

15.1. Prezentați, în cinci-șase enunțuri, unul dintre acestea.**16. Completează schema alăturată.****17. Meditează asupra aforismelor, comentând unul la alegere.**

Voluntarii nu sunt plătiți nu pentru că nu au nicio valoare, ci pentru că sunt de neprețuit. (Sherry Anderson)

Fii tu schimbarea pe care vrei să o vezi în lume. (Mahatma Gandhi)

Cel mai mic act de bunătate valorează mai mult decât cele mai mari intenții. (Oscar Wilde)

Voluntarii sunt plătiți în șapte cifre... ZÂMBETE. (Gayla LeMaire)

Munca în folosul altora este ceea ce plătești pentru locul tău pe pământ. (Mohammed Ali)



Studiul textului

18. Citește articolele din *Legea cu privire la activitatea de voluntariat*, aplicând metoda Sinelg.

✓	+	–	?

Legea cu privire la activitatea de voluntariat

Capitolul I PREVEDERI GENERALE

Articolul 2. Principiile de organizare a voluntariatului

(1) Voluntariatul se organizează având la bază următoarele principii:

echitatea, incluziunea, egalitatea de șanse și de tratament – asigurarea prin abordare proactivă a implicării tuturor cetățenilor în activități și servicii voluntare indiferent de vârstă, sex, religie, apartenență etnică, limbă de comunicare, starea de sănătate, cerințe educaționale etc.;

înrădăcinarea valorilor – voluntariatul reprezintă un instrument al solidarității între indivizi, grupuri și comunități, promovând valori de responsabilitate socială, sprijin reciproc și înțelegere între diversele categorii sociale. Recunoaște valoarea inerentă a voluntariatului ca formă de consolidare comunitară și națională prin împărtășirea valorilor general-umane;

participarea benevolă – dreptul oricărei persoane de a se implica în activități voluntare doar din proprie inițiativă și în baza consimțământului liber exprimat;

responsabilizarea socială – sprijinirea inițiativelor care informează și educă cetățenii cu privire la drepturile și responsabilitățile civice și cetățenești;

respectul demnității și drepturilor beneficiarilor – toți beneficiarii activităților de voluntariat trebuie să fie tratați cu demnitate, respectându-se drepturile fundamentale.

Articolul 4. Noțiuni generale

În sensul prezentei legi se definesc următoarele noțiuni:

activitate de voluntariat (voluntară) – orice activitate de interes public întreprinsă de o persoană sau un grup de persoane pentru a contribui cu timpul propriu, abilitățile sau resursele personale la o cauză socială, fără a aștepta compensații bănești;



Informează-te!

Conceptul de *voluntariat* definește un tip special de activitate umană care are ca misiune sau ca funcție generală promovarea procesului de integrare și de coeziune socială, la scară comunitară (locală, teritorială, națională, europeană).

Activitățile de voluntariat stimulează procesul de participare activă a tineretului, inclusiv a elevilor, la viața societății. Calitatea de voluntar este asumată civic prin opțiune liberă, motivată intern și validată social, în condiții de contract și consens pedagogic. Pe fondul angajării sale în realizarea scopului general al învățării/autoînvățării pe tot parcursul vieții, voluntariatul a fost recunoscut de UE ca unul dintre domeniile strategice esențiale care promovează cooperarea, colaborarea, mobilitatea, deschiderea vizionară – calități atât de necesare într-o societate democratică și într-o economie bazată pe cunoaștere pe o piață a muncii favorabilă incluziunii.

Activitățile de voluntariat oferă elevilor și studenților, care îndeplinesc roluri de voluntari, posibilitatea de a realiza contacte directe cu oameni din diferite domenii sau comunități aflați în situații speciale, care solicită asistență (socială, psihomedicală, pedagogică etc.), relații de colaborare, participare socio-afectivă, implicare civică, inițiativă culturală (artistică, științifică, tehnologică, sportivă, spirituală etc.), angajare în acțiuni de protejare a mediului natural etc.

(Sorin Cristea, *Activitatea de voluntariat din perspectiva pedagogică*// Didactica Pro..., 2018, nr. 3)

certificat de voluntariat – act eliberat de o entitate gazdă, care atestă desfășurarea serviciului voluntar în cadrul unui program de voluntariat certificat și competențele dobândite de voluntar;

program de voluntariat – program instituționalizat, certificat în condițiile prezentei legi, în cadrul căruia voluntarii își pot desfășura serviciul voluntar, orientat spre interesul public;

program de voluntariat internațional – program de voluntariat care prevede desfășurarea serviciului voluntar în alte țări decât cea de reședință a voluntarului, promovând schimbul cultural și solidaritatea globală;

serviciu voluntar – perioada de încadrare a voluntarului în cadrul unui program de voluntariat, stabilit în cadrul unui contract semnat. Serviciul voluntar poate fi desfășurat în țara de reședință a voluntarului, fie în una sau mai multe țări alte decât cea de reședință a voluntarului;

voluntariat corporativ – inițiativă structurată întreprinsă de o persoană juridică de drept privat, pentru a încuraja și a facilita participarea angajaților săi la activități voluntare;

voluntariat formal – activitate voluntară desfășurată în cadrul unui program de voluntariat certificat. Voluntariatul formal se realizează prin intermediul unei entități gazdă;

voluntariat informal – activitate voluntară realizată în afara unui program de voluntariat;

voluntar – persoană fizică care desfășoară activitate de voluntariat în folosul altor persoane sau în folosul societății, din proprie inițiativă, fără a beneficia de o recompensă financiară.

Capitolul II

FORMELE DE VOLUNTARIAT

Articolul 10. Drepturile și obligațiile voluntarului

În sensul prezentei legi, voluntarului i se garantează un minimum de drepturi:

- a) desfășurarea activității într-un anumit domeniu, în funcție de disponibilitățile și capacitățile proprii și conform regulilor existente în entitatea gazdă;
- b) achitarea de către instituția organizatoare, conform legii, a cheltuielilor de transport, cazare, alimentare, în caz de necesitate – de deplasare, asigurare și a altor cheltuieli indispensabile pentru desfășurarea serviciului voluntar;
- c) dreptul de a solicita de la entitatea gazdă un certificat confirmativ cu privire la desfășurarea serviciului voluntar și scrisori de recomandare;
- d) dreptul la timp de odihnă, astfel încât durata activităților realizate să nu afecteze sănătatea și resursele psihofizice ale voluntarului;
- e) participarea la cursuri de instruire organizate, inițiate sau propuse de entitatea gazdă pentru o mai bună desfășurare a serviciului voluntar;
- f) certificarea, la finalizarea serviciului voluntar, a competențelor și abilităților dobândite;
- g) participarea la procesele decizionale ale instituției gazdă, ce țin de organizarea și desfășurarea activității și programului de voluntariat.

(8) Voluntarul are următoarele obligații:

- a) să îndeplinească sarcinile primite pe parcursul serviciului voluntar;
- b) să respecte și să urmeze politicile organizaționale ale entității gazdă și să realizeze programul de voluntariat în conformitate cu cerințele;
- c) să păstreze confidențialitatea informațiilor la care are acces pe perioada desfășurării serviciului voluntar;
- d) să nu admită transmiterea obligațiilor sale altor persoane;
- e) să informeze imediat entitatea gazdă despre incompatibilitatea de a realiza serviciul de voluntariat, în cazul în care apar astfel de circumstanțe.

Capitolul IV

POLITICI ȘI MĂSURI DE STIMULARE A VOLUNTARIATULUI

Articolul 18. Ziua Internațională a Voluntarilor

(1) În scopul recunoașterii contribuției voluntarilor la îmbunătățirea calității vieții, la dezvoltarea și consolidarea relațiilor sociale, precum și la crearea comunităților și societății bazate pe valori, în Republica Moldova se vor organiza activități dedicate celebrării Zilei Internaționale a Voluntarilor, în data de 5 decembrie.

(2) Autoritățile administrației publice centrale și locale, precum și instituțiile publice vor organiza și susține evenimentele dedicate celebrării Zilei Internaționale a Voluntarilor.

Sinonime

- indispensabil = necesar
- inerent = esențial
- a facilita = a ușura, a favoriza

Antonime

- a îmbunătăți ≠ a agrava
- benevol ≠ forțat
- privat ≠ public
- competență ≠ incompetență

(sursa: <https://parlament.md>)



Vocabular

entitate gazdă (aici) – instituție organizatoare



19. Recitește enunțurile în care:

- se definește activitatea de voluntariat;
- se prezintă drepturile unui voluntar;
- se specifică tipurile de voluntariat;
- se menționează când se celebrează Ziua Internațională a Voluntarilor în Republica Moldova.

20. Completează.

activitate de  ... voluntarul (ce face?)  ... voluntar  ...
(ce fel de?)

21. Alcătuieste propoziții cu următoarele îmbinări de cuvinte: administrație publică, buget disponibil, politica statului, program guvernamental, responsabilizare socială.**22. Exprimă-ți opinia, în trei enunțuri, pornind de la ideea: Statul susține și promovează voluntariatul în calitate de instrument educațional informal, ce contribuie la dezvoltarea competențelor și abilităților necesare integrării sociale, economice și culturale a persoanelor de toate vârstele.****23. Activitate în perechi**

Realizați un dialog, din opt replici, despre drepturile și/sau obligațiile voluntarului.

24. Prezintă un discurs despre voluntariat, utilizând zece-douăsprezece cuvinte din text.**Dincolo de text****25. Aplică metoda 6 De ce?, răspunzând la întrebarea: De ce să fii voluntar?****26. Redactează un program pentru Ziua Internațională a Voluntarilor, sărbătorită în localitatea ta.****27. Realizează o postare, pentru o rețea socială/un blog/o pagină a instituției etc., despre o activitate de voluntariat în care ai fost implicat.****Elemente de construcție a comunicării**

Reguli bazate pe pronunție. Articularea cuvintelor, respectând normele limbii române literare

Prezentele reguli de scriere și pronunțare sunt conform DOOM³:

a) e [e] sau cu ie [ie]:

- în majoritatea neologismelor, la început de cuvânt și de silabă după vocală se scrie *e* și se pronunță [e]: *epocă, epopee, aed, alee, idee, poem, poezie, poet, coexistență*;
- pronumele personale și formele verbului *a fi* – se scrie *e*, dar se pronunță [ie]: *eu, el, ei, ele, ești, este, e, eram, erai, era, erați, erau*;
- se scrie *ie* și se pronunță [ie] în cuvinte din fondul vechi: *ieftin, voie, cheie, bătaie* etc.

b) ea sau ia:

- se scrie și se pronunță *ia* când alternează cu *ie*: *piață/piețe, viață/vieți* etc.
- în neologisme, vorbitorii limbii literare actuale pronunță [ea]: *aleea/alee, creează/creez, efectuează/efectuez*.
- se scrie și se pronunță *ea* când alternează cu *e*: *seară/seri, dimineață/dimineți, veac/vecie* etc.

c) *oa* sau *ua*:

- la început de cuvânt și de silabă, diftongul *oa* se scrie *oa*, dar se pronunță [ua]: *oameni* [üameni], *oază* [üază], *respectuoasă* [respektuüasă];
- după consoană, diftongul *oa* se scrie și se pronunță [oa]: *foarte*, *joacă*, *luxoasă*, *poartă*, *soare*;
- după vocală, se scrie *oa* când alternează cu *o*: *cuvioasă/cuvios*;
- după vocală *ua* când alternează cu *uă*: *piua/piuă*, *roua/rouă*, *ziua/ziuă*.

În limba română, accentul este liber (cu poziția variabilă), caracter în virtutea căruia poate distinge omografe, și anume:

- cuvinte: *companie* (tovărășie, societate) – *companie* (unitate militară), *haină* (adj.) – *haină* (s.);
- forme gramaticale: *cântă* (pers. 3 sg. ind. perf. s.) – *cântă* (pers. 3 sg. ind. prez.); *încuie* pers. 3 sg. ind. perf. s.) – *încuie* (pers. 3 sg. ind. prez.).

Nu există criterii precise pentru predicția locului accentului în toate cuvintele și formele, de aceea pot exista ezitări și oscilații și se fac uneori greșeli (mai ales, la împrumuturi): *colibri*, *taxi*, *tiramisu*, în loc de *colibri*, *taxi* (dar *maxi-taxi*), *tiramisu*.

În funcție de uzul literar actual, prezentele norme recomandă o singură accentuare la cuvinte (substantive, adjective) și nume proprii precum: *antic*, *aripă*, *avarie*, *călugăriță*, *Dobrogea*, *doctoriță*, *editor*, *gingaș*, *jilav*, *picnic*, *precaut*, *pricină*, *profesor* etc.

Limba română a împrumutat numeroase cuvinte din alte limbi datorită contactelor lingvistice.

A. împrumuturi ale căror finală prezintă deosebiri între scriere și pronunțare se scriu cu cratimă: *babeurre-ul*; *blush-uri*, *bordeaux-uri*, *box-office-ul*; *cache-ul/-uri*; *cache-pot-uri*; *cash-ul*; *cashflow-ul*, *challenge-ul*, *chateaubriand-uri*, *deadline-uri* [dedlain], *debate-uri* [dibeit], *device-uri* [divais], *duty-free-uri*, *fake-uri* [feik], *fake news-uri* [feik-nius], *frame-uri* [freimuri] (dar *frappeuri*), *frech-uri*, *iPhone-uri* [aifon], *open space-uri* [opănspeis], *penthouse-uri* [penthau], *performance-uri* [performăns], *pas-de-deux-uri*, *search-uri* [sărč], *reality-show-uri*, *website-uri/site-uri web* [sait web] etc.;

B. împrumuturi care se scriu fără cratimă:

- substantive articulate hotărât (cele mai multe terminate în *-ing*): *babysittingul*, *bankingul*, *bloggingul*, *bookingul*, *brainstormingul*, *broccoliul* (it.), *cappucinoul* (it.), *coucking* [kaucing], *dandyul* (pl. dandyi), *e-learningul* [ilărningul], *hackingul* [heking], *hairstylingul* [herstăiling], *homeschoolingul* [haumskuling], *homeworkingul*, *lockdownul* [lockdaunul], *netul*, *networkul*, *networkingul*, *webul* etc.;
- substantive care formează pluralul:
- în *-i*, masculine: *bodyguarzi*, *brokeri*, *dealeri*, *businessmeni*, *gentlemen*, *chefi*, *cockeri*, *followeri* [falouări], *goalkeeperi*, *hairstiliști*, *jazzmeni*, *looseri*, *pizzeri* [pițeri], *speakeri* [spikăr], *traineri* [treinări];
- în *-uri*, neutre: *big banduri*, *backgrounduri*, *blocstarturi*, *bodyuri* [badiuri], *boomuri*, *brandyuri*, *cocktailuri/cocteiluri*, *coffee-breakuri*, *coveruri* [kavăruri], *dininguri* [daininguri], *displayuri* [displayuri], *drafturi*, *e-bookuri*, *e-mailuri*, *fast-fooduri*, *feedbackuri*, *feelinguri* [filinguri], *five o'clockuri*, *flashbackuri* [fleșbekuri], *flashmoburi*, *frappeuri*, *hashtaguri*, *hiperlinkuri*, *mailuri*, *internshipuri*, *iPaduri*, *largettouri*, *passworduri*, *playlisturi*, *play-offuri*, *secondhanduri*, *staccatouri*, *playstationuri* [pleisteișănuri], *prestouri*, *screeninguri*, *workshopuri* etc.

28. Pune accentul în următoarele cuvinte: *antic*, *apropo*, *audio*, *campus*, *candid*, *cocos*, *epocă*, *deoarece*, *firav*, *gingaș*, *jilav*, *ipoteză*, *motto*, *neutru*, *organizator*, *precaut*, *regizor*, *simfonie*, *transfer*, *vector*, *video*.

29. Identifică sensurile cuvintelor diferențiate prin accent: *haină/haină*, *copii/copii*, *mozaic/mozaic*, *companie/companie*, *tipic/tipic*.

30. Alcătuiește enunțuri cu trei perechi de cuvinte diferențiate semantic de accent.

31. Selectează, din DOOM³, zece-cincisprezece cuvinte împrumutate.

31.1. Redactează un text, din cinci-șase enunțuri, cu lexemele selectate.

Modelarea intonației conform contextului

În limba română raportul dintre accent și intonație, ca atare, se exprimă prin „ton înalt” și „ton coborât”. În propozițiile independente, ori cele care încheie o frază, există opoziția de „puternic accentuat” și „slab accentuat”. De exemplu, propoziția

Conferința Națională a Voluntariatului este un eveniment organizat o dată la doi ani.

Dacă vrem să spunem că anume la conferință ne referim, și nu la vreun simpozion, workshop etc., apoi se accentuează cuvântul *Conferință*.

Conferința Națională a Voluntariatului este un eveniment organizat o dată la doi ani.

Dacă însă vrem să arătăm că este important pentru noi tipul evenimentului (amplierea acestuia), vom evidenția cu un ton înalt cuvântul *Națională*.

Conferința Națională a Voluntariatului este un eveniment organizat o dată la doi ani.

Iar dacă vrem să arătăm frecvența evenimentului organizat, se evidențiază *o dată la doi ani*.

Conferința Națională a Voluntariatului este un eveniment organizat o dată la doi ani.

În propozițiile enunțative și exclamative, cu ton înalt, de regulă, se citește primul cuvânt:

Voluntariatul schimbă vieți.

Fii voluntar, luminează vieți!

În propozițiile interogative, în special, cele care cer răspunsul „da” sau „nu”, se accentuează ultimul cuvânt.

Ai fost implicat ca voluntar?

De reținut și alte modelări ale intonației:

a) în cazul enumerărilor, e posibilă crearea mai multor centre cu înălțimi de ton egale:

Un voluntar adevărat este o persoană responsabilă, empatică, sociabilă.

b) atunci când centrul de gravitate al frazei se află în prima propoziție, tonul final coboară puțin: *Voluntarii nu au neapărat timp, au inimă.* (Elizabeth Andrew)

c) când cuvintele inițiale sunt în corelație, e de preferat o intonație liniară, care nici nu urcă, nici nu coboară, rămâne la un nivel mijlociu.

Pe cât de anevoioasă este activitatea voluntarului, pe atât de frumos este rezultatul.

32. Selectează un text/fragment de text, explicând modelarea intonației.

33. Alcătuiește un enunț. Modelează intonația pentru a transmite mesaje diferite.

Model: În semn de apreciere a meritelor în promovarea activităților de voluntariat, persoanelor fizice le pot fi conferite distincții de stat ale Republicii Moldova.

În semn de apreciere a meritelor în promovarea activităților de voluntariat, persoanelor fizice le pot fi conferite distincții de stat ale Republicii Moldova. (Persoanelor fizice li se conferă distincții anume pentru meritele voluntarilor.)

În semn de apreciere a meritelor în promovarea activităților de voluntariat, persoanelor fizice le pot fi conferite distincții de stat ale Republicii Moldova. (Pentru meritele în promovarea activităților de voluntariat, persoanelor fizice, nu juridice, li se pot conferi distincții.)

În semn de apreciere a meritelor în promovarea activităților de voluntariat, persoanelor fizice le pot fi conferite distincții de stat ale Republicii Moldova. (În semn de apreciere a meritelor activităților în promovarea activităților de voluntariat, persoanelor fizice li se conferă distincții ale statului Republica Moldova, nu ale altui stat.)

Tema 4

Comunicarea în situații de conflict

Motto: Comunicarea este cheia oricărui conflict,
dar și soluția pentru el.

Andrei Pleșu



Evocare

1. **Definește noțiunea *comunicare*, aplicând *Grila lui Quintilian*.**
Ce presupune procesul de comunicare?
Cine sunt actanții unei situații de comunicare?
Când apare necesitatea de a comunica (și) cu alte persoane?
Unde putem comunica?
Cum se comunică eficient?
Cu ce scop comunică oamenii între ei?
2. **Propune zece reguli pentru o comunicare eficientă, completând *Acrostihul*.**
3.  **Realizează o schemă în care să reprezinți procesul de comunicare.**
4. **Formează îmbinări de cuvinte, organizându-le după model: comunicare – comunicare eficientă – comunicare ineficientă.**

C _____
O _____
M _____
U _____
N _____
I _____
C _____
A _____
R _____
E _____

ton	activă
	agresiv
ascultare	binevoitor
	clar
dialog	constructiv
	echivoc
mesaj	eficientă
	ineficientă
comunicare	pasivă
	sincer

5. **Organizează cuvintele în câmpuri semantice și denumește-le.**
acceptare, acord, agresiune, armonie, certuri, clarificare, colaborare, compromis, consens, contradicție, cooperare, discordie, disensiune, dispută, divergență, empatie, învrăjbire, luptă, neînțelegere, opoziție, respect, rivalitate, ruptură, solidaritate, tensiune, toleranță.
6. **Describe, în patru-cinci enunțuri, o situație de comunicare ineficientă în care ai fost implicat ca interlocutor sau martor.**

PreText

7. Citește textul și identifică în ce constă arta păcii.

Cum ajungem la conflicte, cum ieșim din ele?

Conflictele umplu istoria și practic fac istoria. Pe plan personal și social, suntem înconjuțați de conflicte de tot felul, pe care le asociem cu stresul, în timp ce asociem pacea cu acele momente în care ne simțim bine și ne putem dezvolta. În ce măsură ține de noi să trăim în pace și în ce măsură suntem afectați de factori externi, care ne împing în conflicte?

Majoritatea înțelepților lumii sunt de acord că:

- oamenii sunt diferiți, interesele lor sunt diferite, resursele însă nu sunt infinite, astfel încât de multe ori se poate ajunge la conflicte;
- arta de a evita conflictele este arta păcii, aduce liniște și confort în comunitate;
- există situații în care conflictul nu (mai) poate fi evitat;
- felul în care se rezolvă conflictul este ceea ce definește gradul de civilizație al unei comunități;
- conflictele care duc la violență aduc rupturi în comunitate și tind să se reproducă și să se întindă, producând mai multe conflicte și mai multă violență;
- conflictele rezolvate pașnic pot fi ocazii pentru o pace durabilă;
- în istorie conflictul a însemnat oportunitate de evoluție.

Conflictele sunt pornite și întreținute de oameni și, probabil, că am observat cu toții că există persoane care se simt bine în conflict și care creează mereu conflicte, după cum există și „oameni ai păcii” care, oriunde ajung, tind să creeze o atmosferă în care conflictele se aplanează. Există, desigur, și o categorie specială, a oamenilor care „se trezesc” mereu în mijlocul unui conflict, într-un mod catastrofic și aproape magic, fără să aibă aparent nimic de-a face cu acele cauze care au produs conflictul – apoi aceștia fie se comportă ca niște conflictuali puri, fie au un soi de „oroare de conflict” și sunt gata de orice ca să „scape”, să iasă din mijlocul conflictului sau, ca în preajma lor, vocile conflictuale să tacă – ceea ce poate duce la probleme mari din toate părțile. Unii specialiști numesc această atitudine „pasiv-agresivă”, iar prototipul ei este a-i determina pe alții să provoace acel conflict pe care ni-l dorim, dar a cărui pornire nu ne dorim să ne-o asumăm.

Dincolo de aceste categorii extreme, există categoria celor care nu caută conflict, nu sunt agresivi sau ofensivi, dar pot tolera existența conflictelor în anturajul imediat. Ei nu se precipită pentru aplanarea cu orice mijloace a conflictului și caută ca rezolvarea acestuia să se realizeze în cele mai bune condiții și pacea să fie reciproc avantajoasă și durabilă.

Roxana Melnicu

Sinonime

conflict
ceartă
dezacord
dezbinare
diferend
discordie
disensiune
dispută
divergență
gâlceavă
învălbire
litigiu
neînțelegere
sfadă (pop.)
vrajbă
zâzanie

Expresii

- a avea arțag
- a avea o neînțelegere
- a căuta ceartă
cu lumânarea
- a căuta nod în papură
- a fi pus pe ceartă
- a intra în conflict
cu cineva
- a se lua la ceartă/sfadă
- a fi pe picior de război

Familie lexicală

- conflict – a conflictualiza, conflictual, conflictualitate
- catastrofă – a catastrofa, catastrofic, catastrofal
- stres – a (se) stresa, stresat, stresant
- agresiv – a agresă, agre-sare, agresiune, agresivitate, agresor
- asociere – a asocia, asociat, asociabil, coasociat

8. Alcătuiește enunțuri cu următoarele îmbinări de cuvinte: *om conflictual, situație conflictuală, dialog stresant, interlocutor stresat, ton agresiv, comportament agresiv, agresivitate verbală.*

9. Scrie enunțuri cu următoarele verbe:

a certa – a se certa – a-și certa

10. Menționează categoriile de oameni prezentate în text, evidențiind câte două-trei caracteristici.

11. Meditează asupra celor lecturate și determină categoria de oameni din care faci parte. Dar membrii familiei tale/prietenii/colegii tăi?
12. Cum crezi, oamenii care evită conflictul sunt slabi, sensibili sau înțelepți? Argumentează opinia.
13. Ai fost vreodată martorul unui conflict? Prezintă trei-cinci trăsături ale persoanelor care se ceartă/ale „oamenilor păcii”.



14. Identifică două-trei personaje din literatura română, care se încadrează în clasificarea propusă în text.

15. Citește proverbele și redactează trei argumente *pro* sau *contra* referitoare la ideea principală a unuia dintre ele.

Cine are minte nu se amestecă în gâlceava altora.

Decât să ne sfădim, mai bine prieteni să fim.

Focul din scânteie se aprinde.

Unde-i vorbă, nu-i mânie.

Sfada și gâlceava aduc nenorociri.

Supărarea de seară s-o lași pe dimineață.



Observă!

- *a trăi în pace* = a trăi în bună înțelegere, în armonie
- *a face pace* (cu cineva) = a se împăca (cu cineva)
- *a strica pacea* (cu cineva) = a ajunge la conflict; a se certa (cu cineva)

16.  Scrie un dialog, din opt replici complete, respectând fiecare aspect al situației:

Mira este supărată, deoarece s-a certat cu Miroslav. Ea îl roagă pe psihologul școlii s-o ajute să depășească momentul. Psihologul acceptă și îi oferă sugestii. Mira îi mulțumește pentru ajutor și empatie.



17. Privește imaginile, exprimându-ți preferința pentru una. Formulează cinci întrebări și cinci răspunsuri în baza imaginii selectate.

17.1. Asociază proverbe imaginilor.

18. Citește actele comunicative. Utilizează-le pe parcursul temei, după necesitate.

a exprima regretul	a promite ceva
Scuze! Iartă-mi greșeala! Iartă-mă! Vă cer iertare/Vă cer scuze. Regret (sincer)! Păcat! Îmi pare rău! Nu vă supărați! Am greșit (e doar vina mea). Te rog să primești/să accepți scuzele mele. Îmi asum greșeala. A fost o neînțelegere. Regret consecințele acțiunii mele.	Promit că Îți/Vă promit că Voi face tot posibilul Ai cuvântul meu că Mă oblig să Mă angajez să Îți dau cuvântul meu de onoare că Voi fi mai atent(ă) data viitoare (...). Îmi asum responsabilitatea Nu te voi dezamăgi

19. Stabilește corespondențe.

- | | |
|----------------------------|--|
| 1.conflicte interpersonale | a) implică grupuri sau comunități cu interese sau obiective opuse. |
| 2.conflicte intrapersonale | b) decurg din diferențele de norme, valori și tradiții dintre culturi sau subculturi. |
| 3.conflicte sociale | c) apar în sfera politică, din cauza ideologiilor sau intereselor opuse. |
| 4.conflicte profesionale | d) sunt legate de accesul la resurse, distribuția bogăției sau competiția dintre organizații. |
| 5.conflicte culturale | e) se referă la luptele interne ale unei persoane, cum ar fi deciziile dificile sau emoțiile contradictorii. |
| 6.conflicte politice | f) se desfășoară în mediul de lucru, între colegi sau între angajați și angajatori. |
| 7.conflicte economice | g) apar între indivizi, de obicei din cauza diferențelor de opinii, valori sau interese. |

19.1. Joc de rol. Alege un tip de conflict, simulează o situație de depășire a acestuia, utilizând actele comunicative de mai sus.

20. Continuă lista sfaturilor argumentate pentru a preveni un conflict.

Acceptă diferențele, deoarece fiecare are o perspectivă unică!

Empatizează, deoarece înțelegerea sentimentelor celorlalți previne conflictele!

Zâmbește, deoarece

21. Activitate în grup

Realizați o revistă cu genericul *Cum depășim situațiile de conflict?*, completând:

Coperta	Titlul Imaginea de fundal/fond Editura
Cuprinsul	3-4 titluri de articole
Prefață/Cuvânt-înainte	Prezentarea revistei
Articolul I	Autor/Autori Titlul Cuvinte-cheie Plan de idei

Articolul II	Autor/Autori Titlul Cuvinte-cheie Colaj de imagini/Benzi desenate
Coperta de final	Este la discreția voastră

Înainte de text

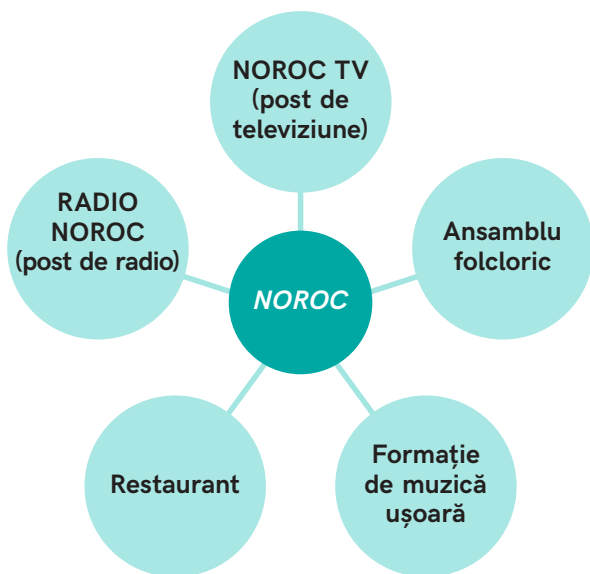
22. Exprimă-ți opinia: Ce înseamnă *noroc*? Dar *om norocos*? Te consideri *un elev norocos*? Argumentează.

23. Citește informația și prezintă colegilor numărul tău norocos, obiectul care crezi că-ți aduce noroc sau ghinion.

Norocul este un concept păgân, iar grecii și romanii antici obișnuiau să se închine norocului sub forma zeiței Fortuna. Însă chiar și astăzi se crede că anumite obiecte, precum piciorul de iepure, trifoilul cu patru foi sau anumite bijuterii, au în ele puterea de a aduce norocul în viața unui om. Se consideră că anumite zile, numere și chiar animale poartă noroc sau ghinion.

Căutarea norocului este strâns legată de superstiție, care, la rândul ei, se leagă de magie. Conform acestei viziuni asupra lumii, oamenii sunt la mila unor puteri nevăzute și forțe necunoscute, care ne-ar putea face rău sau ne-ar putea ajuta, după bunul-plac.

24. Informează-te din sursele media despre alte contexte în care apare lexemul *noroc*.



24.1. Relatează succint despre unul dintre contexte.

25. Comentează proverbul, aducând argumente *pro* sau *contra*: *Norocul și-l face omul cu mâna lui, dar mereu cu voia norocului.*

26.  Descrie o situație în care ai avut noroc.



Informează-te!

Cuvântul *noroc* are diverse semnificații în alte limbi. De exemplu, în limba germană „Glück” înseamnă stare de fericire, de bine, bunăstare. În multe limbi romanice, *norocul* este asociat cu șansa sau soarta. În franceză, avem cuvântul „chance”, în italiană „fortuna”, în timp ce în spaniolă și portugheză avem „suerte” și „sorte”.



Informează-te!

- noroc** – 1. soartă, ursită, destin (favorabil).
2. întâmplare neașteptată sau concurs de împrejurări favorabile, care asigură reușita unei acțiuni, îndeplinirea unei dorințe etc.
3. stare sufletească sau situație în care omul se simte fericit.
- norocos** – 1. (despre oameni) care are noroc, căruia îi reușesc toate; norocit.
2. (despre acțiuni) care decurge sau se încheie în mod favorabil; norocit.

- 27.** Propune trei simboluri ce ar ilustra conceptul *noroc*. Motivează, în trei enunțuri, alegerea acestora.
- 28.** Alcătuiește enunțuri cu lexemele *noroc* și *norocos*.
- 29.** Scrie, în șase enunțuri, o povestire cu lexemele: *om*, *colibă*, *cizme*, *nemulțumire*, *noroc*, *moară*.

Sinonime

- noroc = soartă, ursită; baftă, șansă; bine, fericire; bunăstare

Antonime

- noroc ≠ ghinion, nenoroc, nenorocire

Familie lexicală

- noroc – norocel, norocos

Expresii și locuțiuni

- *Cu sau fără (de) noroc* = (care este) cu (sau fără) succes
- *La (sau într-un) noroc* = la întâmplare, fără a fi sigur de reușită
- *Cum a da târgul și norocul* = după împrejurări
- *La cât mi-a sta norocul* = în ce măsură voi fi favorizat de soartă
- *A-i fi scris în noroc să...* = a-i fi sortit să...
- *A avea noroc sau a fi cu noroc* = a avea succes sau a fi favorizat de împrejurări în acțiunile întreprinse
- *Noroc că...* = bine că..., din fericire...
- *A avea norocul să...* = a se ivi prilejul favorabil pentru...
- *A avea noroc de cineva (sau de ceva)* = a avea avantajul de a da peste cineva (sau ceva) folositor; a se putea sluji cu folos de cineva sau de ceva
- *Unde-i norocul să...* = ce bine ar fi să...
- *A da noroc (bun)* = a saluta
- *Noroc (bun)!* = formulă de salut sau de urare

**Ioan SLAVICI**

(n. 18 ianuarie 1848, Șiria, jud. Arad – d. 17 august 1925, Panciu, Putna)
 Nuvelist, romancier, ziarist, membru corespondent al Academiei Române, „cărturar de tip iluminist, care răspândește lumina culturii”.
(Emil Alexandrescu)

Studii

1854–1858 – urmează Școala Elementară Ortodoxă din Șiria.

1859–1860 – clasa a IV-a la o școală elementară din Arad.

1860–1865 – clasele I–V la Liceul maghiar din Arad.

1865–1867 – clasele VI–VII la Liceul Piarist din Timișoara.

1867–1868 – clasa a VIII-a la Liceul maghiar din Arad; susține examenul de bacalaureat.

1868 – se înscrie la Facultatea de Drept și Științe a Universității din Budapesta.

1869 – continuă studiile la Facultatea de Drept a Universității din Viena (aici îl cunoaște pe Mihai Eminescu).

1871 – absolvă Școala Militară din Viena.

Funcții

1873 – secretar al Comitetului de promovare a mișcării culturale din Arad.

1874 – secretar al Comisiei de documente istorice „Hurmuzachi”, București.

1875 – profesor de filozofie la Liceul „Matei Basarab” din București.

1877 – redactor la ziarul „Timpul”.

1880 – profesor la Școala Normală a Societății pentru Învățătura Poporului Român.

1882 – profesor de română și filozofie la Azilul „Elena Doamna”.

1890–1894 – director de studii și profesor de istorie la Azilul „Elena Doamna”.

1916 – redactor la „Gazeta Bucureștilor”.

Opere

„Zâna zorilor” (1872), „Popa Tanda” (1875), „Gurasatului” (1879), „Budulea Taichii” (1880), „Novele din popor” („Moara cu noroc”) (1881), „Pădureanca” (1884), „Păcală în satul lui” (1886), „Istoria universală”. Manual pentru învățământul secundar (1891), „Ardealul”. Studiu istoric (1893), „Mara” (1894), „Povește pentru buna creștere a copiilor” (1897), „Vatra părăsită” (1900), „Românii din Ardeal”, „Educațiunea națională”, „Educațiunea fizică”, „Educațiunea morală” (1910), „Cel din urmă Armaș” (1922), „Amintiri” (evocă marii săi contemporani și prieteni: M. Eminescu, I. Creangă, I.L. Caragiale, G. Coșbuc, T. Maiorescu) (1924).

30. Citește fragmentele din text și indică locul și timpul acțiunii.**Moara cu noroc****I**

– Omul să fie mulțumit cu sărăcia sa, căci, dacă e vorba, nu bogăția, ci liniștea colibeii tale te face fericit. Dar voi să faceți după cum vă trage inima, și Dumnezeu să vă ajute și să vă acopere cu aripa bunătății sale. Eu sunt acum bătrână, și fiindcă am avut și am atât de multe bucurii în viață, nu înțeleg nemulțumirile celor tineri și mă tem ca nu cumva, căutând acum la bătrânețe un noroc nou, să pierd pe acela de care am avut parte până în ziua de astăzi și să dau la sfârșitul vieții mele de amărăciunea pe care nu o cunosc decât din frică. Voi știți, voi faceți; de mine să nu ascultați. Mi-e greu să-mi părăsesc coliba în care mi-am petrecut viața și mi-am crescut copiii și mă cuprinde un fel de spaimă când mă gândesc să rămân singură într-însa: de aceea, poate că mai ales de aceea, Ana îmi părea prea tânără, prea așezată, oarecum prea blândă la fire, și-mi vine să râd când mi-o închipuiesc cârciumărită.

– Vorbă scurtă, răspunse Ghiță, să rămânem aici, să cârlesc și mai departe cizmele oamenilor care umblă toată săptămâna în opinci ori desculți, iar dacă duminica e noroi, își duc cizmele în mână până la biserică, și să ne punem pe prispa casei la soare, privind eu la Ana, Ana la mine, amândoi la copilaș, iară dumneata la tustrei. Iată liniștea colibeii.

– Nu zic, grăi soacra așezată. Eu zic numai ce zic eu, vă spun numai așa, gândurile mele, iar voi faceți după gândul vostru, și știți prea bine că, dacă voi vă duceți la moară, nici vorbă nu poate fi ca eu să rămân aici ori să mă duc în altă parte: dacă vă hotărâți să mergeți, mă duc și eu cu voi și mă duc cu toată inima, cu tot sufletul, cu toată dragostea mamei care încearcă norocul copilului ieșit în lume. Dar nu cereți ca eu să hotărâsc pentru voi.

– Atunci să nu mai pierdem vorba degeaba: mă duc să vorbesc cu arândașul, și de la Sf. Gheorghe cârciuma de la Moara cu noroc e a noastră.

– În ceas bun să fie zis, grăi bătrâna, și gând bun să ne dea Dumnezeu în tot ceasul!

Aici în vale e Moara cu noroc.

Și fiindcă aici se opresc toți drumeții, încetul cu încetul s-a făcut bătătură înaintea morii, și oarecum pe nesimțite moara a încetat a mai măcina și s-a prefăcut în cârciumă și loc de adăpost pentru tot drumețul obosit și, mai ales, pentru acela pe care noaptea-l apucă pe drum. În cele din urmă, arândașul a zidit cârciumă la un loc mai potrivit, departe de câteva sute de pași de la râuleț, iar moara a rămas părăsită, cu lopețile rupte și cu acoperământul ciuruit de vremurile ce trecuseră peste dânsul.

Dar binecuvântat era locul acela mai ales de când veniseră cârciumarul cel nou cu nevasta lui tânără și cu soacra-sa cea bătrână, căci ei nu primeau pe drumeț ca pe un străin venit din lume, ci ca pe un prieten așteptat de multă vreme la casa lor. Abia trecuseră doar câteva luni după Sf. Gheorghe, și drumeții mai umblați nu mai ziceau că o să facă popas la Moara cu noroc, ci că se vor opri la Ghiță, și toată lumea știa cine



Secvență din filmul artistic „La Moara cu noroc”, 1956

e Ghiță și unde e Ghiță, iar acolo, în vale, între pripor și locurile cele rele, nu mai era Moara cu noroc, ci cârciuma lui Ghiță. Iară pentru Ghiță cârciuma era cu noroc. Patru zile pe săptămână, de marți seara până sâmbătă, era mereu plină, și toți se opreau la cârciuma lui Ghiță, și toți luau câte ceva, și toți plăteau cinstit.

Sâmbătă de cu seară locul se deșerta, și Ghiță, ajungând să mai răsuflă, se puneă cu Ana și cu bătrâna să numere banii, și atunci el privea la Ana, Ana privea la el, amândoi priveau la cei doi copilași, căci doi erau acum, iar bătrâna privea la câteșipatru și se simțea întreținută, căci avea un ginere harnic, o fată norocoasă, doi nepoți sprinteni, iar sporul era dat de la Dumnezeu, dintr-un câștig făcut cu bine.

Duminică dimineață Ghiță puneă calul la teleagă și bătrâna se ducea la biserică, fiindcă bătrânul, fie iertat, fusese cojocar și cântăreț de strană, și așa, mergând la biserică, ea se ducea parcă să-l vadă pe el. [...]

Ana și Ghiță îi sărutau mâna, ea mai săruta o dată copilașii, apoi zicea: „Gând bun să ne dea Dumnezeu!”, își făcea cruce și dădea semn de plecare.

Rămânând singur cu Ana și cu copiii, Ghiță privește împrejurul său, se bucură de frumusețea locului și inima îi râde când Ana cea înțeleaptă și așezată deodată își pierde cumpătul și se aruncă răsfățată asupra lui, căci Ana era tânără și frumoasă, Ana era fragedă și subțirică, Ana era sprintenă și mlădioasă, iar el însuși, înalt și spătos, o purta ca pe o pană subțirică.

IV

Ca om harnic și sânguitor, Ghiță era mereu așezat și pus pe gânduri, dar el se bucura când o vedea pe dânsa veselă: acum el se făcuse mai de tot ursuz, se aprindea pentru orice lucru de nimic, nu mai zâmbea ca mai înainte, ci râdea cu hohot. [...] Adeseori Ana ar fi voit să-l întrebe: „Ghiță! ce-i cu tine?”, însă ea nu mai îndrăzneă să-i vorbească dezghețat ca mai înainte, căci se temea ca nu cumva el să se mânia și pe dânsa, ceea ce nu făcuse încă până atunci. [...]

XII

– Nu te mâhni, dragul meu, grăi bătrâna adânc mișcată. Mă uit la fața ta, mă uit la părul tău, și nu mai întreb ce s-a întâmplat: văd eu c-a fost mare nenorocirea prin care ai trecut. Nu-mi spune nimic: mă tem ca nu cumva nenorocirea ta să-mi pară prea mică și să-ți fac o nedreptate, căci ea este așa de mare cum o simți tu. Dar zic să nu te mâhnești: e norocul omului care a trecut prin o mare nenorocire, căci a scăpat de multe necazuri mici, care mistuie mai rău decât durerea.

Ghiță luă pe unul dintre copii și-l sărută.

– Sărmanii mei copii, zise el, voi nu mai aveți, cum avuseseră părinții voștri, un tată, om cinstit.

– Lasă, Ghiță, grăi Ana; noi și toți oamenii buni, care te cunosc, te știm cine ești și ne mus-



Igor Vieru. *Moara veche*, 1967

O personificare romantică și, totodată, o imagine simbolică reprezintă tabloul *Moara veche*. Așezată pe coasta unui deal, moara veche – acest vestigiu rămas intact din „negura vremurilor” – este simbolul existenței noastre milenare și locul unde, cum zicea Lucian Blaga, ia naștere însăși veșnicia. Liniștea ce domină în tablou nu este tulburată nici de suflarea vântului, nici de mișcarea norilor, nici de fuga liniilor curbe ale orizontului. Autorul evocă poezia spațiului necuprins al „microcosmosului” și al spațiului românesc.

trăm pentru gândurile rele ce ne vom fi făcut despre tine.

– Nu asta e cinstea, întâmpină soțul. Cinstit nu e decât omul care a astupat gurile rele, pe care nimeni nu-l poate grăi de rău fără a se da de rușine; cinstea e sila pe care le-o faci oamenilor răi de a te socoti om între oameni. Eu nu mai pot sili pe nimeni să nu le zică copiilor acestora: „Tatăl vostru e un ticălos!”

– Așa e, răspunse bătrâna; multe trebuie să faci de dragul lumii, fiindcă e mare nenorocirea când te strici cu ea. Dar ce să-i faci? e așa dată, și nu altfel. Dacă te-ai stricat cu lumea, nu te mai găti de sărbătoare, ci stai acasă și te pune să-ți torci din fuiorul tău o cămașă curată. [...]

Și bătrâna avea dreptate: Ghiță trecuse, într-adevăr, printr-un fel de prefacere.

„Lasă-l, săracul, cu păcatele lui”, zise el când îl văzu iar pe Lică Sămădăul, care veni câteva zile în urmă la Moara cu noroc. Iar Ana îl primi cu inima deschisă pe omul care vorbise atât de frumos în fața judecătorilor și prin a cărui cuminție scăpase soțul său de primejdia în care se afla.

După ce a stat vreun ceas de vorbă, Lică își desfăcu șerparul de la brâu, plin de bani, și-l desțertă pe masă.

Ghiță, cuprins de o pornire pătimașă, privi aspru în fața lui.

– De care sunt ăștia? întrebă el apăsând asupra vorbelor. De ai ovreului ori de ai domnișoarei?

El credea că Lică se va cutremura la auzul acestor cuvinte; rămase rușinat când acesta îi răsă în față și răspunse:

– Și de unii, și de alții; ca hoț m-am împrumutat și tot ca hoț trebuie să și plătesc.

– Și dacă mă prinde cineva cu ei?

[...] A doua zi, când Lică se întoarse iar pe la cârciumă, Ghiță simți că nu știe ce are să facă. [...]

Bunul Dumnezeu a rânduit ca copilul să se ia într-o toată după oamenii mari, și Petrișor, băiatul lui Ghiță, voia și el să aibă cu orice preț un bici cu al lui nenea Lică. [...] Ana luase dar un caiet și se pusese să-i îndeplinească unul. [...]

Ana rămase pe laiță, ținând capătul pletei, iară Lică stătea înaintea ei și, împărțind fuiorul în opt şuvițe, începu să îndeplinească în opt coarde, cum ea nu mai văzuse mai nainte. Și cum el îndeplinea, ea privea la degetele lui, care strângeau pleata, răsuceau coarda și-o îndeplineau cu măiestrie între celelalte, privea la mâna lui, care nu atinsese nici odată sapa, nici coarnea plugului, ci numai biciul ușurel și frâul calului, la mâna albă și la degetele lui subțiri și lungi, privea la cămașa lui albă ca floricelele, la fața lui rasă neted, la mustața lui lungă, la ochii lui verzui, care acum se mișcau cu atâta vioiciune, privea și asculta vorbele vesele, care curgeau întruna peste buzele lui, privea și asculta și-și aducea aminte de omul rece și aspru la față, pe care-l privise cu uimire copilărească atunci, în ziua aceea, când el sosise pentru întâia oară la Moara cu noroc, pe omul tăcut, pe care-l crezuse odinioară așa de rău și de primejdios și care acum își petrecea timpul cu dansa și se bucura când vedea că Petrișor saltă de bucurie. [...]

De aici înainte Lică își rări vorbele, începu să subțieze coardele,

– Cine să te prindă? banii sunt bani și tu ești cârciumar: vin la tine fel de fel de oameni și tu iei ce-ți dă fiecare.

– Și dacă te-aș da eu de gol?

– De asta nu mă tem, răspunse Lică.

Ghiță se ridică, scoase sertarul mesei, trase banii în el și iar îl închise.

– Vezi, acum ești om cu minte, grăi Lică. De ce folos ți-ar fi fost dacă-i spuneai judecătorului ceea ce poate că nici el nu dorea să-i spui. Peste mintea mea tot nu trece niciunul cu mintea lui, nici tu, nici altul. Lasă-i, șadă la răcoare, dacă sunt proști. Credeau, proștii, că eu îmi pun credința în niște oameni pe care nu-i țin destul de strâns legați și că mă vor păgubi pe mine, dacă se vor duce cu Răuț, ca să ia vreo sută de porci din turma mea: acum n-or să mai ia niciunul.

Ghiță suspină o dată. Era uimit de acest om atât de ager în răutatea sa și se simțea ușurat când află că în nedreptatea legilor e o aspră ceartă dumnezeiască.

XIV

să îndeplinească mai iute și încetul cu încetul iar se făcu omul cu față rece și aspră.

– Nu mai am mult, zise el în cele din urmă. [...] Ea îi zâmbea în ochi, îi arăta în toate chipurile că se bucură de vorbele lui. [...]

Ghiță umbla în vremea aceasta după trebile sale, însă când el se întoarse iar la cârciumă, Lică ședea la masa de sub cerdac și tăia cu vârful cuțitului creștături pe codiriștea făcută gata, iar Ana stătea în dosul lui și privea peste umărul lui cum lucrează, și cum stătea așa, ea se rezema cu dreapta de masă, iară stânga o ținea pe celălalt umăr al lui. Ghiță rămase o clipă amețit, apoi se depărtă iute, ca să nu mai vadă.

„Nu! își zise el, de asta nu m-am temut nicio dată și nu mă tem nici acum.”

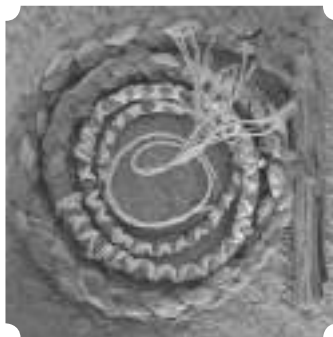
Și în adevăr el nu se temea, dară fierbea cu toate aceste în el. [...]

Astfel, trecu toamna și veni iarna, trecu și iarna și sosi primăvara. [...]

Adunase mulți bani Ghiță, atât de mulți, încât în fiecare zi își zicea: „Mult a strâns arândașul!”

În vremea aceasta Lică trăia zile albe. El venea des pe la Moara cu noroc, și de câte ori venea era vesel și bun și om cu dare de mână. [...]

Iar Ghiță nu râdea; se făcea că nu pricepe gluma, și când vedea pe Lică învărtindu-se pe lângă Ana ori pe Ana trăgându-se la Lică, el se ducea pe ici încolo, ca să nu vadă



nimic, fiindcă-i era greu să vadă. [...] Dar câteodată îi părea că ea își dă silință să-l țină pe Lică departe de la sine, și atunci el își făcea muștrări și simțea înzecit ticăloșia la care căzuse el însuși; de aceea parcă-i venea să se bucure când iar o vedea căutându-l cu ochii pe Lică ori legându-se de el, căci acum erau deopotrivă. [...]

Pentru ca petrecerea să fie mai cu haz, Lică scoase peste câțva timp din șerparul său plin cu bani patru hârtii, scuipă pe ele și lipi de fruntea fiecăruia dintre țigani câte una.

– Acum cântați până ce nu se rup toate coardele! strigă el apoi, și iar o apucă pe Ana, care dinadins se lăsa în voia lui și se făcea cu atât mai neastâmpărată cu cât Ghiță se arăta mai nepăsător. [...]

Ghiță nu se mai putu stăpâni și, făcându-se că nu vede nimic, ieși să se mai răcorească sub cerdac.

– Acu lasă-mă, grăi Ana înecată, că începe Ghiță să se supere.

– Apoi nu vezi tu că nici eu nu vreau alta? răspunse Lică. Să-l necăjim nițel. Măi Ghiță! strigă apoi, așa e că mi-o lași mie acu o dată, de ziua de Paști?

– Fă cu ea ce vrei! răspunse Ghiță în glumă;



Secvență din filmul artistic „La Moara cu noroc”, 1956

dar în dosul glumei se simțea mânia lui oarbă și nesățioasă. Ana se desfăcu din brațele lui Lică, și câțva timp veselia pieri din mijlocul lor, deși îndeosebi Ana numai acu era în voie bună și ar fi voit să-și petreacă din toată inima.

Iar Ghiță plănuia în el cum să plece acum la Ineu, fără ca să dea loc la presupuneri, cum să plece, cum să-l afle pe Pinte și cum să se întoarcă pe nesimțite cu el ca să i-l dea prins pe Lică.

XVII

Luni, pe la prânz, focul era stins cu desăvârșire și zidurile afumate stăteau părăsite, privind cu tristețe la ziua senină și înveselitoare.

Din toate celelalte nu se mai alesese decât praful și cenușa: grinzi, acoperământ, dușumele, butoaie din pivniță, toate erau cenușă și numai pe ici, pe colo se mai vedea câte un cărbune stins, iar în fundul gropii, care fusese odinioară pivniță,

nu se mai vedeau decât oasele albe ieșind pe ici, pe colo din cenușa groasă.

Bătrâna ședea cu copiii pe o piatră de lângă cele cinci cruci și plângea cu lacrimi alinătoare.

– Se vede c-au lăsat ferestrele deschise! zise ea într-un târziu. Simțeam eu că nu are să iasă bine: dar așa le-a fost data!...

Apoi ea luă copiii și plecă mai departe.

Ioan Slavici

Vocabular

bătătură, -uri (pop.) – teren bătătorit (în fața casei)

boșcârță, -e (reg.) – încălțăminte de proastă calitate sau uzată

cârciumă, -i – local unde se consumă băuturi alcoolice (și mâncăruri)

a cârpi – a repara, a coase un obiect rupt sau descusut

ciuruit, -ă, -ți, -e – găurit în mai multe locuri

a curma – a întrerupe brusc, a pune capăt (unei acțiuni, unei vieți)

dușumea, -ele – pardoseală de scânduri (a unei încăperi)

grindă, -zi – bârnă groasă de lemn

jug, -uri – dispozitiv de lemn care se pune pe grumazul animalelor cornute care trag la car, la plug etc. sau, în unele țări, se fixează de coarnele lor

neconvârșit, -ă, -ți, -e (înv.) – foarte mare; imensă

pripor, -oare (reg.) – coastă de deal sau de munte, pantă abruptă

a șovăi – a fi nehotărât, a sta la îndoială

a știrici (reg.) – a căuta să afle ceva cu șiretenie, a se informa

teleagă, -egi – vehicul țărănesc, de obicei, cu două roți, folosit pentru transport rural

Lucrul cu vocabularul

31. Stabilește corespondențe.

spaimă	sclavie
noroi	bordei
aievea	mișel
ticălos	groază
colibă	glod
robie	real

31.1. Alcătuieste enunțuri cu trei sinonime, la alegere.

32. Consultă DEXI și ilustrează, în enunțuri, sensurile cuvintelor: *aspru, pleșuv, fire*.

33. Alcătuieste enunțuri cu următoarele verbe: a mulțumi – a se mulțumi – a-și mulțumi.



Secvențe din filmul artistic „La Moara cu noroc”, 1956

Studiul textului

34. Răspunde la întrebări.

- Unde se desfășoară acțiunea?
- Cine sunt personajele principale?
- Cui îi aparține decizia de a pleca la Moara cu noroc?
- Din ce cauză Ghiță nu mai vrea să fie un simplu cizmar?
- Cum arăta locul numit Moara cu noroc?
- Unde pleca bătrâna duminică?
- Care era atitudinea lui Ghiță față de soția sa Ana?
- Ce gânduri îl frământau pe Ghiță?
- De ce Ghiță dorea ca Ana să plece împreună cu bătrâna și copiii?
- Care este finalul destinului lui Ghiță?

35. Citește enunțurile care indică:

- opinia bătrânei despre noroc;
- caracterizarea Anei;
- meseria lui Ghiță;
- descrierea drumului spre Moara cu noroc;
- semnele unui loc binecuvântat;
- momentul desfășurării acțiunii;
- acțiunile lui Ghiță și ale Anei sâmbăta seara;
- reacția lui Ghiță la vederea banilor;
- decizia Anei de a nu pleca la sărbătorile pascale;
- nemulțumirea Anei;
- momentul despărțirii bătrânei de fiică;
- spusele bătrânei referitoare la cauza incendiului.

36. Redactează planul de idei al textului.

37. Recunoaște numele personajelor.

Citatul	Personaje	Numele personajului
„prea tânără, prea așezată, oarecum prea blândă la fire”; „fragedă și subțirică”; „sprintenă și mlădioasă”	Bătrâna Ana Ghiță Lică Sămădăul	
„înalt și spătos”; „om harnic și sânguitor”; „mereu așezat și pus pe gânduri”		
„om atât de ager în răutate”; „om viclean”		
„plângea cu lacrimi alinătoare”		

38. Continuă lista trăsăturilor personajelor.

Ana	Bătrâna	Ghiță	Lică
înțelegătoare	înțeleaptă	rob al banului	orgolios
...	...	...	...

39. Caracterizează un personaj din operă, conform fișei propuse.

Nume	_____
Locul în operă	_____
Date legate de familie	_____
Ocupație	_____
Portret fizic	_____
Portret moral	_____
Fapte săvârșite de către personaj	_____
Relațiile cu alte personaje	_____
Atitudinea mea față de personaj	_____

40. Caracterizează-l pe personajul principal, Ghiță, aplicând metoda Căsuța personajului.**Legenda**

1–2: Două trăsături de bază ale personajului caracterizat.

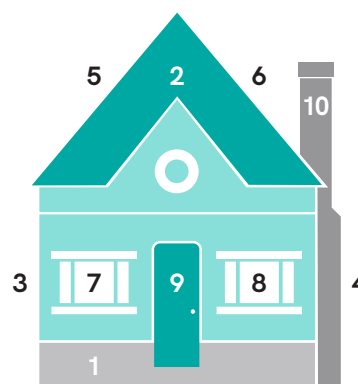
3–4: Două trăsături secundare ale personajului.

5–6: Două trăsături ce ajută personajul în relațiile cu ceilalți.

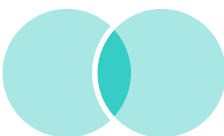
7–8: Două trăsături de caracter ce ajută personajul să iasă din orice încurcătură.

9: O trăsătură intimă, sesizabilă doar la o lectură mai profundă.

10: O trăsătură negativă, de care personajul ar trebui să se debaraseze.

**41. Realizează Diagrama Venn, indicând asemănările și deosebirile dintre Lică și Ghiță, referindu-te la:**

- comportament;
- felul cum acționează;
- mediul în care trăiesc;
- relația cu celelalte personaje.



42. **Activitate în grup** Discutați și argumentați opinia, aplicând metoda *Graficul T*.

<i>Ghiță nu este vinovat de prăbușirea sa morală și de distrugerea familiei.</i>	
<i>pro</i>	<i>contra</i>

43. Comentează citatele din operă, aplicând tehnica *Agenda cu notițe paralele*.

Citatul	Comentariul
„- Vorbă scurtă, răspuns Ghiță, să rămânem aici, să cârpesc și mai departe cizmele oamenilor care umblă toată săptămâna în opinci ori desculți, iar dacă duminică e noroi, își duc cizmele în mână până la biserică, și să ne punem pe prisma casei la soare, privind eu la Ana, Ana la mine, amândoi la copilaș, iară dumneata la tustrei. Iată liniștea colibeii.”	
„- Sărmanii mei copii, zise el, voi nu mai aveți, cum avuseseră părinții voștri, un tată, om cinstit.”	
„Cinstit nu e decât omul care a astupat gurile rele, pe care nimeni nu-l poate grăi de rău fără a se da de rușine; cinstea e sila pe care le-o faci oamenilor răi de a te socoti om între oameni.”	

44. Explică, în șase enunțuri, cauzele schimbării personajelor din opera „Moara cu noroc”, de Ioan Slavici.



Observă!

Familie unită	Evoluția personajelor Relația cu societatea Lipsa de comunicare	Familie destrămată
GHIȚĂ	LICĂ	GHIȚĂ
• personaj complex • statut social inițial • statut familial • harnic • spirit practic • sincer • putere de inițiativă • factor de decizie • spirit protector • respectuos • iubitor	• geniu al răului • autoritar • criminal • hoț • forță a destinului	• personaj complex • statut social final • lacom • patima banului • egoist și fals • introvertit • lipsit de încredere în sine • irascibil • complice la crimă și furt • disperat • criminal
ANA		ANA
• frumoasă • bună • blândă • cinstită • veselă • înțeleaptă • harnică • îngăduitoare • prevăzătoare • model de soție și mamă		• tristă • înstrăinată • lipsită de demnitate • trădătoare

Dincolo de text

45. Comentează afirmația „Omul să fie mulțumit cu sărăcia sa, căci, dacă e vorba, nu bogăția, ci liniștea colibei tale te face fericit”, aplicând metoda *Argument în patru pași*.



46. Scrie patru-cinci acțiuni pe care le-ai realiza pentru a deveni fericit/fericită sau a face pe cineva fericit/fericită.

47. Propune patru-cinci idei pentru o afacere de succes.

48. **Activitate în perechi**

Imaginați-vă că realizați filmul „Moara cu noroc”. Ce secvențe din operă ați modifica în calitate de regizor sau scenarist?

Portofoliu**Activitate în grup**

Realizați un afiș publicitar pentru hanul „Moara cu noroc” și împrejurimile acestuia.

**Informează-te!**

Antifraza – figură retorică prin care o locuțiune, o frază etc. se întrebuințează cu înțeles contrar celui obișnuit. De exemplu: *Moara cu noroc... Mare bucurie pe capul nostru!*

Repere de interpretare

Opera a apărut în volumul de debut „Novele din popor”, din 1881. Este o nuvelă de factură clasică, fiind structurată în 17 capitole, cu o înălțuire cronologică a evenimentelor.

Titlul operei, toponimul Moara cu noroc, fiind o antifrază, sugerează ironia destinului. Pe de o parte, drumeții, indiferent din care parte ar veni, se bucură atunci când văd moara-cârciumă. Și cele cinci cruci care stau înaintea morii par să confirme că locul este binecuvântat, deoarece tradiția spune că se ridică o cruce acolo unde un om a aflat o bucurie ori a scăpat altul de necaz. Pe de altă parte, moara devine locul unde „se macină destinele” personajelor, locul unde se încheie „pactul cu diavolul”. Astfel, titlul ar putea semnifica ideea că locul este blestemat și bântuit de duhuri rele, moara fiind „cu noroc” numai în sensul malefic al câștigului de bani pe căi necinstite.

Tema nuvelei este patima banului și consecințele ei existențiale, nefaste. Setea de îmbogățire are drept consecință degradarea morală a individului, pierderea echilibrului sufletească.

Acțiunea are loc într-un timp real, începând în preajma zilei de Sfântul Gheorghe (23 aprilie) și terminându-se de Paște.

Incipitul prezintă teza morală a lucrării, prin spusele bătrânei, mama Anei și soacra lui Ghiță, evidențiind un conflict între generații și între două lumi. Conflictul este unul complex, de natură socială (prezentând confruntarea dintre două mentalități diferite: Ghiță, care încearcă să-și depășească statutul social, confruntându-se cu Lică Sămădăul [sămădău = supraveghetor peste porcari], personajul antagonist, ceea ce creează conflictul exterior), dar și de natură psihologică și morală (conflictul interior trăit de Ghiță care alege între dorința de îmbogățire și liniștea familiei sale).

Sfatul bătrânei din incipitul nuvelei este providențial. Atunci când află despre intenția ginelei de a arenda hanul „Moara cu noroc”, rostește: „Omul să fie mulțumit cu sărăcia sa, căci, dacă e vorba, nu bogăția, ci liniștea colibei tale te face fericit”.

Cizmar de profesie, Ghiță s-a săturat să cârpească „cizmele oamenilor”, mai ales că aceștia obișnuiau să umble „toată săptămâna în opinci ori desculți, iar dacă Duminica e noroi, își duc cizmele în mână până la biserică”. De aceea ia în arendă hanul de la Moara cu noroc, ca să adune bani, pentru a se face „om cu stare”. Un timp

afacerile prosperă, încât seara, după o zi de muncă, se adună toți membrii familiei și numără cu satisfacție banii adunați peste zi.

Echilibrul familiei se distruge odată cu apariția lui Lică Sămădăul, șeful porcarilor de prin partea locului. Acesta își întinde influența asupra pădurilor de lângă Ineu, unde pasc turmele de porci. Lică îl silește pe Ghiță să colaboreze cu el. Conștientizând faptul că a-l înfrunta pe Lică înseamnă a renunța la agoniseala de până acum, Ghiță acceptă tacit târgul cu acesta și-i devine complice. Astfel, Ghiță îl informează despre mișcarea turmelor de porci, îi schimbă banii furați, îi dă martorii care să-l acopere în fața justiției.

Conflictul dintre Ghiță și Lică Sămădăul are ca punct de geneză banii, dar și pe Ana, soția lui Ghiță. Când Lică vine la han cu un chimir plin de bani furați, Ghiță pleacă să-l aducă pe jandarmul Pinte, și el fost sămădău și dușman de moarte al lui Lică.

Profitând de această situație, Lică o seduce pe Ana. Din acest motiv, la întoarcere, Ghiță o ucide pe Ana, iar Lică Sămădăul cu oamenii lui îl ucide pe Ghiță, apoi incendiază hanul. Lică preferă să se sinucidă, aruncându-se cu capul de un stejar uscat, dar să nu ajungă pe mâna justiției.

În final, în centrul atenției, apare bătrâna, care, contemplând dezastrul, pune totul pe seama destinului: „– Se vede c-au lăsat ferestrele deschise, zise ea într-un târziu. Simțeam eu că nu are să iasă bine: dar așa le-a fost data!...”

În concluzie, menționăm că banul distruge firea omului și îi alterează ireversibil viața interioară.

Aprecieri

„Slavici e înainte de toate un autor pe deplin sănătos în concepție; problemele psihologice pe care le pune sunt desenate cu toată finețea unui cunoscător al naturii omenesti, fiecare dintre chipurile care trăiesc și se mișcă în nuvelele sale e nu numai copiat de pe ulițele împodobite cu arbori ale satului, nu seamănă numai în exterior cu țăranul român în port și viață, ci au fondul sufletesc al poporului și gândesc și simt ca el.” (Mihai Eminescu)

„Moara cu noroc este prima scriere românească în care predomină preocuparea de a crea caractere puternice, cu o viață interioară complexă bine conturată.” (Paul Magheru)

Elemente de construcție a comunicării

Sensurile cuvintelor. Cuvintele monosemantice și polisemantice

Monosemia sau **monosemantismul** este proprietatea unor cuvinte de a avea o singură semnificație în orice context (explicat într-un singur articol în dicționar).

cuvânt monosemantic

semnificație

troll

Mesaj sau persoană care provoacă intenționat conflicte sau reacții negative prin comentarii pe platformele online.

Cuvinte monosemantice

cuvinte vechi, care au rămas folosite doar în anumite domenii, având o semnificație specifică, înțeleasă în mare parte doar de specialiști: *tensiometru, retină, volt, sulfat*

cuvinte intrate recent în uz, adesea împrumutate din alte limbi, unele pronunțându-se și scriindu-se ca în limba-sursă: *mouse, e-mail, hashtag, chat*

Cuvinte monosemantice utilizate în limbajul actual

Compromis, *compromisuri*, s.n. – Înțelegere, acord bazat pe cedări reciproce; concesiune.
Insultă, *insulte*, s.f. – Cuvânt sau faptă injurioasă la adresa cuiva; ofensă, jignire, injurie.
Conciliere, *concilierii*, s.f. – Împăcare, conciliație, unire, acord.

Cuvinte monosemantice utilizate în limbajul actual

Bullying s.n. – Comportament agresiv, repetat, menit să intimideze sau să rănească pe cineva

Feedback [pron. *fidbek*] s.n. *feedbackuri* [pron. *fidbekuri*] – Informații sau opinii oferite pentru a îmbunătăți o situație sau performanță.

Leadership [pron. *lidărșip*] s.n. – Funcție, poziție de lider.

Brainstorming [*breinstorming*] s.n. – Tehnică pentru stimularea în grup a gândirii creatoare a indivizilor, bazată pe emiterea liberă de idei pentru rezolvarea unei probleme.

Influencer [pron. *influensăr*] s.m., pl. *influenceri* [pron. *influensări*] – Persoană care are puterea de a influența deciziile altora datorită autorității sau vizibilității pe rețelele sociale.

Coaching [pron. *kăŭcing*] s.n. – Procesul de îndrumare personală sau profesională pentru atingerea unor obiective.

Altruism s.n. – Atitudine morală sau dispoziție sufletească a celui care acționează dezinteresat în favoarea altora; doctrină morală care preconizează o asemenea atitudine.

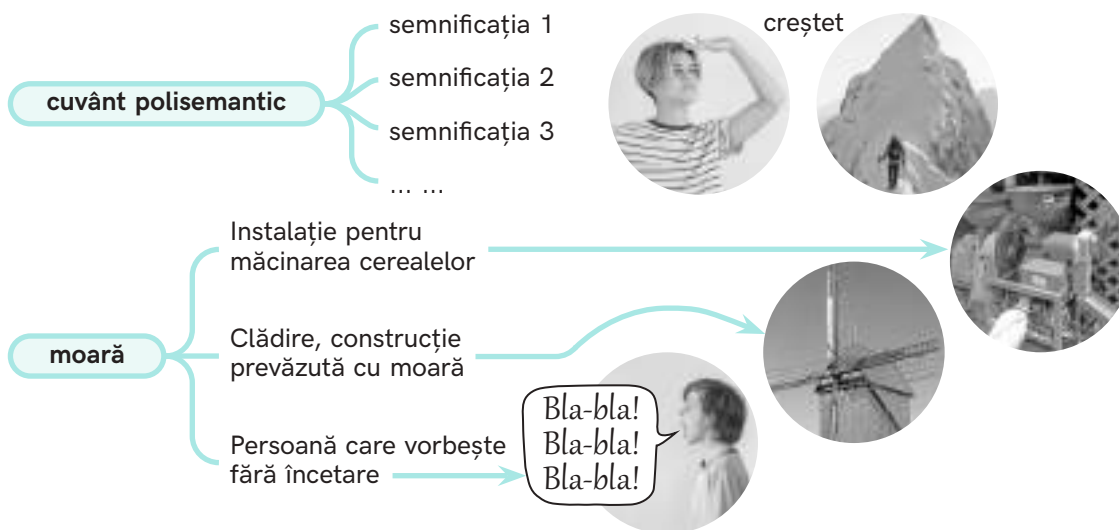
Anxietate s.f. – Stare de neliniște, de așteptare încordată, însoțită de palpitații etc.

Chatbot [pron. *četbot*], *chatboturi* [pron. *četboturi*] s.n., pl. – Program de inteligență artificială care simulează conversații umane pe platforme sociale sau aplicații.

Spam, *spamuri*, s.n. – Mesaje nesolicitate, trimise în masă, care perturbă comunicarea pe rețelele sociale.

Polisemia sau **polisemantismul** este capacitatea cuvântului de a avea mai multe semnificații, înregistrate în dicționarele explicative ale limbii.

De obicei, prima semnificație este considerată de bază și celelalte derivate (conotative, metaforice etc.).



49. Citește fragmentul și stabilește, consultând DEXI, dacă lexemele subliniate sunt monosemantice sau polisemantice.

Ana rămase pe laiță, ținând capătul pletei, iară Lică stătea înaintea ei și, împărțind fuiorul în opt șuvițe, începu să împletească în opt coarde, cum ea nu mai văzuse mai nainte. Și cum el

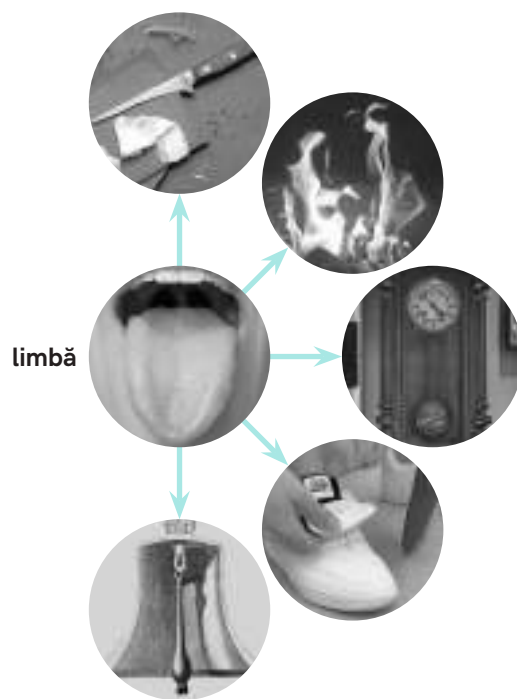
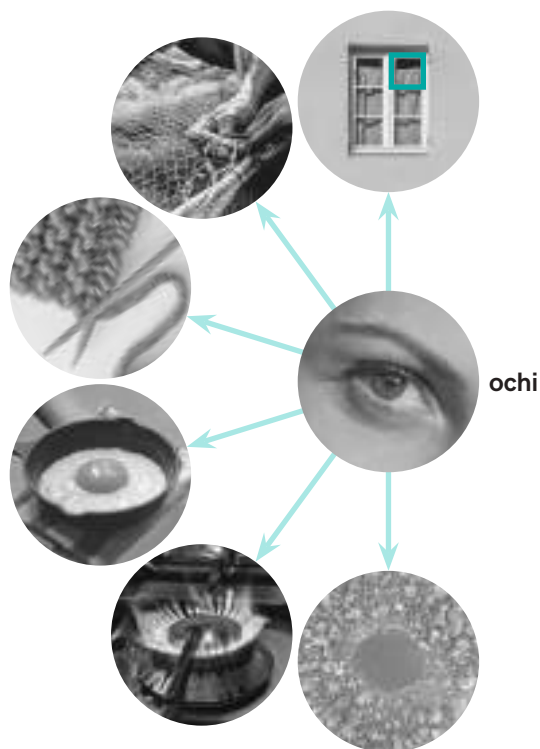
împletea, ea privea la degetele lui, care strângeau pleata, răsuceau coarda și-o împleteau cu măiestrie între celelalte, privea la mâna lui, care nu atinsese niciodată sapa, nici coarnele plugului, ci numai biciul ușurel și frâul calului, la mâna albă și la degetele lui subțiri și lungi, privea la cămașa lui albă ca floricelele, la fața lui rasă neted, la mustața lui lungă, la ochii lui verzuși, care acum se mișcau cu atâta vioiciune, privea și asculta vorbele vesele, care curgeau întruna peste buzele lui, privea și asculta și-și aducea aminte de omul rece și aspru la față, pe care-l privise cu uimire copilărească atunci, în ziua aceea, când el sosise pentru întâia oară la Moara cu noroc, pe omul tăcut, pe care-l crezuse odinioară așa de rău și de primejdios și care acum își petrecea timpul cu dânsa și se bucura când vedea că Petrișor saltă de bucurie.

49.1. Cu ce semnificație sunt utilizate cuvintele polisemantice în fragment? Alcătuieste enunțuri cu alte semnificații ale acestora.

50. Prezintă polisemia cuvintelor *ochi* și *limbă* (în baza imaginilor).



Imagine generată cu DALL·E (OpenAI)



În contexte frazeologice, cuvintele polisemantice pot dezvolta semnificații simbolice, înregistrate sau nu în dicționarele explicative.

Astfel, cuvântul *ochi* poate semnifica „relații (de apreciere, de admirație, de dragoste sau viceversa) dintre oameni”, iar cuvântul *limbă* poate dezvolta semnificația de „vorbit”, iar cuvântul *moară* – activitate continuă, neîntreruptă.

**Observă!****Expresii frazeologice**

- *A face (cuiva) ochi dulci* = a arunca cuiva priviri amoroase; a privi galeș.
- *A i se scurge (sau a-i curge) cuiva ochii după cineva (sau după ceva)* = a se uita cu mult drag la cineva sau la ceva, a-i plăcea foarte mult cineva sau ceva, a ține mult la cineva sau la ceva.
- *A pierde (sau a prăpădi) pe cineva din ochi* = a ține foarte mult la cineva, a iubi nespus.
- *A pune ochii (pe cineva sau pe ceva)* = a-i plăcea cineva sau ceva; a pune sub observație.
- *A sorbi (sau a mânca) pe cineva din ochi* = a ține foarte mult la cineva, a-l privi cu drag.
- *A-i fugi (sau a-i aluneca cuiva) ochii după cineva* = a privi cu admirație, fascinație sau atracție.
- *A nu avea ochi decât pentru cineva* = a fi îndrăgostit sau fascinat de cineva; a nu observa pe altcineva.
- *A nu avea ochi să vezi pe cineva/ceva* = a fi supărat pe cineva/ceva, a nu putea suferi pe cineva/ceva.
- *A privi pe cineva cu (sau a avea pe cineva la) ochi răi* = a nu simpatiza pe cineva.
- *A scoate ochii cuiva* = a-i reproșa cuiva ceva; a-i aminti mereu de ceva din trecut; a-i scoate pe nas.
- *A-i fi cuiva drag ca sarea-n ochi* = a nu putea suporta pe cineva.
- *A se uita (sau a privi) pe sub ochi* = a privi urât, disprețuitor sau cu suspiciune.
- *A întoarce ochii (sau a fi cu ochii întorși) pe dos* = a privi cu ostilitate sau cu scârbă.
- *A lua (pe cineva) la ochi* = a suspecta pe cineva sau a începe să-l urmărești cu bănuială.
- *A sta ca un spin în ochii cuiva* = a nu fi pe placul cuiva, a constitui o prezență neplăcută pentru cineva; a incomoda pe cineva.

51. Citește fragmentele de mai jos. Identifică relațiile dintre personaje și potrivește-le cu expresiile frazeologice corespunzătoare. Argumentează.

„Și cum el împletea, ea privea la degetele lui, [...] la ochii lui verzui, care acum se mișcau cu atâta vioiciune, privea și asculta vorbele vesele, care curgeau întruna peste buzele lui.”

A face (cuiva) ochi dulci

„Rămânând singur cu Ana și cu copiii, Ghiță privește împrejurul său, se bucură de frumusețea locului și inima îi râde când Ana cea înțeleaptă și așezată deodată își pierde cumpătul și se aruncă răsfățată asupra lui.”

A i se scurge (sau a-i curge) cuiva ochii după cineva (sau după ceva)

„Ghiță nu râdea; se făcea că nu pricepe gluma, și când vedea pe Lică învârtindu-se pe lângă Ana ori pe Ana trăgându-se la Lică, el se ducea pe ici încolo, ca să nu vadă nimic, fiindcă-i era greu să vadă.”

A lua (pe cineva) la ochi

„Ea îi zâmbea în ochi, îi arăta în toate chipurile că se bucură de vorbele lui.”

A nu avea ochi să vezi pe cineva/ceva

„Ghiță, cuprins de o pornire pătimașă, privi aspru în fața lui. — De care sunt ăștia? întrebă el apăsând asupra vorbelor. [...] — Și dacă te-aș da eu de gol? — De asta nu mă tem, răspunse Lică.”

A se uita (sau a privi) pe sub ochi

„Iar Ghiță plănuia în el cum să plece acum la Ineu, [...] cum să se întoarcă pe nesimțite cu el ca să i-l dea prins pe Lică.”

A sorbi din ochi

52. Selectează din dicționare expresii frazeologice cu lexemele *limbă* și *moară*. Grupează-le corespunzător.

• *A avea limba lungă* = a fi vorbăreț
...

• *A-și înghiți limba* = a amuți, a tăcea
...

limbă	
vorbire	tăcere
...	...

moară	
activitate de vorbire	afacere profitabilă
...	...

52.1. Argumentează titlul nuvelei *Moara cu noroc*, pornind de la sensul simbolic al morii.

- 53.** Continuă lista cu alte zece cuvinte monosemantice din categoria englezismelor. Verifică prezența lor în DOOM³. Observă varianta feminină a acestora.

vlogger – vloggeriță
 blogger – bloggeriță
 manager – manageră
 businessman – businessmană*
 fashionist – fashionistă
 outsider – outsideriță
 hairstylist – hairstilistă

* Formă neatestată în DOOM³.

- 54.** Dacă acțiunea din *Moara cu noroc* s-ar desfășura în secolul XXI, cum crezi că ar arăta cârciuma lui Ghiță? Propune o altă denumire pentru locație. Scrie un text, din opt enunțuri, utilizând cuvinte monosemantice recent intrate în uz.

54.1.  Redactează un anunț de angajare de personal, în numele proprietarului noii locații, utilizând denumiri de profesii actuale.

- 55.**  Redactează, în numele lui Ghiță, un discurs către Petrișor, fiul devenit adolescent, în care-l sfătuiește să aleagă o profesie actuală, care să-i consolideze familia și valorile morale. Utilizează cuvinte cu sensuri derivate și metaforice.

Expresii

- *A ajunge de la moară la râșniță* – a ajunge rău; a decădea.
- *A mâna apa la moara sa* – a căuta să tragă foloasele singur.
- *A turui ca moara fără apă* – a tăcea.
- *A(-i) da (cuiva) apă la moară* – a-i crea cuiva o situație favorabilă; a-i înlesni să facă un anumit lucru.
- *A-i lua (cuiva) apa de la moară* – a priva pe cineva de anumite avantaje de care s-a bucurat; a întrerupe pe cineva în timp ce vorbește.
- *A-i merge/umbla gura (ca o) moară (hodorogită/stricată/neferecată etc.)* – a vorbi foarte tare; a vorbi mult și fără rost.
- *A-i sta (cuiva) moara* – a nu-i mai merge bine; a nu mai avea profituri, avantaje.
- *A-i tăia (cuiva) apa de la moară* – a nu-i permite cuiva să mai vorbească; a face (pe cineva) să renunțe; a descuraja.
- *A-i umbla (cuiva) moara* – a-i merge bine; a fi în putere.
- *A-i veni (cuiva) apa la moară* – a se schimba împrejurările în favoarea cuiva.



Observă!

destinație	room service
atracție turistică	facilități
rezervație naturală	wi-fi
ecoturism	recenzie
sejur	sustenabilitate
cazare	design interior
check-in	vibe
check-out	livrări
recepție	vegan
cameră single/dublă	booking
rezervare	consultant turistic
tarif	

Atelier de lectură „Copii în cătușele Siberiei” de Spiridon Vangheli, o lecție de istorie și morală

Activitatea de învățare 1. Privește imaginile, precizând:

- mijloacele de transport cu care ai vrea să călătorești;
- locurile în care ai prefera să călătorești;
- persoanele cu care ai dori să călătorești;
- lucrurile/obiectele pe care le-ai lua în călătorie.



Activitatea de învățare 2. Completează în caiet tabelul în baza imaginilor propuse, aplicând metoda *Găsește pe cineva care...*

Recunoaște fenomenul din imagini.	
Află datarea fenomenului.	
A citit opere/a vizionat filme sau piese de teatru care abordează fenomenul.	
Cunoaște familii ale căror rude au suferit de pe urma fenomenului.	



Activitatea de învățare 3. Citește fragmentele din „Copii în cătușele Siberiei” de Spiridon Vangheli, identificând ororile deportărilor din Basarabia.

Copii în cătușele Siberiei Trenule, unde ne duci?

Cum a ieșit dimineața din casă, Vasile Bujor a și văzut printre scândurile gardului un șirag de ochișori: negri, albaștri, căprui, verzi – și toți ochii aceștia se boldeau la un pom de cireșe care se coc devreme și tocmai erau bune de mâncat. Gospodarul, tot în treburi, nici n-a luat seama ce se întâmplă în grădina lui.

– Bu-u-un, se apropie stăpânul și băieții o rup la fugă care încotro; dar Vasile, de colo: Ia stați, bre! Eu știu de ce fugiți: nu vă puteți cățăra în pom, așa-i?

Băieții se uitau unul la altul: nu cumva e o cursă la mijloc?

– Eu pot să mă sui și fără scară, a zis Iacobaș.

Apoi ceilalți, unul câte unul, au trecut de partea lui Iacobaș. Numai Luca, mai fricos, a spălat putina, zicând că-l doare un deget.

O clipă zăbavă, pomul era pli-i-in de copii, c-au prins curaj și fetițele de pe uliță. Ba s-a urcat și Olguța, fata lui Vasile Bujor. Și uite așa, n-a mai rămas o cireasă în pom, iar copiii se întorceau cu ochii plini de lumină, pe la casele cui îi are.

Tocmai pe-atunci, s-a întors și gospodina casei de la iarmaroc. Când a văzut pomul gol, s-a uitat lung la Vasile:

– Ai mai făcut o pozna, măi Bujor cu ochi albaștri. Dacă n-ai băieții tăi, iaca, îi găsești pe uliță când îți trebuie...

Nici prin cap să le dea însă, unora dintre copiii care au mâncat atunci cireșe, că în noaptea aceea o să-i aresteze. Ba că o să-l scoată cu pușca din casă și pe omul care le dăruise un pom întreg de cireșe!...

Știau despre asta numai câțiva militari, ascunși în Văgăuna Bursucului, nu departe de satul Sofia. Unul împărțea cartușe, altul încărcă arma, al treilea ascutea baioneta... Mai venea pe aici tupiluș și câte o coadă de topor din sat, să-l pârască pe careva....

Era 12 iunie 1941. Totul era gata, numai că așteptau pârdașul de noapte, după întâiul cântat al cocoșului, când necuratul își bagă coada în viața oamenilor.

Olguța tocmai visa că un fluture își cere voie să se așeze pe una dintre florile ei din fața casei, când aude niște bătăi strașnice în ușă. N-a apucat tata să deschidă, că au și fărâmat ușa. Au năvălit doi, cu puștile: unul cu cicatrice pe față, celălalt cu nasul turtit și ochi înguști. Alți doi militari, cu baionetele scoase, stăteau în prag. Le-au dat de înțeleș, în rusește, să se îmbrace iute și să iasă afară.

– Mamă!... Tată!... Unde ne duc?

Mama amușise de tot. Doar ochii îi alergau speriați, de colo-colo.

Tata a strâns din umeri. Cum nu mai avea mâna dreaptă de la încheietură, nu-i era ușor să se îmbrace. De obicei, îl ajuta Olguța. Și acum nu se putea încheia la un nasture, așa că... încerca cu dinții. Când fata a sărit să-l ajute, cel cu ochii înguști a și îmbrâncit-o:

– N-ai voie să te apropii! a urlat el.

Fata tremura: cine-s oamenii ăștia care au năvălit noaptea în casă ca niște bandiți?!

O fărâmitură de pâine nu i-au lăsat să ia, atât cât a înghățat Olguța din blidar trei linguri de lemn.

Când o vecină, auzind bocete, a alergat la gard să le arunce o pâine în căruța în care fuseseră buluciți, soldații i-au și arătat pușca!

D-apoi la Bălți, când i-au urcat în tren, viața gara de răcnete, că au arestat o groază de oameni, de prin toate satele din jur. Și unde să-i ticsească?

Expresii

- *A spăla putina* – a fugi pe furiș.
- *A prinde curaj* – a îndrăzni.
- *Lihnit de foame* – foarte flămând.
- *A rămâne de izbeliște* – a lăsa la voia întâmplării.
- *(O) zvârlitură de băț* – distanță până la care se poate arunca un băț sau o piatră; distanță mică.
- *A i se opri un nod în gât* – a nu se putea împăca cu un gând, cu o situație.
- *Cu noaptea în cap* – în zori, foarte devreme; dis-de-diminează.

În trenul pentru cărat vite! Când unii nu mai încăpeau în vagon, îndată îi loveau și-i împingeau cu puștile...

„Tată!”, „Mamă!”, strigau copiii răătăciți, care fără o sandală, care cu cămașa spintecată...

Nu mult după aceea, au oprit trenul undeva, în câmp. Lumea credea că, în sfârșit, o să le aducă apă și ceva de-ale gurii. Când colo, aud că hămăie câinii în jurul trenului!... Apoi, gardienii s-au urcat cu câini cu tot în vagoane și i-au cules pe bărbați.

Mama lui Iacobaș a încolăcit mâinile de gâtul soțului ei:

– Unde mă lași, omule? Sunt după boală și-abia mă țin pe picioare; carte nu știu, rusește nici atât. Ce mă fac eu?

Cu baioneta au dezlipit-o de gâtul lui Tudor.

Trenul se târa spre răsărit, iar copiii lihnii de foame tot întrebau:

– Unde ne duce el? Când ne întoarcem acasă?

Le-au aruncat ia, acolo, niște pește sărat, ca să-i chinuie și mai tare, că apă tot nu le dădeau. Degeaba Olguța, Iacobaș și unul, Ionuț, strigau „voda! voda!” cât îi ținea gura – alt cuvânt rusesc nici nu știau. Se întâmpla să mai alerge cineva prin vreo gară cu căldarea, dar, când se aplecau bieții de ei să bea, gardianul o și răsturna cu piciorul.

Într-o seară, cum nu avea pernă, Iacobaș a pus capul pe pieptul mamei. Parcă i s-a părut că noaptea i se face rece sub cap și, când colo, dimineată a văzut că mama lui era moartă!...

– O să fii fratele meu, l-a luat Olguța de mână; vrei?

Iacobaș a dat din cap că „da” și mama Olguței a izbucnit în hohote sfâșietoare. Tudor nu era și nici nu i-au dat voie să-l cheme. Când au oprit iar trenul în câmp și au dat-o jos pe mama lui Iacobaș, au adus un dulău s-o muște mai întâi, să vadă dacă nu cumva se prefacă că e moartă și vrea să fugă după aceea. Băiatul nu a lăsat câinele s-o apuce pe mama: mai degrabă să muște piciorul său! – și toți i-au luat apărarea.

Tatăl Olguței și cel al lui Iacobaș erau în vagonul 1, copiii – tocmai în 74.

Vasile Bujor legase o basma la fereastră, pentru ca, ori de câte ori trenul va coti, să vadă și ai lui că încă e viu... Ultima dată, Olguța s-a întors plângând de la vagonul 1: cum tata era după gratii, i-a văzut numai un ochi și o jumătate de față. Unde mai pui că tot în ziua aceea a mușcat-o și câinele gardianului!...

Seara, i-au îmbarcat pe copii și pe femei într-un vapor și au tot mers pe fluviul Obi încă o lună și jumătate. Așa au ajuns tocmai în străfundurile Siberiei, țara frigului și a lagărelor morții... Acolo, i-au împrăștiat pe moldoveni prin cătunele întemeiate de rușii deportați, tot de către bolșevici, în anii treizeci...

Spiridon Vangheli

Vocabular

baionetă, -e – armă albă de împuns, în formă de sabie scurtă, care se poate fixa la țeava puștii militare

blidar, -e – (pop.) dulap cu polițe și fără uși, în care se păstrează blide, vase, tacâmuri

degerătură, -i – inflamație, iritație, leziune provocată de acțiunea frigului asupra țesuturilor

a înhăța – a apuca (pe cineva sau ceva) cu violență, repede și pe neașteptate

pârdalnic, -ă, -i, -e – (pop.) blestemat

a pâri – a se plânge de faptele cuiva; (reg.) a da în judecată

a ticsi – a umple până la refuz un spațiu

a zăbovi – a sta prea mult timp într-un loc; a întârzia

zdrahon, -i – (pop.) voinic

Sinonime

- șagă = glumă, năzbâtie, poznă
- cătun = sătuc
- a se hlizi = a râde
- ticălos = mizerabil, mișel
- a fărâma = a distruge
- a se propti = a se sprijini
- bulucit = înghesuit, îngrămădit

Antonime

- a apărea ≠ a dispărea
- a se apropia ≠ a se îndepărta
- a împrăști a ≠ a aduna
- vârtos ≠ slab

Portofoliu

Audiază capitolul *Judecata* și răspunde la următoarele întrebări:

1. Ce i-a lăsat mătușa Olguței?
2. Unde le-a ajuns Olguța pe mama și mătușa?
3. Când s-a întors Olguța la bordei?
4. Din ce sat era cunoscuta cu trei copii?

Observă!

a încărca o mașină



a încărca o armă de vânătoare



a încărca un cartuș



a încărca sistemul



a încărca telefonul



Activitatea de învățare 4. Interviu în trei trepte

- intervievator – interviuat – observator
 - Care a fost cel mai emoționant fragment?
 - Cum l-ai descrie pe tatăl Olguței?
 - Ce viitor ar fi avut Olguța, dacă nu ar fi ajuns în Siberia?
- intervievator – interviuat – observator
 - Care este rolul pomului de cireș în lucrare?
 - Cum ai descrie personajul principal – Olguța?
 - Care sunt consecințele deportărilor?
- intervievator – interviuat – observator
 - Când și unde au avut loc evenimentele descrise de autor?
 - Care dintre evenimente sunt reale și care ți se par că au fost inventate?
 - Cu ce scop autorul descrie evenimentele dramatice din istoria poporului nostru?

Activitatea de învățare 5. Vizionează filmul „Golgota Basarabiei” în regia lui Ion Chistruga și a Alinei Ciutac, identificând evenimentele istorice.

Activitatea de învățare 6. Joc de rol

Întâlnirea cu personajul:

- Ce secvențe memorabile ai putea relata din viața ta de până a pleca în Siberia?
- Ce emoții ai trăit atunci când ai stat o iarnă fără „să pui piciorul pe pământ”?
- Ce te-a ajutat totuși să depășești momentele de groază?
- Ce sfaturi ne-ai da pentru a avea un viitor fericit?

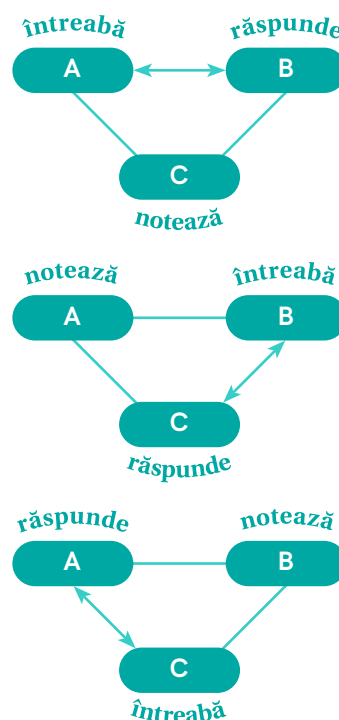
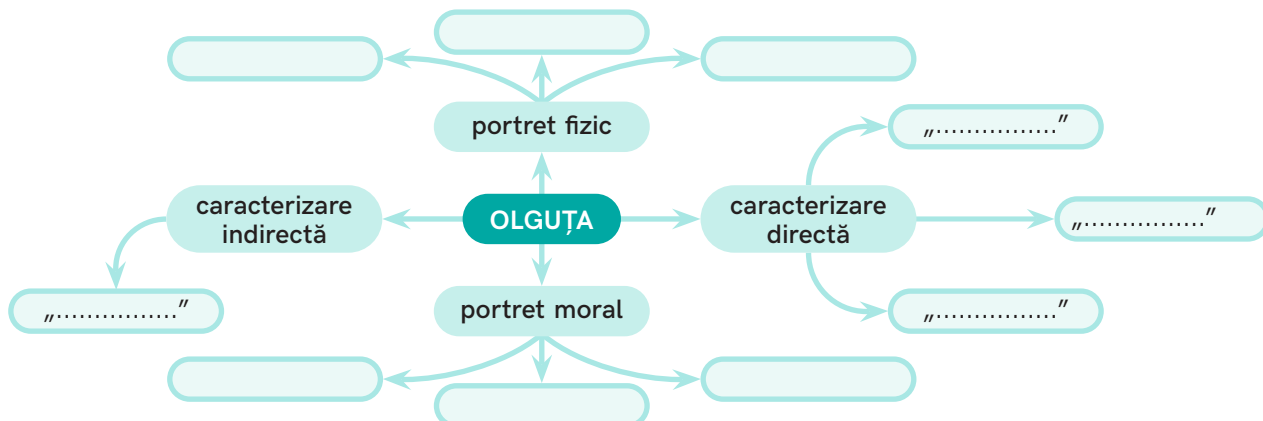
Întâlnirea cu scriitorul:

- Ce v-a determinat să scrieți o asemenea operă?
- Care personaje sunt reale?
- Care dintre fragmente au fost inventate? De ce?
- Când și unde, după părerea dvs., se produc cele mai cumplite evenimente?
- Ce scop ați urmărit, descriind aceste evenimente?
- Ce este important să rețină generația noastră?

Activitatea de învățare 7. Diagrama Venn

Compară emoțiile trăite de Olguța în familie până și după deportare.

Activitatea de învățare 8. Rețeaua de personaje



Activitatea de învățare 9. Maratonul itemilor

20 Lectura operei mi-a creat o stare de	21 Acest text mă face să	22 Cel mai captivant a fost momen- tul	23 Din opera dată am învățat să/ că	FINAL
19 Sunt convins/ă că această ope- ră	18 Propune un alt final.	17 Intitulează altfel textul.	16 Argumentează, în 2 enunțuri, titlul operei.	15 Redă, în 5-7 enunțuri, conținutul fragmentului.
10 Selectează 5 verbe și conjugă-le la timpul trecut, perfectul compus.	11 Propune sinonime pentru 5 cuvinte din text.	12 Identifică antonime pentru 5 cuvinte din text.	13 Selectează din text citate/ secvențe despre mama Olguței.	14 Caracterizează-l, în 3 enunțuri, pe tatăl Olguței.
9 Determină 3 calități ale Olguței Bujor.	8 Describe personajul preferat/îndrăgit în 3 enunțuri.	7 Numește personajele secundare.	6 Numește personajele principale.	5 Scrie un enunț care redă ideea textului.
START	1 Care este titlul operei?	2 Cine este autorul?	3 Selectează 5-7 cuvinte noi din text.	4 Tema operei este

**Activitatea de învățare 10.**

Realizează un poster/un colaj de imagini despre deportările din Basarabia:

- propune un titlu original;
- selectează imagini elocvente;
- identifică documente autentice;
- scrie lizibil;
- creează un design atractiv.

**Inspiră-te!**

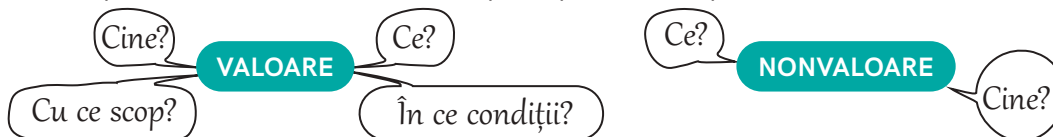
Secvență din filmul „Golgota Basarabiei”, 2010



Secvență din filmul „Siberia din oase”, 2020

Recapitulare

1. Revedeți temele din Unitatea de conținut și completați *Harta conceptuală*.



2. Definește conceptele *comunicare, mesaj, voluntariat, publicitate*.
3. Sintetizează fragmentele de texte propuse în Unitatea de conținut, conform tabelului:

Texte lecturate		Tema	Ideile principale	Învățătura/morala
Titlul	Autorul			

4. Prezintă evoluția/comportamentul unuia dintre personajele din textele propuse în Unitatea de conținut, imaginându-ți-l în societatea noastră.
5. Improvizează un dialog, de opt-zece replici, în care discuți cu unul dintre personaje sau cu unul dintre autorii textelor despre temele studiate în Unitatea de conținut.

6. Comentează una dintre afirmații, aplicând tehnica *Acord-Dezacord-Justificare*.

Două monologuri nu fac un dialog. (Jeff Daly);

Prin implicarea în activități de voluntariat, nu doar că îi ajutăm pe ceilalți, ci și ne dezvoltăm abilități sociale, emoționale și profesionale care ne fac să fim cetățeni mai responsabili și mai implicați în societate. (Andrei Marga);

Într-o lume plină de nevoi, voluntariatul este o chemare la acțiune și un prilej de a arăta că dragostea și compasiunea nu cunosc granițe. (Emil Cioran)

În lumea virtuală, comunicarea poate fi rapidă și accesibilă, dar adesea lipsește conexiunea emoțională profundă pe care o oferă interacțiunile față în față. (Horia Roman Patapievici);

Un text publicitar eficient este acela care reușește să transmită mesajul brandului într-un mod original și memorabil, adaptându-se la nevoile și preferințele audienței. (Florin Mihăilescu)

7.  **Describe mediul social/comunitar în care trăiești (rețele sociale pe care navighezi), remarcând:**

- activitățile în care te implici;
- mediile în care activezi;
- interesele tale;
- comportamentele tale etc.

8. Numește câte două acte comunicative cu ajutorul cărora:

ceri/soliciți ajutorul

exprimi regretul

prezinți fapte/întâmplări

promiți ceva

9. Scrie câte un enunț dezvoltat cu fiecare verb.

a înțelege

a se înțelege

a-și înțelege

a implica

a se implica

a-și implica

9.1. Rescrie trei-patru enunțuri, utilizând cuplurile corelative.

10. Redactează câte un enunț dezvoltat cu următoarele paronime:

caritate – calitate; companie – campanie; preveni – proveni; reprezentant – reprezentat; solitar – solidar; stresat – stresant.

11. Citește cuvintele și grupează-le în perechi de sinonime și antonime: *noroc, util, esențial, a aduna, profund, zilnic, a apărea, inutil, baftă, periodic, motiv, a dispărea, superficial, cauză, a împrăști, fundamental.*

11.1. Scrie câte un enunț dezvoltat cu:

- a) două perechi de sinonime; b) două perechi de antonime.

12. Rescrie enunțurile înlocuind cuvintele subliniate prin sinonime potrivite contextului.

Apoi, omul își caută, la amărăciune, el însuși mângâierea. Încetul cu încetul, Ghiță își puse tare și tot mai tare de gând că mai stă până la primăvară la Moara cu noroc, apoi își adună toată averea, își ia nevasta și copiii și se duce departe, unde nu-l cunoaște nimeni...

13.  Redactează un dialog din opt replici complete, respectând fiecare aspect al situației:

Mira pregătește un afiș publicitar în scopul promovării, în ajun de Ziua Internațională a Cititului Împreună, a Campaniei de voluntariat „Dăruiește o carte, bucură un copil”. În acest context, Mira *prezintă* fapte concrete din activitatea Centrului de Plasament „Casa dorului”, precizând că acolo nu este o bibliotecă și *își exprimă regretul*. Ea *îi solicită ajutorul* lui Dragomir, *cerându-i promisiunea* să implice și alți colegi în campania dată. Dragomir acceptă. Mira îi mulțumește pentru ajutor.

14. Alcătuiește câte un enunț dezvoltat cu expresiile: *a prinde curaj, a căuta prilej de ceartă, a avea noroc, a i se opri un nod în gât.*

15.  Scrie trei sfaturi argumentate pentru colegii tăi, sugerându-le:

- a) să participe la diverse campanii de voluntariat;
b) să comunice eficient, evitând situațiile de conflict;
c) să-și creeze un profil virtual atractiv.

Model: *Stimați colegi, implicați-vă în Campania de voluntariat „Donează o carte, deschide lumi!”, deoarece lectura este un mod de viață activ!*



Momentul succesului



Evaluare sumativă

Politețea

Politețea pe internet n-a intrat încă în *Codul bunelor maniere* și fiecare se descurcă cum poate. Mi s-a întâmplat să primesc scrisori de la persoane complet necunoscute, care aveau nevoie de un ajutor literar. O doamnă din Anglia, aflată la o bursă, voia nu știu ce date precise despre interbelic. Ca să-i răspund, a trebuit să reîncep să scotocesc prin hârtiile mele sau chiar să mă duc la bibliotecă. Aș fi putut, desigur, să nu-i răspund deloc, să spun că n-am primit mesajul sau că n-am timp, dar „de dragul culturii” i-am scris și i-am sugerat câteva repere bibliografice. Persoana le-a primit ca și cum i s-ar fi convenit prin contract și nu s-a ostenit să-mi mai mulțumească. Sau poate a fost enervată că nu i-am rezolvat eu această parte a lucrării. Același lucru cu o tânără de la radio, care mi-a scris în preajma Crăciunului, cerându-mi date despre sărbătorile interbelice. I-am făcut o minisinteză pe temă, i-am trimis-o, dar n-am mai primit niciun alt semn. Un „Mulțumesc!” oricât de grăbit sau măcar data emisiunii ar fi salvat cât de cât obrazul persoanei.

Mai nou, a apărut moda felicitărilor electronice colective care a luat proporții de nebănuț. Este, după mine, atât o insultă la adresa ideii de felicitare, cât și la adresa prieteniei. [...] Mi s-a întâmplat să primesc e-mailuri „personale” în care, pe o pagină întreagă, se întind adresele unor persoane cvasinecunoscute, iar la sfârșit de tot, pe un singur rând, mesajul glorios: „Cutare vă urează un An Nou fericit!” [...] Mesajele colective sunt justificate numai în comunicarea instituțională sau dacă niște oameni formează o echipă, știu unii de alții, sunt prieteni apropiați sau, în termenii teoriei comunicării, „grup egalitar”. [...] Sper că în viitoarele coduri ale bunelor maniere pe internet, care ar trebui scrise urgent, se va arăta cât de ofensatoare sunt asemenea mesaje. [...]

Ioana Pârvulescu

1.	Transcrie, din text, enunțurile care indică: a) tipul de ajutor; b) în ce constă moda felicitărilor electronice; c) justificarea mesajelor colective; d) ce va fi scris în viitoarele coduri ale bunelor maniere pe internet.	4 p.
2.	Găsește, în text, sinonimele următoarelor cuvinte: epistole – bineînțeles – individ – defel – exacte – ofensă –	6 p.
3.	Scrive câte un enunț dezvoltat cu fiecare verb: a salva a se salva a-și salva	3 p.
4.	Alcătuiește patru enunțuri pe tema <i>Comunicarea reală și virtuală</i>, utilizând conjuncțiile: <i>că, să, dacă, dar</i>.	4 p.
5.	Adresează-i naratoarei patru întrebări directe, având drept reper conținutul textului. Cine ...? Ce ...? De ce ...? Cum credeți, ...?	4 p.
6.	Propune un alt titlu. 6.1. Argumentează, în două enunțuri, titlul propus.	1 p. 2 p.
7.	Formulează trei argumente care să demonstreze actualitatea mesajului textului.	3 p.
8.	Scrive trei reguli de comunicare politicoasă în mediul online.	3 p.
9.	Propune două sfaturi argumentate pentru internauți/cei care folosesc frecvent comunicarea online.	4 p.
10.	Improvizează, în opt replici, un dialog despre avantajele și dezavantajele comunicării.	8 p.

Corectitudine 6 p.

Total: 48 p.

Unitatea de conținut 4

- Tema 1.** Patrie și patriotism
- Tema 2.** Locuri memorabile
- Tema 3.** Parcuri și monumente
- Tema 4.** Nume care au creat valori

MEDIUL CULTURAL

Acte comunicative

- ♦ A formula argumente/opinii
- ♦ A caracteriza persoane/personaje
- ♦ A semnală receptarea mesajului
- ♦ A confirma înțelegerea mesajului
- ♦ A descrie obiective culturale/locuri
- ♦ A identifica situarea în spațiu și timp a unor obiecte, evenimente
- ♦ A prezenta informații
- ♦ A exprima atitudini și sentimente
- ♦ A redacta un eseu

Elemente de construcție a comunicării

- ♦ Substantivul. Substantivele simple și compuse. Formarea substantivelor. Articulația substantivelor
- ♦ Articolul posesiv-genitival. Utilizarea articolului posesiv-genitival. Articolul demonstrativ
- ♦ Prepoziția. Tipuri de prepoziții. Prepoziția *de*: contexte de utilizare. Locuțiunile prepoziționale
- ♦ Adverbul. Tipuri de adverbe. Locuțiunea adverbială. Gradele de comparație
- ♦ Numeralul. Numeralul multiplicativ: valori. Formarea numeralului multiplicativ

Ateliere

- ♦ Atelier de discuție
Creație eternă și sacrificiu legendar în „Monastirea Argeșului”
- ♦ Atelier de scriere
Afișul

Temă 1

Patrie și patriotism

Motto: *Patriotismul nu este numai iubirea pământului în care te-ai născut, ci, mai ales, iubirea trecutului, fără de care nu există iubire de țară.*

Mihai Eminescu

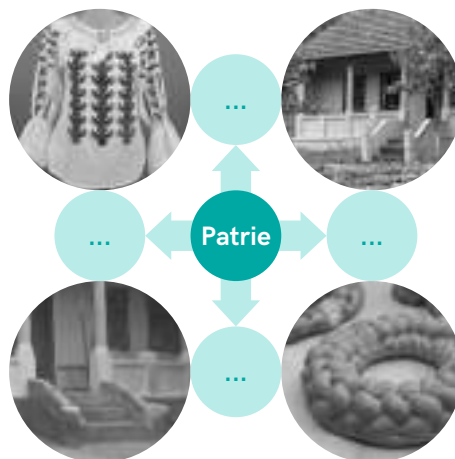
PreText

1. Explică ce înseamnă Patria pentru tine.
2. Citește fragmentele și identifică obiectele și fenomenele pe care Alecu Russo le asociază cu noțiunea **Patrie**.

S-ar putea oare să fie ceva așa de nedrept și să spună ori să creadă că Moldova ar fi un ținut de stepă, în care soarele se trudește în zări fără sfârșit, în care verdeța slabă și pălită te întristează? Nu, Moldova cuprinde tot felul de vederi, vesele, întunecoase, câmpenești, împodobite de podoabele naturii. Mai are apoi un caracter nelămurit de suavă melancolie, ca parfumul unei flori delicate. Are un nu știu ce primitiv în prietenia colinelor ei, care te fac să-ți uiți viața cu necazurile ei de fiecare clipă și te adorm într-o blândă și mută admirare. Visare a sufletului, care-ți adoarme durerea sub un vâl de uitare, găsești pe costișele-i singuratică, în fânașurile-i deșerte, în pădurile acelea care nu cântă decât pentru ele; din toate izvorăște parcă o cântare sublimă de păreri de rău și de resemnare, de amară milă, apoi de zâmbet și mai amar încă! În tăcerea câmpiilor ei simți poezia unui bocet, apoi lacrimile întristate și neconținute ale aceluia care singur se plânge pe sine; parcă vezi pe un om cum moare și-și întoarce ochii topiți către soarele vesel pentru alții, dar palid și fără raze pentru dânsul. [...] Stăruiește în natura aceasta singuratică o simțire adâncă de descurajare, o veșnică vorbire cu sine însăși a unei păreri de rău, a unei dureri, apoi o privire sfioasă, în ceața zării, către viitor! Simți parcă în bocetul înăbușit și fără conținere zvâcniri de nădejde, prăpăstii de îndoială, melodioase cânturi de slavă, o poezie fără nume, care te pătrunde, pe care o respiri cu aerul, dar care n-ar putea fi tălmăcită în nicio limbă omenească – ceea ce marele poet a numit „voci interioare”, sfătuind între ele, vorbindu-și o limbă necunoscută, față de care limba noastră omenească nu-i decât o palidă copie.

[...]

Verzi sunt dealurile tale, frumoase pădurile și dumbrăvile spânzurate de coastele dealurilor, limpede și senin cerul tău; munții se înalță trufași în văzduh; râurile, ca braie pestrițe, ocolesc câmpurile; nopțile tale încântă auzul, ziua farmecă văzduhul... Pentru ce zâmbetul tău e așa de amar, mândra mea țară?...



Familie lexicală

- câmp – câmpușor, câmpenes, câmpean
- podoabă – a împodobi, împodobire, (ne)împodobit
- laudă – a lăuda, lăudare, lăudăros, (ne)lăudat

Sinonime

- suav = delicat, gingaș
- colină = delușor
- costișă = pantă, povârniș
- sublim = minunat, superb
- zvâcnire = tresărire, palpitate
- nădejde = speranță
- a tălmăci = a explica; a traduce
- a pizmui = a invidia; a urî

Antonime

- interioară ≠ exterioară
- senin ≠ posomorât
- limpede ≠ tulbure
- amurg ≠ zori, răsărit

[...]

...Patria e aducerea-aminte de zilele copilăriei... coliba părintească cu copacul cel mare din pragul ușii, dragostea mamei... plăsmuirile [nevinovate] ale inimii noastre... locul unde am iubit și am fost iubiți... câinele care se juca cu noi, sunetul clopotului bisericii satului ce ne vestește zilele frumoase de sărbătoare... zbieratul turmelor, când se întorceau în amurgul serii de la pășune... fumul vetrei ce ne-a încălzit în leagăn, înălțându-se în aer... barza de pe streșină, ce catută duios pe câmpie... și aerul, care nicăieri nu este mai dulce!...

Și sub cortul pribegiei bătrânii ziceau copiilor: ...colo ... în vale... colo... departe... mai departe...

unde soarele se vede așa de frumos... unde câmpiile sunt strălucite și pâraiele răcoroase... unde cerul e dulce, unde pământul e roditor și juncile sunt albe... copii, acolo e țara!... și la aceste cuvinte voinicii prindeau armele... pruncii tresăreau în leagăne... femeile cântau patria depărtată și durerea pribegiei... cei slabi se îmbărbătau. Și tu erai mândră atunci, o țară nemângâiată... feciorii tăi erau un neam bărbat... numele tău era vestit noroadelor... războinicii tăi erau vitejii vitejilor... dragostea moșiei întârea ca o za de oțel latele lor piepturi și brațele lor erau tari... câți căutau la tine te pizmuiau, și dușmanii tăi înșiși îți dau laudă...

Alecu Russo

2.1. Descifrează mesajul din ultimul enunț.

3. Alcătuiește câte trei îmbinări de cuvinte, incluzându-le în câte un enunț.



4. Selectează, din text, substantivele comune formate de la lexemele:

verde –	fân –	vorba –
prieten –	cânt –	a admira –
vis –	a zvâcni –	a tăcea –
a uita –	simț –	a privi –
a (se) resemna –	curaj –	a mângâia –

4.1. Numește mijloacele lor de formare.

5. Descrie, în șase-opt enunțuri, locul tău de baștină.

6. Citește actele comunicative. Utilizează-le pe parcursul temei, după necesitate.

a formula argumente/opinii	a caracteriza persoane/personaje
Cred că	Personajul/Persoana descris, -ă este
Consider că	Personajul/Persoana este de statură
Din punctul meu de vedere	Se evidențiază prin trăsături precum
Mi se pare că	Privirea sa exprimă
Sunt de părere că	Faptele sale dovedesc că
Un prim argument ar fi ca	Comparativ cu alte persoane/personaje
Un exemplu relevant este	Imaginea sa este conturată prin
Un alt aspect important este că	În concluzie, persoana/personajul

7. Caracterizează, prin tehnica SORA, un personaj preferat din operele studiate, utilizând actele comunicative de mai sus.



8. Argumentează, în trei-patru enunțuri, opinia lui Octavian Paler: „Fiecare om are o patrie, restul sunt țări”.



Vasile ALECSANDRI

(n. 21 iulie 1821, Bacău – d. 22 august 1890, Mircești)
Nuvelist, romancier, ziarist, membru corespondent al Academiei Române, „reprezentantul cel mai puternic, cel mai complet al gândirii și simțirii românești”. (B. Petriceicu Hasdeu)

Studii

Primele învățături le primește în casa părintească de la dascălul maramureșean Gherman Vida.

1828–1834 – este dat la pensionul deschis de francezul Cuénim.

1834–1839 – învață la Paris. După trecerea examenului de bacalaureat, începe studiile de medicină, apoi de inginerie, în cele din urmă, de drept, dar renunță pe rând la toate; se simțea puternic atras de literatură.

Funcții

1840 – împreună cu M. Kogălniceanu și C. Negruzzi, este numit în conducerea Teatrului Național din Iași.

1858–1859 – ministru de externe.

Opere

lirică: „Doine și lăcrămioare” (1842–1852), „Mărgăritărele” (1852–1862), „Pasteluri” (1867–1869);

epică: „Buchetiera de la Florența” (1840), „Iași în 1844” (1844), „O plimbare în munți” (1844), „Balta Albă” (1855), „Dumbrava Roșie” (1872), „Dan, căpitan de plai” (1875);

dramatică: „Chirița în Iași sau două fete ș-o neneacă” (1850), „Chirița în provincie” (1855), „Chirița în voiaj” (1865), „Chirița în balon” (1875), „Despot-Vodă” (1878–1879).

Înainte de text

9. Optează pentru un cuvânt care valorifică iubirea de patrie, argumentând alegerea.

Prietenie, țară, viteză, dăruire, verticalitate.

10. Stabilește corespondențe.

coloana A		coloana B	
1.	cuget	a.	cumplit, îngrozitor, înfricoșător
2.	larmă	b.	gândire; intelect, minte
3.	(paloș) năprasnic	c.	persoană care duce o viață retrasă; sihastru
4.	șoim	d.	cal falnic, mândru, iute
5.	pustnic	e.	nume dat mai multor păsări răpitoare de zi, de mărime variată, agere și puternice, cu ciocul scurt și curbat și având câte o creștătură în formă de dinte, care se hrănesc cu pradă vie, mai ales cu păsări
6.	a se afunda	f.	zgomot mare, gălăgie
7.	armăsar	g.	a se adânci

- 10.1. Alcătuieste câte un enunț cu lexemele din coloana A.

11. Amintește-ți formele de plural ale substantivelor *cap* și *corn*. Alcătuiește câte un enunț cu fiecare sens al cuvintelor.



Observă!

- *cap/capi*: conducător, căpetenie, șef
- *cap/capete*: extremitate superioară a corpului omenesc sau animal
- *cap/capuri*: fâșie de uscat ce înaintează în mare; promontoriu



corn/corni



corn/cornuri



corn/coarne

Studiul textului

12. Citește poemul „Dan, căpitan de plai” de Vasile Alecsandri și explică în ce constă fapta de vitejie a lui Dan.

Dan, căpitan de plai

Frunză verde de mălai,
Cine merge sus la rai?
Merge Dan, șoiman de plai,
C-a ucis el mulți dușmani,
Un vizir și patru hani.
Frunză verde lemn de brad,
Cine merge gios în iad?
Merg tătarii lui Murad,
C-au ucis în zi de mai
Pe Dan, căpitan de plai!
(Fragment de cântec popular)

I

Bătrânul Dan trăiește ca șoimul singuratic
În peștera de stâncă, pe-un munte păduratic,
Privind cu veselie cum soarele răsare,
Dând viață luminoasă cu-o caldă sărutare,
Privind cu jale lungă cum soarele apune...
Așa și el apus-au din zile mari și bune!
Vechi pustnic, rămas singur din timpul său afară,
Ca pe un gol de munte o stâncă solitară,
Dincolo din morminte el trist acum privește
O tainică fantasmă ce-n zare s-adâncește,
Fantasma drăgălașă a verdei tinereți
Ce fuge de răsufletul geroasei bătrâneți,
Și zice: „Timpul rece apasă-umărul meu
Și cât m-afund în zile, tot simt că e mai greu!
O! lege-a nimicirii, o! lege nemiloasă!
Când, când s-a toci oare a vremii lungă coasă!”
Apoi el pleacă fruntea și cade în visare,
Iar munții, albi ca dânsul, se-nclină-n depărtare.

II

Bătrânul Dan ascultă grăind doi vechi stejari
 Crescuți dintr-o tulpină pe culmea cea de munte
 Ș-având ca o coroană un secol pe-a lor frunte.
 „O! frate, zice unul, un vânt în miez de noapte
 Adusu-mi-a din vale lung vaiet, triste șoapte!...
 E sabie în țară! au năvălit tătarii!
 Ș-acum în bălți de sânge își joacă armăsaril!”
 „Așa! răspunde altul, colo în depărtare
 Zărit-am astă-noapte pe cer lumină mare!
 Ard satele române! ard holdele-n câmpii!
 Ard codrii!... Sub robie cad fete și copii.”
 Bătrânul Dan aude, suspină și nu crede!
 Dar iată că pe ceruri din patru părți el vede
 Trecând un stol de vulturi urmați de uli gramadă,
 Atrași în orizonturi de-a morții rece pradă.

Un fulger se aprinde în ochii lui pe loc.
 „La luptă, Dane! țara-i în jar, țara-i în foc!”
 Bătrânul Dan desprinde un paloș vechi din cui,
 Și paloșul lucește voios în mâna lui.
 Bătrânul Dan pe sânul-i apasă a lui mână
 Și simte că tot bate o inimă română.
 El zice cu mândrie, nălțând privirea-n sus:
 „Pe inimă și paloș rugină nu s-a pus.
 O! Doamne, Doamne sfinte, mai dă-mi zile de trai
 Pân’ ce-oi strivi toți lupii, toți șerpii de pe plai!”
 Apoi el strânge chinga pe zdravenele-i șale,
 Își face-o cruce, pleacă și se coboară-n vale.

III

Așa apare-n șesuri mărețul om de munte,
 Călcând cu pași gigantici pe urme mai mărunte!
 Nu știu de el copacii tineri, crescuți pe maluri,
 Dar râul îl cunoaște și scade-a sale valuri,
 Să treacă înainte viteazul Dan la luptă.
 Și astfel tot el pasă pe cale ne-nteruptă
 Pân’ ce sosește-n seară la casa lui Ursan.

Om aspru care doarme culcat pe-un buzdugan,
 Ursan, pletos ca zimbrul, cu pieptul gros și lat,
 Cu brațul de bărbat, cu pumnul apăsător,
 E scurt la grai, năprasnic, la chip întunecos.
 El e de peste Milcov pribeag misterios.
 Drumetușul intră, zice: „Bine-am găsit, Ursane!...”
 Un aspru glas răspunde: „Bine-ai venit, moș Dane!
 Ce vânt te-aduce-aice?”
 „Vânt rău și de jălire!
 Ne calc păgânii, frate, și țara-i la pieire!”
 Ursan tresare, geme, s-aprinde-n gândul său.
 Dan zice: „De pe munte venit-am să te ieu,
 Să mergem”.
 „Dar! să mergem!”, adaugă Ursan
 Și mult cu drag privește grozavu-i buzdugan.



Observă!

- adaugă – adaugă
- aice – aici
- a grăi – a vorbi
- giur – jur
- jălire – jelire
- moșuroi – mușuroi
- să deie – să dea
- să ieu – să iau
- uli – ulii

V

Dan zice: „Măi Ursane! acolo e de noi!
Acolo râde moartea în crâncenul război.
Acolo să dăm proașcă, sub ochiul cel de sus,
Tu dinspre faptul zilei, și eu dinspre apus,
Și cale să deschidem prin aprigul dușman...
La lucru-acum, fârtate! la lucru, măi Ursan!”
„Amin și Doamne-ajută!”, Ursan voios răspunde,
Și-n gloată fiecare ca viforul pătrunde.

VI

Ursan năval' s-aruncă în neagra tătarime,
Croind o pârte largă prin deasa ei mulțime.
Sub mână-i buzduganul, unealtă de pieire,
Ca un balaur face în juru-i o rotire,
Un cerc de moarte-n care amar de cine-i prins
Sărmanu-nchide ochii și soarele-i s-a stins!

Și astfel ne-mpăcatul Ursan mereu lucrează,
Și spre apus prin sânge mereu înaintează.
Ca dânsul, Dan bătrânul, erou întinerit,
Tot vine după paloș spre mândrul răsărit.
Și paloșu-i ce luce ca fulger de urgie
Tot cade-n dreapta,-n stânga și taie-n carne vie...
Și cine-l vede falnic, aprins, cu fruntea sus,
Îi pare că alt soare se-nalță din apus.
Și astfel ambii oaspeți ai morții ne-mpăcate
Cosesc la vieți în floare pe straturi sângerate
Ș-ajung ei față-n față prin apriga furtună,
Și armele lor ude cruciș le împreună.
„Noroc ție, Ursane!”
„Și ție, tot noroc!”
Dar n-a sfârșit cuvântul Ursan și cade-n loc,
Străpuns de o săgeată ce-i intră-n piept adânc.
El scapă buzduganul, se pleacă pe oblânc.
Și greu se prăbușește c-un geamăt de pe cal.

Tătarii ca zăvozii pe dânsul dau năval'!
„În lături, lifte!”, strigă la ei viteazul Dan,
Punându-se de pază la capul lui Ursan.
Dar nici gândesc păgânii să deie piept cu el,
Căci paloșu-i năprasnic e vultur de oțel.
Retrași în giur deoparte, nemernici, sperieți,
Ei scot din a lor arcuri un vifor de săgeți,
Și Dan, lovit în coaste, șoptește cu oftare:
„Ursane, pentru tine de-acum nu e scăpare!”
Zicând, el cade-aproape, se sprijină-ntr-o mână
Și paloșul lui ține în loc ceata păgână.

VII

Ghirai a trecut Nistrul înot pe calul său,
Luând pe Dan rănitul ca pradă și trofeu.
El merge de se-nchide în cortu-i, umilit,
Precum un lup din codri ce-a fost de câini gonit.
Trei zile, trei nopți hanul nu gustă-n suflet pace.



Dan, căpitan de plai. Imagine generată de AI

Sinonime

- singuratic = singur, retras, izolat
- jale = tristețe, mâhnire
- pustnic = sihastru
- tainic = misterios, secret, tănuț
- a năvăli = a (se) năpusti, a da năvală
- holdă = lan
- culme = vârf, creastă
- a se prăbuși = a cădea

Antonime

- luminos ≠ întunecos, întunecat, obscur
- aprig ≠ calm, domol, liniștit
- apus ≠ est, răsărit, zori
- trist ≠ bucurios, vesel, voios

Întins ca un cadavru jos pe covor el zace,
Dar când revine, palid, din lunga-i desperare,
În ochii lui trec fulgeri de crudă răzbunare.
El strigă să-i aducă sub cort pe Dan bătrânul.

Deși cuprins de lanțuri, măreț intră românul!

Ghirai cade pe gânduri, lăsându-și capu-n piept,
Și, îmblânzindu-și glasul: „O! Dan, om înțelept!
Te știu de mult pe tine, cunosc al tău renume
Din graiul plin de lacrimi orfanilor din lume.
Pe mulți tătari cuprins-ai de-ai morții reci flori!
Acum îți veni rândul și ție ca să mori.
Privește! lângă ușa călăul te pândește
Cu ștreangul și cu pala ce-n mână-i zăngănește.
Un semn, și capu-ți zboară la câni și la vulturi,
Și sufletu-ți se perde în lumea de ghiauri.
Dar însă îmi fac milă de ani și de-a ta minte,
Gândind la bătrânețea ce-apasă-al meu părinte,
Și vreau, cu daruri multe, pe tine-a te ierta
De vrei tu să te lepezi acum de legea ta!”

Creștinul Dan, bătrânul cu suflet luminos,
Înalță-a lui statură și zice maiestos:
„Ceahlăul sub furtună nu scade moșuroi!
Eu, Dan, sub vântul soartei să scad păgân nu voi.
Deci, nu-mi convine viața mișelnic câștigată,
Nici pata fărdelegii în fruntea mea săpată.

Nu-mi trebuie-a ta milă, nu vreau a tale daruri.
Tu îmi întinzi o cupă mult plină de amaruri,
Departe ea de mine!... mai drept e ca să mor!...
Iar dacă ai tu cuget și-ți pasă de-al meu dor,
Ghirai, mă lasă, lasă în ora morții grele
Să mai sărut o dată pământul țării mele!”

Uimit, Ghirai se scoală, cu mâna lui desface
Unealta de robie sub care leul zace,
Cumplitul lanț ce-l leagă cu strânse noduri sute,
Și zice grabnic: „Tată, ia calul meu și du-te!”

Bătrânul Dan ferice se duce, Nistrul trece,
Și-n aerul Moldovei se umflă pieptu-i rece,
Și inima lui crește, și ochii-i plini de jale
Cu drag privesc prin lacrimi podoaba țării sale.
Sărmanu-ngenunchează pe iarba ce străluce,
Își pleacă fruntea albă, smerit își face cruce
Și pentru totdeauna sărută ca pe-o moaște
Pământul ce tresare și care-l recunoaște...
Apoi el se întoarce la hanul, intră-n cort,
Suspînă, șovăiește și, palid, cade mort!

Iar hanul, lung privindu-l rostește cu durere:
„O! Dan viteaz, ferice ca tine care pierе,
Având o viață verde în timpul tinereții
Și albă ca zăpada în iarna bătrâneții!...”

Vasile Alecsandri

Expresii

• frunte

*a fi cu stea în frunte
a fi în frunte
a trece în frunte
cu fruntea sus*

• inimă

*a avea ceva pe inimă
a avea tragere de inimă (pentru...)
a munci cu tragere de inimă
a-și călca pe inimă
a-și da (și) inima (pentru...)*

• mână

*a ajunge pe mâini bune
a avea mâinile și picioarele legate
a avea pâinea și cuțitul în mână
a pune mâna pe putere*

• piept

*a lua pe cineva de piept
a se bate cu pumnii în piept
a strânge pe cineva la piept
a ține (cuiva) piept
piept la piept*

• gând

*a avea (de) gând să...
a-și pune în gând
a sta pe gânduri
a fi într-un gând cu...
a-i sta gândul la...*



Johannes de Thurocz. Jefuirea mongolă după bătălia de la Mohi din „Chronica Hungarorum”, 1488

Vocabular

chingă, -i – cingătoare de piele sau de pânză; brâu, chimir

a face (sau **a da**) **proașca** (sau **proașcă**) (**în, între** sau **prin...**) – a face prăpăd, a se năpusti, a da năvală

faptul zilei (aici) – răsărit; est

fărădelege, -i – faptă rea; mișelie, ticăloșie

liftă, -e – termen peiorativ dat în trecut de românii ortodocși celor de altă religie; (prin extensiune) denumire atribuită cotropitorilor

lege, -i (aici) – religie, credință

moaște – relicvă, rămășițe din corpul unui sfânt

paloș, -e – sabie lată cu două tășuri, adesea încovoiată spre vârf, care se folosea în trecut; pală



păgân, -ă, -i, -e – persoană de o altă credință; om rău la suflet

a păsa (pers. 3 pasă) – (înv.) a merge, a se duce

pârtie, (reg.) parte – cărare

uliu, -i – pasăre răpitoare de zi, mare și puternică

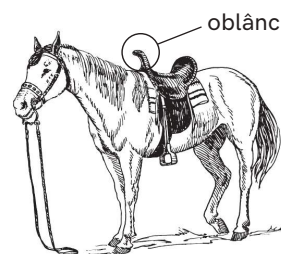
zăvod, -zi – câine mare (ciobănesc); dulău

13. Răspunde la întrebări.

- Unde trăiește bătrânul Dan?
- De unde a aflat Dan că au năvălit tătarii?
- Ce decizie a luat Dan?
- La cine se duce Dan pentru a-l lua la luptă?
- Ce s-a întâmplat cu Ursan pe câmpul de luptă?
- Care este momentul de maximă tensiune emoțională din poem?
- Ce trăsături nobile ale lui Dan sunt evidențiate de Ghirai?

14. Selectează versurile care indică:

- caracterizarea lui Dan prin descrierea mediului în care trăiește;
- înfrățirea lui Dan cu natura;
- dragostea lui Dan față de țară și puterea de sacrificiu;
- comportamentul lui Dan în luptă;
- înțelepciunea lui Dan dedusă din răspunsul dat hanului;
- caracterizarea lui Dan făcută de Ghirai;
- caracterizarea lui Ursan.



15. Recitiți ultimul fragment pe roluri.

16. Completează în caiet tabelul.

personajul	trăsătura de caracter	exemplu din text
Dan	demn ...	
Ursan	răzbunător ...	
Ghirai		„Uimit, Ghirai se scoală, cu mâna lui desface/ Unealta de robie sub care leul zace...”

16.1. Caracterizează-l pe Dan în numele personajelor Ursan și Ghirai.

17. Exprimă-ți opinia asupra conținutului textului.

În viziunea mea, textul este impresionant/interesant/emoționant/zguduiător

Portofoliu

Rezumă, în zece enunțuri, poemul „Dan, căpitan de plai” de Vasile Alecsandri.

18. Activitate în grup Redați conținutul textului în numele:

- a. lui Dan; b. lui Ursan; c. lui Ghirai.

19. Explică, în două enunțuri, structura și semnificația titlului poemului.

20. Argumentează semnificația culorii *albe* din secvențele:

- a. „Având o viață verde în timpul tinereții/ Și *albă* ca zăpada în iarna bătrâneții!”
 b. „Apoi el pleacă fruntea și cade în visare,/ Iar munții, *albi* ca dânsul, se-nclină-n depărtare”.
 c. „Sărmanu-ngenunchează pe iarba ce străluce,/ Își pleacă fruntea *albă*, smerit își face cruce”.

21. Explică sensul versurilor:

- a. „Timpul rece apasă umărul meu/ Și, cât m-afund în zile, tot simt că e mai greu!”
 b. „– E sabie în țară! au năvălit tătarii”.
 c. „Pe inimă și paloș rugină nu s-a pus”.

22. Microfonul fierbinte Exprimă-ți sentimentele și trăirile drept urmare a realizării activităților în baza textului. Ce ți-a plăcut cel mai mult? Ce nu ți-a plăcut?

Dincolo de text

23. Alege un tip de inteligență și realizează activitățile propuse.

TEORIA INTELIGENȚELOR MULTIPLE

Inteligența verbal-lingvistică

Explică noțiunile: *uliu, vultur, paloș*.
 Imaginează-ți că ești reporter.
 Prezintă un reportaj de pe câmpul de luptă/de la locul de trai al lui Dan/ despre ocupația lui Ursan.
 Redactează un eseu despre o personalitate care ar putea fi numită „Dan al zilelor noastre”.

Inteligența vizual-spațială

Imaginează-ți că ești regizor și realizezi un film/spectacol în baza poemului. Descrie scena/decorul, vestimentația personajelor.
 Alege o secvență de text și realizează un desen în baza acesteia.
 Ce culori predomină în desenul tău?
 Elaborează un organizator grafic în baza conținutului poemului.

Inteligența muzicală

Asociază fragmentul de pe câmpul de luptă cu o melodie corespunzătoare.
 Interpretează mottoul conform speciei muzicale.
 Numește genul de muzică specific poemului.

Inteligența logico-matematică

Prezintă într-o diagramă starea sufletească a lui Dan pe tot parcursul luptei.
 Codifică într-o formulă matematică mesajul poemului.
 Selectează substantivele ce denumesc obiecte/ființe unice, pe de o parte, și substantive ce denumesc obiecte/ființe în mai multe exemplare, pe de altă parte.

Inteligența naturalistă

Corelează stările sufletești ale personajelor cu elemente ale naturii.
 Informează-te despre condițiile optime de mediu pentru stejari.
 Numește și descrie un loc stâncos din țara ta.

Inteligența intrapersonală

Spune ce ai fi făcut tu în locul lui Dan/ Ursan/Ghirai.
 Relatează ce ai conștientizat în urma lecturii textului.
 Definește trăsătura ce ar trebui să și-o cultive fiecare dintre noi în baza textului.

Inteligența corporal-sinestezică

Mimează acțiunile unui ostaș pe câmpul de luptă.
 Redă imaginea ca monument al lui Dan.
Joc de rol. Dramatizați fragmentul care v-a impresionat/emoționat cel mai mult.

Inteligența interpersonală

Intervievează-l pe Ghirai despre fapta/faptele lui Dan.
 Discută cu colegul/colega despre importanța păcii.
 Improvizează un dialog, din opt-zece enunțuri, între Dan și ostașii săi.



Repere de interpretare

Mihai Eminescu l-a numit pe Vasile Alecsandri „rege al poeziei”, deoarece a fost un deschizător de drumuri în cultura românească și pentru că a creat o operă completă și valoroasă, dominând literatura națională aproape jumătate de veac.

Poemul „Dan, căpitan de plai” face parte din ciclul „Legende”, în care istoria se împletește cu folclorul, realitatea cu fantasticul, exprimând sentimentul nobil al dragostei de țară. Poemul a apărut în 1875, în revista „Convorbiri literare”, având ca sursă de inspirație un cântec popular din secolul al XV-lea.

Opera literară „Dan, căpitan de plai” este un poem istoric, pentru că evocă fapte legendare din trecutul poporului, punând în centrul atenției figura unor eroi excepționali.

Titlul este alcătuit din substantivul propriu „Dan”, căruia i se atașează o apozitie dezvoltată – „căpitan de plai” –, care semnifică ocupația și condiția socială a personajului: oștean care stă de strajă la hotarele Patriei.

Poemul debutează cu prezentarea lui Dan care trăiește singuratic în munți. El meditează asupra trecerii timpului și își mângâie existența cu amintirile tinereții.

Dan află de la doi stejari de năvălirea tătarilor pe plaiurile românești: „E sabie în țară, au năvălit tătarii”. El hotărăște să meargă la luptă, singura lui dorință fiind de a strivi „toți lupii, toți șerpii de pe plai” (aluzie metaforică, specific populară, la dușmanii țării). Dorința lui pare nestrămutată și el pleacă spre prietenul și fostul său tovarăș de arme Ursan. În drumul său, natura îl cunoaște și îi facilitează trecerea. Ursan stă de pază în mijlocul câmpiei și se ocupă cu creșterea hergheliilor. Aflând de năvălirea tătarilor, nu ezită nicio clipă și se pregătește de luptă. Cei doi prieteni pornesc spre locul luptei și se avântă pe câmpul de bătălie. Dan, ca și în tinerețe, este viteaz. În timpul luptei, Ursan este rănit, dar Dan nu-și părăsește prietenul în aceste momente grele și-l apără de primejdie. Acesta este salvat de către fiica sa Fulga, iar bătrânul oștean Dan este luat prizonier. Adus în fața hanului Ghirai, bătrânul Dan refuză să renunțe la credința străbună în schimbul iertării. El își exprimă însă dorința să mai sărute o dată pământul țării. Rugămintea îi este împlinită și, înapoiindu-se la cortul hanului, „Suspină, șovăiește și, palid, cade mort!”.

Aprecieri

„În Alecsandri vibrează toată inima, toată mișcarea compatrioților săi, câtă s-a putut întrupa într-o formă poetică în starea relativă a poporului nostru de astăzi. Farmecul limbii române în poezia populară – *el ni l-a deschis*; iubirea omenească și dorul de patrie în limitele celor mai mulți dintre noi – *el le-a întrupat*; frumusețea proprie a pământului nostru natal și a aerului nostru – *el a descris-o*; ...când societatea mai cultă a putut avea un teatru în Iași și București – *el a răspuns la această dorință*, scriindu-i comedii și drame; când a fost chemat poporul să-și jertfească viața în războiul din urmă – *el singur a încălzit ostașii noștri cu raza poeziei*.” (Titu Maiorescu)

„...începând din preajma anului 1840, vreme de jumătate de veac, Vasile Alecsandri a întrupat în sufletu-i generos și a exteriorizat cu marele-i talent toate aspirațiile neamului nostru. Alecsandri a fost primul din elita românismului luptător, interpret și cântăreț. A fost unul din creatorii României moderne, și prin prestigiul și strălucirea talentului său a simbolizat întreaga epocă și întreaga operă.” (Mihail Sadoveanu)

„...poemele lui Alecsandri au un timbru nou în ansamblul lor, îmbinând în mod ingenios izvoarele istorice și vibrația patriotismului cu bogate elemente folclorice, cum este în acea nepieritoare capodoperă a literaturii noastre, care e *Dan, căpitan de plai*.” (George Cristea Nicolescu)

Înainte de text

24. Citește actele comunicative. Utilizează-le pe parcursul temei, după necesitate.

a semnală receptarea mesajului	a confirma înțelegerea mesajului
Am înțeles Desigur, este clar Da, rețin ce ai spus Corect, ai dreptate E un punct de vedere pe care îl respect	Așa este/Așa (mai) înțeleg Întocmai/exact E limpede Ideea mi se pare clară Sunt de acord Mulțumesc pentru explicație

25. Completează dialogul cu actele comunicative de mai sus.

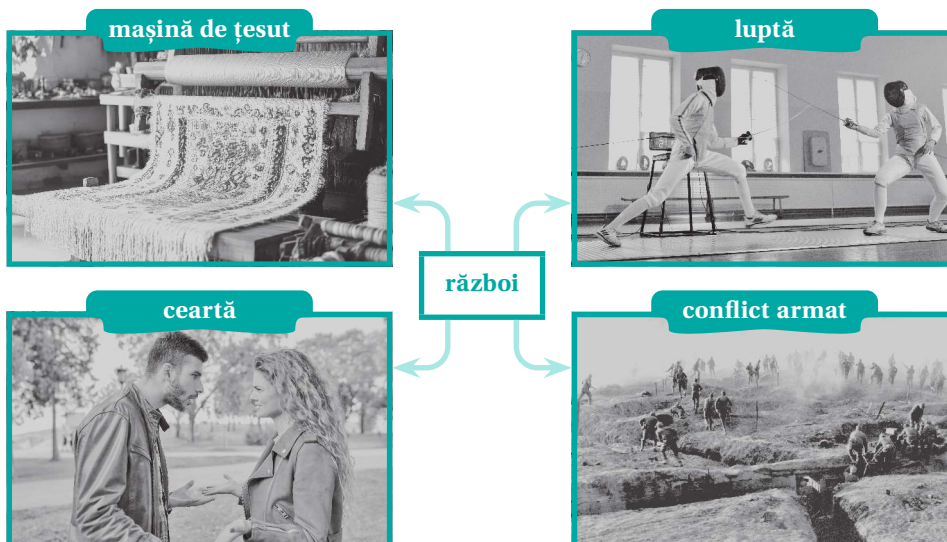
- Este adevărat că Vasile Alecsandri a fost supranumit „rege al poeziei”?
-
- Este clar că, în textul „Dan, căpitan de plai”, poetul împletește folclorul, realitatea cu fantasticul, exprimând sentimentul nobil al dragostei de țară.
-
- Personajul Dan reprezintă un simbol al patriotismului și al sacrificiului eroic.
- E un punct de vedere,
- Titlul poemului „Dan, căpitan de plai” este alcătuit din numele personajului și apozitia care numește ocupația socială a personajului.
- Mulțumesc

26. Reflectează asupra versurilor din poezia „Poetul” de George Coșbuc.

„Sunt suflet în sufletul neamului meu
Și-i cânt bucuria și-amarul. [...]
Sunt inimă-n inima neamului meu
Și-i cânt și iubirea, și ura. [...]
Din suflet eu fi-ți-voi, tu, neamule-al meu,
De-a pururi, nerupta sa parte!”

26.1. Determină însușirile pe care și le atribuie poetul.

27. Consultă DEXI și explică sensurile cuvântului *război*.





George COȘBUC

(n. 20 septembrie 1866, Hordou, Bistrița-Năsăud – d. 9 mai 1918, București)
„Poet al țărănimii.” (*Constantin Dobrogeanu-Gherea*)

Studii

1873–1876 – anii de studii la școala din Telciu.

1876 – urmează Școala Primară Superioară din Năsăud, unde învață filozofia și literaturile clasice și moderne.

1881–1882 – e admis ca membru „extraordinar” în Societatea Literară din Năsăud, deși trecuse în clasa a VI-a și Regulamentul nu permitea

acordarea acestui titlu decât elevilor din ultimele două clase.

1882–1883 – devine vicepreședinte al Societății Literare.

1883–1884 – este ales președinte al Societății *Virtus romana rediviva*.

1884 – își continuă studiile la Facultatea de Filozofie și Litere din Cluj.

1887–1889 – anii „cei mai rodnici”, de plenitudine creatoare.

Funcții

1884 – întemeiază, împreună cu Ioan Slavici și Ion Luca Caragiale, revista „Vatra” la București.

1887 – activează la redacția ziarului „Tribuna” din Sibiu, în fruntea căruia se afla Ioan Slavici.

1901 – fondează, împreună cu Alexandru Vlahuță, revista „Sămănătorul”.

1907–1908 – funcționar la Casa Școalelor.



Opere

„Balade și idile” (1893), „Fire de tort” (1896), „Ziarul unui pierde-vară” (1902), „Dintr-ale neamului nostru” (1903), „Cântece de vitejie” (1904) ș.a.

28. Citește textul și exprimă starea postlectorală.

Trei, Doamne, și toți trei!

Avea și dânsul trei feciori,
Și i-au plecat toți trei deodată
La tabără, sârmanul tată!
Ce griji pe dânsul, ce fiori,
Când se gândea că-i greu războiul,
N-ai timp să simți că mori.

Și luni trecut-au după luni
Și-a fost de veste lumea plină,
Că steagul turcului se-nchină;
Și mândrii codrului păuni,
Românii-au isprăvit războiul,
Că s-au bătut nebuni.

Scria-n gazetă că s-a dat
Poruncă să se întorcă-n țară
Toți cei plecați de astă-vară
Și rând pe rând veneau în sat
Și ieri și astăzi câte unul
Din cei care-au plecat.

Și-ai lui întârziau! Plângând
De drag că are să-i revadă,
Sta ziua-n prag, ieșea pe stradă
Cu ochii zarea măsurând,
Și nu veneau! Și dintr-o vreme
Gemea, bătut d-un gând.

Nădejdea caldă-n el slăbea,
Pe cât creștea de rece gândul.
El a-ntrebat pe toți d-a rândul,
Dar nimeni știre nu-i știa.
El pleacă-n urmă la cazarmă
Să afle ce dorea.

Căprarul vechi îi iese-n prag.
Ce-mi face Radu? el întreabă,
De Radu-i este mai cu grabă,
Că Radu-i este cel mai drag.
E mort! El a căzut la Plevna
În cel dintâi șirag!

O, bietul om! De mult simțea
Că Radu-i dus de pe-astă lume,
Dar astăzi, când știa anume,
El sta năuc și nu credea.
Să-i moară Radu! Acest lucru
El nu-l înțelegea.



Informează-te!

Războiul de Independență al României este numele folosit în istoriografia română pentru participarea Principatului României la Războiul Ruso-Turc din anii 1877–1878.

Căderea Plevnei, în 1877, după patru luni de asediu din partea trupelor rusești și românești, i-a determinat pe turci să ceară un armistițiu.



Amintirea evenimentului a fost păstrată prin monumente comemorative și lucrări de artă. Dintre acestea, se distinge tabloul lui Nicolae Grigorescu intitulat „Atacul de la Smârdan”, care a intrat drept model-reper iconografic, cu valoare de simbol, în conștiința populară și a devenit imaginea emblematică a întregului efort militar de obținere a independenței naționale.

Blestem pe tine, braț dușman!
Dar George-al nostru cum o duce?
Sub glie, taică, și sub cruce,
Lovit în piept d-un iatagan!
Dar bietul Mircea? Mort și Mircea
Prin văi pe la Smârdan.

El n-a mai zis niciun cuvânt;
Cu fruntea-n piept, ca o statuie,
Ca un Cristos bătut în cuie,
Ținea privirile-n pământ,
Părea că vede dinainte-i
Trei morți într-un mormânt.

Cu pasul slab, cu ochii beți
El a plecat, gemând p-afară,
Și împleticindu-se pe scară,
Chema pe nume pe băieți,
Și se proptea de slab, sârmanul,
Cu mâna de păreți.

Nu se simțea de-i mort ori treaz,
N-avea puteri să se simțească;
El trebuia să s-odihnească
Pe-o piatră-n drum sub un zăplaz
S-a pus, înmormântând în palme-i
Slăbitul său obraz.

Și-a stat așa, pierdut și dus.
Era-n amiază și-n miez de vară
Și soarele-a scăzut spre seară,
Și-n urmă soarele-a apus,
Iar bietul om sta tot acolo
Ca mort, precum s-a pus.

Treceau bărbați, treceau femei,
Și uruiau trăsurile pe stradă,
Soldați treceau făcând paradă,
Și-atunci, deștept, privi la ei
Și-și duse pumnii strâns pe tâmpile:
Trei, Doamne, și toți trei!

George Coșbuc

Sinonime

- fior = emoție
- gazetă = ziar
- a geme = a se văieta, a se tângui
- glie = câmp, ogor, pământ
- năuc (aici) = dezorientat
- război = bătălie, luptă, măcel, conflict militar; (fig.) învrăjbire, ceartă, neînțelegere, vrajbă

Expresii

- a da → poruncă
→ sfat
→ de veste
- a sta → pierdut
→ în genunchi
→ pe gânduri
- a trece → fiori
→ timpul
→ drumul
- a fi pe picior de → război
- a pune pe picior de → război
- a intra în → război

Proverbe

*După război mulți voinici se-arată.
La plăcinte înainte, la război înapoi.*

Familie lexicală

- război – a război, războire, războinic, războinicesc
- veste – a (pre)vesti, (pre)vestire, (pre)vestit
- a lovi – lovitură, lovire, (ne)lovit

Vocabular

a blestema – a rosti un blestem

a geme – a scoate sunete nearticulate ca urmare a unei dureri (fizice sau morale)

iatagan, -e – sabie turcească, de lungime mijlocie, cu lama curbă și lată, cu două tăișuri

a isprăvi – a (se) termina, a (se) sfârși

a se împietici – (despre picioare) a se lovi, a se împiedica unul de altul în mers; (despre oameni) a merge clătănându-se, împiedicându-se

a (h)urui – a face un zgomot ca acela care se aude când umblă o căruță, când se rostogolește un butoi sau când cad mai multe obiecte tari unul peste altul

zăplaz, -uri – gard de scânduri

Lucrul cu vocabularul

29. Rescrie enunțurile, înlocuind cuvintele subliniate prin sinonimele lor, potrivite contextului.

„Cu pasul slab, cu ochii beți/ El a plecat, gemând p-afară,/ Și-mpieticindu-se pe scară,/ Chema pe nume pe băieți,/ Și se proptea de slab, sărmanul...”

30. Identifică, în text, antonime pentru cuvintele: **a veni, a intra, rece, nou, a răspunde.**

31. Selectează, din text, două-trei expresii, determinându-le sensul.

32. Selectează câmpul lexical al cuvântului **război**.

33. Alcătuieste câte un enunț pentru fiecare sens al cuvintelor: **război, dar, ochi, prag, scară.**

Studiul textului

34. Recitește poezia și precizează tonalitatea potrivită pentru lecturarea ei.

- ☐ solemnă ☐ tristă ☐ patetică ☐ dramatică

35. Transcrie, din text, versurile care indică:

- a) numărul fiilor;
- b) faptul că războiul s-a terminat;
- c) starea bătrânului tată la aflarea veștii triste;
- d) timpul cât „bietul om” a stat „acolo ca mort, precum s-a pus”.

36. Adresează-i patru întrebări bătrânului tată, având drept reper conținutul textului.

Unde ...?

Cum ...?

De ce ...?

37. Textul propus este:

- ☐ interesant ☐ emoționant ☐ important ☐ tragic

37.1. Argumentează, în două enunțuri, opțiunea.

38.  Descrie, în patru enunțuri, chipul bătrânului tată.

39. Continuă gândul: *Citind textul, consider că fiii Radu, George și Mircea ...*

40. Explică, în două enunțuri, semnificația:

- a. secvențelor: „românii [...] s-au bătut nebuni”; „a căzut [...] în cel dintâi șirag”;
- b. comparației: „El n-a mai zis niciun cuvânt [...] ca un Cristos bătut în cuie”;
- c. ultimului vers/titlului: „Trei, Doamne, și toți trei!”

41. Intitulează altfel textul.

41.1. Argumentează, într-un enunț, opțiunea.

42. Scrie-i un mesaj bătrânului tată, în care să-i mulțumești pentru buna educare a fiilor patrioți.

43. Exprimă-ți, în două enunțuri, atitudinea față de consecințele războiului.

44. Scrie două sfaturi argumentate pentru colegi, prin care îi îndemni să-și iubească patria.

45. Explică, în două enunțuri, ce te-a impresionat în acest text.

46. Meditează asupra versurilor coșbuciene și exprimă-ți opinia:

„O luptă-i viața, deci te luptă
Cu dragoste de ea, cu dor.
Pe seama cui? Ești un nemernic
Când n-ai un țel hotărâtor”.

Dincolo de text

47. Propune un alt final pentru această operă, argumentând alegerea.

48. Asumă-ți rolul bătrânului, alcătuind un monolog, din cinci-șase enunțuri, despre starea afectivă a acestuia.

49.  Alcătuiește un *Plan de acțiuni* pentru a convinge societatea/comunitățile/factorii decisivi să combată războiul/războaiele/neînțelegerile etc.
50.  Improvizează un dialog, din opt replici complete, respectând fiecare aspect al situației: *Formulezi problema* cu care te confrunți. *Ceri sfatul* prietenului/prietenei, pentru a depăși situația. Acesta/aceasta *îți dă sfaturi* prețioase. *Îi mulțumești* pentru receptivitate.

Repere de interpretare

„Trei, Doamne, și toți trei!” este o poezie scrisă de George Coșbuc și publicată în 1904, în volumul „Cântece de vitejie”, care cuprinde poezii având ca temă lupta pentru păstrarea sau dobândirea independenței naționale.

În poezia „Trei, Doamne, și toți trei!” se glorifică eroismul poporului în Războiul de Independență din 1877.

„Trei, Doamne, și toți trei!” este povestea unui bătrân tată zdrobit de durere, pentru că a avut trei feciori dragi și toți trei – Radu, George, Mircea – au murit pe câmpul de luptă. Simbolic și absolut zguduitor este prețul de sânge al ostașilor români pe care îl evocă poetul, în chipul împietrit de durere al părintelui. Bătrânul tată, zdrobit de durere, protestează împotriva aspririi absurde a războiului, manifestându-și dorința de răzbunare: „Blestem pe tine, braț dușman!”

Poetul sugerează ideea că războiul provoacă nefericire/necaz și disperare. Atmosfera poeziei este gravă, drama fiind anunțată din prima strofă: „Avea și dânsul trei feciori,/ Și i-au plecat toți trei deodată/ La tabără, sărmanul tată!/ Ce griji pe dânsul, ce fiori,/ Când se gândea că-i greu războiul,/ N-ai timp să simți că mori”. Versul este dominat de alarmă și durere, suferință și tristețe, aceste stări afective acumulându-se treptat până la exclamația tragică din final: „Și-atunci, deștept, privi la ei/ Și-și duse pumnii strâns pe tâmple:/ Trei, Doamne, și toți trei!”

Poezia conține câteva părți: plecarea feciorilor la război, așteptarea lungă și grea, gândurile sumbre și negre, vestea despre moartea fiilor, durerea sufletească a părintelui. Acestea impresionează prin simplitatea limbajului personajelor, prin modul de a gândi și a simți.

Textul emoționează prin dramatism, provoacă compătimire față de bătrânul tată, admirație pentru eroismul celor trei feciori-oșteni, sentimente de mândrie, de atașament și devotament față de țară.

„Trei, Doamne, și toți trei!” este cea mai frumoasă poezie despre dragostea de părinte.



Aprecieri

„La Coșbuc, în tablourile naturii, oamenii ei înșiși joacă un rol supus, ei nu sunt centrul și scopul naturii și creațiunii, ci o parte din natură, câteodată un mijloc de a o zugrăvi.” (Constantin Dobrogeanu-Gherea)

„Mare poet clasic, Coșbuc și-a asigurat locul printre marii creatori: Eminescu, Creangă, Caragiale și Slavici, prin conținutul național al operei sale, prin puritatea expresiei și claritatea stilului, prin promovarea idealului de frumusețe echilibrată, în general prin înnoirea limbii poetice. Coșbuc este – unanim recunoscut – un mare clasic al versului românesc.” (Gavril Scridon)

„Coșbuc nu e numai un poet de frunte în literatura românească, ci un apostol, sosind în momentul când era nevoie de el.” (Sextil Pușcariu)

Elemente de construcție a comunicării

Substantivul. Substantivele simple și compuse.

Formarea substantivelor

FORMAREA SUBSTANTIVELOR				
derivare cu sufixe	derivare cu prefixe	derivare regresivă	componere	conversiune
<i>bun + -ătate = bunătate</i> <i>frumos + -ețe = frumusețe</i> <i>tătar + -ime = tătarime</i> <i>mult + -ime = mulțime</i> <i>(a) pieri + -re = pieire</i>	<i>stră- + bunic = străbunic</i> <i>răs- + cruce = răscruce</i> <i>re- + nume = renume</i>	<i>(a) răsufla > răsufl(ul)</i> <i>(a) văita > vaiet(ul)</i> <i>(a) păzi > pază (paza)</i> <i>(a) cugeta > cuget(ul)</i>	<i>bun-venit</i> <i>floarea-soarelui</i> <i>bunăvoință</i> <i>fărădelege</i>	<i>amar > amarul</i> <i>bine > binele</i> <i>voinic > voinicul</i> <i>eu > eul</i> <i>zece > zecele</i>

1

SUBSTANTIVE SIMPLE cu o singură rădăcină

bătrân, luptă, sabie, stejar, iarbă, plai, țară etc.

substantiv + substantiv
an-lumină, talpa-gâștei

prepoziție + substantiv
fărădelege, subsol

numeral + substantiv
prim-ministru, triumphi

2

SUBSTANTIVE COMPUSE cu două și mai multe rădăcini

substantiv + prepoziție + substantiv
untdelemn, viță-de-vie

substantiv + adj./adj. + substantiv
Făt-Frumos, bună-creștere

verb + substantiv/substantiv + verb
zgârie-nori, gură-cască

51. Selectează din fragmentul propus câte un substantiv care exprimă:

- nume de persoane;
- nume de animale;
- nume de râuri;
- nume de părți ale corpului uman;
- nume de țări;
- nume de obiecte.
- nume de rudenie;

Uimit, Ghirai se scoală, cu mâna lui desface
 Unealta de robie sub care leul zace,
 Cumplitul lanț ce-l leagă cu strânse noduri sute,
 Și zice grabnic: „Tată, ia calul meu și du-te!”
 Bătrânul Dan ferice se duce, Nistrul trece,
 Și-n aerul Moldovei se umflă pieptu-i rece,
 Și inima lui crește, și ochii-i plini de jale
 Cu drag privesc prin lacrimi podoaba țării sale.

Vasile Alecsandri

51.1. Propune determinative pentru următoarele substantive:

_____ Dan cal _____
 _____ inimă Nistru _____
 _____ mână tată _____

Articularea substantivelor

caz	articulat nehotărât		articulat hotărât			
	substantiv comun				substantiv propriu	
	singular	plural	singular	plural	feminin	masculin
N.	un cal (merge)	niște cai (merg)	calul (merge)	caii (merg)	Moldova/Olga/Carmen	Dan
G.	(șaua) unui cal	(șaua) unor cai	(șaua) calului	(șaua) cailor	(averea) Moldovei/Olgăi/ lui Carmen	(fapta) lui Dan
D.	(se dă) unui cal	(se dă) unor cai	(se dă) calului	(se dă) cailor	(oferă) Moldovei/Olgăi/ lui Carmen	(oferă) lui Dan
A.	(călare pe) un cal	(călare pe) niște cai	(călare pe) calul (meu)	(călare pe) cailor (mei)	(vorbește despre) Moldova/Olga/Carmen	(vorbește despre) Dan

52. Pune substantivele dintre paranteze la forma corectă, conform modelului.

Model: Dan i-a cerut (Ghirai) să moară pe pământul strămoșesc.

Dan i-a cerut *lui Ghirai* să moară pe pământul strămoșesc.

Aerul (Moldova) îl primește pe Dan cu mult drag.

Dan trece cu grijă apele (Nistru).

Viteazul Dan se pune de pază la capul (Ursan).

Privirile (bătrân) păreau că văd trei morți într-un mormânt.

Și-a fost de veste lumea plină/ că steagul (turc) se-nchină.

53. Grupează substantivele din fragmentele de mai jos.

substantive articulate		substantive nearticulate
hotărât	nehotărât	

Și luni trecut-au după luni
Și-a fost de veste lumea plină,
Că steagul turcului se-nchină;
Și mândrii codrului păuni,
Românii-au isprăvit războiul,
Că s-au bătut nebuni.

Cu pasul slab, cu ochii beți
El a plecat, gemând p-afară,
Și împleticindu-se pe scară,
Chema pe nume pe băieți,
Și se proptea de slab, sărmanul,
Cu mâna de păreți.

George Coșbuc

Ei scot din a lor arcuri un vifor de săgeți,
Și Dan, lovit în coaste, șoptește cu oftare:
„Ursane, pentru tine de-acum nu e scăpare!”
Zicând, el cade-aproape, se sprijină-ntr-o mână
Și paloșul lui ține în loc ceata păgână.

Vasile Alecsandri

54. Articulează hotărât cuvintele subliniate:

Zbor suflete gonite din trupuri sângeroase.

Treceau bărbați, treceau femei,

Și uruiau trăsuri pe stradă.

Articolul posesiv-genitival. Utilizarea articolului posesiv-genitival. Articolul demonstrativ

articolul posesiv		
	singular	plural
masc.	(codru) al (Moldovei)	(Codri) ai (Moldovei)
fem.	(sabie) a (viteazului)	(săbii) ale (viteazului)
neutru	(cuvânt) al (eroului)	(cuvinte) ale (eroului)

articolul demonstrativ			
		singular	plural
masc.	N/A	cel viteaz	cei viteji
	G/D	celui viteaz	celor viteji
fem.	N/A	cea bună	cele bune
	G/D	cele bune	celor bune

Nota bene! A nu se confunda cu omofonele:



Observă!

al curaj **al** eroilor
a-l Nu e ușor **a-l** învinge.
ai cetățeni **ai** țării
a-i Știu **a-i** mulțumi lui.
ale gânduri **ale** mele
a le Știu **a le** vorbi lor.

cel Dan **cel** măreț
ce-l **Ce-l** întrebi, Dan?
cea lupta **cea** grea
ce-a **Ce-a** fost ieri?
cele gândurile **cele** bune
ce le **Ce le** citești copiilor?

55. Utilizează, după model, articolul posesiv (genitival).

Model: apărătorii noștri – *ai* noștri apărători

durerea ei – ... ei durere
 eroul vostru – ... vostru erou
 feciorii lui – ... lui feciori
 lacrimile tale – ... tale lacrimi
 moartea lor – ... lor moarte
 tatăl lor – ... lor tată
 țara mea – ... mea țară

56. Urmează modelul: feciorii tatălui – feciorii *lui* – *ai* lui

apărătorii neamului –	paloșul viteazului –	stâncile Moldovei –
casa lui Ursan –	pământul țării –	tatăl vitejilor –
curajul lui Dan –	păunii codrului –	țara urmașilor –
darurile lui Ghirai –	steagul turcului –	glia strămoșilor –

57. Selectează forma corectă a articolului posesiv.

Ursan și Dan sunt eroii principali (al, ai, a, ale) poemului „Dan, căpitan de plai” de Vasile Alecsandri. Fiorii reci (al, ai, a, ale) morții pe mulți tătari i-au cuprins. Sufletului luminos (al, ai, a, ale) lui Dan nu-i trebuie nici milă, nici daruri. Ochii plini de jale (al, ai, a, ale) lui Dan cu drag privesc prin lacrimi podoaba țării. Cei trei feciori (al, ai, a, ale) bătrânului au căzut în război. Slăbitul chip (al, ai, a, ale) sărmanului tată nu se simțea de-i mort ori treaz.

58. Alcătuiește dialoguri conform modelului:**Model:**

*O tainică fantasmă ce-n zori s-adâncește
Fantasma drăgălașă a verdei tinereți.*

Dialog

- *Ce se adâncește în zare?*
- *O tainică fantasmă s-adâncește.*
- *Ce fel de fantasmă se adâncește?*
- *Fantasma drăgălașă, tainică ...*
- *A cui fantasmă se adâncește în zare?*
- *Fantasma drăgălașă a verdei tinereți.*

- a. *Bătrânul Dan desprinde un paloș vechi din cui,
Și paloșul lucește voios în mâna lui.*
- b. *...Ursan
Și mult cu drag privește grozavu-i buzdugan [...]
Sub mâna-i buzduganul, unealtă de pieire,
Ca un balaur face în juru-i o rotire.*

59. Completează spațiile libere cu substantive proprii și comune potrivite contextului.

Numele personajului principal al poemului este _____, căpitan de plai în epoca lui Ștefan, domnul _____, care pentru vitejia și spiritul de jertfă al unor oșteni îi înproprietărea cu pământ și-i boierea.

Dan și _____, prietenul lui, nu figurează în documente istorice, ceea ce înseamnă că sunt plăsmuiri ale imaginației poporului. Autorul poemului, _____, s-a inspirat dintr-un cântec popular pe care l-a dat ca _____.

Ca orice erou popular, Dan este înfrățit cu _____, înțelege glasul acesteia, fiind avertizat astfel de năvălirea _____.

Trăsătura de caracter fundamentală a personajului principal este puternicul sentiment de dragoste de _____ până la sacrificiul suprem.

Un admirabil portret în poem este și cel _____, camaradul lui Dan. Fost și el oștean _____, răsplătit de voievod pentru credința și faptele sale de vitejie, Ursan stă de pază în mijlocul câmpiei și se ocupă de creșterea hergheliilor.

Hanul tătarilor, _____, este semeț și plin de sine, furios că oastea i-a fost înfrântă, dornic de răzbunare. Atitudinea sa se modifică în fața _____ și a _____ față de țară a dușmanului său, Dan. Ghirai apare astfel ca un _____ complex, cu trăsături pozitive și negative, construit pe baza antitezei cu Dan.

(*țară, a lui Ștefan cel Mare, motto, Dan, al lui Ursan, Moldovei, Vasile Alecsandri, tătarilor, Ghirai, personaj, demnitate, natura, devotamentului, Ursan*)



Temă 2

Locuri memorabile

Motto: În fiecare colț de țară există o poveste care așteaptă să fie spusă, iar locurile noastre memorabile sunt pagini din această carte a neamului nostru.

Marin Preda



Evocare



Recunoaște locurile din imagini. Prezintă-le.

Ce alte locuri memorabile din Republica Moldova ai vizitat/te-au inspirat?



Imaginează-ți că ești un vlogger/o vloggeriță. Prezintă un loc memorabil.

PreText

1. Citește textele propuse. Completează cu date informative despre alte locuri memorabile din Republica Moldova.

Așezat în defileul râului Răut, peisajul Orheiului Vechi cuprinde vestigii arheologice deosebite, inclusiv mai multe stațiuni ale omului preistoric, un ansamblu de așezări fortificate geto-dace, urmele a două orașe medievale, schiturile monahale rupestre din stâncile priporoase etc. Totodată, peisajul este completat de trei sate originale din preajmă: Trebujeni, Butuceni și Morovaia.

Peisajul Cultural Orheiul Vechi este situat la distanța de 50 km nord-est de orașul Chișinău, în partea central-estică a Podișului Moldovenesc, de-a lungul defileului format de râul Răut, afluent de dreapta al fluviului Nistru. Grație amplasării sale favorabile și particularităților geografice, situl a constituit un punct nodal, unde se intersectau importante rețele de comunicare dintre culturi și civilizații. Din punct de vedere fizico-geografic, acest sit este situat la contactul peisajelor silvice și al celor de stepă, făcând parte din Codrii Orheiului, o unitate istorico-geografică

bine conturată din timpuri străvechi, cu tradiții culturale profilate și conservate în timp.

La Butuceni, Morovaia și Trebujeni poți vedea numeroase coloane de pridvor și stâlpi cu poartă din piatră sau lemn, cu ornamente originale tipice pentru această zonă.



Complexul muzeal Orheiul Vechi

Peisajul natural Suta de Movile se întinde pe o lungime de 8 kilometri, lățimea variind între 1,7–2,3 km, iar suprafața totală fiind de 14 ha. Înălțimea movilelor este între 1,3 și 30,5 m. Cea mai mare este „Movila Țiganului”. De fapt, nu sunt 100, ci peste 3500 de movile.

Geneza lor nu se cunoaște până în prezent. Există mai multe ipoteze, lansate de-a lungul secolelor. Unii savanți consideră că movilele sunt niște stânci (recife) submarine ale Mării Sarmatice ce acopereau teritoriul Moldovei cu vreo douăzeci de milioane de ani în urmă. Geograful Arcadie Capcelea susține că este vorba de o alu-

necare de pământ, poate cea mai mare alunecare de acest tip din Europa.

La Suta de Movile trăiesc dihomele-de-pădure, hârciogul, popândăul, șarpele-cu-șapte-dungi, broasca-țestoasă. Flora e reprezentată de plante rare și foarte rare pentru meleagul nostru: dedițelul, stânjenelul, varza-tătărească, ruscuța-de-primăvară, garofița-de-câmp, zambila, diferite specii de în.

Se mai spune că Suta de Movile e un mister inexplicabil, așa cum sunt fenomenele Valea Gheizerelor (Kamceatka), Piramidele Egiptene, Triunghiul Bermudelor.



Aria protejată Suta de Movile

Vocabular

alunecare de pământ – deplasare a terenului aflat în pantă, sub acțiunea apelor, în special, după ploi îndelungate

recif, -e – formație de stânci submarine, clădite de organisme (corali, alge etc.) care trăiesc sub formă de colonii în apele mărilor calde și care secretă carbonat de calciu



hârciog



popândău



dedițel



stânjenel



ruscuță-de-primăvară



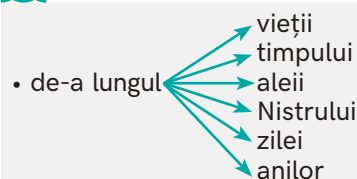
varză-tătărească

2. Recitește textul despre Suta de Movile și răspunde la întrebări.

- Ce este Suta de Movile?
- Care este suprafața totală a monumentului Suta de Movile?
- Care este înălțimea movilelor?
- Care este cea mai mare movilă?
- Ce susține geograful Arcadie Capcelea?
- Cu ce alte fenomene este comparat monumentul Suta de Movile?
- Ce vietăți trăiesc la Suta de Movile?
- Ce plante reprezintă flora de la Suta de Movile?



Observă!



3. Citește actele comunicative. Utilizează-le pe parcursul temei, după necesitate.

a descrie obiective culturale/locuri	a identifica situarea în spațiu și timp a unor obiecte, evenimente
Acest obiectiv turistic atrage vizitatori prin Locul se află în Este amplasat, -ă la poalele se află în apropiere de Impresionează prin arhitectura sa Oferă o priveliște deosebită asupra Este inclus, -ă în patrimoniul UNESCO Locul păstrează tradiții M-a fascinat prin Recomand vizitarea acestui obiectiv prin Este un loc care combină istoria, natura și cultura într-un mod Acest loc este ideal pentru	De azi/de ieri/de la ora 12 De mult/de astă-primăvară/de vara trecută Până mâine/până poimâine Până la iarnă/până la anul Vizavi de În fața În dreapta După/în colț Drept înainte Acolo În capătul Între ... și În jurul

4. Descrie Suta de Movile. Utilizează structurile propuse.



5. Scrie trei argumente pentru a exprima necesitatea de a proteja monumentul naturii Suta de Movile.

6. Realizează un reportaj pentru emisiunea TV „Țara mea – meleag de vis”. Te poți inspira din informațiile prezentate mai jos.

Suta de Movile

Movilele de la Suta de Movile sunt unice. Este vorba despre nenumăratele ridicături de pământ din lunca Prutului, ce se regăsesc pe de o parte și de alta a șoselei ce duce de la Braniște spre Balatina. Ele se întind de-a lungul Prutului pe o lungime de aproximativ 8 kilometri, având în lățime 2,3 kilometri. Toată suprafața aceasta de pământ, circa 14 hectare, parcă e presărată cu movile mari și mici în formă de piramide, cu vârfurile turtite. Acest loc e cunoscut sub denumirea Suta de Movile (*Centum monticuli*), menționat pentru prima dată în anul 1715 în „Descrierea Moldovei”, lucrarea marelui nostru savant enciclopedist și scriitor Dimitrie Cantemir. [...]

În ultimii ani, Suta de Movile a devenit obiect de studiu al geologilor, arheologilor, paleontologilor și geografilor

Stâncile Butești

Stâncă
lângă
stâncă,
peste
beznă
și hău,
pe sub nori –
descinzând –
pân' la râul
cel blând –
scara pe care a pus-o Dumnezeu
pentru a coborî
pe pământ.

Nicolae Dabija

de la Academia de Științe a Republicii Moldova. Savanții au ajuns la concluzia că movilele s-au format cu multe mii de ani în urmă, ca rezultat al unor mișcări puternice ale scoarței pământului, care au fărâmițat stâncile în blocuri, iar unda cutremurului le-a împrăștiat prin împrejurimi. În interior, aceste movile sunt din roci calcaroase, conțin schelete vechi de animale și plante de mare, ca și dealurile stâncoase din localitățile vecine, cu care, în trecut, formau un ansamblu de formații geologice comune.

Anatolie David

7. Completează tabelul.

Imaginea locului memorabil	Denumirea locului memorabil	Informații despre locul memorabil	Emoții trăite la vizitarea/vederea acestuia
...	Mănăstirea Saharna	...	...
	...	...	...
...	...	...	...

8. Activitate în grup Metoda Cubul.

Descoperiți locurile memorabile din Republica Moldova.

Descrieți un loc memorabil din Republica Moldova.

Asociați locul memorabil cu emoțiile/sentimentele pe care le-ați trăit la descoperirea acestuia.

Analizați punctele forte și slabe ale locului memorabil ales.

Comparați-l din următoarele puncte de vedere: distanța față de localitatea de baștină; importanța istorică, arhitecturală; impresii etc.

Aplicați idei noi pentru valorificarea locului memorabil.

Argumentați (*pro* sau *contra*) afirmația lui Ansel Adams: „Lumea e de o frumusețe totală – o promisiune fără sfârșit de magie și lucruri minunate”.

Portofoliu

Realizează un pliant în care să prezinți unui turist străin un loc memorabil din Republica Moldova.

Elemente de construcție a comunicării

Prepoziția. Tipuri de prepoziții. Prepoziția *de*: contexte de realizare. Locuțiuni prepoziționale



REGIMUL CAZUAL AL PREPOZIȚIILOR

cu genitivul

cu dativul

cu acuzativul

prepoziții: *asupra, contra, deasupra, dedesubtul, împotriva, împrejurul, înaintea, dinapoia* etc.

locuțiuni prepoziționale: *de-a latul, de-a lungul, din cauza, din pricina, din dreptul, din/în fața, din/în josul, din/în susul, în cazul, în ciuda, în dreptul, în jurul, în lungul, în pofida, în timpul, în urma, în vederea* etc.

prepoziții: *datorită, grație, mulțumită, conform, potrivit, contrar* etc.

prepoziții: *cu, către, de, din, în, la, lângă, pe, pentru, peste, prin, spre, sub, de către, de după, de la, de lângă, de pe, de peste, de prin, de sub* etc.

locuțiuni prepoziționale: *afară de, alături de, alături cu, dinainte de, dincoace de, dincolo de, împreună cu, înainte de, în conformitate cu, în caz de, în loc de, în timp de, în vreme de* etc.

Prepoziția <i>de</i> exprimă	spațiul	<i>de acasă, de Sângerei</i>
	timpul	<i>de ani (buni; de zile; și ani), ziua de mâine</i>
	destinația	<i>loc de vizitat</i>
	cauza	<i>impresionat de locație, a tremura de frig</i>
	modul	<i>tărâm de legendă</i>
	geneza	<i>peisaj de oraș, ceramică de Cucuteni</i>
	apartenența	<i>vals de Doga, monument de Plămădeală</i>
	scopul	<i>pregătire de călătorie</i>
	agentul	<i>preferat de oameni, apreciat de evaluatori</i>
	materia	<i>scări de lemn, bluză de in</i>
	obiectul (discuției)	<i>vorbim de castel, discutăm de excursie</i>



Observă!

corect	greșit
A-și aminti de (cineva/ceva)	A-și aminti despre (cineva/ceva)
Se apără de (ceva)	Se apără de la (ceva)
Cerere de ajutor/căsătorie	Cerere pentru ajutor/căsătorie
A fi de competența (cuiva) să...	A fi în competența (cuiva) să...
A se convinge de (ceva)	A se convinge despre (ceva)
A lua cunoștință de (ceva)	A lua cunoștință despre/cu (ceva)
A suferi/a fi bolnav de (ceva)	A suferi/a fi bolnav cu (ceva)
20 de (ceva), 21 de (ceva) – 100 de (ceva)	20 (ceva), 21 (ceva) – 100 (ceva)
Știu/e ușor/încerc a spune/a face etc.	Știu/e ușor/încerc de a spune/ de a face etc.
A fi îndrăgostit/deceționat de (ceva)	A fi îndrăgostit/deceționat în (ceva)
Merită să fie făcut/încercat/spus	Merită de făcut/ de încercat/ de spus

9. Identifică prepozițiile și locuțiunile prepoziționale în textul despre Suta de Măști de Anatolie David.

10. Selectează dintre paranteze prepoziția corectă.

Model: (*Pe, în*) manual sunt două poezii (*de, la*) Mihai Eminescu.

În manual sunt două poezii *de* Mihai Eminescu.

(Pe, în) manual sunt prezentate locuri memorabile (din, de la) Republica Moldova.

Peisajul cultural Orheiul Vechi este situat (la, de) distanța (de, la) 50 km nord-est (de, la) Chișinău.

Majoritatea oaspeților (de, din) peste hotare țin să viziteze Orheiul Vechi.

Suta de Movile este un monument unic (în, din) toată Europa.

Cheile Butești este un monument al naturii (de, din) tip geologic, ce se află (în, de la) raionul Glodeni, Republica Moldova.

Castelul Manuc Bey este amplasat (în, la) orașul Hâncești. Palatul este situat (în, la) partea (de, din) sud a orașului, pe versantul nordic al dealului, (de, la) marginea parcului.

11. Completează spațiile libere cu prepozițiile și locuțiunile prepoziționale potrivite din casetele marginale.

a. Conacul familiei Mimi (denumit și Castelul Mimi) este un monument ... arhitectură de importanță națională ... localitatea Bulboaca, raionul Anenii Noi, construit spre sfârșitul secolului al XIX-lea. Podgoriile Castelului Mimi sunt situate ... regiunea Codru a Moldovei, care se întind ... versanții dealurilor Speia, aproape de râul Nistru. Viile Mimi, precum Viorica, au ... 5 ani, ... 20, 30 de ani. Ele se întind pe o suprafață ... 170 de hectare, dar o cantitate suplimentară este obținută ... producătorii de struguri locali.

... 1 iunie 2023, Republica Moldova a găzduit Summitul Comunității Politice Europene, cel mai mare eveniment ... politică externă ... istoria țării noastre. Summitul a reunit, în premieră, 50 ... președinți, prim-miniștri și înalți oficiali europeni, care au căutat soluții comune pentru cele mai urgente probleme ale Europei, precum securitatea, stabilitatea și reziliența energetică.

b. Codrii Moldovei constituie un masiv forestier amplasat ... centrul deluros al Republicii Moldova, ... Podișul Moldovei Centrale, ocupând cca 40% din suprafața acestui platou înalt. Pădurile ocupă preponderent altitudinile maxime ... 200 și 430 m (dealul Bălănești).

Până în prezent suprafața masivului s-a redus în mod semnificativ, fiind înlocuit cu culturi de viță-de-vie, livezi de măr sau câmpuri de floarea-soarelui. Cu referire ... Codrii Moldovei, ... începutul secolului al XVIII-lea Dimitrie Cantemir menționa: „Cu Codrii încă este Moldova foarte îmbogățită, al căror lemn nu este numai pentru cherestea și pentru foc, ci și copaci aducători ... roadă îndestulă”.

c. ... Munților Făgăraș, ...orașului Curtea de Argeș, se află Catedrala episcopală, celebră datorită legendei Meșterului Manole. ... catedralei poate fi văzută fântâna Meșterului Manole. Peisajul inspiră pentru a organiza ... anului numeroase evenimente culturale și religioase, care atrag vizitatorii din toate colțurile lumii.

... respect pentru acest loc sfânt, se inițiază numeroase proiecte de restaurare. ... cu alte destinații, Curtea de Argeș este un loc de referință pentru spiritualitate, istorie și frumusețe.

de
de la
în
din
pe
până la
de către
la

în
la
dintre
pe

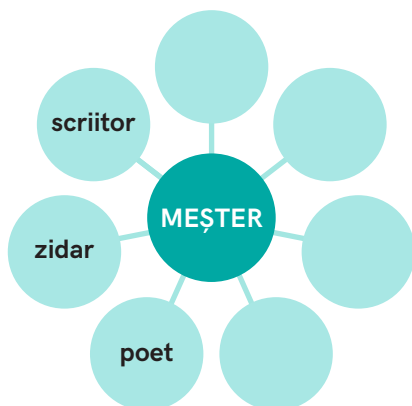
în apropierea
în centrul
în fața
în decursul
în semn de
în comparație cu

12. Grupează îmbinările de cuvinte în funcție de raportul pe care-l exprimă prepoziția de: spațiu de depozitat, operă de amator, loc de pelerinaj, partea de sud, poezie de memorat, text de scris, bijuterie de argint, discuție de adulți, producător de sucuri, dor de țară, carte de vizită, muzeu de istorie, îmbrăcat de sărbătoare, ziua de mâine, vin de Cricova, cămașă de in, om de cuvânt, păduri de stejar, parc de odihnă.

apartenență	materie	agent	obiect	destinație	spațiu	scop

12.1. Completează cu exemple proprii.

12.2. Alcătuiește enunțuri cu patru-cinci îmbinări de cuvinte.

Atelier intercultural Creație eternă și sacrificiu legendar în „Monastirea Argeșului”**Activitatea de învățare 1. Asocieri libere.****Portofoliu**

Meșter - priceput (110); Manole (109); muncitor (33); maestru (24); iscusit (20); bun (19); faur (19); tâmplar (19); zidar (15), meserie (14); harnic (12); profesionist (5); specialist (5); popular (4); creator; om talentat; poet; scriitor

(Gh. Popa et alții, *Dicționarul asociativ al limbii române*)

*Compară asociațiile propuse cu cele din *Dicționarul asociativ al limbii române*.

Activitatea de învățare 2. Stabilește corespondențe.

literatura	forma
sculptura	cuvântul
muzica	culoarea
dansul	sunetul
arhitectura	piatra
pictura	mișcarea

Activitatea de învățare 3. Lectura analitică/de expert

- Citește balada „Monastirea Argeșului”.
- Identifică personajele din baladă.
- Analizează situațiile, completând în caiet tabelul.

cine?	ce face?	când?	unde?	de ce?	cu ce scop?

13. Rezumă textul, având drept reper datele tabelului.

*Propune un (alt) final.

Monastirea Argeșului

I
Pe Argeș în gios,
Pe un mal frumos,
Negru-Vodă trece
Cu tovarăși zece,
Nouă meșteri mari,
Calfe și zidari,
Și Manole, zece,
Care-i și întrece.
Merg cu toți pe cale
Să aleagă-n vale
Loc de monastire
Și de pomenire.

Iată, cum mergea
Că-n drum ajungea
Pe-un biet ciobănaș
Din fluier doinaș,
Și cum îl vedea
Domnul îi zicea:
„Mândre ciobănaș,
Din fluier doinaș!
Pe Argeș în sus
Cu turma te-ai dus,
Pe Argeș în gios
Cu turma ai fost.
Nu cumva-ai văzut

Pe unde-ai trecut
Un zid părăsit
Și neisprăvit
La loc de grindisă,
La verde-aluniș?”
„Ba, doamne,-am văzut
Pe unde-am trecut
Un zid părăsit
Și neisprăvit.
Câinii cum îl văd,
La el se răped
Și latră-a pusti
Și urlă-a morțiu.”

Cât îl auzea,
Domnu-nveselea
Și curând pleca,
Spre zid apuca
Cu nouă zidari,
Nouă meșteri mari
Și Manole zece
Care-i și întrece.
„Iată zidul meu!
Aici aleg eu
Loc de monastire
Și de pomenire.
Deci voi, meșteri mari,
Calfe și zidari,
Curând vă siliți
Lucrul de-l porniți,
Ca să-mi rădicați,
Aici să-mi durați
Monastire naltă
Cum n-a mai fost altă,
Că v-oi da averi,
V-oi face boieri,
Iar de nu, apoi
V-oi zidi pe voi,
V-oi zidi de vii
Chiar în temelii!”

II

Meșterii grăbea,
Sforile-ntindea,
Locul măsură,
Șanțuri largi săpa,
Și mereu lucra,
Zidul rădica,
Dar orice lucra
Noaptea se surpa!
A doua zi iar,
A treia zi iar,
A patra zi iar
Lucra în zadar!
Domnul se mira
Ș-apoi îi muștra,
Ș-apoi se-ncrunta
Și-i amenința
Să-i puie de vii
Chiar în temelii!
Meșterii cei mari,
Calfe și zidari,
Tremura lucrând,
Lucra tremurând
Zi lungă de vară
Ziua pân-în seară,
Iar Manole sta,
Nici că mai lucra,
Ci mi se culca
Și un vis visa,
Apoi se scula
Ș-astfel cuvânta:
„Nouă meșteri mari,

Calfe și zidari!
Știți ce am visat
De când m-am culcat?
O șoaptă de sus
Aievea mi-a spus
Că orice-am lucra
Noaptea s-a surpa
Pân-om hotărî
În zid de-a zidi
Cea-ntâi soțioară,
Cea-ntâi sorioară
Care s-a ivi
Mâini în zori de zi
Aducând bucate
La soț ori la frate.

Deci dacă vroți
Ca să isprăviți
Sfânta monastire
Pentru pomenire,
Noi să ne-apucăm
Cu toți să giurăm
Și să ne legăm
Taina s-o păstrăm:
Ș-orice soțioară,
Orice sorioară
Mâini în zori de zi
Întâi s-a ivi,
Pe ea s-o jertfim
În zid s-o zidim!”

III

Iată-n zori de zi
Manea se trezi,
Ș-apoi se sui
Pe gard de nuiiele
Și mai sus, pe schele,
Și-n câmp se uita,
Drumul cerceta.
Când, vai! Ce zărea?
Cine că venea?
Soțioara lui,
Floarea câmpului!
Ea s-apropia
Și îi aducea
Prânz de mâncătură,
Vin de băutură.
Cât el o zărea,
Inima-i sărea,
În genunchi cădea
Și plângând zicea:
„Dă, Doamne, pe lume
O ploaie cu spume,
Să facă pâraie,
Să curgă șiroaie,
Apele să crească,
Mândra să-mi oprească,
S-o oprească-n vale,
S-o-ntoarcă din cale!



Igor Vieru. *Meșterul Manole*
(partea I), 1981



Informează-te!

Manole este o variantă a numelui Emanuel, nume ebraic, ce înseamnă „Dumnezeu este cu noi”.

Domnul se-ndura,
Ruga-i asculta,
Norii aduna,
Ceru-ntuneca
Și curgea deodată
Ploaie spumegată
Ce face pâraie
Și umflă șiroaie.
Dar oricât cădea
Mândra n-o oprea,
Ci ea tot venea,
Și s-apropia.
Manea mi-o vedea,
Inima-i plângea,
Și iar se-nchina,
Și iar se ruga:
„Sufală, Doamne,-un vânt
Sufală-l pe pământ,
Brazil să-i despoaie,
Paltini să îndoaie,
Munții să răstoarne,
Mândra să-mi întoarne,
Să mi-o-ntoarne-n cale,
S-o ducă de vale!”
Domnul se-ndura,
Ruga-i asculta
Și sufla un vânt,
Un vânt pe pământ

Paltini că-ndoaia,
Brazi că despoia,
Munții răsturna,
Iară pe Ana
Nici c-o înturna!
Ea mereu venea,
Pe drum șovăia
Și s-apropia
Și, amar de ea,
Iată c-ajungea!

IV

Meșterii cei mari
Calfe și zidari,
Mult înveselea
Dacă o vedea,
Iar Manea turba,
Mândra-și săruta,
În brațe-o lua,
Pe schele-o urca,
Pe zid o punea
Și, glumind, zicea:
„Stai, mândruța mea,
Nu te speria,
Că vrem să glumim
Și să te zidim!”
Ana se-ncredea
Și vesel râdea.
Iar Manole ofta
Și se apuca
Zidul de zidit,
Visul de-mplinit.
Zidul se suia
Și o cuprindea
Pân’ la gleznișoare,
Pân’ la pulpișoare.
Iar ea, vai de ea!
Nici că mai râdea,
Ci mereu zicea:
„Manoli, Manoli,
Meștere Manoli!
Ajungă-ți de șagă,
Că nu-i bună, dragă.
Manoli, Manoli,
Meștere Manoli!
Zidul rău mă strânge,
Trupușoru-mi frânge!”
Iar Manea tăcea
Și mereu zidea.
Zidul se suia
Și o cuprindea
Pân’ la gleznișoare,
Pân’ la pulpișoare,
Pân’ la costișoare,
Pân’ la țâțișoare.
Dar ea, vai de ea,
Tot mereu plângea
Și mereu zicea:
„Manoli, Manoli,

Meștere Manoli!
Zidul rău mă strânge,
Țâțișoara-mi plânge,
Copilașu-mi frânge!”
Manoli turba
Și mereu lucra.
Zidul se suia
Și o cuprindea
Pân’ la costișoare,
Pân’ la țâțișoare,
Pân’ la buzișoare,
Pân’ la ochișori,
Încât, vai de ea,
Nu se mai vedea,
Ci se auzea
Din zid că zicea:
„Manoli, Manoli,
Meștere Manoli!
Zidul rău mă strânge,
Viața mi se stinge!”

V

Pe Argeș în gios,
Pe un mal frumos,
Negru-Vodă vine
Ca să se închine
La cea monastire,
Falnică zidire,
Monastire naltă
Cum n-a mai fost altă.
Domnul o privea
Și se-nveselea
Și astfel grăia:
„Voi, meșteri zidari,
Zece meșteri mari!
Spuneți-mi cu drept,
Cu mâna la piept,
De-aveți meșterie
Ca să-mi faceți mie
Altă monastire
Pentru pomenire,
Mult mai luminoasă
Și mult mai frumoasă!
Iar cei meșteri mari,
Calfe și zidari,
Cum sta pe grindîș,
Sus pe coperiș,
Vesel se mândreau
Ș-apoi răspundeau:
„Ca noi, meșteri mari,
Calfe și zidari,
Alții nici că sânt
Pe acest pământ!
Află că noi știm
Oricând să zidim
Altă monastire
Pentru pomenire,
Mult mai luminoasă
Și mult mai frumoasă!



Igor Vieru. *Meșterul Manole*
(partea a II-a), 1981

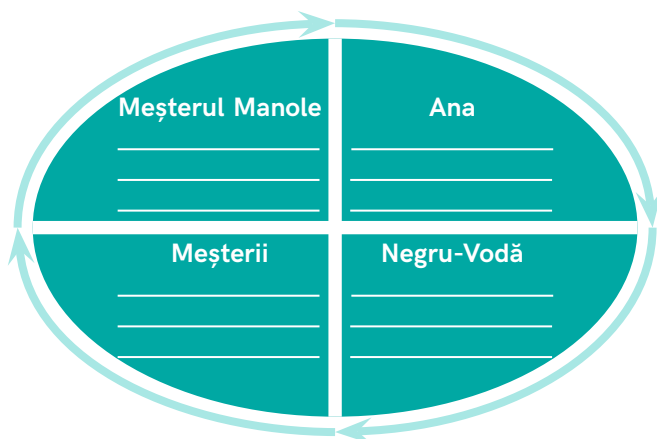
Domnu-i asculta
Și pe gânduri sta,
Apoi porunceă
Schelele să strice,
Scări să le rădice.
Iar pe cei zidari,
Zece meșteri mari,
Să mi-i părăsească
Ca să putrezească
Colo pe grindîș,
Sus pe coperiș.
Meșterii gândeă
Și ei își făcea
Aripi zburătoare
De șindrili ușoare,
Apoi le-ntindea
Și-n văzduh sărea
Dar pe loc cădea,
Și unde pica
Trupu-și despica.
Iar bietul Manoli,
Meșterul Manoli,
Când se încerca
De-a se arunca,
Iată c-auzea
Din zid că ieșea
Un glas nădușit,
Un glas mult iubit
Care greu gemea
Și mereu zicea:
„Manoli, Manoli,
Meștere Manoli!
Zidul rău mă strânge,
Țâțișoara-mi plânge,
Copilașu-mi frânge,
Viața mi se stinge!”

Cum o auzea,
Manea se pierdea,
Ochii-i se-nvelea,
Lumea se-ntorcea,
Norii se-nvârtea,

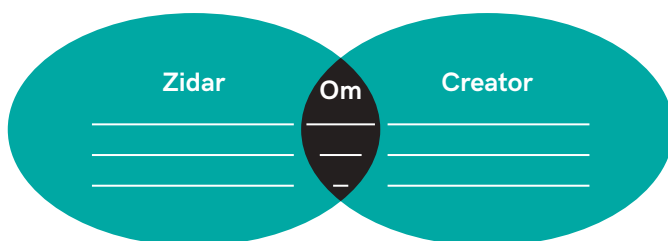
Și de pe grindis,
De pe coperis,
Mort bietul cădea!
Iar unde cădea,
Ce se mai făcea?

O fântână lină,
Cu apă puțină,
Cu apă sărată
Cu lacrimi udată!

Activitatea de învățare 4. Scrie câte trei trăsături de caracter ale personajelor din baladă.



Activitatea de învățare 5. Precizează calitățile Meșterului Manole – *Omul, Zidarul, Creatorul*.



Activitatea de învățare 6.  **Eseu de 10 minute**

Scrie, timp de 10 minute, un eseu-caracterizare a personajului principal Meșterul Manole.

Activitatea de învățare 7. Recitește fragmentele ce corespund picturilor lui Igor Vieru. Determină, în baza momentelor subiectului, destinul Meșterului Manole/al Anei.

Activitatea de învățare 8. Găsește pe Youtube informația despre Mănăstirea Curtea de Argeș și completează în caiet tabelul.

personalități istorice/personaje	evenimente, detalii istorice

*Explică regulile de scriere corectă a substantivelor proprii.

*Alcătuiește enunțuri cu patru-cinci substantive proprii.

Informează-te!

Legende despre edificii care rezistă timpului doar cu prețul unui sacrificiu, precum Legenda Meșterului Manole, sunt prezente în mitologia multor popoare, dar, în special, la cele din Peninsula Balcanică, la bulgari, greci, albanezi, sârbo-croați etc. Specialiștii în domeniu au formulat ipoteza că varianta cea mai veche a mitului jertfei, în spațiul european, este cea neogreacă, de unde a trecut la albanezi, aromâni (populație românească sud-dunăreană), bulgari și, apoi, la nord de Dunăre, în folclorul românesc.

O astfel de legendă nu se putea naște decât într-o comunitate puternică de meșteri zidari, știut fiind că aceștia sunt condamnați de însăși meseria lor să-și sacrifice familiile. În Balcani, cu secole în urmă, cea mai puternică și cunoscută comunitate de zidari era cea a *gogilor* (goge = zidar), meșteri aromâni care și-au păstrat până târziu secretele meseriei și rituurile specifice (inclusiv pe cel al sacrificiului). O variantă adaptată a acestui mit se atestă astăzi la populația sud-dunăreană, unde copiii sunt aduși pentru a fi alăptați la zidul care prinde viață.

Activitatea de învățare 9. Identifică valorile inspirate de baladă. Înscrie-le pe *Colajul mural*.

				Onestitate					
		Dragoste							
			Hărnicie						

Activitatea de învățare 10. Dilema creatorului



Activitate în grup Imaginați-vă că aveți ocazia să creați o operă de artă, dar cu prețul pierderii a ceva drag.

Descrieți ce operă ați alege.

Continuați lucrarea sau renunțați? Argumentați.

Evaluare formativă

1. Prezintă un discurs, în zece enunțuri, pornind de la una dintre situații:

- te adresezi poporului pentru a-l convinge să-și ocrotească plaiul și valorile strămoșești;
- relatezi străinilor despre frumusețile ținuturilor natale, evidențiind unicitatea acestora;
- valorifici unul dintre locurile memorabile pentru a fi inclus în patrimoniul UNESCO;
- abordezi orice alt subiect cu conținut patriotic, dând dovadă de iubire față de Patrie.

În prezentarea discursului, vei ține cont de:

Utilizarea vocabularului	10 p.
Coerența discursului	10 p.
Respectarea volumului	10 p.
Corectitudinea exprimării	10 p.
Dezvoltarea temei	10 p.
Originalitatea discursului	10 p.

Total: 60 p.



Basorelief din Piața Republicii din Paris, reprezentând discursul patriotic, după un tablou de Jacques-Louis David.

Te m a 3

Parcuri și monumente

Motto: Fiecare monument spune o poveste, fiecare piatră vorbește despre trecut și despre cei care l-au construit.

Richard Holmes

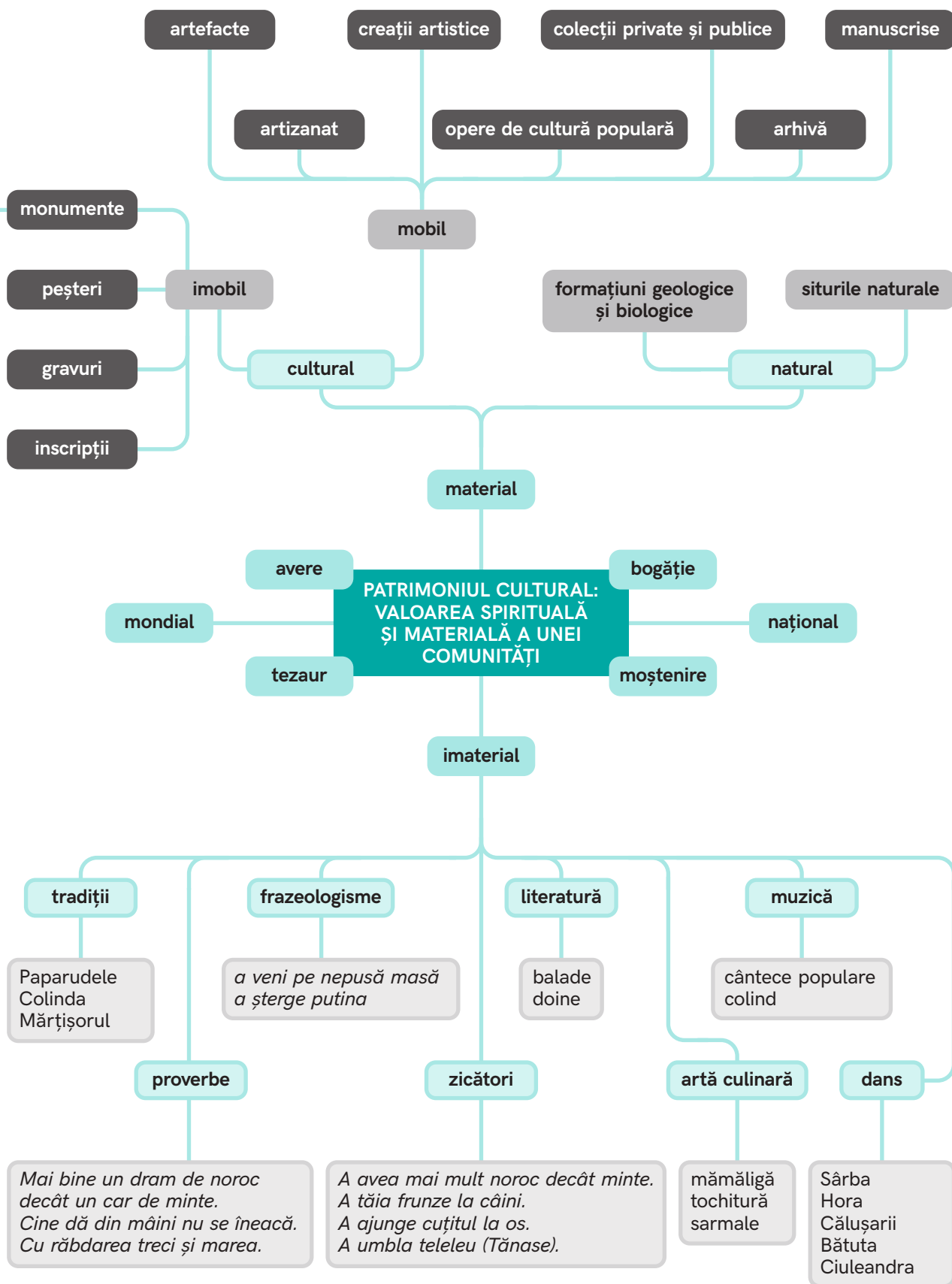
Busturi

Statui

Monumente arheologice

Case memoriale







Evocare

1. Activitate în grup *Pălăriile gânditoare***Pălăria neagră**

- Numiți riscurile la care ne expunem, dacă nu ocrotim siturile naturale.
- Prezentați dezastrul în care se află unele monumente ale Patrimoniului.
- Formulați patru-cinci acuzații care ar fi înaintate de judecată pentru cei ce nu ocrotesc elementele de patrimoniu.

Pălăria galbenă

- Numiți pașii care ar trebui urmați pentru a promova patrimoniul național în cel mondial.
- Rescrieți parcursul de includere a iei cu altă în patrimoniul UNESCO.
- Prezentați beneficiile plantării parcurilor.

Pălăria verde

- Arătați pe o hartă destinațiile/locurile pe care ați vrea să le renoați pentru a proteja Patrimoniul Republicii Moldova.
- Reprezentați viitorul unor elemente de Patrimoniu.
- Descrieți un obiect de valoare spirituală sau materială pe care l-ați înainta pentru aprobare organizației UNESCO.

Pălăria albastră

- Determinați sensul cuvintelor: *patrimoniu, moștenire, parc, monument*.
- Identificați tipurile de monumente.
- Numiți elementele Patrimoniului imaterial.

Pălăria albă

- Descrieți monumentele arhitecturale de tip cetăți.
- Prezentați dansurile populare pe care le cunoașteți.
- Informați-vă despre două-trei conace/castele din Republica Moldova.

Pălăria roșie

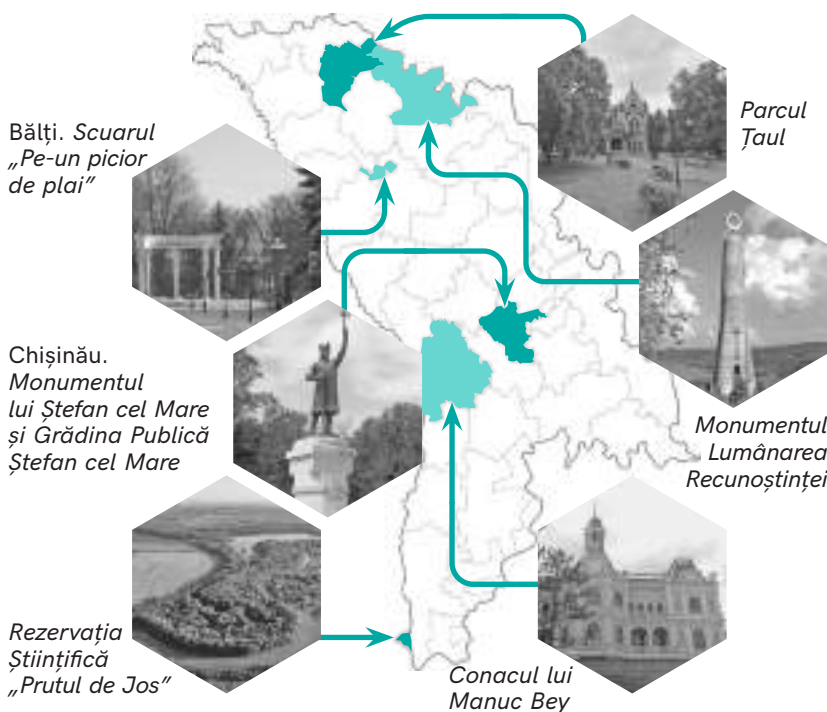
- Numiți sentimentul pe care îl trăiți, vizitând/privind două-trei castele/conace renovate din Republica Moldova.
- Expuneți-vă părerea cu referire la felul cum s-a procedat cu conacele din Republica Moldova.
- Reprezentați comparativ, utilizând resurse digitale, un conac din Republica Moldova (acum – peste 50 de ani).

2. Numește parcurile din Republica Moldova pe care le-ai vizitat.

3. Imaginează-ți că ești pe aleea unui parc. E anotimpul tău preferat.

Describe:

- ce vezi.
- ce auzi.
- ce simți.

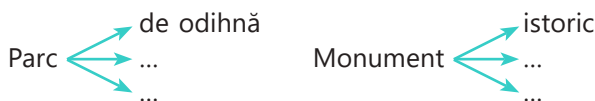
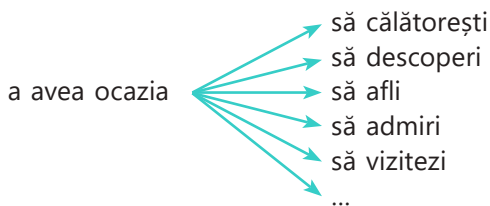
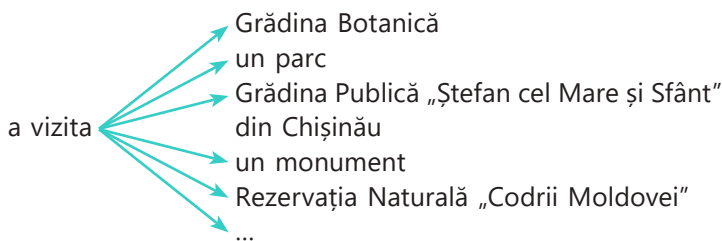


4. Completează harta, indicând parcurile și monumentele pe care le cunoști.
5. Examinează casetele marginale cu sensurile cuvintelor *parc* și *monument*. Determină sensurile acestora în enunțurile de mai jos.

a. În parc regretele plâng iar.../ În parc fantomele apar.../ În parc ninsoarea cade rar. (*G. Bacovia*) Casa veche cu coloane albe/ Parcului și mai vechi ca ea. (*I. Pillat*) Cad grăbite pe aleea/ Parcului cu flori albastre/ Frunze moarte, vorba ceea/ Ca iluziile noastre. (*G. Topîrceanu*) Rezultatele atleților noștri ar fi mai frumoase, dacă am avea un parc special amenajat. Orașele din Republica Moldova au nevoie de parcuri auto pentru a arăta modern.

b. Monumentul lui Ștefan cel Mare din centrul Chișinăului a fost sculptat de Alexandru Plămădeală. Peisajul natural „Suta de Mivile” e un monument unic în toată Europa. Poporul nostru a creat acel monument superb și genial care se cheamă poezia populară. (*C. Gherea*) Iar monumentul tău va dăinui/ Când despoți și blazoane vor pieri. (*W. Shakespeare*) Iar luna/ Cu chipul trist de-ndrăgostiți cântată,/ E monumentul lor, eternă, una. (*J.L. Borges*)

6. Alcătuieste îmbinări de cuvinte.



- 6.1. Alcătuieste enunțuri cu câte o îmbinare de cuvinte.



Observă!

parc, parcuri, s.n. 1. Suprafață întinsă de teren, de utilitate publică, cu plantații, alei și diferite construcții, amenajată pentru agrement. ♦ *Parc național* = suprafață întinsă de teren, păzită și îngrijită, în care exploatarea (silvică, minieră, vânătoarească etc.) sunt interzise, pentru a se păstra neschimbat mediul natural. *Parc sportiv* = complex sportiv dotat cu mai multe terenuri și amenajări, situat într-un parc (1). ♦ Teren împrejmuit, unde vânatul este crescut și îngrijit pentru vânătoare. ♦ *Parc (1)* situat în jurul unei clădiri și depinzând de aceasta. ♦ Teren parcelat cu locuințe și cu numeroase spații verzi. 2. Loc de staționare și de garare mai îndelungată a vehiculelor sau de depozitare a materialelor; *p. ext.* vehiculele și materialele aflate în acest loc. ♦ Totalitatea vehiculelor unei întreprinderi, ale unei instituții etc. ♦ Totalitatea instalațiilor mecanice aflate pe un teren de unde se extrage minereu sau pe care sunt amenajate sonde.



Observă!

monument, monumente, s.n.

1. Operă de sculptură sau de arhitectură ridicată în amintirea unui eveniment sau a unei personalități. 2. (P. ex.) Edificiu de mari proporții, cu numeroase elemente arhitectonice sau de ornamentație. 3. Construcție cu o deosebită valoare istorică. 4. *Monument al naturii*. Plante, animale, roci care prezintă o mare importanță prin raritatea, frumusețea etc. lor și sunt ocrotite de lege. 5. Teritoriu pe care se află monumente (4) ale naturii. 6. (Fig.) Document istoric de o deosebită valoare. 7. (Fig.) Orice operă, document istoric sau creație culturală de mare însemnătate, care constituie mândria culturii unui popor.

Înainte de text

7. Identifică localitățile în care se înalță monumente în cinstea lui Ștefan cel Mare.



(Bălți, Briceni, Căpriana, Chișinău, Criuleni, Hâncești, Soroca, Ștefan-Vodă)

8.  Descrie un monument, informându-te din sursele media.

Studiul textului

9. Citește textul. Numește aspectul care te-a impresionat cel mai mult despre monument.

Porțile Sfinte

Porțile Sfinte, ori Arcul de Triumf, cum i se mai spune acestei construcții în jurul căreia s-ar părea că este axat întreg Chișinăul, reprezintă cel mai frumos și încântător monument din Republica Moldova.

Apariția Porților Sfinte se datorează, în primul rând, unei întâmplări și, în al doilea rând, curajului de a lua decizii neordinare. Toate s-au întâmplat pe timpul când Arhiepiscop al Basarabiei era Dimitrie Sulima, discipol și fidel urmaș al Mitropolitului Gavriil Bănulescu-Bodoni, de la care, probabil, a și moștenit harul de a-și asuma responsabilități peste puterile omului și de a le duce la bun sfârșit.

Porțile Sfinte au fost construite în 1840 ca făcând parte din complexul Mitropoliei și al Catedralei Nașterea Domnului.

Porțile Sfinte au fost proiectate de către talentatul arhitect chișinăuian Luca Zaușchevici și istoricul construcției merită să fie cunoscut de toată lumea, fiindcă este unul ieșit din comun.

În 1836, când Catedrala din Chișinău a fost dată în exploatare, s-a făcut comandă de clopote și, cum se întâmplă de obicei, s-a comis o eroare. Clopotul cel mare, cu greutatea de 6,5 tone, nu încăpea în Clopotniță și chiar risca prin rezonanță să o dărâme. Fără el însă nu se putea obține armonia muzicală necesară și era imposibil de utilizat clopotele existente, mai ales că era cazul unei catedrale mitropolitane, care trebuia să domine prin sunet celelalte clopote din oraș.

Și atunci arhitecții au găsit acea soluție ingenioasă de a amplasa clopotul mare separat în Arcul de Triumf, proiectând un edificiu nu prea mare, care ar fi amintit de același simbol construit în capitala Franței – Paris. În 1842, aici a fost instalat un ceas de dimensiuni mari, orologiu important pentru Chișinău.

Dimitrie Sulima nu de puține ori a trecut de la Mitropolie, care se găsea pe locul unde astăzi se află casa Guvernului, pășind peste covorul întins până la Catedrală, trecând prin mijlocul Porților Sfinte, care stăteau exact pe aceeași axă cu crucea bisericii de la Mitropolie și crucile Clopotniței și ale Catedralei.



Arcul de Triumf din Chișinău

Familie lexicală

- monument – monumental, monumentalism, monumentalist, monumentalitate, a monumentaliza
- clopot – clopotar, clopotniță, clopoțel, clopoți

Expresii

- a găsi o soluție
- a comite o eroare
- a fi cazul (să...)
- a-și asuma responsabilitatea
- a da în exploatare
- a duce la bun sfârșit
- a lua o decizie

Odată cu demolarea Mitropoliei, Porțile Sfinte au rămas, pur și simplu, ca un monument al trecutului. Astăzi, orologiul are o altă melodie, iar deasupra flutură Tricolorul – Drapelul de Stat al Republicii Moldova.

Arcul de Triumf din Chișinău este o inestimabilă comoară și o moștenire istorică deosebită.

Iurie Colesnic

10. Transcrie, din text, enunțurile în care se indică:

- a) perioada în care s-a construit monumentul;
- b) autorul monumentului;
- c) soluția găsită de arhitecți;
- d) denumirea ceasului instalat.

11. Selectează, din text, determinative pentru Arcul de Triumf.

Arcul de Triumf → inestimabilă comoară
 → ...
 → ...

12. Citește actele comunicative. Utilizează-le pe parcursul temei, după necesitate.

a prezenta informații	a exprima atitudini și sentimente
Potrivit (sursa), Conform informațiilor furnizate de (sursa de informare) ..., După cum susține (autorul, autoritatea) ...,	Îmi exprim admirația față de Am fost emoționat, -ă când Sunt profund impresionat, -ă de Am un sentiment de respect pentru Mă simt inspirat, -ă de Sunt recunoscător/recunoscătoare pentru Sunt dezamăgit, -ă de faptul că Consider nedrept faptul că Apreciez sincer modul în care Resimt o puternică emoție atunci când

13. Prezintă monumentul Arcul de Triumf din Chișinău, utilizând actele comunicative.

14. Exprimă-ți, în două-trei enunțuri, sentimentele trăite la vizitarea unui monument istoric, utilizând actele comunicative.

Dincolo de text

15. Activitate în grup

- a. Scrieți pe cartonașe informații succinte despre parcurile din Republica Moldova: Grădina Botanică, Parcul Dendrologic Țaul, Parcul Ivancea, Parcul „Selecția”, Parcul Leuntea, Parcul Hârbovăț, Parcul „Dendrariu” din Chișinău. Plasați-le pe hartă.



Model: Parcul se află pe malul Lacului „Valea Morilor” și este situat pe un teren cu un relief variat, având patru intrări. Proiectul Parcului a fost elaborat sub conducerea arhitectului Robert Kurz.

În parc cresc plopul-canadian și plopul-piramidal, castanul-sălbatic, mai multe specii de salcâm și arțar, salcia-albă, teiul, frasinul, catalpa, pinul-negru, Sophora-japonica. Lacul a fost populat de crap, caras.



Parcul „Valea Morilor” din Chișinău

- b. Realizați un *flyer* despre unul dintre monumentele din Republica Moldova, analog cu monumente aflate în alte țări.



Inspiră-te!



Monumente de tip „Arcul de Triumf” sunt în mai multe orașe din lume: Rimini (Italia), Paris (Franța), Londra (Marea Britanie), Barcelona (Spania), Kiev (Ucraina), Moscova (Rusia), Sardarapat (Armenia) ș.a.

Arcul Triumfal al lui Constantin de lângă Colosseumul Roman. Arcul lui Constantin este cel mai „copiat” din întreaga lume.

Comandat de Napoleon I pentru comemorarea cuceririlor sale militare, Arcul de Triumf din Paris este cel mai mare arc de triumf din lume.

Arcul de Triumf, emblema patriotismului francez, este gravat cu numele victoriilor de război și ale celor 558 de generali (care au murit în război).

Stâlpii fiecărui arc sunt împodobiți cu unul dintre cele patru mari reliefuri sculpturale: *Plecarea voluntarilor în 1792* (cunoscută și sub numele de La Marseillaise); *Napoléon's Triumph din 1810*; *Rezistența din 1814* și *Pacea din 1815*.



Patuxai este o combinație de cuvinte sanscrite: *patu* (poartă) și *jaya* (victorie). Patuxai – Poarta Victoriei – este un monument de război triumfal din Vientiane, Laos, care este ridicat după Arcul de Triumf din Paris – o mișcare oarecum ironică, având în vedere că Războiul pentru Independență din Laos a fost împotriva Franței, în 1954. Arcul a fost construit între anii 1957 și 1968 și a fost plătit de către Statele Unite ale Americii.

Arcul de Triumf din Phenian, Coreea de Nord, a fost, de asemenea, creat având drept model Arcul de Triumf din Paris, dar cetățenii vor fi primii care vor arăta că arcul triumfal nord-coreean este puțin mai înalt decât omologul său occidental. Construit în 1982, acest arc comemorează victoria lui Kim II Sung asupra dominației japoneze, între 1925 și 1945.



16.  **Activitate în perechi** Improvizați un dialog, din opt replici, cu un coleg/o colegă despre un monument din localitatea voastră.

Știați că...

Pe 18 aprilie este marcată *Ziua Internațională a Monumentelor și Siturilor*.
 Conform Registrului Monumentelor, în Republica Moldova sunt 1 200 de monumente de istorie și arhitectură protejate de stat.
 În Chișinău se regăsesc 300 de monumente, busturi și plăci comemorative.
 Cel mai vechi monument arhitectural din Chișinău este „Moara Roșie”, care nu era o moară simplă, ci o clădire din piatră albă, cu cinci niveluri, învăluită mereu în „praful” de făină și de aceea localnicii o numeau inițial „Moara Albă” (1850).
 Monumentul lui Ștefan cel Mare și Sfânt din Grădina Publică a fost instalat la 29 aprilie 1928.
 Cel mai vechi monument din Chișinău este bustul lui Alexandr Pușkin (1885).
 Aleea Clasicilor a fost inaugurată la 29 aprilie 1958, din inițiativa Uniunii Scriitorilor.
 Cel mai înalt monument al Chișinăului este monumentul lui Serghei Lazo – 7,5 m, iar cel mai mic – figurina din bronz a Micului Prinț din Parcul „Valea Morilor” – 11 cm.
 Parcul Țaul din raionul Dondușeni are o suprafață de 46,2 ha și este o arie protejată din Republica Moldova.
 Dintre toate parcurile din Republica Moldova, Parcul din Țaul are cele mai multe specii de conifere și foioase de origine străină, aproape 150 de specii?

Elemente de construcție a comunicării

Adverbul. Tipuri de adverbe. Locuțiunea adverbială. Gradele de comparație ale adverbului

ADVERBUL	
de loc	aici, acolo, dincolo, încoace, încolo, afară, înăuntru, aproape, departe, unde, încotro, ori(și)unde, oriîncotro, undeva, niciunde, sus, jos, împrejur, nicăieri etc.
de timp	acum, atunci, alaltăieri, ieri, azi, astăzi, mâine, poimăine, răspoimăine, mâine-seară, ieri-dimineață, târziu, devreme, (în)totdeauna, niciodată, altădată, când, oricând, orișicând, cândva, nicicând etc.
de mod	așa, astfel, altfel, repede, încet, bine, rău, aievea, alene, degeaba, împreună, abia, lesne, razna, târâș, prietenește, omeneste, realmente, oricum, orișicum, cumva, nicicum, adevărat, sigur, negreșit, firește, probabil, posibil etc.

LOCUȚIUNEA ADVERBIALĂ	
de loc	în față, în spate, în mijloc, în jur, jur-împrejur, în lături, în lung și-n lat, în preajmă, peste tot, unde și unde, la dreapta, la stânga, din loc în loc etc.
de timp	de astă dată, pe urmă, din când în când, din vreme în vreme, din timp în timp, din an în an, zi de zi, ceas de ceas, clipă de clipă, când și când, pe înserate, în veci etc.
de mod	din contră, de asemenea, în zadar, cu de-a sila, de unul singur, de obicei, pe îndelete, de-a dura, de-a fir a păr, de-a gata, așa și așa, cu siguranță, de bună seamă, fără îndoială, în schimb, în sfârșit, pe nedrept, pe negândite, cu foc etc.

Gradul comparativ se folosește în următoarele construcții:

Comparativul de superioritate	El merge	mai repede	ca decât	tine
Comparativul de egalitate	El merge	tot așa de repede tot atât de repede la fel de repede	ca (și)	tine
Comparativul de inferioritate	El merge	mai puțin repede	ca decât	tine

Gradul superlativ relativ se folosește în următoarele construcții:

Superlativul relativ de superioritate	<i>El merge cel mai repede</i>	<i>dintre noi din clasă de aici</i>
Superlativul relativ de inferioritate	<i>El merge cel mai puțin repede</i>	<i>dintre noi din clasă de aici</i>

Gradul superlativ absolut se folosește în construcții fără cel de-al doilea termen de comparație:
El merge foarte repede. El merge foarte puțin repede.

ADJECTIV		ADVERB
Gest (ce fel de?) copilăresc Grai (ce fel de?) românesc	copil român	Se comportă (cum?) copilărește. Vorbește (cum?) românește.
Profit (ce fel de?) real Sens (ce fel de?) literal	real literal	Crede (cum?) realmente. Înțelege (cum?) literalmente.
Un rucsac (ce fel de?) greu Tânăr/ă (ce fel de?) elegant/ă	greu elegant	Vine (cum?) greu. Se îmbracă (cum?) elegant.

17. Înscrie în tabel adjectivele și adverbele identificate în textele propuse.

- Dendrariul este un loc minunat, pe care chișinăuienii îl preferă de mult ca un spațiu excelent pentru plimbări. Aici e întotdeauna liniște, zgomotul urban nu se aude deloc pe teritoriul parcului. Aproape de parc este amplasat un lac.
- Grădina Zoologică reprezintă un landsaft pitoresc, în care trăiesc peste 150 de specii de păsări și animale. Vara, foarte des, se organizează expoziții mobile și excursii instructive pentru elevi. Acolo te poți distra excelent și petrece minunat timpul liber.



Observă!

de loc (originar, local)
deloc (nicidecum)
de mult (de mult timp)
demult (odinioară, cândva)

adjective	adverbe
...	...

18. Alcătuiește enunțuri cu următoarele cuvinte: *frumos* (adj.) – *frumos* (adv.); *liniștit* (adj.) – *liniștit* (adv.); *rapid* (adj.) – *rapid* (adv.).

19. Identifică adverbele din textele de mai jos.

- Locuitorii municipiului Bălți se pot mândri cu câteva locuri de relaxare: Parcul Municipal, Scuarul „Maria”, numit altădată Parcul „Andrieș”, Parcul „Selecția”, complexul compozițional „Aleea Clasicilor” etc.
Parcul Municipal se află chiar în inima orașului. La ieșirea din parc poate fi văzută clopotnița Catedralei Sf. Nicolae, care se înalță maiestuos. Dangătele se aud departe și adună lume miostivă din tot orașul. Oamenii în etate preferă să se plimbe agale pe aleile înverzite.
Scuarul „Maria” este cel mai vizitat. Aici găsești locuri de distracție pentru copii. Oricând poți savura o apă, o cafea sau un ceai, niște dulciuri la restaurantele amplasate împrejur. Aici timpul trece repede.

Complexul compozițional „Aleea Clasicilor” e o dovadă de promovare a culturii. Aici se simte românește. Numele scriitorilor Mihai Eminescu, Ion Creangă, Grigore Vieru nu vor fi uitate niciodată de bălteni.

Nicăieri nu se relaxează mai bine locuitorii din Bălți ca în Parcul „Selecția”. Îngrijit de Institutul de Cercetări pentru Culturile de Câmp, parcul arată fenomenal: verdele lui te cucerește de la primii pași.

- b. Monumentul domnitorului Ștefan cel Mare și Sfânt din centrul Chișinăului este unul dintre principalele simboluri ale Independenței Republicii Moldova. Acesta reprezintă una dintre cele mai importante opere ale reputatului sculptor basarabean din perioada interbelică, Alexandru Plămădeală. Inițial, s-a dorit ridicarea unui monument dedicat Unirii, dar, în cele din urmă, o comisie condusă de Pantelimon Halippa a decis că țara urgent avea nevoie de un simbol. Atunci, demult, sculptorul Alexandru Plămădeală a fost desemnat să facă macheta, iar statuia pe care o avem astăzi în centrul Chișinăului este a treia variantă propusă de artist. Azi, monumentul marelui domnitor este locul unde, deseori, la cele mai importante evenimente, atât oficialii, inclusiv străini, cât și cetățenii de rând, depun flori. Lângă monumentul domnitorului, periodic, mulțimile se adună la diverse evenimente.

20. Potrivește adverbe pentru următoarele verbe:

a se plimba	a se deplasa	a petrece
a zbura	a se distra	a se odihni

21. Determină gradele de comparație ale adverbelor din următoarele enunțuri.

Una dintre cele mai frumoase arii protejate din Moldova este Parcul Țaul. Acesta a fost fondat în anii 1901–1904 și este considerat cea mai reușită creație a arhitectului I. Vladislavski-Podalko. Parcul Țaul reprezintă un monument de arhitectură peisagistică. Acolo poți vedea Conacul lui Pommer, clădirile adiacente și numeroase exemplare de conifere și foioase, plantate grijuliu de însuși cel care a cumpărat moșia – Andrei Pommer. Istoria mai puțin înregistrează detalii despre parc. Astăzi parcul este arar vizitat, dar se bucură mai mult de protecție. Vizitatorii admiră foarte mult peisajul frumos. E o plăcere să te plimbi agale prin acest parc, pentru a respira profund aerul înmiresmat.

22. Completează enunțurile de mai jos, punând adverbe la gradul comparativ (de superioritate, de egalitate și de inferioritate), conform modelului.

Model:

Unii locuitori ai municipiului Chișinău admiră mult Parcul „Ștefan cel Mare”, alții admiră

- mai mult Parcul „Valea Morilor”.
- la fel de mult Parcul „Valea Morilor”.
- mai puțin Parcul „Valea Morilor”.

Se povestește frumos despre Parcul „Dendrariu”. Despre Grădina Zoologică se vorbește

În parcurile din orașe arborii cresc îngrijit. În pădurile din Republica Moldova arborii cresc

Monumentul lui Ștefan cel Mare din Chișinău arată impresionant. Monumentul lui Ștefan cel Mare din Râșcani arată



Parcul „Dendrariu” din Chișinău

23. Alcătuiește enunțuri cu adverbele: *sus, puternic, astăzi, zilnic, minunat, deseori, exact*.

24. Relatează, în șapte-opt enunțuri, o zi petrecută cu prietenii tăi la un picnic în parc, utilizând adverbe la diferite grade de comparație.

25. Identifică adverbele din următoarele aforisme, completând în caiet tabelul.

de loc	de timp	de mod
...	...	...

Nu sunt atâția ochi pe pământ câtă frumusețe se află în jur. (Grigore Vieru)

În seninul,/ În liniștea adâncă sufletească,/ Acolo vei găsi adevărata,/ Unica frumusețe. (Mihai Eminescu)

Virtualmente orice ideal este o mustrare de conștiință. (Lucian Blaga)

Experiențele îmbogățesc conștiința, dar nu-i cuprind niciodată libertatea. (Mircea Eliade)

Poartă-ți cu demnitate bătrânețea, iar nu arunca jos, în capul florilor, omătul din propriul tău creștet. (Grigore Vieru)

Cine-și face prea multe planuri se lasă de obicei tot așa de mult condus de „moment” ca și cei care nu-și fac planuri deloc. (Lucian Blaga)

Începi să mori atunci când pe niciun plan de activitate nu te mai poți depăși. (Lucian Blaga)

Onoarea este ca tinerețea; odată pierdută nu se mai redobândește. (Vasile Conta)

Dacă am un scop, merg hotărât spre el chiar dacă îl văd arzând în flăcări. (Grigore Vieru)

Destinul e un titlu pe care cineva l-a scris ieri pe ziua noastră de mâine. (Lucian Blaga)

Învățătura trebuie să fie uneori un drum, totdeauna – un orizont. (Nicolae Iorga)

Notele vor să știi a le curta frumos, domnește, așa cum merită, fiind de genul feminin. (Eugen Doga)

25.1. Comentează, în șapte-opt enunțuri, un aforism la alegere.



Informează-te!

Cuplurile corelative adverbiale funcționează pentru a exprima relații logice între propoziții în frază.

exprimă	exemplu
consecința	<i>atât de..., încât...; în așa mod..., încât...</i>
modul/comparația	<i>așa..., cum...</i>
proportionalitatea	<i>cu cât..., cu atât...; într-atât..., încât...</i>
adăugarea/completarea	<i>nu numai..., ci și...; nu numai..., dar și...</i>
negația	<i>nici..., nici...</i>
alternanța	<i>ba..., ba...; când..., când...; fie..., fie....</i>

26. Identifică cuplurile corelative adverbiale, menționând ce exprimă.

Parcul din centrul orașului Chișinău este atât de bine îngrijit, încât atrage zilnic sute de vizitatori.

Nu numai că am vizitat Castelul Mimi, ci și am aflat detalii interesante despre istoria lui.

Cu cât te plimbi mai mult prin locurile pitorești ale Moldovei, cu atât descoperi altfel patria.

Nici ploaia, nici vântul nu ne împiedică să călătorim pentru a descoperi Moldova.

Casa olarului era așa cum îmi imaginam: un loc plin de culoare și inspirație.

Vara e timpul să te distrezi fie la mare, fie la munte.

Porțile Sfinte din Chișinău sunt nu numai o operă de artă, ci și un simbol al Republicii Moldova.

27. Completează spațiile libere, cu structurile corelative potrivite.

Parcul central este ... frumos, ... turiștii îl fotografiază în fiecare anotimp. Vizităm ... Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală, ... Grădina Publică.

... urcam spre monumentul Lumânarea Recunoștinței, ... simțeam că mă copleșesc emoțiile.

... că am fost ghidat de un specialist, ... am învățat lucruri noi.

... aleile parcului sunt mai îngrijite, ... oamenii sunt mai bine dispuși.

Fiecare cetățean ... că își iubește țara, ... zi de zi încearcă să facă ceva benefic pentru prosperarea ei.

28. Creează enunțuri cu următoarele cupluri corelative adverbiale: *atât de..., încât...; așa..., cum...; acolo..., unde ...; cu cât..., cu atât...; nu numai..., ci și...; nici..., nici...*

Temă 4

Nume care au creat valori

Motto: *Semeni o faptă, culegi un obicei; semeni un obicei, culegi un caracter; semeni un caracter, culegi un destin.*

Dalai Lama



Evocare

1. Propune o definiție proprie pentru cuvântul *valoare*.
2. Continuă șirul sinonimic: *celebru, notoriu...*
3. Formează îmbinări de cuvinte.

valoare → ...
→ spirituală
→ ...

destin → ...
→ fericit
→ ...

a compune → ...
→ muzică
→ ...

nume → ...
→ plăcut
→ ...

a cânta la → ...
→ pian
→ ...

a audia → ...
→ o melodie
→ ...

personalitate → ...
→ notorie
→ ...

a interpreta → ...
→ un rol
→ ...

3.1. Alcătuieste enunțuri cu câte o îmbinare de cuvinte.

4. Completează în caiet tabelul cu nume de personalități notorii din cultura română.

compozitori	interpreți	pictori	regizori	actori
...	...	...	...	...

PreText

5. Amintește-ți structura CV-ului și numește cinci elemente-cheie ale unui CV.
6. Crezi că se poate scrie un CV și altfel?
7. Dacă ar trebui să scrii un alt fel de CV, ce cuvinte-cheie ai utiliza?
8. Citește textul „Alt fel de CV” și argumentează titlul.

Alt fel de CV

Numele: Într-un timp nu-mi prea plăcea numele de familie Doga, dar, treptat, mi-a devenit apropiat și bine sunător.

Prenumele: Prenumele îmi place și pentru că are două vocale deschise.

Data și anul nașterii: M-am născut pe 1 martie 1937. *Mărțișorul*, această bijuterie minuscule, împletită tradițional dintr-un fir roșu și unul alb, m-a însoțit toată viața. Am fost Mărțișorul măicuței mele.

Tata: „Tunea” nu e numele tatei, ci o formă foarte alintătoare a cuvântului „tata”. Sunt sigur că tatei i-ar fi fost pe plac muzica pe care o scriu.

Mama: Mama este un făuritor, un creator. Ea dă naștere la viață. Unii cred că dacă au scris vreo poezioară sau vreun cântecel, sunt deja mari creatori. Dar mama care te-a născut, te-a creat, ți-a dăruit viață, ea nu e o creatoare? Mi se pare uneori că în mine este implantată mama mea. O simt, comunic tot timpul cu ea. Ea este mereu prezentă în mine. Mama este o lume nedescoperită, o lume specială, comparabilă cu ceea ce numim spațiul cosmic. Este bunătatea nemărginită și gingășia neasemuită, spiritul de sacrificiu și setea nemăsurată de viață. Mama este infinitul. Este viața însăși. Este Femeia. Fără ea n-am observa răsăritul și apusul soarelui, n-am auzi susurul pârâiașului curat ce șerpuiește prin iarbă, n-am putea să admirăm silueta ciutei zvelte și mândre, nici grația și măreția lebedelor albe.

Casa: Aș spune „casa mea”, cea mai enigmatică și, totodată, cea mai scumpă mie din lume. Nu pot să explic nici de ce mi-e scumpă și ce mă atrage atât de mult la ea. Casa este, probabil, locul în care trăiește mama, locul unde vrei să te duci pentru că ai cui spune „mama”, unde vei fi întâmpinat la porțiță încă înainte de a te apropia de ea, unde vei fi îmbrățișat cu atâta patimă și căldură de câtă e în stare doar mama, omul care te-a adus pe lume din trupul ei și ți-a dat viață. Casa este locul unde a fost implantat în viitorul tău un cod asemănător cu cipurile electronice moderne și care se pretează cu greu descifrării. Casa nu este doar o construcție din cărămidă cu uși și acoperiș, ci încă ceva, care ne adăpostește mai mult decât acești pereți și acoperișul de deasupra lor. Acolo e o părticică din noi înșine, una de existența căreia nici nu bănuim.

Copilăria: Este cea mai frumoasă și memorabilă perioadă a vieții omului, care îi rămâne în amintire pentru totdeauna. Este și începutul vieții lui în această lume nouă pentru el, pe care o descoperă în fiecare zi, în fiecare oră, prinde în ea orice clipă ca pe un miracol, cu ochii larg deschiși de încântare și cu gura căscată de bucurie.

Viața: Viața este binele suprem, cea mai mare fericire ce i-a fost dăruită omului de Sus, și fericirea aceasta trebuie ferită mereu de curentele negative din orice parte, trebuie îmbogățită cu propria ta bucurie și cu bucuria altora de tot ce înfrumusețează lumea înconjurătoare și prin munca brațelor omului, și prin mintea și dragostea lui și face ca viața pe lumea asta să fie nesfârșită.

Soarta: Soarta este codul omului. Exprimându-ne în limbajul modern, e un cip. Fiecare dintre noi capătă acest cip la naștere sau poate cu mult mai înainte. Și toată viața noastră viitoare este înscrisă și programată în el. Ca notele pe portativ. Și darurile sorții, și pierderile, și avansurile, și căderile. Iar experiența arată că de cele mai multe ori toate acestea sunt dozate și echilibrate.



Eugen Doga în copilărie cu mama Lisaveta și tata Mitrii

Despre baștină

- ♦ Voi rămâne pe vecie din Mocra, deși mi-e dragă țara întreagă.
- ♦ În fața casei părintești de la Mocra se așternea un covor de iarbă verde, dar atât de verde, încât aveai impresia că iarba era luminată de un soare subteran. Casa noastră e pe o coastă de deal și satul se așterne ca pe palmă...
- ♦ Satul nostru era așezat pitoresc, pe o pantă și pe alta a văii, astfel încât se puteau vedea din orice colț toate celelalte case, ca într-un amfiteatru. Mai ales, din fața casei noastre se putea vedea și la stânga și la dreapta, și înainte peste pârâiașul micuț și vesel, foarte curățel, care, din păcate, este acum foarte murdar. Peste deal, începeau pădurile, codrii cu stejari falnici, arțari și frasini. Mergeam cu cei de vârsta mea la pădure, după flori și după mure, strângeam în codru stevie, măcriș și alte buruieni folositoare din care mama gătea ceva de-ale gurii. Când aveam norocul să dăm și de niște ciuperci, mama le prăjea cu iscusință în ceaunș – nimic mai gustos în lumea asta.
- ♦ Acasă pentru mine nu înseamnă numai locul fizic unde am casa. Acasă pentru mine este starea de spirit, confortul sufletesc, aerul pe care îl respir, oamenii pe care îi văd în stradă, conaționalii pe care îi înțeleg și mă înțeleg... Eu sunt parte din țărâna acestui pământ și nu aș dori să fiu străin în țara mea. Nu are importanță unde am lucrat, peste tot am reprezentat Moldova mea și, în general, spațiul cultural românesc.

(Luminița Dumbrăveanu, *Eugen Doga este prima și ultima mea iubire*)

Destinul: Eu cred că muzica nu s-a născut odată cu mine. Ci chiar atunci, când am fost conceput, înaintea mea, prima. Cu asta nu ai ce face. Dacă ți s-a dat, dacă ai fost programat de Sus să faci ceva, nu poți fugi de destin.

Acasă: De fapt, ce înseamnă casă, unde-i ea, casa mea? Acolo unde m-am născut, acolo unde trăiesc sau acolo unde încerc să comunic cu toată lumea bună și de unde mă străduiesc să sorb băutura spirituală pentru sufletul meu însetat, pentru ca din solul irigat de ea să crească tulpinile unor plante fantastice ca niște antene cosmice îndreptate spre infinit, pentru a dialoga cu Universul?

Muzica: Muzica mi-a devenit și mai apropiată și pentru că ea înrudește o mulțime nenumărată de oameni de pe lumea asta, îi face mai buni și mai fericiți. Ea a rămas pentru mine unicul interlocutor, căruia îi pot mărturisi toate gândurile mele conștientizate și neconștientizate și sentimentele ascunse în adâncul sufletului. Muzica este o lume nesfârșită a bunătății și a armoniei, a luminii și a bucuriei, a bărbăției și a dragostei nemărginite. Muzica unește lumea. Este o liră de aur în mâinile îngerilor, ale cărei sunete creează armonia și concordia. În muzică trebuie să muncești serios și cu dragoste, învingându-ți închipuirile superficiale despre muzică ca despre ceva ușor și distractiv. Iar victoria asupra ta însuși îți aduce întotdeauna bucurie și satisfacție. Dar trebuie să ajungi la victoria aceasta, trebuie să tinzi spre ea, trebuie să te învingi pe tine însuși! Iar eu „fac ce fac de mult”, de la vârsta de 14 ani – muzică. De atunci această muzică mă însoțește prin viață. Ea este o parte componentă a ființei mele. Să mă lipsești de ea ar însemna să mă lipsești de sensul vieții înseși. [...]

Inspirația: În fibrele sufletului nostru dormitează o energie creativă enormă. Pentru a o trezi, e nevoie de un imbold. Mai simplu spus, trebuie să vrei foarte mult să faci ceva. Adică, să-i trasezi sarcina celei principale din sfera de creație a creierului. După ce sarcina e analizată, începe distribuția nebună a tuturor celulelor creative lucrătoare. Și atunci nu mai ești propriul tău stăpân, ci te vezi condus de această stare, pe care oamenii o numesc inspirație. Și ea este aidoma erupției unui vulcan. Nu poate fi oprită. Inspirația e o energie acumulată, e rezultatul unei munci reușite.

Dragostea: Tot ce e viu în lumea asta de sub lună există și se dezvoltă datorită dragostei și în numele ei.

Moldova: În Moldova eu nu schimb nimic în mine însumi, nu deconectez și nu conectez nimic, pentru că natura a făcut totul în locul meu. Nu-mi rămâne decât să fiu eu însumi. Să rămân



Strada Eugen Doga din Chișinău

Îmi place numele care mi s-a dat, îmi place numele Doga, care este de sorginte latină (lat. *doga* desemnează o specie de stejar sau o decorație vestimentară nobiliară) și îmi place, de asemenea, vremea la care am venit pe pământ: m-am născut în prima zi de primăvară a anului 1937, sub semnul soarelui, al căldurii și al renașterii.

Eugen Doga

Despre neam

- Poporul nostru este unul liric, melancolic și mă supără grozav faptul că unii străini ne cântă muzica națională la sărita, la trap.
- Ca muzician, pot spune cu mâna pe inimă că nu există creație populară mai bogată decât cea pe care o are națiunea noastră, transmisă din moși-strămoși.
- E firesc să iubești tot ceea ce este al tău. Dacă nu-ți iubești esența națională, cum ai putea admira alte culturi?! Folclorul trebuie filtrat prin vămile sufletului.
- Folclorul este expresia artistică a vieții noastre cea de toate zilele, proiectată în istorie.
- Noi avem responsabilitatea de a ne crea trecutul. Nu se poate trăi superficial, fără să ne pese de ce va urma. Trebuie să ne creăm istoria, dacă tindem a ne numi popor civilizat. Trebuie să ne facem trecutul de pe acum.
- Cred că munții, marea, pădurile au o taină, o forță atrăgătoare și, în același timp, sunt o sperietoare. Cum se explică, oare, marea mea pasiune, de lungă durată, pentru munte, că doar Republica Moldova, unde m-am născut, nu are munți, nu?!

(Luminița Dumbrăveanu, Eugen Doga este prima și ultima mea iubire)

în mod conștient un produs al acestui pământ care mi-a dat viață. Și muzica pe care o scriu se naște, de asemenea, din izvoarele spirituale ale acestui pământ, care s-au îmbogățit cu creația multor generații în decurs de milenii.

Fericirea: Adevărata fericire este atunci când omul își are continuarea în copii.

Visul: Eu vreau doar să compun muzică. Am avut acest vis de mic copil – să compun, deși pe atunci eu spuneam „să născocesc”, o muzică atât de frumoasă, încât să mă laude toți. Visul a rămas. Doar aceasta m-a preocupat mereu.

Disperarea: Există întotdeauna destule cauze pentru a dispera. Am avut în viață multe momente dintre acestea. Dar am înțeles foarte repede că trebuie să existe o cale de rezervă.

Ignoranța: Mă întristează când sunt ignorat. Ignoranța pentru mine este mai rea decât critica. Atunci când ești criticat, înseamnă cel puțin că ești urmărit, că le pasă oamenilor de tine și de muzica ta.

Prietenii: Eu nu am prieteni. Ca să ai prieteni, trebuie să dispui de foarte mult timp. Prietenii sunt ca niște flori, care trebuie udate, îngrijite, e nevoie de timp pentru ele. Dar de unde să iau acest timp? Eu obosesc. Eu sunt obișnuit să trăiesc mai mult în tăcere.

Crezul: Cred în creația care îmi aduce plăcere și fericire. Dacă eu sunt nefericit când compun, ascultătorul va fi și el nefericit când ascultă. Când scriam „Luceafărul”, dormeam câte 15 minute pe zi. E greu de crezut. Nici eu nu pot crede astăzi. Dansam, plângeam, săream prin cameră.

Familie lexicală

- a suna – sunat, sunare, sunător, a răsună, răsunat, răsunare, răsunător
- a crea – creat, creare, creator, a (re)crea, (re)creat, (re)creație

Sinonime

- ciută = cerboaică
- încântare = admirație
- susur = murmur, foșnet
- miracol = minune
- aidoma = întocmai, exact, identic

Antonime

- minuscul ≠ majuscul
- memorabil ≠ neimportant
- a dispera ≠ a spera
- superficial ≠ profund, riguros

Vocabular

a adăposti – a ascunde într-un loc ferit

a șerpui (despre râu) – a curge ondulat, ca mersul șarpelui

a se preta – a se potrivi la..., a fi bun la...

a mărturisi – a afirma, a declara, a relata, a spune, a susține

a sorbi – a bea ceva puțin câte puțin, cu buzele strânse

Știați că...

Autorul Eugen Doga face parte din lista a 200 de compozitori cei mai buni din toate timpurile. Miliarde de oameni de pe glob îi ascultă muzica și trăiesc emoțiile acestei muzici.

În Sistemul solar se rotește mica planetă DOGA, numită în cinstea celebrului compozitor.

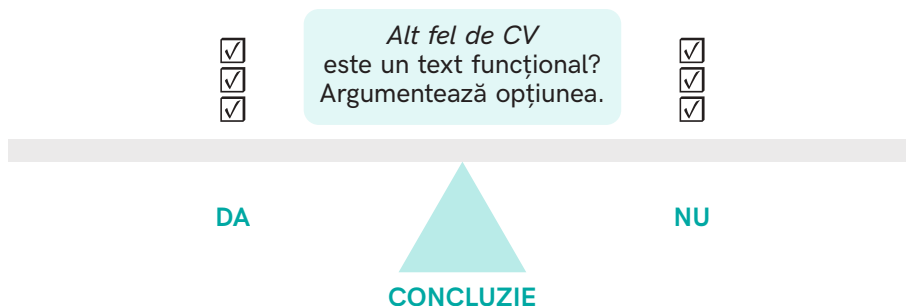
Eugen Doga este autorul unor capodopere muzicale universale, care vor rezista în timp. Valsul creat de Doga pentru filmul lui Loteanu „Gingașa și tandra mea fiară”, cel mai frumos vals despre iubire, face parte din primele patru capodopere ale secolului XX, fiind declarat de către președintele Statelor Unite ale Americii, Ronald Reagan, drept „Valsul secolului XX”.

Eugen Doga a compus coloana sonoră pentru circa 200 de filme, printre care *Singur în fața dragostei*, *Maria Mirabela*, *Șatra*, *Lăutarii*, *Zece ierni pentru o vară*, *Nuntă la palat*, *Dramă la vânătoare*, *Anna Pavlova*.

Aprecieri:

„În cântecul lui Doga se poate trăi și visa. Se poate trăi din plin și visa spre mai bine. În cântecul său nu te poți plictisi, nici dispera... Eugen Doga s-a topit în cântec ca mirosul de brad în aerul munților. Nu el își spune azi cântecul, ci cântecul pe el ni-l spune...” (Grigore Vieru)

„Muzica lui Eugen Doga seamănă cu sufletul lui. El scrie cu inima, cu dragoste de public, de aceea, probabil, a și devenit foarte popular, creator al unei opere muzicale, care nu se aseamănă cu creația nimănui. Muzica lui Doga rămâne, fiindcă muzica lui este asemenea zborului de pasăre, este o creație autentică, este ca aerul pe care-l respirăm... Fericit este poporul care naște talente ca Eugen Doga!” (Maria Bieșu)

9. Activitate în grup Rețeaua de discuție
**10. Completează enunțurile, în baza textului.**

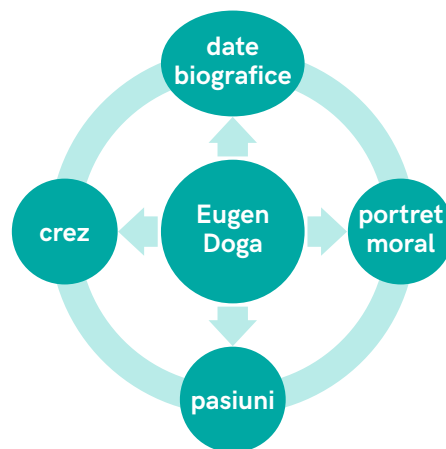
- Eugeniu Doga s-a născut pe
- Mărțișorul este
- Compozitorul se adresa tatei cu
- Pentru Eugen Doga, mama este
- Casa compozitorului este cea mai enigmatică și cea mai scumpă din lume, deoarece
- Perioada care îi rămâne omului în amintire este
- În viziunea compozitorului, soarta este ..., dar și
- Pentru Eugen Doga, muzica reprezintă
- Visul lui Eugen Doga a fost, este și va fi
- Compozitorul nu are prieteni, deoarece
- Crezul compozitorului persistă în ideea că

11. Completează *Ciclograma personalității*, sintetizând momentele-cheie despre viața și activitatea lui Eugen Doga.**12. Explică, în câte două enunțuri, cum înțelegi:**

metafora: muzica – „o liră de aur în mâinile îngerilor”;
comparația: inspirația este „aidoma erupției unui vulcan”.

13. Rescrie cea mai emoționantă idee din textul „Alt fel de CV”. Argumentează opțiunea.**14. Activitate în perechi**

Audiati o compoziție muzicală din creația lui Eugen Doga. Alcătuiți un dialog, din opt replici, despre frumusețea acesteia.



Înainte de text

15. Citește actele comunicative. Utilizează-le pe parcursul temei, după necesitate.

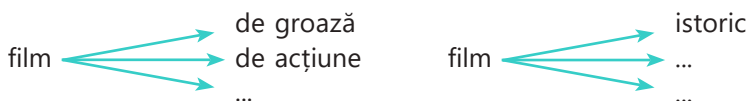
a adresa întrebări într-un interviu	a solicita răspunsuri
Ce v-a inspirat cel mai mult în creația dumneavoastră? Cum descrieți relația dumneavoastră cu muzica/filmul/arta în general? Ce rol joacă emoția în procesul dumneavoastră de creație? Dacă ar fi să alegeți o lucrare care vă definește cel mai bine, care ar fi aceea și de ce? În opinia dumneavoastră, care este misiunea artei într-o societate modernă? A existat un moment în cariera dumneavoastră când v-ați gândit să renunțați? Cum percepeți evoluția muzicii/filmului în spațiul românesc și internațional? Ce înseamnă pentru dumneavoastră recunoașterea internațională? Cine v-a influențat în mod decisiv parcursul artistic? Ați putea împărtăși un moment mai puțin cunoscut din culisele creațiilor dumneavoastră? Cum reușiți să îmbinați tradiția cu inovația în lucrările dumneavoastră? Ce sfat le-ați oferi tinerilor care aspiră la o carieră artistică? Ce sentimente v-au încercat la premiera lucrării X? Care este relația dumneavoastră cu publicul? Ce vă emoționează cel mai mult în reacțiile acestuia? Cum vedeți rolul Basarabiei/Moldovei în identitatea dumneavoastră artistică? Ce înseamnă patriotismul pentru un artist? Ce ați schimba, dacă ați putea retrăi o etapă a carierei?	Ați putea să ne oferiți mai multe detalii despre ...? Ne puteți împărtăși gândurile dumneavoastră legate de ...? Vă rugăm să ne vorbiți mai detaliat despre Ce părere aveți, în mod concret, despre ...? Ne puteți spune, din propria experiență, cum a fost ...? V-aș ruga să revenim puțin asupra ideii Ați putea să explicați puțin mai clar ce ați avut în vedere când ați spus ...? Ne-ar interesa foarte mult perspectiva dumneavoastră despre Dacă nu vă supărați, ați putea să exemplificați ...? Ați fi amabil să ne răspundeți punctual la întrebarea ...? Am aprecia un răspuns sincer, din suflet, legat de Ne puteți relata un moment care v-a influențat direct în acest sens? Puteți detalia ce a însemnat acel moment pentru cariera dumneavoastră? Ne-ați putea oferi o viziune personală asupra acestui subiect? Ați putea reformula în câteva cuvinte ceea ce considerați esențial din răspunsul anterior?

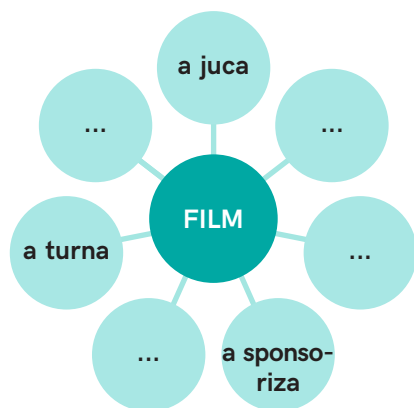
16. Improvizează un interviu, din opt-zece replici, cu un muzician despre activitatea lui Eugen Doga, utilizând actele comunicative de mai sus.



Eugen Doga oferind interviu

17. Formează îmbinări de cuvinte.



**Observă!****a turna (un film)**

eu turnez
tu turnezi
el/ea turnează

noi turnăm
voi turnați
ei/ele turnează

a turna (apă)

eu torn
tu torni
el/ea toarnă

noi turnăm
voi turnați
ei/ele toarnă

regizor, s.m., regizori

regizoare, s.f., g.-d. art. regizoarei, pl. regizoare

**Studiul textului**

- 18.** Citește interviul și cugetările lui Eugen Doga despre Emil Loteanu. Determină relația dintre personalități.

Interviu cu Eugen Doga

– Vă rog să ne spuneți: cum l-ați cunoscut pe Emil Loteanu?

– L-am cunoscut cum l-a cunoscut toată lumea. El a venit în URSS de la București, pe la începutul anilor '50 ai secolului XX. I-a lăsat la București pe mamă-sa și frate-său, tatăl murise de timpuriu, pentru că nu mai putea suporta acele urmărituri la care erau supuși refugiații basarabeni și bucovineni, care, dacă erau prinși, erau imediat deportați în URSS. Mare nebunie a mai fost și asta! El n-a stat mult timp pe la Chișinău, a plecat la Moscova, unde a trecut prin mai multe încercări, după care a reușit să ajungă totuși la Institutul de Cinematografie, la actorie, apoi, la regie. Foarte bine a făcut că s-a dus la regie. Avea ceva naiv în el pentru această meserie și, pe deasupra, mai era și un poet bun. De altfel, cred că el a fost și a rămas poet în tot ceea ce a făcut, filmele lui sunt filme poetice, de aceea au și prins atât de mult la public.

Încerc să ți-l descriu cum l-am văzut prima dată. Era, cred, prin 1955. Îl văd ca și acum, îmbrăcat într-un pardesiu de culoare deschisă, cu un fular peste umăr, cu o frizură extraordinară de bogată și frumoasă, cu o limbă română perfectă și cu poeziile lui melodioase, cu care cucerea lumea, mai ales partea feminină. El a apărut pe străzile Chișinăului ca un zeu, ca un mentor, deși era mult mai tânăr decât cei considerați clasici la Chișinău.

– Am înțeles că pe fundalul populației de aici, Emil Loteanu a apărut ca un lord, ca un aristocrat... Era proaspăt din toate punctele de vedere...

– Da, era un lord, era un adevărat domn. Atunci când mergea pe stradă, fetele ameteau, uitându-se la el. În afară de prezența fizică, știa să se impună prin politețe, prin vorbă, prin cunoștințe, că era un spirit enciclopedic, prin declamarea unor poezii. În acest context, aș dori să-ți vorbesc despre modul lui, cu totul ieșit din comun, de a percepe lumea și de a absorbi informația. La prima vedere, Emil părea un om superficial. Putea să deschidă o carte, s-o răsfoiască și să adoarmă cu ea în mână, dar după asta să-ți spună că știe ce este în această carte. Avea o capacitate deosebită de a citi și de a fotografia textul, ideile, versurile, așa cum face scannerul pentru calculator. Era neobișnuit, orice sămânță a cunoștințelor picată



în grădina memoriei lui dădea imediat roade, pentru că fondul lui generic era unul neordinar, care se completa mereu cu lecturi, întâlniri, impresii.

– Cum v-ați întâlnit personal cu Emil Loteanu, cum ați inițiat colaborarea?

– Ne-am întâlnit la Studioul Moldova-Film. Eu am început să scriu muzică pentru film prin 1967, iar el era deja bine situat și apreciat la studio. Eu auzisem de dânsul, dar și el mi-a mărturisit că ascultase muzică de a mea. Știa deci de mine, dar colaborarea noastră, după mai multe promisiuni de-ale lui, a început abia peste patru ani la „Lăutarii”, în anul 1971. Iată în acest an a început pentru mine marea școală, marea Academie Loteanu. Datorită lui am cunoscut lăutarii adevărați, am mers în Bucovina și am văzut oameni de-ai noștri, care și atunci își spuneau români. Loteanu mi-a deschis în față o lume nouă, o lume din care eu făceam parte, dar pe care n-o știam până atunci. Loteanu a fost și rămâne pentru mine un mare artist, un mare regizor, un veritabil om de cultură. Artistismul, măiestria tehnicii de film, temperamentul acesta expansiv în sens frumos, comunicarea cu lumea, limba română pură, și nu cum se vorbea la Chișinău – toate acestea le-am învățat de la Emil Loteanu, de aceea am și folosit sintagma Academia Loteanu, fără a exagera ceva. Loteanu era pentru noi, toți, un fel de dascăl, dar nu afișa asta ca să înjosească pe cineva, nu călca pe nimeni în picioare, își alegea minuțios elevii și îi învăța cu răbdare. Da, în procesul de lucru, era necruțător, storcea toate energiile pentru a-și atinge scopul – un film bun. Felul lui de a fi m-a ajutat să-mi formeze și eu un caracter de fier în procesul de creație.

(Luminița Dumbrăveanu, *Eugen Doga este prima și ultima mea iubire*)

19. Selectează aprecierile date de Eugen Doga lui Emil Loteanu.

19.1. Argumentează, în două enunțuri, aprecierea cea mai reprezentativă.

20. Enumeră școlile prin care a trecut Eugen Doga alături de Emil Loteanu.

21. Explică, în două enunțuri, sensul expresiei „caracter de fier”.

21.1. Numește alte personalități care consideri că au „caracter de fier”.

22. Descrie, în patru-cinci enunțuri, relația dintre Eugen Doga și Emil Loteanu.



Despre prieteni

- Loteanu a fost un regizor înțelept, genial.
- Loteanu era o personalitate de categorie mondială și el nu avea de lucru la el acasă...
- Emil Loteanu a însemnat enorm pentru mine. Un întreg univers. Emil Loteanu a fost cel care m-a ajutat să mă întorc la mine, acasă. Nu la casa cea fizică, ci la casa spirituală, la rădăcinile neamului nostru, la folclor, la limba română. Casa aceasta era în mine, o aveam de la părinți, dar nu o descoperisem încă din cauza timpurilor pe care le-am trăit...
- Alături de Emil Loteanu, am făcut o adevărată școală, de fapt, mai multe școli. Mai întâi, școala românească, pe cea țigănească, apoi școala rusească. Pe urmă, a apărut o altă școală, cea de balet – „Luceafărul” și filmul „Anna Pavlova”. Eu aveam experiența cu baletul „Luceafărul”, dar, în cazul celebrei dansatoare Anna Pavlova, aveam de-a face cu baletul clasic și mi-am asumat marea îndrăzneală de a corecta acești clasici sau chiar de a-i înlocui, scriind altă muzică, pentru că eu nu eram de acord cu muzica acestor clasici, ea nu se încadra în viziunea filmului nostru.
- Eu puteam să scriu așa o muzică numai cu Loteanu, el era o mare forță creatoare, el era artistul liber, care mă încuraja, deși nu mi-a zis niciodată cuvinte de laudă, asta nu făcea parte din felul lui de a fi.
- Loteanu a fost, pentru mine, un mare artist, un mare regizor, un veritabil om de cultură. Artistismul, măiestria tehnicii de film, temperamentul acesta expansiv, în sens frumos, comunicarea cu lumea, limba română curată, și nu cum se vorbea la Chișinău – toate acestea le-am învățat de la Loteanu. Fără a exagera, pot spune că, pentru mine, Emil Loteanu a fost o adevărată Academie.

(Luminița Dumbrăveanu, *Eugen Doga este prima și ultima mea iubire*)

23. Citește actele comunicative. Utilizează-le pe parcursul temei, după necesitate.

a redacta un eseu	
Tema abordată este	În continuare,
Se poate observa că	De asemenea,
Acest lucru reiese (și) din faptul că	În aceeași ordine de idei,
Așadar, putem concluziona că	În același context,
În opinia mea,	Un argument important în sprijinul ideii este că
După opinia mea,	O altă perspectivă asupra subiectului este
Părerea mea este că	Prin urmare, susțin ideea conform căreia
Mai întâi,	Pe baza acestor informații, se poate afirma că
În primul rând, ..., în al doilea rând,	

23.1.  Redactează un eseu, pornind de la afirmația lui Eugen Doga: „Emil Loteanu a fost o adevărată Academie”.

Dincolo de text**24.** Privește unul dintre filmele regizate de Emil Loteanu. Redactează o cronică de film.

Cronică	
Cronica de film/spectacol – text scris imediat după vizionarea filmului/spectacolului, care prezintă diverse aspecte ale produsului cinematografic/teatral: regie, scenariu, actori, coloană sonoră, efecte speciale etc.	
Ce? Ce film/spectacol ai vizionat? Ce semnificație are filmul/spectacolul? Ce premii și distincții a obținut? Ce text a inspirat regizorul să monteze filmul/spectacolul?	Când? Când a fost produs filmul/spectacolul? Când a avut loc premiera? Când se desfășoară acțiunea? Când a început/s-a terminat realizarea filmului/spectacolului?
Cine? Cine este regizorul filmului/spectacolului? Cine este scenaristul? Cine este producătorul? Cine interpretează rolul principal? Cine sunt actorii care interpretează personajele secundare? Cine crezi că va fi interesat să vadă acest film/spectacol?	Unde? Unde a avut loc premiera filmului/spectacolului? Unde se desfășoară acțiunea din film/spectacol?
Cum? Cum ți s-a părut filmul/spectacolul? Cum ai aprecia jocul actorilor? Cum consideri că a contribuit coloana sonoră la atmosfera generală? Cum te-ai simțit în timpul vizionării filmului/spectacolului? Cum crezi că ar reacționa alți spectatori?	De ce? De ce ați propune ca acest film/spectacol să fie vizionat de alte persoane? De ce este important să mergem la filme/spectacole?

25. Informează-te asupra altor detalii despre regizorul Emil Loteanu, utilizând diverse surse digitale/media.

Înainte de text

26. Scrie *Asocieri libere* pentru cuvântul *stea*.
27. Alcătuiește enunțuri cu trei îmbinări de cuvinte (la alegere): *cântec de lebedă*, *muzică vocală*, *solistă vocală*, *memorie muzicală*, *centru artistic*, *Festival Internațional*.
28. Identifică personalitățile din imagine.



...



...



...

28.1. Indică trei asemănări și trei deosebiri între viața și activitatea acestora.

Studiul textului

29. Citește textul, selectând numele compozitorilor pe care îi cunoști.

Maria Cebotari, de la vedetă la legendă mit al artei lirice dintre Prut și Nistru

Copil-minune al muzicii vocale, născută la Chișinău (10 februarie 1910) într-o familie modestă, împovărată cu 12 copii, Maria Cebotari a debutat la 14 ani ca actriță și cântăreață în trupa Teatrului de Artă din Moscova (aflată în turneu în capitala Basarabiei), iar ca solistă vocală – la numai 20 de ani – pe podiumul celebrei scene germane „Semperoper” din Dresda (15 aprilie 1931) în rolul Mimi din „Boema” de Giacomo Puccini. Peste numai trei ani dobândise prestigiosul titlu de „Kammersängerin”, fiind cea mai tânără cântăreață din Germania, onorată cu această distincție! Așadar, la doar 24 de ani, Maria Cebotari devenise o vedetă lirică, disputată între două mari centre artistice din Germania (Dresda și Berlin), iar în curând – datorită prezenței în Festivalurile Internaționale de la Salzburg și Viena – și în Austria. După numai 19 ani de strălucită carieră



Maria Cebotari

artistică internațională, având în palmares 50 de roluri, în 45 de opere și operete, dar și o suită de 8 filme muzicale, „Privighetoarea Moldovei” (cum au numit-o compatrioții basarabeni), „Domnița Cebo” (cum au alintat-o berlinezii), „Starul Cinematografiei” (cum au răsfățat-o italienii), a murit la vârsta de 39 de ani.

Argumente profesionale convingătoare erau destule, fiind o artistă polivalentă: cântăreață de operă, operetă, lied și oratoriu, actriță de teatru și de film; dansatoare remarcabilă (realiza-

se o creație de excepție în opera „Salomeea” de Richard Strauss, uimitoare pentru o interpretă lirică). Era înzestrată cu un glas natural care mergea de la soprană lirică și de coloratură până la soprană dramatică strălucitoare („Turandot” de Puccini), dar și cu un frumos timbru de mezzosoprană („Carmen” de Bizet). Stăpânea cinci limbi străine, cântând partiturile lui Ceaikovski,

Bizet, Verdi, Mozart, Puccini, Strauss, Reznicek, Schoeck etc. în original. A dispus de o memorie muzicală prodigioasă, putând să interpreteze, fără nicio repetiție, opere necântate de 4-5 ani. A reușit, de pildă, să cânte 90 de spectacole în numai 2 ani (1943–1944), adeseori reprezentațiile succedându-se, fără pauze, câte 3-4 zile la rând. A posedat o rezistență fizică singulară, recunoscând, de pildă, într-un interviu din mai 1937, că „imediat plec la filmările «Inimilor tari» la Bebelberg, în 2 mai cânt la Dresda «Boema», la 3 mai voi evolua în «Donna Diana» la Berlin, iar pe 4 mai trebuie să fiu la Wiesbaden în «Traviata»"! A susținut câte trei roluri diferite în aceeași operă („Nunta lui Figaro” și „Povestirile lui Hoffmann”) și două roluri de registre vocale diferite în aceeași partitură („Carmen”). A trecut de la stilul vocal preclasic (Händel) și clasic (Mozart, Gluck) la cel modern (Puccini) și contemporan (Otmar Schoeck, Frank Martin) fără niciun efort, stăpânind o tehnică adecvată, impecabilă, datorită pregătirii școlilor muzicale: rusă (Chișinău), germană (Berlin, Viena) și franceză (Paris). A atins notorietatea artistică în stilul mozartian, verdian, puccinian și straussian, creațiile din „Nunta lui Figaro”, „Traviata”, „Boema” și „Madame Butterfly”, „Cavalerul rozelor” constituind momente de referință ale teatrului liric universal din prima jumătate a secolului XX. Dirijorul Karl Böhm – recunoscut pentru exigențele sale – a socotit-o pe româncă Maria Cebotari „cel mai mare talent liric al scenei de operă între anii '30 și '40”. Iar compozitorul Richard Strauss, după ce i-a încredințat aproape toate rolurile principale în premierele sale marii cântărețe bucovinene Viorica Ursuleac, a „descoperit-o” pe adevărata creatoare a eroinelor sale în Maria Cebotari. Rând pe rând, „Ariadna la Naxos”, „Arabella”, „Cavalerul rozelor”, „Femeia tăcută”, „Daphné” au luat locul în repertoriul tinereii Maria Cebotari, ultima operă a lui Richard Strauss („Capriccio” – scrisă la München în 1942, în colaborare cu dirijorul Clemens Krauss, soțul Vioricăi Ursuleac!) a încredințat-o și Mariei Cebotari, în care vedea o stea strălucitoare în palmaresul creației sale de viitor. Cea mai uluitoare performanță a „Privighetorii basarabene” însă se pare că rămâne abordarea cu succes a celui mai sever stil german: opera wagneriană. Chiar dacă nu a atacat marile roluri feminine ale maestrului de la Bayreuth, totuși a avea curajul să-ți însușești, la vârsta de nici 25-30 de ani, stilul wagnerian în „Tannhäuser”, „Lohengrin”, „Parsifal”, „Aurul Rinului”, „Walkiria”, „Amurgul Zeilor” și „Rienzi” echivalează cu o aventură vocală, fără precedent. În sfârșit, să încheiem



Maria Cebotari scriind pe o carte poștală



Maria Cebotari (Sophie) și Tiana Lemnitz (Octavian), în „Cavalerul rozelor” de Richard Strauss. Opera de Stat din Berlin, 1937



cu incredibilul „Turandot”, de Puccini, prezentat la vârsta de 23 de ani la „Semperoper” din Dresda, lucrare transformată în „cântec de lebedă” la Opera de Stat din Viena, cu numai trei luni înainte de moarte! Dacă, la sfârșitul aceluiași martie 1949, cântăreața a mai avut totuși puterea să apară în opereta „Studentul cerșetor” de Millöcker, la Volksoper, în schimb – cu câteva ore înainte de tragica despărțire definitivă (6 iunie 1949) – nu a realizat că „Mozarteumul” din Salzburg îi atribuisese titlul de membru de onoare, împreună cu bătrânul Richard Strauss (ce o va urma pe același drum fără de întoarcere, după exact trei luni distanță).

Acesta a fost – pe scurt – palmaresul fulminant al carierei sopranei Maria Cebotari, pe drept cuvânt socotită o vedetă autentică a teatrului liric universal de la începutul secolului trecut.

Vioarel Cozma

Familie lexicală

- povară – a împovăra, împovărare, (ne)împovărat
- interpret – a interpreta, interpretare, (ne)interpretat



Vocabular

lied, -uri – compoziție muzicală (vocală) cu caracter liric, cu acompaniament muzical (de obicei, la pian)

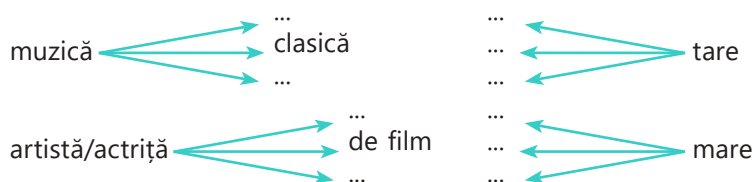
oratoriu, -ii – compoziție muzicală amplă, pentru cor, soliști și orchestră, destinată a fi interpretată în concert și care ilustrează o acțiune dramatică; cantată

sopran, -ă, -i, -e – cea mai înaltă dintre cele cinci categorii ale vocii omenești (de femeie sau de copil)

Lucrul cu vocabularul

30. Alcătuiește câte un enunț cu fiecare sens al lexemelor *operă* și *rol*.

31. Formează îmbinări de cuvinte.



31.1. Alcătuiește enunțuri cu câte o îmbinare de cuvinte.

32. Găsește echivalentul.

autentic	cerință	a succeda	fulminant	original	productiv	uimitor
impecabil	prodigios	palmares	exigență	uluitor	a urma	exploziv
listă în care se înscriu succesele cuiva		perfect				

Studiul textului

33. Formulează, în baza textului, cinci întrebări, solicitând răspunsul unui coleg.

34. Identifică în text:

- două nume de compozitori;
- două denumiri de opere muzicale;
- doi ani de mare glorie din viața artistei;
- două festivaluri internaționale la care a participat artista.

35. Rescrie enunțurile în care se prezintă:

- debutul Mariei Cebotari;
- capacitățile vocaționale ale artistei;
- stilurile pe care le-a îmbrățișat artista;
- activitatea fulminantă pe care a avut-o;
- aprecierea de care s-a bucurat din partea dirijorului Karl Böhm.

36. Numește centrele artistice în care a cântat Maria Cebotari.

37. Selectează, din text, aprecierile date Mariei Cebotari.

Dincolo de text

38. Completează Fișa biografică a Mariei Cebotari.

Nume			
Prenume			
Data nașterii			
Locul nașterii			
Debut	actriță și cântăreață	vârsta	locul
	solistă		
Cântă pe scene din	țări	orașe	

Informează-te!

Despre Maria Cebotari s-a scris foarte mult. Și romane, și cărți documentare, și studii științifice, dar niciodată nu se va scrie tot, fiindcă viața noastră este mult mai complexă decât ne-o putem imagina.

Numele ei a trecut la index imediat după Al Doilea Război Mondial, din simplul motiv că filmele cu participarea ei au fost privite și de Hitler.

Prozatoarea Vera Malev a spart prima gheața tăcerii în jurul acestui nume, publicând romanul „Recviem pentru Maria” (1986), pictorul Glebus Sainciuc a executat un portret original, apoi cercetătorul Aurelian Dănilă a publicat monografia „Maria Cebotari” (1999). Muzicologul Serafim Buzilă a concentrat biografia ei într-un frumos articol enciclopedic în lucrarea „Interpreți din Moldova” (1996). Tot despre ea au scris cu multă dăruire Mihail Munteanu, Gleb Ciaicovschi-Mereșanu ș.a., iar cineastii Dumitru Olărescu și Vlad Druc au realizat documentarul „Aria”.

Iurie Colesnic



Maria Cebotari
în rolul Cio-Cio-San

Portofoliu

Relatează, în zece enunțuri, despre un interpret preferat.

Repere:

- numele, prenumele;
- genul de muzică practicat;
- capacitățile interpretative;
- ținuta scenică;
- concerte/turnee;
- popularitatea.

Nume dat Mariei Cebotari	basarabeni	berlinezi	italieni
Artistă polivalentă			
Limbi străine cunoscute			
Roluri interpretate			
„Cântecul de lebedă” al Mariei Cebotari			
Titluri obținute			
Aprecieri			

39. Relatează ce ai aflat nou despre interpreta Maria Cebotari.

40. Realizează, în opt enunțuri, un interviu imaginar cu soprana Maria Cebotari.

Nota bene! Nu formula întrebări generale, de tipul: „Ce aveți de spus despre ...?”; „Ce onorariu ați luat pentru spectacolul X?” etc.

Nu formula întrebări închise, răspunsurile la care să fie monosilabice: „da” sau „nu”.

Întrebările trebuie să fie scurte, clare și puse în cunoștință de cauză.

Înainte de text

41. *Discută – perechi – prezintă.*

- doi compozitori preferați;
- doi cineaști/regizori preferați;
- doi actori preferați;
- doi interpreți preferați;
- două opere muzicale preferate;
- două spectacole preferate.

41.1. Argumentează alegerea.

42.  *Joc de rol.*

Asumă-ți un rol de artist/regizor/interpret/compozitor, relatând despre eventuala activitate profesională.

43.  Imaginează-ți că te-ai întâlnit cu interpretul/regizorul/actorul preferat. Prezintă, în trei-patru enunțuri, rezumatul discuției.



Informează-te!

Interviul-convorbire, difuzată în mass-media, între o personalitate politică sau culturală și un jurnalist/ziarist, în cursul căreia acesta îi pune întrebări în legătură cu diverse probleme (de actualitate); text al unui interviu.

Școala ziaristică franceză identifică 6 tipuri de interviu:

- Interviul-relatare:** un funcționar public prezintă detalii despre proiectele sau deciziile importante în domeniul în care activează;
- Interviul-expertiză:** un specialist explică un fapt, un fenomen sau o situație în scopul de a-l ajuta pe cititor să pătrundă în esență. De exemplu, un cutremur de pământ poate fi lămurit de un reprezentant al Institutului de Geofizică și Seismologie;
- Interviul-mărturie:** un martor la un fapt divers, eveniment sau incident expune versiunea sa asupra a ceea ce s-a întâmplat;
- Interviul-opinie:** un analist politic enunță un punct de vedere sau comentează un eveniment de actualitate;
- Interviul-analiză:** o persoană indicată oferă operativ explicații la o situație sau un eveniment care a avut loc recent: Comisia Electorală Centrală prezintă rezultatele unui scrutin electoral;
- Interviul-portret:** scopul este de a schița, pe cât e posibil, obiectiv și exact portretul interviuatului, de a afla lucruri personale, discrete, de a scoate în evidență personalitatea interlocutorului.

În afară de interviul clasic de tip „întrebare-răspuns”, mai există o varietate a acestui gen, care poate fi numită convențional „interviul pe mai multe voci”. Din această categorie fac parte microancheta, masa rotundă, interviul comparativ, interviul „față în față”, conferința de presă.

Studiul textului

44. Citește interviurile cu Mihai Volontir, stabilind ce înseamnă „a fi actor”.

Mihai Volontir prin el însuși

Viața de actor și actorul vieții (interviuri)

- Cum V-ați defini ca individualitate actricească?
- Într-un sens pe noi, actorii, ne definește atitudinea publicului. Atâta timp cât spectatorii te așteaptă, cele mai frumoase calificative sunt pentru mine reacția lor de recunoaștere, simpatie și înțelegere. Mai am multe de făcut în această privință.
- Aveți vreodată sentimentul nerealizării profesionale?
- Știu doar că mai am până a juca teatru cu adevărat. Așa cum visez, cel puțin. Arta, ca și binele, n-are capăt. Și aici n-am în vedere numai căutarea. Ea poate fi și o rătăcire. Trebuie să mai știi ce să cauți...
- Dar cum Vă vedeți ca om?
- Nepăsător față de sine. Îmi trece uneori timpul degeaba. Și asta pentru că îmi închipui că fiecare om trebuie să-și facă serviciul, datoria. Nu știu să insist. Nu întotdeauna îndrăznesc. Și pierd de multe ori. În nesfârșitele noastre deplasări am naivitatea să cred că publicul o să ne aștepte mereu și o să spere veșnic, alături de noi, la marile noastre roluri ne jucate.
- Ce înseamnă „a fi actor”?
- A fi om, în primul rând. Un om de omenie. Și în viață, și pe scenă.

Valentina Tăzlăuanu

– Vă rugăm să ne povestiți cum Vă petreceați timpul liber în copilărie și în adolescență?

– Nu vreau să mă plâng, dar am avut momente vesele, iar pe cele triste nu le pot uita, fiindcă mă urmăresc mereu: războiul, arestările intelectualilor, deznaționalizarea poporului băstinaș, prigonirile, foametea, deportările, munca la o carieră de piatră ziua, nopțile la încărcat var în vagoane, căminul fiindu-mi o lespede de piatră, prânzul fiind de multe ori o coajă de pâine și o ceapă. Am fost supus celor mai groaznice umilințe pe care le poate îndura un copil, un adolescent.

– Dacă ar fi să îmbrățișați azi profesia de cadru didactic, ce ați vrea să le predăți copiilor?

– Le-aș vorbi despre viață, despre oameni, despre natură: animale, pădure; să ne cunoaștem drepturile și obligațiile. Nu aș putea să le spun altceva. Eu nu cunosc prea multe.

– În adolescență și în tinerețe ați lucrat la o carieră de piatră, apoi ați fost învățător și educator. Într-o bună zi însă ați ajuns pe scena Teatrului din Bălți. Cum a fost cea zi deosebită?



Mihai Volontir în rolul lui Dimitrie Cantemir

Familie lexicală

- a (se) rătăci – rătăcire, rătăcit, rătăcitor
- a prigoni – prigonire, prigonit
- cal – a călări, călărie, călărit
- a căuta – căutare, căutat

Expresii

a (nu) avea capăt
om de omenie
în sânul naturii
a pune în capul mesei

– Asta a fost cea mai fericită zi din viață. Acesta mi-a fost destinul. Teatrul și filmul sunt viața mea. Alta nu cunosc și sunt fericit.

– *Domnule Mihai Volontir, de ce aveți nevoie înainte de premiera unui spectacol sau de turnarea unui film?*

– Cel mai important e să fiu liniștit. Să mă plimb de unul singur în sânul naturii. Să vorbesc cu eroul pe care îl creez, cu mine însumi.

– *Dar ce sentiment trăiți la sfârșitul prezentării unui spectacol sau la sfârșitul turnării unui film?*

– Când se joacă ultimul spectacol sau se termină filmările unei pelicule, atunci vine cea mai mare tristețe. Timp de câteva luni sau, poate, câțiva ani, te concentrezi asupra vieții unui personaj, asumându-ți o altă viață. Și când s-a sfârșit „jocul”, viața acestuia, cu bucuriile și durerile lui, rămâi gol, trist și răătăcit. Ai trăit o viață pe care ai știut-o de la bun început din scenariu... Acum trebuie s-o trăiești pe a ta, mult prea necunoscută, adevărată și adesea încurcată.

– *Cu cine ați vrea să Vă întâlniți din satul Dumneavoastră de baștină?*

– Cu copilăria. Cu mama, cu cântecele ei, cu tata, cu mirosul de la hainele lui, ce aduceau a forță, a demnitate, a nu știu ce de care nu mă pot despărți nici azi și nici nu vreau... Aș vrea să mă întâlnesc cu fratele Nicu, care m-a învățat călăria, cu fratele Andrei, care îmi cânta la vioară ca să mă adoarmă, cu lespeda de piatră care mă adăpostea în puținele nopți când scăpam de la încărcat vagoanele cu var.

– *Ce soi de filme vă plac?*

– Filmele și spectacolele de duh. Care au o atitudine sănătoasă și frumoasă, ceva care să-ți pătrundă și în suflet, nu numai în rațiune.

– *Care actor Vă este mai drag?*

– Mi-a fost și a rămas Jean Gabin, actor de cinema. În muzică – marele rapsod, artistul ce-mi mângâie sufletul, Tudor Gheorghe, și Nelly Ciobanu.

Valerie Volontir



Bustul lui Mihai Volontir la Bălți



Tudor Gheorghe



Nelly Ciobanu

Vocabular

de duh – spirituale, inteligente

a insista – a stăruî, a persista, a persevera într-o acțiune

lespede, -zi – placă poligonală de piatră naturală (prelucrată), de dimensiuni mari, cu care se acoperă mormintele, se pavează interiorul unor edificii, aleile etc.

a prigoni – a provoca cuiva în mod permanent necazuri, neplăceri, a trata cu ură, cu dușmănie; (despre autorități) a lua măsuri represive

prostime – oameni de rând, mulțime, norod, gloată

45. Răspunde la întrebări:

- Cine sunt persoanele care îl interviuează pe Mihai Volontir?
- Care sunt momentele cele mai emoționante din copilăria și adolescența artistului?

- c. Cu cine ar vrea să se întâlnească actorul în satul natal?
- d. Care a fost cea mai fericită zi din viața lui Mihai Volontir?
- e. Ce sentiment trăiește Mihai Volontir la terminarea unui spectacol?
- f. De ce are nevoie Mihai Volontir înainte de premiera unui spectacol sau de turnarea unui film?
- g. Cum se vede Mihai Volontir ca om?

46. Justifică preferințele lui Mihai Volontir cu privire la interpreții Tudor Gheorghe și Nelly Ciobanu.

47. Numește două filme/spectacole „de duh”, în opinia lui Mihai Volontir, „care au o atitudine sănătoasă și frumoasă, ceva care să-ți pătrundă și în suflet, nu numai în rațiune”.

47.1. Prezintă una dintre opțiuni.

48. Vizionează un spectacol în care a jucat Mihai Volontir, identificând corespondențe între calitățile actoricești și răspunsurile din interviu ale maestrului.

49.  Prezintă actorul, în cinci enunțuri, aplicând *Tehnica fotolimbajului*.



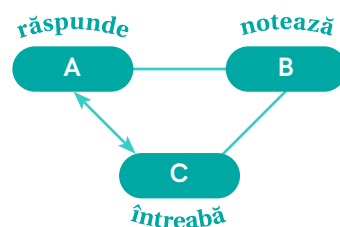
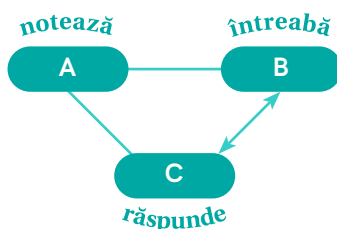
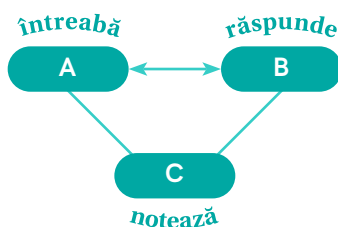
50. Comentează afirmația lui Mihai Volontir „Arta, ca și binele, n-are capăt”, aplicând metoda *6 De ce?*.

51. Argumentează opinia lui Mihai Volontir: „A fi actor înseamnă a fi om”, aplicând metoda *PRES*.

- P** Exprimă punctul de vedere cu referire la calitățile Omului de artă.
- R** Formulează un raționament referitor la dezvoltarea calităților actoricești.
- E** Exemplifică rolurile jucate de fiecare om în viață.
- S** Realizează un sumar al rolului actorului în viața comunității.

Dincolo de text

52. Aplică metoda *Interviul în trei trepte*, pentru a discuta despre nume care au creat valori.



Elemente de construcție a comunicării

Numeralul. Numeralul multiplicativ: valori.

Formarea numeralului multiplicativ

VALORILE NUMERALULUI MULTIPLICATIV

substantivală

Este articulat.

Îndoitul acestei sume va fi suficient.

O parte din întreitul venitului va fi returnat.

adjectivală

Determină un substantiv cu care se acordă (în gen, număr, caz).

Venitul/averea întreit/întreită se impozitează corespunzător.
Darul dat la vreme e dar îndoit.

adverbială

Determină un verb și arată modul (cantitativ) al desfășurării acțiunii.

Dacă nu faci lucrurile la timp, vei munci îndoit/întreit/înzecit/însutit.

FORMAREA NUMERALULUI MULTIPLICATIV

structură

semnificație

<i>în/îm +</i>	<i>doi</i> <i>trei</i> <i>patru</i> <i>cinci</i> <i>șase</i> <i>șapte</i> <i>opt</i> <i>zece</i> <i>sută</i> <i>mie</i>	<i>+ it</i>	<i>îndoit</i> <i>întreit</i> <i>împătrit</i> <i>încincit</i> <i>înșesit</i> <i>înșeptit</i> <i>înoptit</i> <i>înzecit</i> <i>însutit</i> <i>înmiiit</i>	<i>=</i>	<i>de două ori mai... /dublu</i> <i>de trei ori mai... /triplu</i> <i>de patru ori mai... /cvadruplu</i> <i>de cinci ori mai... /cvintuplu</i> <i>de șase ori mai... /sextuplu</i> <i>de șapte ori mai... /septuplu</i> <i>de opt ori mai... /octuplu</i> <i>de zece ori mai...</i> <i>de o sută de ori mai...</i> <i>de o mie de ori mai...</i>
----------------	--	-------------	--	----------	---

53. Formează îmbinări, utilizând numerele multiplicative.

a lucra	doi	a lucra înzecit
a se bucura	trei	...
a câștiga	cinci	
a răsplăti	zece	
a plăti	sută	
succes	mie	
venit		
efort		
performanță		
beneficii		

53.1. Alcătuieste două enunțuri cu îmbinările de cuvinte obținute.

54. Completează enunțurile cu numerele multiplicative.

Ziua de 1 martie, pentru compozitorul Eugen Doga, avea o semnificație (x3) ...: „m-am născut sub semnul soarelui, al căldurii și al renașterii”.

Fondul cultural al lui Emil Loteanu, după spusele lui Eugen Doga, era unul neordinar, care se completa (x3) ...: cu lecturi, întâlniri, impresii.

Emil Loteanu „l-a ajutat” pe Eugen Doga „să se întoarcă” (x4) ... acasă: „la casa spirituală, la rădăcinile neamului, la folclor, la limba română”.

Casa, după Eugen Doga, este locul cu semnificație (x6) ...: „în care trăiește mama, unde vei fi întâmpinat la porțiță, unde vei fi îmbrățișat cu atâta patimă și căldură, pe care cu greu ai putea să-l părăsești, unde mă străduiesc să sorb băutura spirituală pentru sufletul meu însetat, unde e o părticică din noi înșine.

Maria Cebotari s-a bucurat de aprecieri (x10)

Maria Cebotari a atins notorietatea artistică în stil (x5) ...: mozartian, verdian, puccinian, straussian și wagnerian.

Personalitățile neamului nostru trăiesc o (x2) ... viață: cea de Artist și cea de Om.

55. Citește ingredientele pentru *Rețeta succesului* – cum ajungi un nume cunoscut. Scrie numerele multiplicative corespunzătoare.

Ingrediente:

1. un vis
2. muncă (x3) ...
3. ambiție (x10) ...
4. curaj (x2) ...
5. răbdare (x100) ...
6. iubire ∞ ...
7. autorefecție, analiză (x4) ...

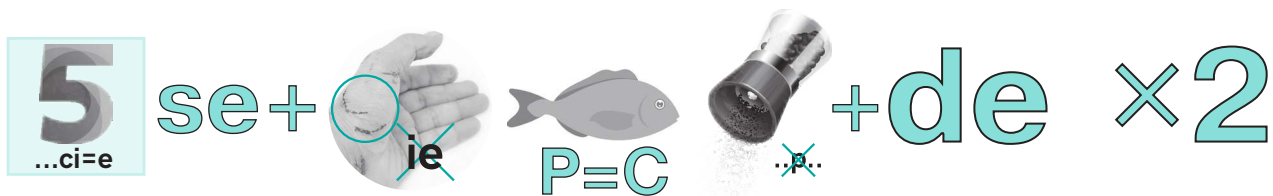
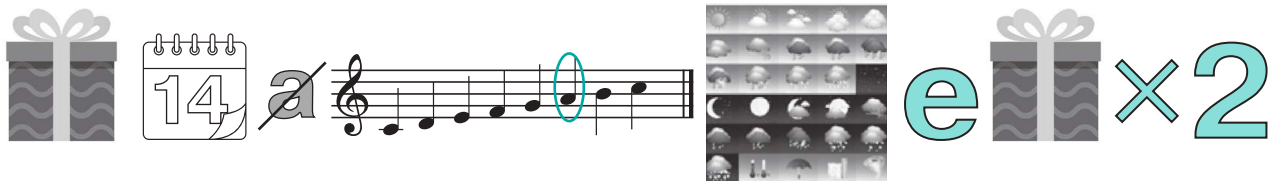
55.1. Completează modul de preparare a *Rețetei*.

Mod de preparare:

1. Creează-ți un vis, crede în el, ca Maria Cebotari, care a ajuns celebră pe scenele din Berlin și din Viena.
2. Muncește **întreit** _____.
3. Fii **înzecit** ambițios _____.
4. Îndrăznește _____.
5. Fii răbdător _____.
6. Iubește-ți _____.
7. Analizează-ți _____.

Recomandare: Această rețetă nu are un termen de expirare. Se aplică zilnic. După un timp, poate numele tău va fi următorul pe lista celor care inspiră generații.

56. Descoperă proverbele.



Atelier de scriere Afișul

Activitatea de învățare 1. Răspunde la întrebări:

- Cine/Ce este reprezentat în afișele publicitare?
- Ce calități/însușiri ale personalităților sunt relevante în afișe?
- Ce cunoști despre aceste personalități/locuri memorabile?
- Cum crezi, ce ar fi mult mai edificator să se reprezinte despre aceste personalități/locuri memorabile într-un afiș publicitar?
- Ce imagini ar fi mult mai potrivite pentru un afiș publicitar?



Activitatea de învățare 2. Scrie un *Cinquain* în baza substantivului-titlu *afiș*.

- substantiv-titlu
- adjective
- verbe
- cuvinte semnificative
- substantiv-metaforă pentru titlu

Activitatea de învățare 3. Realizează o analiză a unui afiș publicitar, aplicând metoda SWOT.

Puncte tari	Puncte slabe/vulnerabile
– atrage atenția publicului; – ...	– poate fi realizat nereușit; – ...
Oportunități	Amenințări/temeri
– promovează personalități; – ...	– impunerea unor idei; – ...

 Activitatea de învățare 4. *Afișul publicitar*

Alege să realizezi un afiș publicitar pentru un eveniment ce va avea loc în unul dintre locurile memorabile din Republica Moldova.

Treci în revistă pașii de organizare a evenimentului.

Schițează elemente de valorificare a locurilor memorabile.

Alcătuiește un text și selectează imagini convingătoare.

Acordă atenție dispunerii în pagină.

Variază caracterele, dimensiunile, culorile.

Activitatea de învățare 5. *Turul galeriei*

Acroșează afișele publicitare pe tablă.

Examinează produsele colegilor.

Votează cel mai reușit afiș.



Recapitulare

1. Completează acrostihul cuvântului **VALOARE**, indicând valori atestate în Unitatea de conținut.

1.1. Prezintă una dintre valori, urmând pașii:

a. Ce reprezintă? b. Când se manifestă? c. În ce mod se valorifică? d. De ce este importantă? e. În ce situație ți s-a cultivat? f. Care este rolul acesteia în formarea ta?

1.2. Determină „cantitatea” a cinci valori de top în formarea ta, utilizând numerele multiplicative.

Model: Am nevoie de onestitate înzecită, răbdare înmiiată etc.

2. Creează o caligramă pentru poemul „Dan, căpitan de plai” de Vasile Alecsandri.

3. Prezintă evoluția/comportamentul unuia dintre personajele din textele propuse în Unitatea de conținut, imaginându-ți-l în societatea noastră.

4. Improvizează un dialog, de opt-zece replici, în care discuți cu unul dintre personaje sau cu unul dintre autorii textelor despre temele studiate în Unitatea de conținut.

5. Comentează una dintre afirmații, aplicând metoda *Gândește – Perechi – Prezintă*:

În fiecare colț de țară există o poveste care așteaptă să fie spusă, iar locurile noastre memorabile sunt pagini din această carte a neamului nostru (Marin Preda). Prin fiecare călătorie ne îmbogățim sufletul cu noi locuri și noi amintiri, iar cele mai memorabile dintre ele devin povești pe care le purtăm cu noi mereu (Nichita Stănescu). Locurile nu sunt doar spații geografice, sunt hărți ale amintirilor și ale emoțiilor noastre (Alexandr Soljenițan). Există multe lucruri minunate, dar niciunul mai mare decât omul (Sofocle). Monumentele sunt legăturile noastre cu trecutul, cu moștenirea noastră culturală și spirituală (Ronald Reagan).

6. Descrie o personalitate a culturii românești, remarcând:

- identificarea personalității (nume, prenume, domeniu de activitate);
- prezentarea datelor relevante din biografie;
- descrierea lucrărilor-cheie/a realizărilor;
- relevarea contribuției personale la dezvoltarea domeniului;
- selectarea unui citat memorabil din opera sa;
- valorificarea unei aprecieri critice despre personalitatea dată.

7. Numește câte două acte comunicative cu ajutorul cărora:

descrii obiecte culturale/locuri caracterizezi personaje formulezi argumente

8. Scrie câte un enunț dezvoltat cu fiecare verb.

a descoperi	a se descoperi	a-și descoperi
a admira	a se admira	a-și admira
a valorifica	a se valorifica	a-și valorifica

8.1. Rescrie trei enunțuri, utilizând prepoziția *de* în diferite contexte de utilizare.

9. Asociază cuvintele *patrie*, *cultură*, *tradiție*, *celebritate* cu o definiție potrivită.

10. Rescrie enunțul înlocuind cuvintele subliniate prin sinonime potrivite contextului.

Muzica este o lume nesfârșită a bunătății și a armoniei, a luminii și a bucuriei, a bărbăției și a dragostei nemărginite. (Eugen Doga)

11. Realizează fiecare cerință din casetele de mai jos.

Scrie câte un sinonim pentru cuvintele: fior = glie = tainic = încântător = a mărturisi =	Notează câte un antonim pentru următoarele cuvinte: a dispera ≠ imposibil ≠ a dărâma ≠ a continua ≠ tristețe ≠	Creează îmbinări de cuvinte: Model: ... despre țară a discuta despre țară ... pentru țară ... de țară ... din țară ... fără țară ... în țară
Alcătuiește câte un enunț cu următoarele paronime: ornant – ornat; fascinant – fascinat; pasionant – pasionat.	Ilustrează, prin câte un enunț, trei sensuri ale cuvântului polisemantic <i>luptă</i>.	Identifică sensurile expresiilor: a avea (de) gând să... – a-și pune în gând – a sta pe gânduri – a fi într-un gând cu... – a-i sta gândul la ceva a-i sta gândul la...

12. Creează un minidicționar de adverbe, pentru o literă la alegere.

12.1. Selectează câte trei-patru adverbe, completând tabelul după modelul de mai jos.

de loc	de timp	de mod

**Observă!**

A

acasă

acolo

acum

agale

aici

alene

aproape

asemenea

asa

12.2. Redactează un text coerent, de opt-zece enunțuri, despre valorile naționale, utilizând adverbe.

13. Scrie trei sfaturi argumentate pentru colegii tăi, sugerându-le:

a) să-și iubească țara; b) să ocrotească monumentele; c) să respecte datinile și tradițiile.

**Momentul succesului**

Evaluare sumativă

Proiect în perechi – *Cartea celebrităților*

Pentru a crea un *scrapbook* pe tema „Cartea celebrităților din Republica Moldova,” urmează acești pași:

Materiale necesare:

Un album sau un caiet gros
Fotografii celebrităților
Articole de ziar sau reviste
Foarfecă și lipici
Markere colorate și pixuri
Foi decorative și autocolante
Panglici și alte decorațiuni



Pași de urmat:

1. Documentează-te despre celebritățile din Republica Moldova pe care dorești să le prezinți în *Carte* (alege actori, cântăreți, sportivi, scriitori etc.).
2. Decide cum vei organiza scrapbookul (grupează celebritățile pe categorii sau aranjează-le cronologic).
3. Printează fotografiile cu celebritățile alese.
4. Selectează articole din ziare, reviste sau citate celebre ale personalităților.
5. Decorează fundalul fiecărei pagini cu foi colorate sau decorative.
6. Taie și lipește fotografiile și articolele pe pagini într-un mod atractiv.
7. Scrie informații despre fiecare celebritate (viața personală, carieră, realizări și alte informații interesante).
8. Folosește markere colorate pentru a crea titluri și subtitluri atractive.
9. Include citate celebre ale personalităților pentru a adăuga valoare și profunzime.
10. Revizuieste scrapbookul și asigură-te că fiecare pagină este completă și bine organizată.

Barem de evaluare

1. Conținut și documentare	40 p.
Informațiile prezentate despre celebrități sunt corecte și bine documentate.	10 p.
Sunt prezentate celebrități din domenii diferite (muzică, film, literatură, sport etc.).	10 p.
Fiecare celebritate este valorificată cu detalii relevante despre carieră și realizări.	10 p.
Sunt selectate citate semnificative și articole relevante despre celebrități.	10 p.
2. Creativitate și design	30 p.
Scrapbookul este estetic și atractiv.	10 p.
Fotografiile, articolele și textele sunt aranjate armonios și logic.	10 p.
Autocolantele, panglicile și alte decorațiuni sunt utilizate pentru a îmbogăți aspectul paginilor.	10 p.
3. Originalitate	20 p.
Modul de prezentare a informațiilor este unic și creativ.	10 p.
Scrapbookul reflectă personalitatea și stilul creatorului.	10 p.
4. Calitate tehnică	10 p.
Textul este ușor de citit, bine redactat și fără greșeli gramaticale. Sunt utilizate materiale de bună calitate.	5 p.
	5 p.

Total: 100 p.